

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

گویندگی، اجرا و بازیگری

رشته تولید برنامه تلویزیونی

گروه هنر

شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
پایه یازدهم دوره دوم متوسطه

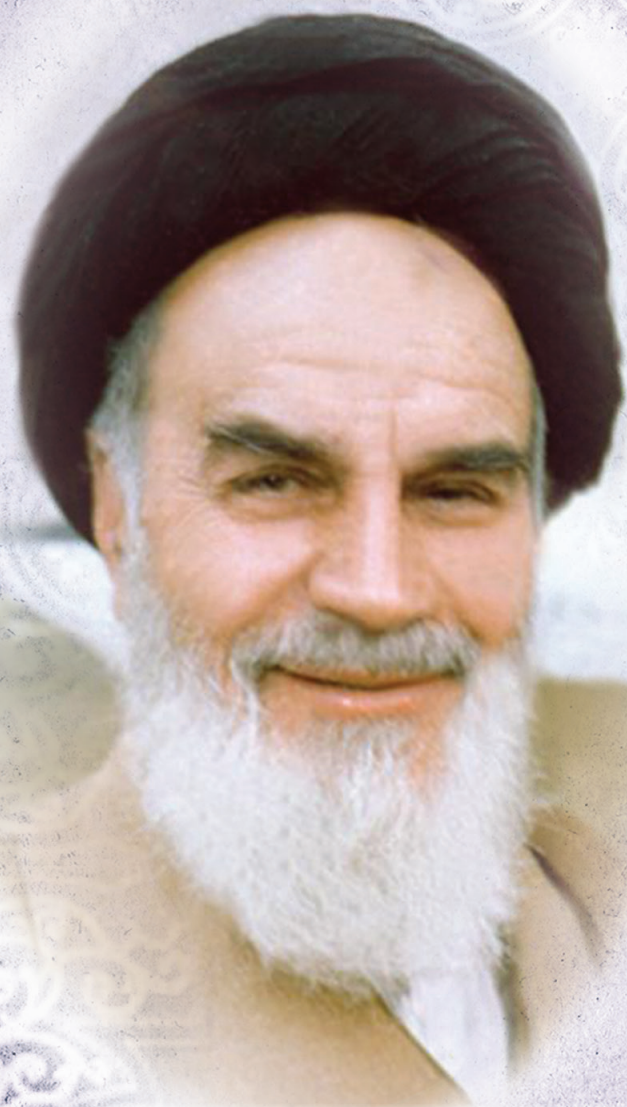

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب: گویندگی، اجرا و بازیگری - ۲۱۱۵۵۷
- پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: عابدین آریان‌پور، خدیجه بختیاری، روح‌الله مال میر، محمدعلی صفورا، طیبه محمدعلی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
- مدیریت آماده‌سازی هنری: سیحان اکرامی (پودمان‌های ۳، ۴ و ۵)، مهید قناعت‌پیشه (پودمان‌های ۲ و ۳)، میترا خواجه‌نیا و معصومه عزیزمحمدی (پودمان ۲) (اعضای گروه تألیف)
- شناسه افزوده آماده‌سازی: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- ناشر: احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (مدیر هنری) - الهه یعقوبی‌نیا (صفحه‌آرا) - فاطمه رئیس‌یان فیروزآباد (رسام) - زهره برهانی‌زرنندی، فاطمه گیتی‌جبین، حسین قاسم‌پور اقدم، فاطمه پزشکی و زهرا لونی (امور آماده‌سازی)
- نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهیدموسوی)
- تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
- وب‌گاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
- ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران-کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج-خیابان ۶۱ (دارو پخش)
- تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹
- چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
- سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۴۰۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.

امام خمینی «قَدَسَ سِرَّةُ»

پودمان اول : گزارشگری ۱

■ واحد یادگیری ۱: گزارشگری میدانی ۲

■ واحد یادگیری ۲: گزارشگری ورزشی ۲۳

پودمان دوم : بازیگری ۳۷

■ واحد یادگیری ۱: بازیگری رادیو ۳۸

■ واحد یادگیری ۲: بازیگری تلویزیون ۶۳

پودمان سوم : دوبله ۸۷

■ واحد یادگیری ۱: دوبله فیلم ۸۸

■ واحد یادگیری ۲: دوبله پویانمایی (انیمیشن) ۱۰۴

پودمان چهارم : گویندگی ۱۱۷

■ واحد یادگیری ۱: اجرای برنامه‌های گفت‌وگومحور ۱۱۸

■ واحد یادگیری ۲: گویندگی خبر ۱۲۸

پودمان پنجم : تولید پادکست ۱۳۷

■ واحد یادگیری ۱: نگارش متن پادکست ۱۳۸

■ واحد یادگیری ۲: صدا آمیزی، ویرایش و اجرا ۱۴۹

منابع و مآخذ ۱۶۱

کتاب «گویندگی، اجرا و بازیگری» در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ از منظر چهارگروه از دنیای کار (کارفرمایان بزرگ، خبرگان حرفه‌ای، انجمن‌های حرفه‌ای، فروشندگان و ارائه‌دهندگان خدمات) و چهار گروه از دنیای آموزش (هنرآموزان خبره، مربیان سازمان‌های فنی و حرفه‌ای، هنرجویان پایه دوازدهم رشته تولید برنامه تلویزیونی و فارغ‌التحصیلان شاغل در این رشته) مورد ارزشیابی کشوری قرار گرفت و نتایج آن، در این نسخه نونگاشت اعمال گردید.

شرایط در حال تغییر دنیای کار در مشاغل گوناگون، توسعه فناوری‌ها و تحقق توسعه پایدار، ما را بر آن داشت تا برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌های درسی را در ادامه تغییرات پایه‌های قبلی براساس نتایج ارزشیابی از رشته، بازطراحی و تألیف کنیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی به‌طور استاندارد و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در رشته تحصیلی - حرفه‌ای شما، چهار دسته شایستگی در نظر گرفته است:

شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار مانند توانایی گزارشگری میدانی

شایستگی‌های غیر فنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده مانند نوآوری و مصرف بهینه

شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند کار با نرم‌افزارها

شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر مانند کسب اطلاعات از منابع دیگر

بر این اساس دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است.

این کتاب سومین کتاب کارگاهی است که ویژه رشته تولید برنامه تلویزیونی تألیف شده است و شما در طول دوره سه‌ساله، شش کتاب کارگاهی و با شایستگی‌های متفاوت را آموزش خواهید دید. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت در شغل و حرفه برای آینده بسیار ضروری است. هنرجویان عزیز سعی کنید؛ تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در این کتاب را کسب و در فرایند ارزشیابی به اثبات رسانید.

کتاب درسی گویندگی، اجرا و بازیگری شامل پنج پودمان است و هر پودمان دارای دو واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری هر پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن را کسب نمایید. هنرآموز محترم شما برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات، منظور می‌کند و نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ است.

همچنین علاوه بر کتاب درسی شما امکان استفاده از سایر اجزای بسته آموزشی که برای شما طراحی و تألیف شده است، وجود دارد. یکی از این اجزای بسته آموزشی کتاب همراه هنرجو می‌باشد که برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب درسی باید استفاده نمایید. کتاب همراه خود را می‌توانید هنگام آزمون و فرایند ارزشیابی نیز همراه داشته باشید. سایر اجزای بسته آموزشی دیگری نیز برای شما در نظر گرفته شده است که با مراجعه به وبگاه رشته خود با نشانی www.oerp.ir می‌توانید از عناوین آن مطلع شوید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط زیست و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بسته آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به کار گیرید.

رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌های هنرآموز محترمتان در خصوص رعایت مواردی که در کتاب آمده است را در انجام کارها جدی بگیرید.

امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت مؤثری شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و نیازهای متغیر دنیای کار و مشاغل، برنامه درسی رشته تولید برنامه تلویزیونی طراحی و بر اساس ارزشیابی انجام شده، محتوای آموزشی جدید تألیف شد. کتاب حاضر از مجموعه کتاب‌های کارگاهی می‌باشد که برای سال یازدهم تدوین و تألیف شده است. این کتاب دارای ۵ پودمان است که هر پودمان از ۲ واحد یادگیری تشکیل شده است. همچنین ارزشیابی مبتنی بر شایستگی از ویژگی‌های این کتاب می‌باشد که در پایان هر پودمان شیوه ارزشیابی آورده شده است.

هنرآموزان گرامی می‌بایست برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات برای هر هنرجو ثبت کنند. نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد و نمره هر پودمان از دو بخش تشکیل می‌شود: ارزشیابی پایانی در هر پودمان و ارزشیابی مستمر برای هر یک از پودمان‌ها. از ویژگی‌های دیگر این کتاب طراحی فعالیت‌های یادگیری ساخت‌یافته در ارتباط با شایستگی‌های فنی و غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای و مباحث زیست محیطی است. این کتاب جزئی از بسته آموزشی تدارک دیده شده برای هنرجویان است که لازم است از سایر اجزای بسته آموزشی مانند کتاب همراه هنرجو، نرم‌افزار و فیلم آموزشی (رمزین‌های سریع پاسخ ابتدای هر پودمان) در فرایند یادگیری استفاده شود. کتاب همراه هنرجو در هنگام یادگیری، ارزشیابی و انجام کار واقعی، مورد استفاده قرار می‌گیرد. شما می‌توانید برای آشنایی بیشتر با اجزای بسته یادگیری، روش‌های تدریس کتاب، شیوه ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مشکلات رایج در یادگیری محتوای کتاب، بودجه‌بندی زمانی، نکات آموزشی شایستگی‌های غیرفنی، آموزش ایمنی و بهداشت به کتاب راهنمای هنرآموز این درس مراجعه کنید.

عنوان پودمان‌های کتاب عبارت است از:

پودمان اول: با عنوان «گزارشگری»، در واحد یادگیری ۱ به گزارشگری میدانی، در واحد یادگیری ۲ به گزارشگری ورزشی پرداخته شده است.

پودمان دوم: با عنوان «بازیگری»، در واحد یادگیری ۱ به بازیگری در رادیو، در واحد یادگیری ۲ به بازیگری در تلویزیون پرداخته شده است.

پودمان سوم: با عنوان «دوبله»، در واحد یادگیری ۱ به دوبله فیلم، در واحد یادگیری ۲ به دوبله پویانمایی (انیمیشن) پرداخته شده است.

پودمان چهارم: با عنوان «گویندگی»، در واحد یادگیری ۱ به اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور، در واحد یادگیری ۲ به گویندگی خبر پرداخته شده است.

پودمان پنجم: با عنوان «تولید پادکست»، در واحد یادگیری ۱ به نگارش متن پادکست، در واحد یادگیری ۲ به صداآمیزی، ویرایش و اجرا پرداخته شده است.

امید است که با تلاش و کوشش شما همکاران گرامی اهداف پیش‌بینی شده برای این درس، محقق گردد.

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

پودمان اوّل

گزارشگری

تلویزیون رسانه‌ای قدرتمند و تأثیرگذار است که با تلفیق صدا و تصویر، امکان انتقال پیام‌های پیچیده و جذاب را فراهم می‌سازد. تلویزیون هم مانند رادیو محدودیت‌های ارتباطی و رسانه‌ای فراوانی را از میان برداشت و تصاویر تولیدی یا زنده‌ای از آیین‌های بومی، فعالیت‌های بازارهای سنتی یا رویدادهای خبری را به خانه‌های مردم آورد. امروزه حتی با گسترش شبکه‌های اجتماعی و سکوه‌های برخط (پلتفرم‌های آنلاین)، تلویزیون جایگاه ویژه‌ای در انتقال پیام دارد. در این بین گزارش‌های تلویزیونی از حوادث، رویدادهای اجتماعی، فرهنگی و نظایر آن، نقش بسیار مهمی در جذب مخاطب دارند و گاهی در رقابت بین شبکه‌های مختلف، معیار برتری یا اقبال مردم بوده‌اند. گاهی اختلاف چند دقیقه‌ای در پوشش یک رویداد، باعث صعود آمار تعداد بیننده یک شبکه نسبت به شبکه‌های دیگر شده است. از این رو گزارشگری تلویزیونی یکی از پایه‌های اقتدار در هر شبکه‌ای می‌تواند باشد.

واحد یادگیری ۱

گزارشگری میدانی

یک گزارشگر میدانی، چه مهارت‌هایی دارد؟

هنرجویان در این واحد یادگیری مهارت‌های تهیه گزارش میدانی مثل انتخاب موضوع و ابزار تهیه گزارش، انتخاب محیط گزارش، ضبط، ویرایش، صداگذاری و تدوین گزارش برای پخش از تلویزیون را فرا می‌گیرند.

استاندارد عملکرد

ضبط، ویرایش و تدوین یک بسته گزارشی ۱۰ دقیقه‌ای میدانی در دو قالب صوتی و تصویری (رادیویی و تلویزیونی) با یکی از موضوعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی یا هنری، با استفاده از ابزارهای ضبط صدای شفاف و قابل تفکیک براساس سفارش یا برنامه مصوب

پیش از حضور گسترده تلویزیون در جوامع مختلف، امواج رادیو سبب ساز اتفاقات شگفت‌آوری برای عموم مردم شد. زمانه‌ای را فرض کنید که فقط طبقات خاصی از مردم آن هم به کمک بخت و اقبال، شانس حضور در کنسرت‌های بزرگ موسیقی کلاسیک را داشتند. در جایی که شهرهای بزرگ رو به تکامل و مدنیت جدید در حال پایه‌گذاری بود، به یکباره امواج رادیویی، شنیدن زنده یک کنسرت بزرگ کلاسیک را به‌شکلی کاملاً رایگان برای همه مردم فراهم کرد و یا در کشورمان ایران، امکان شنیدن نغمه‌های موسیقی اصیل ایرانی برای همگان در خانه‌ها، پارک‌ها، قهوه‌خانه‌ها و دیگر مراکز عمومی امکان‌پذیر گردید. این اتفاق سرآغاز یک عصر جدید در دنیای رسانه‌ها بود. رادیو بدون جنگ و خون‌ریزی فاتح دنیای پرهیاهوی رسانه‌ای شد. مردمان دیگر حتی ساعتشان را با رادیو کوک می‌کردند و میادین ساعت در تمام کشورها تبدیل به موزه‌های روباز جذب گردشگر شد. هنوز هم با وجود آمدن تلویزیون، رادیو در مواردی می‌تواند سریع‌ترین راه برای انتقال پیام یا اطلاعات باشد. در این میانه گاهی گزارش‌های رادیویی نیز چنین‌اند. مسابقه مهمی را فرض کنید که به دلایلی پخش تلویزیونی ندارد. در چنین بزنگاهی گزارشگر رادیویی می‌تواند با ساده‌ترین ابزار روز، یعنی تلفن همراه یا اپلیکیشن‌های ارتباط زنده، مسابقه را برای مخاطبان خود گزارش کند. بنابراین با وجود رسانه‌های فردی و جمعی مجازی، تلویزیونی و پلتفرم‌های تصویری، هنوز هم صدا و امواج رادیویی، پادکست‌ها و نظایر آن ارزش و اعتبار بالایی دارند.

همچنین با آمدن تلویزیون به خانه‌ها به شکل سیاه و سفید و چندی بعد رنگی، حال و هوای گزارش‌های میدانی و ورزشی با هنر تصویربرداری، فیلم‌برداری، قاب‌بندی، تدوین و نظایر آن آمیخته شد و جذابیت‌های بصری، علاوه بر توصیف گزارشگر بر جذب مخاطب افزود. بنابراین شیوه گزارشگری در رادیو و تلویزیون جدا از شباهت‌های ذاتی، دارای تفاوت‌های معناداری نیز هستند.

برای تولید یک گزارش میدانی رادیویی یا تلویزیونی ۵ مرحله را باید طی نمود. این مراحل عبارت‌اند از:

مرحله اول؛ انتخاب موضوع

مرحله دوم؛ انتخاب ابزار تهیه گزارش بر اساس موضوع

مرحله سوم؛ انتخاب محیط گزارش بر اساس موضوع

مرحله چهارم؛ ضبط گزارش

مرحله پنجم؛ ویرایش، صداگذاری و تدوین

تصویر ۱- گزارشگر بریتانیایی در حال ضبط گزارش در خط مقدم جبهه - جنگ جهانی دوم

مرحله اول تولید گزارش میدانی: انتخاب موضوع

انتخاب موضوع، گام ابتدایی و تعیین کننده در تهیه گزارش است. اینکه چطور سوژه را انتخاب کنیم، در مورد آن چقدر تحقیق یا مطالعه انجام دهیم و بدانیم در حال تهیه گزارش برای چه کسانی هستیم اهمیت بسیاری دارد. گزارشگر باید موضوعی را انتخاب کند که با امکانات صوتی و تصویری موجود، شرایط سنی و تحصیلی خود و اهداف برنامه هماهنگ باشد. البته فکر نکنید موضوع گزارش باید پیچیدگی‌های زیادی داشته باشد، شاید یک گزارش خوش ساخت از صف نان یا بنزین، مشکلات معلمان یا دانش‌آموزان و... با اندکی خلاقیت، برای مخاطب شما بسیار جذاب‌تر از بسیاری گزارش‌های حرفه‌ای رادیویی و تلویزیونی باشد. این مرحله فرصتی است تا با تحلیل نیازهای مخاطبان، سوژه‌ای جذاب و معنادار برای گزارش میدانی انتخاب کنید. هدف این مرحله، یافتن موضوعی است که قابلیت تولید یک گزارش صوتی و تصویری استاندارد را داشته باشد و شنونده را مجذوب کند. اگر قرار باشد برای تهیه یک گزارش میدانی موضوعی را انتخاب کنید، به چه موضوعاتی توجه می‌کنید؟ آیا بهتر نیست برای انتخاب سوژه، اول به مسائل پیرامون خودتان توجه کنید؟ مثلاً بوفه هنرستان، سرویس‌های بهداشتی، زمین ورزش، مشکلات ارتباطی نسل جوان با افراد مسن‌تر جامعه یا حتی عکس آن یعنی نگاه افراد مسن‌تر به نسل جوان؛ تغییر دیدگاه در تهیه گزارش گاهی روند آن را جذاب‌تر و ماهیتش را منصفانه‌تر می‌کند.

چگونه موضوع گزارش را انتخاب کنیم؟

گزارشگر باید با روش‌های متنوع انتخاب موضوع، آشنا باشد تا سوژه‌ای مناسب و مرتبط با رسانه سمعی و بصری انتخاب کند. در اینجا به هفت روش از روش‌های انتخاب موضوع اشاره می‌کنیم.

۱- روش مشورتی: در این روش می‌توانید با افراد آگاه مانند متخصصان یا شهروندان برای یافتن موضوع گزارش گفت‌وگو کنید. مثلاً تبادل نظر با مدیر، معاون و یا هنرآموزان هنرستان، خود یک روش مشورتی برای گزارش درباره چالش‌های آموزشی است. هرچند که در این روش باز خود شما هستید که راه خود را انتخاب می‌کنید اما مشورت و گفت‌وگو با افراد مختلف به شما این امکان را می‌دهد که با اشراف بیشتری به موضوع مورد نظر بپردازید.

۲- روش تحقیقی: با مطالعه اخبار، مقالات، یا شبکه‌های اجتماعی برای شناسایی موضوعات، شما به اطلاعات بیشتری دست پیدا می‌کنید. مثلاً بررسی پست‌های شبکه‌های اجتماعی برای گزارش درباره تأثیر یک کنسرت موسیقی نواحی، به شما آگاهی بیشتری از میزان رضایت مردم از کیفیت صدا و اجرا، نظم یا بی‌نظمی احتمالی و نظایر آن می‌دهد.

۳- روش پیشنهادی: در این روش، نهادها یا برگزارکنندگان رویدادها هستند که به شما پیشنهاد تهیه گزارش را می‌دهند و موضوع را تعیین می‌کنند. به‌طور مثال هنرآموز یا مدیر هنرستان شما ممکن است پیشنهاد یک گزارش در مورد موضوعی خاص را بدهد. در گذشته که تخته سیاه در مدارس رواج داشت یکی از مدارس پایتخت برای اولین بار تخته سفید یا وایت برد (White Board) را جایگزین کرد. در همان زمان یکی از دانش‌آموزان مدرسه به پیشنهاد انجمن اولیا و مربیان گزارشی تهیه کرد که با ساده‌ترین روش ممکن ضبط شد و پخش همان گزارش توجه خیلی از مدارس دیگر را به خود جلب کرد.

۴- روش دستوری: در روش دستوری، موضوع توسط مسئول برنامه انتخاب می‌شود. مثلاً گزارش درباره مسائل اجتماعی خاص از قبیل کودکان کار، بچه‌های بازمانده از تحصیل و نظایر آن. این روش در برنامه‌های روتین بسیار متداول است. نگران عنوان این روش نباشید این دستور از جنس سلسله مراتب کاری است.

۵- روش مشاهده‌ای: گزارشگر خوش ذوق می‌تواند با الهام از مشاهدات محیطی خود، موضوعات بکر و شاخصی را انتخاب نماید. مثلاً دیدن فعالیت کارگران در یک کارگاه یا اشتیاق هنرجویان برای شرکت در اردوهای جهادی، در تولید یک گزارش اقتصادی یا انگیزشی می‌تواند معجزه کند.

۶- روش الهامی: استفاده از تجربه‌ها یا خاطره‌ها که در لحظه، گزارشگر آن را به شکل لطیفی حس و درک می‌کند. شما اگر تجربه شاعری یا نویسندگی داشته باشید قطعاً بیشتر از دیگران متوجه الهامات آنی می‌شوید. گاهی سوژه به روشی که توصیفش دشوار است به شما الهام می‌شود. در مورد چنین تجربه‌هایی با دوستانتان گفت‌وگو کنید. به احتمال زیاد اعضای خانواده یا دوستانتان می‌توانند تجربه‌های جذابی را در اختیار شما قرار دهند.

تصویر ۲

۷- روش مشارکتی: همفکری با گروه همکاران، هم‌شاگردی‌ها یا دوستانتان به شما ایده‌های متفاوتی خواهد داد. مزیت روش جمعی و مشارکت گروهی، بررسی همه جانبه در مورد روایت نهایی است. مثلاً، طوفان فکری در کلاس برای گزارش درباره مسائل جوانان یا همفکری با شوراهای محلی برای یافتن ایده‌های مناسب گاهی می‌تواند دریچه‌های جدیدی به رویتان باز کند.

دو موضوع انتخاب کنید و از نزدیکان بخواهید بدون دخالت شما دو موضوع دیگر برایتان انتخاب کنند. حالا این موضوعات را در یک صفحه تشریح کنید و برای هر کدام جدول زیر را تکمیل کنید.

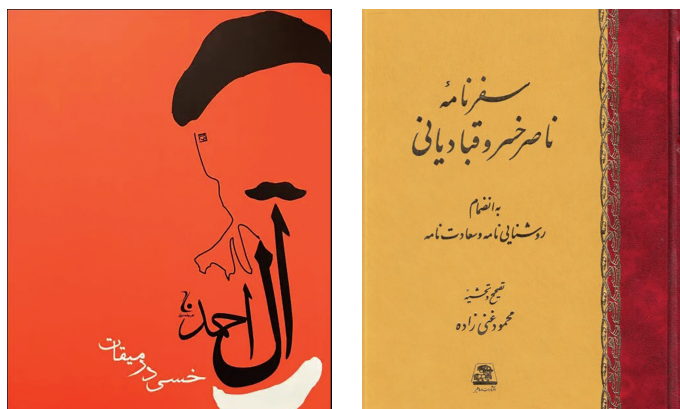
فعالیت
کارگاهی ۱

جدول تشریح موضوع

	موضوع انتخاب شده:
	دلیل انتخاب موضوع:
	ضرورت پرداختن به آن:
	مخاطبان اصلی گزارش:
	منابع مطالعاتی مربوط به موضوع:
	موضوعات فرعی وابسته به آن:

روش‌های مطالعه موضوع را بشناسیم

مطالعه دقیق موضوع برای تولید گزارش صوتی و تصویری معتبر، ضروری است. بدون مطالعه وارد مباحث شدن یادآور بحث‌هایی است که در جامعه گاهی افراد کم صلاحیت به آن ورود می‌کنند و اسباب انواع شوخی‌های اجتماعی می‌شود. فرض کنید شما ویزای ویتنام یا یکی از کشورهای جنوب شرق آسیا را به همراه یک بلیت رفت و برگشت هدیه گرفته‌اید. شکی نیست که اطلاعات عموم مردم ما نسبت به چنین کشورهایی فقط به برخی مسائل تاریخی مثل جنگ ویتنام محدود می‌شود. قطعاً شما برای اینکه از این سفر لذت و بهره بیشتری ببرید دست به کار شده و در مورد آن تحقیق می‌کنید. حتماً از برنامه‌های کاربردی (اپلیکیشن) رایج استفاده می‌کنید تا در وقت و بودجه سفر صرفه‌جویی کنید. حالا با این مثال هر گزارش نه تنها یک سفر شخصی است بلکه مسافرتی است که باید چکیده آن به شکلی موجز به دیگران هم انتقال یابد. پیشنهاد می‌کنیم قبل از اینکه به روش‌های مطالعه برسید بخش‌هایی از سفرنامه‌های قدیمی مثل سفرنامه ناصر خسرو یا نمونه‌های جدیدتر مانند «خسی در میقات» اثر جلال آل احمد را بدون هیچ‌گونه پیش‌قضاوتی مطالعه کنید.

تصویر ۳

روش تطبیقی: بررسی گزارش‌های مشابه برای شناسایی تکنیک‌های توصیفی، پرداختی و محتوایی به شما بسیار کمک می‌کند. جمله‌ای معروف هست که می‌گوید اینکه دیگران راهی را طی کرده‌اند یعنی نیمی از آن را برای شما هموار کرده‌اند. فارغ از ضعف و قوت هر گزارش، دیدن، شنیدن و الگو گرفتن از نمونه‌های معتبر به شما بسیار کمک می‌کند که راه خود را هموار کنید.

روش چندوجهی: بررسی موضوع از جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی، یا اقتصادی با منابع متنوع مزایای بسیاری دارد چون با دیدگاه‌های متنوع و نظرهای مختلف حول یک موضوع آشنا می‌شوید. به گونه‌ای که شاید روی برداشت اولیه شما هم تأثیر بگذارد. با بررسی کتاب‌ها، مقالات، گزارش‌های خبری یا مصاحبه‌ها، می‌توانید درک جامعی از موضوع به دست آورید. این روش به شما امکان می‌دهد تا جنبه‌های مختلف یک سوژه را به شکلی متوازن در گزارش بگنجانید و از یک‌جانبه‌نگری پرهیز کنید. این فرایند نیازمند توانایی تلفیق اطلاعات از منابع مختلف و ارائه آنها به شکلی منسجم است. برای مثال، هنگام بررسی یک موضوع باید منابع متنوعی را مطالعه کنید، اطلاعات را دسته‌بندی کنید و جنبه‌هایی را که به غنای گزارش کمک می‌کنند، انتخاب نمایید. **روش میدانی – مشاهده‌ای:** حضور در محل برای جمع‌آوری اطلاعات و مشاهده موقعیت محل مربوطه

درک بسیار بالایی به گزارشگر خواهد داد، چرا که پیش از هر چیز او را با تاریخ، جغرافیا و جو فرهنگی آنجا آشنا می‌کند. اصولاً لمس هر رویداد یا بستر اتفاقات گوناگون، برداشت متفاوتی به گزارشگر می‌دهد که پیرو آن می‌تواند بار معنایی و عاطفی بیشتری به گزارش خود تزریق کند. فرض کنید از موسم خرماپزان در خوزستان می‌خواهید گزارش تهیه کنید. حضور شما در چنین زمانی برداشتی متفاوت به شما می‌بخشد تا اینکه مثلاً در زمستان به آنجا سفر کنید.

روش مصاحبه‌محور: گفت‌وگو با کارشناسان یا افراد محلی و پرس‌وجو از دیگر اقشار دقیقاً مانند روش‌های دیگر به خصوص روش تطبیقی به شما اطلاعات و آگاهی مناسبی می‌بخشد. البته نحوه گفت‌وگو و تعامل با اقشار مختلف مردم محلی یا منطقه‌ای و انتخاب دقیق جامعه آماری بسیار مهم است. فرض کنید شهرداری یک زمین بازی برای یکی از محلات شلوغ و کم‌برخوردار شهرتان ساخته است. طبیعتاً جوانان با شور و علاقه استقبال می‌کنند و احتمالاً افراد کهنسال بومی آن محله چندان از این اتفاق که موجب ایجاد هیاهو و شلوغی می‌شود رضایت ندارند. شاید در همان محل یک بقالی یا دکه کوچک بیش از هر فرد دیگری شاد شود چرا که با وجود آن همه جوان ورزشکار می‌تواند نوشیدنی‌های بیشتری بفروشد. حال گزارشگر باید در انتخاب مصاحبه‌شونده‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات پیش از تهیه گزارش، دقت و وسواس به خرج دهد. موارد مورد مصاحبه در آینده می‌توانند در گزارش نهایی حضور داشته یا نداشته باشند، این بستگی به نظر و جمع‌بندی گزارشگر دارد.

البته روش‌های دیگری مانند: داده‌محور، تاریخی، پژوهشی و نظایر آن نیز وجود دارد که می‌توانید در مورد آنها تحقیق نمایید.

نکته

از موضوعات فعالیت کارگاهی ۱، دو موضوع را برای مطالعه انتخاب کنید و حداقل از یکی از روش‌های ذکر شده استفاده نمایید. حاصل آن را به صورت مکتوب یا کنفرانس در کلاس ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی ۲

مخاطبت را بشناس

شناخت مخاطبان برای تولید گزارش میدانی جذاب، ضروری است. اگر ندانیم برای چه گروه سنی یا تحصیلی گزارش می‌سازیم طبیعتاً خروجی ما نمی‌تواند برای آنها جذاب باشد. مثلاً شما می‌خواهید برای کودکان گزارشی تهیه کنید که به آنها آموزش‌های خودمراقبتی بدهد. همین اصطلاح «خودمراقبتی» را هم نمی‌توان و نباید در متن گزارش آورد چه رسد به اینکه از اصطلاحات و گفتار ثقیل علمی استفاده کنیم.

تحلیل جمعیتی: بررسی ویژگی‌های سنی، جنسیتی، و اجتماعی شنوندگان پیش از تهیه گزارش خیلی مهم است. مثلاً گزارش برای بزرگسالان و دانشگاهیان می‌تواند با زبانی رسمی تأثیرگذارتر باشد تا اینکه با زبان کاملاً عامیانه به سراغ موضوع برویم.

ملاحظات فرهنگی: رعایت حساسیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اجتناب از موضوعات حساسیت‌برانگیز و تفرقه‌افکن در گزارش‌های مذهبی که متأسفانه در مواردی رعایت نکردن آن، برای کشور هزینه‌های بسیاری به وجود آورده از جمله موارد مهمی است که در تهیه گزارش باید مورد توجه قرار گیرد. هرچند که گزارشگر باید همواره شجاعت بیان نظرهای خود را داشته باشد اما گاهی برخی موضوعات در گروه‌های مختلف جمعیتی ایجاد تنش‌های مهارناپذیر می‌کند که قطعاً خسارت آن بیش از فواید گزارش است. این روش بر مراقبت از

حساسیت‌های فرهنگی و اجتماعی مخاطبان تأکید دارد. هر جامعه‌ای ارزش‌ها، باورها و خط قرمزهای خاص خود را دارد که گزارشگر باید به آنها احترام بگذارد. این روش نیازمند مطالعه عمیق فرهنگ، آداب و ارزش‌های جامعه هدف است تا از بروز تنش یا سوء تفاهم جلوگیری شود. برای نمونه در گزارش‌های مرتبط با لهجه‌های محلی، باید از شوخی‌ها یا مجموعه صدا و تصویری که ممکن است حساسیت برانگیز باشند، پرهیز کرد.

نیازها و علایق: این روش بر شناسایی مسائل روزمره، دغدغه‌ها و علایق مخاطبان متمرکز است. مخاطبان به گزارش‌هایی جذب می‌شوند که به مشکلات یا نیازهای واقعی آنها پاسخ دهند یا با علایقشان همخوانی داشته باشند. این روش نیازمند تحلیل دقیق نیازهای مخاطب از طریق گفت‌وگوهای مستقیم، نظرسنجی یا بررسی بازخوردها در شبکه‌های اجتماعی است. برای نمونه، گزارشی درباره مشکلات زمین بازی و ورزش دانش‌آموزان می‌تواند ارتباط قوی‌تری با ایشان ایجاد کند، زیرا مستقیماً به دغدغه‌های تفریحی و ورزشی آنها می‌پردازد. برای انجام این روش باید با مخاطبان تعامل کنید، نیازهای آنها را شناسایی کنید و محتوایی تولید کنید که به این نیازها پاسخ دهد. پس شناسایی مسائل روزمره جامعه هدف، شما را با خواسته‌های آنان آشنا می‌سازد.

رفتار رسانه‌ای: این روش بر تحلیل نحوه تعامل مخاطبان با رسانه‌های صوتی و تصویری مانند رادیو، تلویزیون یا شبکه‌های اجتماعی متمرکز است. شناخت عادات رسانه‌ای مخاطبان مانند برنامه‌های مورد علاقه، زمان گوش دادن یا تماشا، یا نحوه واکنش آنها به محتوا، به شما کمک می‌کند تا گزارش را به شکلی ارائه دهید که با عادات آنها سازگار باشد. این روش نیازمند تحلیل داده‌های دیجیتال، مشاهده رفتارهای رسانه‌ای و توانایی تفسیر این اطلاعات برای بهبود محتواست. برای نمونه بررسی نظرهای مخاطبان در شبکه‌های اجتماعی درباره برنامه‌های مشابه می‌تواند نشان دهد که چه نوع محتوایی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. تحلیل نحوه تعامل مخاطبان با رسانه صوتی نیز به خاطر روش‌های مرسوم ارتباط مخاطب و این گونه رسانه‌ها معمولاً از طریق پیامک، ارتباط با روابط عمومی و نظایر آن امکان‌پذیر است.

ارزش خبری، معیاری مناسب برای گزارش است

ارزش خبری، میزان تأثیرگذاری گزارش بر شنونده را تعیین می‌کند که آن را می‌توان به چند بخش تقسیم کرد. در جهانی که مخاطبان هر لحظه با حجم عظیمی از اطلاعات مواجه‌اند، ارزش خبری مانند کلیدی است که درهای توجه مخاطب را باز می‌کند. گزارش‌هایی که ارزش خبری بالایی دارند، از میان انبوه اخبار و محتوا، برجسته می‌شوند و در ذهن مخاطب ماندگار می‌مانند. این ارزش‌ها به شما کمک می‌کنند تا محتوایی تولید کنید که نه تنها دیده شود، بلکه تأثیر عمیقی بر مخاطب بگذارد.

تازگی: بدون شک مطالب تازه‌تر و به‌روزتر امکان اقبال بیشتری دارند. امروزه که شبکه‌های اجتماعی به مدد تلفن‌های هوشمند هر لحظه ما را با حجم عظیمی از اطلاعات بمباران می‌کنند، یکی از علاقه‌مندی‌های مردم یافتن اخبار جدید و عجیب است. این یعنی گاهی ارائه گزارش درباره یک رویداد تازه، حتی چند ثانیه زودتر، شما را در صدر مرجعیت خبری قرار می‌دهد.

نکته

فراموش نکنید تنها زودتر عمل کردن نیست که به شما اعتبار می‌بخشد؛ اگر زود عمل کنید اما اشتباه، آن وقت شما دچار بحران شده‌اید. تازگی به گزارش حس فوریت می‌بخشد و مخاطب را ترغیب می‌کند تا برای به‌روز ماندن با شما همراه شود. برای استفاده از این ارزش، باید توانایی شناسایی رویدادهای جدید و ارائه سریع آنها چه از طریق رصد اخبار، یا حضور در محل رویداد را داشته باشید.

اهمیت: موضوعاتی که تأثیر عمیقی بر زندگی مخاطبان دارند، به طور معمول بیشتر مورد توجه هستند. مردم به دنبال محتوایی هستند که به دغدغه‌های روزمره یا آینده آنان پاسخ دهد. این ارزش نیازمند شناسایی موضوعاتی است که برای مخاطبان ارزش عملی یا احساسی دارند و می‌توانند زندگی آنها را تحت تأثیر قرار دهند. برای نمونه، گزارشی درباره تأثیر مشکلات برق رسانی بر کسبه محلی، به دلیل ارتباط مستقیم با معیشت، از اولویت بالایی برخوردار است. برای استفاده از این ارزش، باید تأثیرات موضوع را بر گروه‌های مختلف تحلیل کنید و آن را به شکلی قابل فهم و مرتبط ارائه دهید.

نزدیکی فرهنگی: موضوعاتی که با فرهنگ و هویت مخاطبان پیوند دارند، ارتباط عمیق‌تری ایجاد می‌کنند. مردم به گزارش‌هایی جذب می‌شوند که با ارزش‌ها، سنت‌ها، یا تجربه‌های مشترک آنها همخوانی داشته باشد. این ارزش نیازمند شناخت عمیق فرهنگ و آداب مخاطبان و توانایی برجسته‌سازی عناصر مشترک است. برای نمونه، گزارشی درباره آیین‌های بومی یک منطقه، مانند جشن برداشت محصول، می‌تواند حس تعلق و افتخار را در مخاطبان محلی برانگیزد و آنها را به شنیدن یا تماشای گزارش ترغیب کند.

تأثیر احساسی: داستان‌های انسانی که عواطف مخاطب را درگیر می‌کنند، تأثیر ماندگاری دارند. برای همین است که تراژدی‌هایی مانند داستان رستم و سهراب بیش از هر داستان دیگری در دل مردمان زنده نگه داشته شده‌اند. روایت‌هایی که احساساتی مانند همدلی، شادی یا تأمل را برمی‌انگیزند، مخاطب را به خود جذب می‌کنند. این مسئله نیازمند توانایی یافتن داستان‌های انسانی و ارائه آنها به شکلی حساس و تأثیرگذار است. برای نمونه، روایت تلاش یک کودک یتیم برای ادامه تحصیل و تأمین معیشت خانواده می‌تواند با پررنگ کردن آرزوهای نیک انسانی و اهمیت سخت‌کوشی، دل بسیاری از مخاطبان را تسخیر نماید.

نکته

برای استفاده از این ارزش، باید موضوعاتی را انتخاب کنید که احساسات مخاطب را برانگیزد و آنها را با دقت و حساسیت روایت کنید. نکته مهم اینجاست که هیچ‌کس و در اینجا گزارشگر حق ندارد از این داستان‌ها و احساسات انسانی اصطلاحاً سوء استفاده نماید و به آنها به عنوان ابزاری برای دیده شدن بنگرد. شوربختانه بسیاری به ویژه در دنیای رسانه‌های شخصی و شبکه‌های اجتماعی با سوء استفاده از معصومیت کودکان یا سایر افشار جامعه برای خود مخاطب خریده‌اند.

جذابیت بصری و صوتی: استفاده از تصاویر پویا و صداها محیطی، گزارش را زنده و واقعی می‌سازد. در رسانه قدرت بصری و صوتی نقش کلیدی در جلب توجه مخاطب دارد. این ارزش نیازمند تسلط بر تکنیک‌های فیلم‌برداری، صداگذاری و ویرایش است تا محتوای بصری و صوتی هماهنگ و جذاب باشد. برای نمونه، فیلم‌برداری از یک کارگاه نجاری با صدای ابزار و نمایش مراحل ساخت یک اثر چوبی، حس حضور در محل را به مخاطب منتقل می‌کند و جذابیت گزارش را دوچندان می‌سازد. برای استفاده از این ارزش، باید ابزارهای مناسب انتخاب کنید و تکنیک‌های بصری و صوتی را به کار ببرید. همچنین در گزارش‌هایی که صرفاً صوتی است و برای رادیو یا رسانه‌های مشابه تولید می‌شود می‌توان از صدا و افکت برای تصویرسازی ذهنی نیز بهره جست. گزارشگری در مورد یکی از غارهای واقع در کرمانشاه گزارش صوتی آماده کرده و بسیار هوشمندانه از انعکاس یا برگشت صدای خود در غار برای تصویرسازی استفاده کرده بود. این جذابیت صوتی علاوه بر اثبات واقعیت حضور او در محل، تأثیرگذاری بیشتری بر مخاطب داشت.

برای تهیه یک گزارش میدانی خوب و جذاب، چه مهارت‌هایی به ما کمک می‌کنند؟

در کار گزارشگری، شما روایت‌گر یک داستان هستید. پس حتماً باید طرح یا سناریویی برای خود داشته باشید. اما چگونه؟ ما به شما یک روند استاندارد پیشنهاد می‌کنیم. روندی که عموماً در رسانه‌های صوتی و تصویری پایه نگارش سناریو است.

گام اول نگارش سناریو؛ بخش بندی

۱ فرض کنید گزارش شما ده دقیقه خواهد بود، پس باید برای مقدمه زمان مناسبی اختصاص دهید اما نباید مقدمه شما خسته کننده و بازدارنده باشد.

۲ بعد از مقدمه، بدنه گزارش و مؤخره یا نتیجه‌گیری آن را پیش از ضبط ترسیم و تعیین کنید. اگر نقشه راه داشته باشید، با کمی انعطاف می‌توانید اتفاقات آنی را هم مدیریت کنید و حتی در گزارش لحاظ نمایید. گاهی ممکن است در حین ضبط گزارش متوجه شوید که باید این تقسیمات تغییر نماید اما فراموش نکنید که حتماً با چارچوب از پیش تعیین شده کارتان را به سرانجام برسانید.

۳ از افکت یا صدای محیط (آمبیانس) بهترین استفاده را ببرید.

سناریوی گزارش درباره کارگاه خیاطی می‌تواند با صدای کارکردن چرخ خیاطی شروع و مقدمه‌ای کوتاه به آن اضافه شود، مصاحبه با کارگران و مدیران، بدنه گزارش را تشکیل دهد و نتیجه‌گیری در فضای کارگاهی با صداهای طبیعی موجود در کارگاه (آمبیانس) پایان بخش گزارش باشد.

مثال

گام دوم نگارش سناریو؛ طراحی سؤال

اول به تطبیق سؤالات با موضوع فکر کنید. اینطور می‌توانید مسیر طراحی سؤال را برای خود مشخص کنید. دوم به مسیر پاسخ‌های احتمالی سؤال‌هایتان توجه کنید چون گاهی سؤال‌ها در عین مرتبط بودن با موضوع ممکن است مسیری باز و پیش‌بینی‌ناپذیر داشته باشند. گاهی جواب‌ها مشخصاً محدود و اصطلاحاً یک خطی است و گاهی نیازمند تحلیل و پردازش توسط مصاحبه‌شونده است. بنابراین ما در طراحی سؤال با انواع سؤالات باز، بسته و تحلیلی روبه‌رو هستیم که باید بدانیم از آنها چگونه و در کجا استفاده کنیم. مثلاً «چرا این حرفه را انتخاب کردید؟» (باز)، «چند ساعت در روز کار می‌کنید؟» (بسته)، «چطور می‌توان بهره‌وری را افزایش داد؟» (تحلیلی).

بر اساس فعالیت‌های کارگاهی ۱ و ۲، برای دو موضوع انتخاب شده ورودیه و توضیح بنویسید. در نهایت ۵ سؤال برای مصاحبه‌شونده فرضی بنویسید و در کلاس ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی ۳

گام سوم نگارش سناریو؛ جلب اعتماد

در حین ضبط گزارش همواره درصدد جلب اعتماد مصاحبه‌شونده و مخاطب خود باشید. شاید لازم باشد گفت‌وگوی شما طولانی‌تر از چارچوب تعیین شده باشد تا صمیمیت و تعامل بهتری شکل بگیرد. اصلاً نگران طولانی شدن زمان گزارش نباشید، دست شما هنگام تدوین باز است و می‌توانید مدت زمان گزارش را به شکلی درست، تنظیم نمایید.

فرض کنید که تعدادی از دانش‌آموزان هنرستان شما، در مسابقات فرهنگی و هنری مرحله کشوری رتبه نخست رشته فیلم‌سازی را کسب کرده‌اند. تصور کنید قرار است از این موضوع گزارش تهیه کنید. سه نمونه سؤال باز، سه نمونه سؤال بسته و سه نمونه سؤال تحلیلی برای این گزارش بنویسید.

مخاطب‌سنجی بسیار کارگشاست؛ با تحلیل همه‌جانبه پیش از تولید گزارش و بررسی تطبیق محتوای گزارش و اجرای آن و پیش‌بینی بازخوردهای احتمالی، مسیر را برای خود هموار سازید.

مرحله دوم تولید گزارش میدانی؛ انتخاب ابزار تهیه گزارش بر اساس موضوع

انتخاب ابزار مناسب برای ضبط صدا و تصویر، گامی اساسی در تولید گزارش میدانی باکیفیت است. این مرحله نیازمند شناخت انواع ابزارهای ضبط صدا، تصویر و ویژگی‌های آنها و تطبیق آنها با موضوع گزارش و شرایط میدانی است. گزارشگر باید ابزارهایی را انتخاب کند که صدای شفاف و قابل تفکیک ضبط کند و تصویر با کیفیتی ارائه نماید که با محدودیت‌های موجود (مانند بودجه یا دسترسی) هماهنگ باشد. برای شما هنرجویان، این مرحله فرصتی است تا با تجهیزات صوتی و تصویری آشنا شوید و مهارت انتخاب بهینه ابزار را کسب کنید. هدف این مرحله، تضمین کیفیت گزارش برای تولید بسته استاندارد و دارای جذابیت‌های رسانه‌ای به مخاطب است. در دنیای حرفه‌ای، شاخصه‌های تعریف شده‌ای در مورد کیفیت صدا و تصویر وجود دارد که بر پایه سکوی پخش (اعم از رادیو سراسری، محلی، تلویزیون‌های کابلی و...) با یکدیگر متفاوت است.

ناگرا

(از ابزار قدیمی ضبط گزارش‌های رادیویی)

استفاده از بوم برای ضبط صدا که بیشتر در سینما کاربرد دارد، اما در گزارش‌های مستند و طولانی نیز استفاده می‌شود.

تصویر ۴

انواع ابزار ضبط صدا، تصویر و ویژگی‌های آنها

۱- میکروفون:

- الف) میکروفون‌های یقه‌ای: این میکروفون‌ها مناسب برای مصاحبه‌های تک‌نفره در محیط آرام هستند.
- ویژگی‌ها: صدای شفاف، نصب آسان. محدودیت‌ها: حساسیت به نویز محیطی.
- ب) میکروفون‌های شاتگان: برای ضبط صدای محیطی یا مصاحبه در فضای باز ایده‌آل و مناسب هستند.
- ویژگی‌ها: جهت‌گیری دقیق، کاهش نویز پس‌زمینه. محدودیت‌ها: نیاز به مهارت در جایگذاری.
- ج) میکروفون‌های دستی: مناسب برای گزارش‌های زنده یا گفت‌وگوهای پویا.
- ویژگی‌ها: انعطاف‌پذیری، کیفیت بالا. محدودیت‌ها: نیاز به نزدیکی سوژه.

د) ضبط‌کننده‌های صوتی مستقل: مانند زوم (Zoom) یا تاسکم (Tascam) برای ضبط باکیفیت در مصاحبه‌های طولانی مناسب‌اند.

ویژگی‌ها: ذخیره‌سازی با فرمت‌های باکیفیت، قابلیت اتصال میکروفون خارجی. **محدودیت‌ها:** نیاز به همگام‌سازی صدا. **هـ) گوشی‌های هوشمند:** گزینه‌ای اقتصادی که هم می‌توان از میکروفون داخلی آنها استفاده کرد هم می‌توان انواع میکروفون یقه‌ای و کابلی را البته با محدودیت‌های موجود در بازار ابزار جانبی به آن متصل کرد. **ویژگی‌ها:** دسترسی آسان، اپلیکیشن‌های ضبط. **محدودیت‌ها:** کیفیت صدای محدود در محیط‌های شلوغ.

تصویر ۵

۲- تجهیزات جانبی میکروفون

فیلترهای ضد باد، سه پایه میکروفون یا کابل‌های باکیفیت، برای بهبود کیفیت ضبط، مؤثرند.

حالا سؤال مهم این است که براساس چه معیارهایی میکروفون و تجهیزات جانبی آن را انتخاب کنیم؟ قبل از هرچیز میکروفون شما باید برای شرایط محیط گزارش مناسب باشد. مثلاً میکروفون شاتگان برای ضبط در یک خیابان شلوغ بسیار مناسب است اما احتیاج به صدابردار خبره دارد. بنابراین به تمام محدودیت‌ها و بضاعت‌های خود توجه کنید تا انتخابی

درست داشته باشید. در گام بعد باید تست صدا بگیرید. این یعنی کیفیت صدا قبل از ضبط برای جلوگیری از نویز یا اعوجاج صوتی و بسندگی شنیداری را بررسی کنید. منظور از بسندگی شنیداری هم شنیدن صدای گزارش بدون مزاحمت و تشخیص کلمات گزارشگر و مصاحبه‌شونده است.

ابزار ضبط شما هرچه که باشد، باید به نصب میکروفون به ضبط‌کننده یا گوشی و سایر اتصالات مربوط به ضبط توجه کنید. گاهی بی‌دقتی در اتصال ممکن است تمام زحمات شما را از بین ببرد. انتخاب وسایل الکترونیکی استاندارد در کنار انتخاب میکروفون بسیار لازم و مهم است. بررسی تجهیزات مثل چک کردن باتری، کارت حافظه، یا کابل‌ها قبل از ضبط و انتخاب جایگزین‌ها مثل استفاده از ابزارهای ساده مانند میکروفون USB به جای میکروفون معیوب، از مهارت‌های مهم برای یک گزارشگر به حساب می‌آید.

چندان نگران اصطلاحات کمتر شنیده شده نباشید. این اصطلاحات بعدها باعث ارتقا سطح سواد حرفه‌ای شما خواهد شد.

نکته

چند نوع صدای محیطی (افکت) را ضبط و در کلاس پخش کنید. مانند صداهایی که در یک مرکز خرید یا بازار، یک بوستان عمومی، حیاط مدرسه، انواع وسیله نقلیه و یا صداهایی که هنرآموز به شما پیشنهاد می‌نماید.

فعالیت
کارگاهی ۵

۳- **دوربین‌ها:** این ابزارها قلب فرایند ضبط تصویری هستند و باید با دقت انتخاب شوند. دوربین‌های حرفه‌ای مانند Canon EOS R۶ کیفیت بالایی برای گزارش‌های رسمی ارائه می‌دهند و امکان ضبط تصاویر با جزئیات دقیق را فراهم می‌کنند. این دوربین‌ها برای پروژه‌های بزرگ و حرفه‌ای مناسب‌اند، اما ممکن است برای هنرجویان مبتدی گران یا پیچیده باشند.

دوربین‌های نیمه حرفه‌ای مانند Sony ZV-1 به دلیل وزن سبک، کاربری آسان و کیفیت مناسب، برای گزارش‌های میدانی مناسب هستند.

گوشی‌های هوشمند مانند iPhone 14 یا Samsung Galaxy S23 یا حتی نمونه‌های پایین‌تر، گزینه‌ای اقتصادی و در دسترس برای ضبط ساده هستند که با اپلیکیشن‌های مناسب، کیفیت قابل قبولی ارائه می‌دهند. برای انتخاب دوربین، باید نوع گزارش، شرایط محیطی و سطح مهارت خود را در نظر بگیرید و دوربینی را انتخاب کنید که با نیازهای شما همخوانی داشته باشد. مؤکداً تصریح می‌شود که برای گزارش‌های هنرستانی استفاده از دوربین گوشی‌های هوشمند کفایت می‌کند اما لازم است که هنرجویان با روش‌های ضبط حرفه‌ای با دوربین‌های حرفه‌ای تا حد معقولی آشنا شوند.

با دوربین تلفن همراه خود این تصاویر را به شکل استاندارد و قابل ارائه، ضبط و در کلاس پخش کنید:

- ۱ مکان‌های شلوغ چون بازارهای سنتی و محل‌های پر رفت و آمد
- ۲ مجسمه‌ها و سردیس‌های معروف شهر یا محلی زندگی‌تان
- ۳ محل بازی کودکان

فعالیت
کارگاهی ۶

۴- تجهیزات جانبی: این ابزارها مکمل دوربین و میکروفون هستند و کیفیت ضبط را بهبود می‌بخشند. سه پایه برای ثبات تصویر ضروری است. به‌ویژه در ضبط‌های ثابت مانند مصاحبه‌ها، زیرا از لرزش تصویر جلوگیری می‌کند. نورپردازی LED برای محیط‌های کم‌نور به کار می‌رود و تصاویر را روشن‌تر و حرفه‌ای‌تر می‌کند. فیلترهای ضد باد برای کاهش نویز صدا در محیط‌های باز، مانند خیابان یا طبیعت، گاهی ضروری‌اند. گیمبال برای فیلم‌برداری روان و بدون لرزش، به‌ویژه در ضبط‌های پویا مانند گزارش از یک بازار استفاده می‌شود. برای انتخاب تجهیزات جانبی باید شرایط محیطی و نیازهای بصری و صوتی گزارش را تحلیل کنید و ابزارهایی را انتخاب کنید که کیفیت نهایی را ارتقا دهند.

برای سازماندهی بهتر گزارش چه کنیم؟

تهیه چک‌لیست تجهیزات برای جلوگیری از مشکلات میدانی گام مهمی در سازماندهی فنی گزارش است. این فهرست به شما اطمینان بیشتری در طی گزارش می‌دهد و بار روانی کمتری به گزارشگر تحمیل می‌کند. اصولاً هرکاری که دارای تجهیزات و روند اجرایی است نیاز به چک‌لیست یا فهرست اطمینان دارد.

مرحله سوم تولید گزارش میدانی؛ انتخاب محیط گزارش بر اساس موضوع

انتخاب محیط مناسب برای گزارش میدانی، نقشی کلیدی در کیفیت صوتی و انتقال پیام دارد. محیط باید با موضوع گزارش همخوانی داشته باشد، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی سوژه‌ها را بازتاب دهد، و شرایط صوتی مطلوبی فراهم کند. گزارشگر می‌تواند آمبیانس را در صورت نیاز بعداً اضافه کند یا برای کاهش نویز، سوژه را به مکانی کم‌صداتر ببرد. همین مسئله درمورد نور نیز صادق است. برای شما هنرجویان، این مرحله فرصتی است تا با تحلیل محیط‌ها و تطبیق آنها با موضوع، مدیریت محتوا و ساختار صوتی و تصویری را در خود تقویت کنید. هدف این مرحله، خلق گزارشی است که از نظر صوتی و تصویری دارای پیوستگی پیام،

جذابیت و هماهنگی با موضوع باشد. محیط گزارش به صورت استاندارد به چند دسته کلی قابل تقسیم است:

■ **محیط‌های شهری:** این محیط‌ها مانند خیابان یا بازار، برای گزارش‌های اجتماعی یا اقتصادی مناسب‌اند. این محیط‌ها تصاویر پویا و تنوع جمعیتی بالایی دارند که حس زندگی و تحرک را به گزارش اضافه می‌کنند. با این حال، نویز یا آلودگی صوتی زیاد و نیاز به مجوز می‌تواند چالش برانگیز باشد. برای استفاده از این نوع محیط‌ها، باید توانایی مدیریت صدا و تصویر، مردم، سوژه و نظایر آن را دارا باشید.

ویژگی‌ها: تنوع جمعیتی، صداها، پویا. **محدودیت‌ها:** نویز بالا، نیاز به مجوز.

■ **محیط‌های روستایی:** این محیط‌ها، مانند مزارع یا کارگاه‌های سنتی محلی مثل کارگاه نمدمالی یا حصیربافی، برای گزارش‌های فرهنگی یا زیست‌محیطی ایده‌آل‌اند. این محیط‌ها فرهنگ بومی را بازتاب می‌دهند که حس اصالت را به گزارش اضافه می‌کند. با این حال، دسترسی دشوار و محدودیت‌های زیرساختی می‌تواند مشکل‌ساز باشد. برای استفاده از این نوع محیط‌ها، باید برنامه‌ریزی دقیقی برای سفر و هماهنگی با افراد محلی داشته باشید و از تجهیزات قابل حمل استفاده کنید.

ویژگی‌ها: صداها و تصاویر بکر و طبیعی، فرهنگ سنتی. **محدودیت‌ها:** دسترسی دشوار و سوءتفاهم‌های فرهنگی.

■ **محیط‌های فرهنگی:** این محیط‌ها مانند گالری‌ها یا سالن‌های نمایش، برای گزارش‌های هنری مناسب‌اند. فضایی آرام و مناسب برای ضبط حرفه‌ای دارند که برای ضبط‌های متمرکز ایده‌آل‌اند. با این حال، قوانین سخت‌گیرانه مانند محدودیت‌های فیلم‌برداری، می‌تواند چالش‌ساز باشد. برای استفاده از این نوع محیط‌ها، باید با مسئولین هماهنگ کنید و از تجهیزات کم‌حجم و غیرمزاحم استفاده نمایید.

ویژگی‌ها: فضای آرام، جمعیت تحصیل کرده. **محدودیت‌ها:** قوانین سخت‌گیرانه.

■ **محیط‌های ورزشی:** استادیوم‌ها یا زمین‌های ورزشی، محلی برای تهیه گزارش‌های میدانی ورزشی مناسب‌اند. یعنی حواشی قبل و بعد مسابقه، هیجانات هواداران و مسائلی از این دست. این محیط‌ها تصاویر پرشور و جمعیت بعضاً جوان دارند که حس هیجان را به گزارش اضافه می‌کنند. با این حال، محدودیت‌های فیلم‌برداری، ازدحام و نویز زیاد می‌تواند مشکل‌ساز باشد. برای کار در این محیط‌ها، باید با برگزارکنندگان رویداد هماهنگ کنید و گاهی از ابزارهایی مانند گیمبال برای ضبط‌های پویا استفاده کنید.

ویژگی‌ها: صداها، پرشور، جمعیت جوان. **محدودیت‌ها:** آمبیانس زیاد و دسترسی‌های محدود به برخی فضاها.

■ **محیط‌های صنعتی:** این محیط‌ها مانند کارخانه‌ها یا کارگاه‌های تولیدی، برای گزارش‌های اقتصادی مناسب‌اند. تصاویر ماشینی و جمعیت متخصص دارند که حس حرفه‌ای‌گری را به گزارش اضافه می‌کنند. با این حال، مسائل ایمنی و محدودیت‌های دسترسی می‌تواند چالش‌ساز باشد. برای استفاده از این نوع محیط‌ها، باید پروتکل‌های ایمنی را رعایت کنید و از تجهیزات مقاوم استفاده کنید.

ویژگی‌ها: صداها و تصاویر صنعتی، جمعیت متخصص. **محدودیت‌ها:** دردسرهای ایمنی و دسترسی.

■ **محیط‌های طبیعی:** این محیط‌ها مانند جنگل یا کویر، برای گزارش‌های زیست‌محیطی یا گردشگری مناسب‌اند. تصاویر بکر و صداهای طبیعی دارند که حس آرامش و زیبایی یا جلوه‌های قهری طبیعت را به گزارش اضافه می‌کنند. البته شرایط آب‌وهوایی و دسترسی دشوار، می‌تواند مشکل‌ساز باشد. برای حضور در این محیط‌ها باید تجهیزات مقاوم در برابر شرایط محیطی را انتخاب کنید و برنامه‌ریزی دقیقی داشته باشید.

ویژگی‌ها: صداهای طبیعی، فضای بعضاً آرام. **محدودیت‌ها:** آمادگی برای شرایط آب‌وهوایی گوناگون.

تفکیک گروه‌های جمعیتی بر اساس موضوع گزارش

منظور از گروه‌های جمعیتی، دسته‌بندی‌های اجتماعی بر پایه سن، جنسیت، طبقه اجتماعی، میزان تحصیلات و... است. گزارشگر بر اساس موضوع گزارش، باید دسته‌بندی گروه‌های جمعیتی حاضر در گزارش را با دقت انجام دهد. در قدم اول، انتخاب درست گروه‌های جمعیتی باعث حضور افرادی با دیدگاه‌های مرتبط می‌گردد. در قدم دوم اولویت‌بندی افراد حاضر در گزارش به عنوان نماینده هر گروه جمعیتی، باعث تمرکز گزارشگر بر افراد کلیدی می‌شود که نتیجه آن یک گزارش منصفانه و استاندارد خواهد بود. تنوع‌بخشی در انتخاب افراد برپایه سن و شغل برای اعتبار پیام گزارش، اهمیت فراوانی دارد.

جانمایی گزارشگر در محیط

حالا وقت آن است که آرام آرام وارد مراحل مهم دیگری شوید که مرتبط با اجرای درست شما به عنوان یک گزارشگر است. با این سؤال شروع کنیم: جانمایی گزارشگر چیست و چطور باید باشد؟ گزارشگر باید بهترین محل استقرار را برای خود و افراد حاضر در گزارش انتخاب کند. برای اینکه بدانیم چگونه این کار را انجام دهیم، قدم به قدم پیش می‌رویم.

انتخاب جایگاه: قرار گرفتن در نقطه‌ای با صدای محیطی و نور مناسب و حداقل نویز. مثلاً، نزدیکی به دستگاه‌های کارگاه برای ضبط صدای روند تولید و فاصله گرفتن و ایستادن در نقطه‌ای که صدای گزارشگر با حداکثر وضوح ضبط شود و نور مناسبی برای ضبط تصویر دارا باشد.

مدیریت فضا: تنظیم فاصله با سوژه یا انتقال سوژه به مکانی با حداقل صدای مزاحم و نور بهتر برای کیفیت بهتر ضبط.

انعطاف‌پذیری: تغییر جایگاه استقرار در صورت افزایش نویز یا مشکلات ضبط برخلاف برنامه قبلی با مدیریت در لحظه برای رفع مشکلات ضبط گزارش بسیار سخت در عین حال حیاتی است. فراموش نکنید که بسیاری از موارد به تجربه حاصل می‌شود و شما ممکن است در حین ضبط گزارش دچار مشکلاتی شوید که عملاً نیاز به تصمیم‌گیری سریع دارد. حتی گاهی قطع روند گزارش، انتخاب درستی است.

مرحله چهارم تولید گزارش میدانی؛ ضبط گزارش

ضبط گزارش، مرحله عملی است که محتوای برنامه‌ریزی شده به بسته‌ای صوتی، یا صوتی - تصویری تبدیل می‌شود که در مراحل تدوین و پالایش به‌قوام خود خواهد رسید. این مرحله نیازمند تسلط بر تکنیک‌های ضبط صدا و تصویر، استفاده بهینه از ابزارها برای تولید صدای شفاف و تصاویر جذاب و استاندارد است. گزارشگر می‌تواند آمبیانس را بعداً اضافه کند یا برای سهولت در تدوین، تصاویری را به شکل برنامه‌ریزی شده ضبط نماید که بعد بتواند از تلفیق آنها کیفیت گزارش را بهبود بخشد. برای شما هنرجویان، این مرحله فرصتی است

تا مهارت‌های ضبط صدا و تصویر را در محیط واقعی آزمایش کنید و با چالش‌هایی مانند نویز و نور محیطی یا محدودیت‌های زمانی مقابله کنید. هدف این مرحله، تولید گزارشی است که شنونده را با صدا یا تصویری واضح و روایتی روان جذب کند. فراموش نکنید که نور و صدا در روند گزارش تغییرات معناداری می‌کنند و مثلاً ازدحام مردم در بازار یا نور محیطی در صبح، ظهر و غروب بسیار متفاوت است. بنابراین برای یکنواختی گزارش باید بهترین زمان را برای ضبط انتخاب کنید که با موضوع گزارش شما هم سازگار باشد. البته فراموش نکنید که گاهی برای نشان دادن گذر زمان می‌توان از این تغییرات در نور و صدای محیطی به خوبی بهره جست.

روش‌های ضبط گزارش

گزارش‌های میدانی به روش‌های مختلفی ضبط می‌شوند که در اینجا چند روش را توضیح می‌دهیم. **ضبط ثابت:** یعنی استفاده از دوربین و میکروفون ثابت. این روش در مصاحبه‌ها و گزارش‌هایی استفاده می‌شود که محیطی آرام در اختیار است و محدودیت‌های احتمالی هم ممکن است شما را مقید به این کند که یک منطقه محدود را برای ضبط در نظر بگیرید. گاهی هم این محدودیت به شما اجبار می‌شود. به طور مثال در مسابقات ورزشی منطقه‌ای به نام «میکسد زون» (mixed zone) برای مصاحبه بعد از مسابقه در نظر گرفته می‌شود.

ویژگی‌ها: کیفیت بالا، کنترل آسان.

محدودیت‌ها: عدم پویایی.

ضبط پویا: این روش شامل فیلم‌برداری و ضبط صدا در حال حرکت است. مانند گزارش از یک بازار شلوغ یا تعقیب و گریز پلیس با رانندگان متخلف. این روش در گزارش‌های صوتی و تصویری، حس تحرک و پویایی جذاب ارائه می‌دهد که برای موضوعات خاصی مناسب است. با این حال، احتمال نویز در ضبط صدا و تصویر و لرزش تصویر وجود دارد که نیازمند ابزارهایی مانند گیمبال و میکروفون‌های شاتگان است. برای استفاده از این روش، باید توانایی مدیریت حرکت دوربین و ضبط صدا در محیط‌های شلوغ را داشته باشید.

ویژگی‌ها: پویایی و جذابیت؛

محدودیت‌ها: کنترل سخت.

ضبط ترکیبی: این روش شامل ترکیب صداها یا تصاویر ثابت و پویا برای ایجاد تنوع بصری و صوتی است. برای نمونه، می‌توانید مصاحبه‌ای ثابت با یک سوژه را با تصاویر پویا از محیط ترکیب کنید تا گزارش جذاب‌تری تولید شود یا در یک گزارش صوتی صدای مصاحبه شونده را با برخی اصوات ضبط شده ترکیب کنید که در انتقال معنا و پیام مؤثر باشد. این روش نیازمند برنامه‌ریزی دقیق برای انتقال بین صحنه‌های ثابت و پویا و حفظ انسجام گزارش است. برای استفاده از این روش، باید سناریوی گزارش را با دقت طراحی کنید و ابزارهای مناسب را انتخاب کنید.

ضبط صدای محیطی: این فرایند شامل ثبت صداها، محیط، مانند صدای ابزار در کارگاه، برای غنای صوتی گزارش است. این روش حس حضور در محل را به مخاطب منتقل می‌کند. برای انجام این کار، باید میکروفون‌های مناسب مانند شاتگان را انتخاب نمایید و نویزهای مزاحم را مدیریت کنید.

ضبط تصویر محیطی: این فرایند شامل فیلم‌برداری از سوژه‌ها و محیط است. مانند نماهایی متنوع از بازار، برای انتقال حس حضور مردم در چنین مکانی با حفظ ارزش‌های بصری، صوتی و پیشینه تاریخی، فرهنگی و اجتماعی آن. این روش نیازمند انتخاب زوایای مناسب و مدیریت نور و ترکیب‌بندی تصویر است. برای انجام این کار، باید تکنیک‌های فیلم‌برداری را تمرین کنید و از ابزارهایی مانند گیمبال یا سه پایه استفاده کنید.

ضبط متمرکز: این فرایند شامل تمرکز بر سوژه انسانی یا غیرانسانی، مانند ضبط یک نمای نزدیک از ورزشکار در حال تمرین است. این روش به شما کمک می‌کند تا جزئیات کلیدی را برجسته کنید. برای انجام این کار، باید زوایای دوربین را با دقت تنظیم کنید و از نورپردازی مناسب استفاده کنید.

تصویر ۶

تکنیک‌های فیلم‌برداری چیست؟

■ **قاب‌بندی:** استفاده از نمای باز، متوسط، یا بسته برای تنوع بصری و روایت بهتر داستان ضروری است. نمای باز برای نمایش محیط، نمای متوسط برای تعاملات سوژه و نمای بسته و نزدیک برای جزئیات احساسی یا فنی مناسب است. برای استفاده از این تکنیک، باید زوایای مختلف را آزمایش و بهترین گزینه را انتخاب کنید.

■ **نورپردازی:** در نورپردازی شما از نور طبیعی یا مصنوعی، مانند نور LED در محیط کم‌نور، برای بهبود کیفیت تصویر بهره می‌برید. نورپردازی مناسب، تصاویر را روشن‌تر و حرفه‌ای‌تر می‌کند. برای انجام این کار، باید نور محیط را تحلیل کنید و از ابزارهای نورپردازی استفاده کنید.

■ **ثبات تصویر:** استفاده از سه‌پایه یا گیمبال برای جلوگیری از لرزش تصویر و ارائه فیلم‌برداری روان ضروری است. این تکنیک به شما کمک می‌کند تا تصاویر حرفه‌ای و بدون نقص تولید کنید. برای انجام این کار، باید ابزارهای مناسب را انتخاب کنید و تکنیک‌های کار با آنها را تمرین کنید.

ضبط گزارش بر اساس موضوع

چه روشی را انتخاب کنیم؟ شما کافی است این سه شاخص را در نظر بگیرید تا روش ضبط را به‌درستی انتخاب کنید.

- ۱ تطابق روش ضبط با موضوع و ساختار گزارش؛
- ۲ مدیریت زمان و توجه به آمیانس یا نور مناسب در گزارش؛
- ۳ امکانات موجود برای ضبط گزارش.

حالا که برای خود روش ضبط گزارش را تعیین نمودید به فکر جایگذاری میکروفون، دوربین و حذف نویز باشید تا با استفاده از ابزار مناسب، بهترین خروجی را به دست بیاورید. جایگذاری میکروفون را به گونه‌ای تنظیم کنید که فاصله و زاویه میکروفون برای ضبط صدا مطلوب باشد. مثلاً بهتر است میکروفون یقه‌ای در ۱۵ تا ۲۰ سانتی‌متری سوژه در موارد معمول قرار گیرد. برای حذف نویز حتماً از فیلترهای ضد باد، پت‌گیر و نظایر آن یا انتقال سوژه به مکان کم‌صداتر بهره ببرید. فراموش نکنید که قبل از ضبط نهایی، کیفیت صدا را دوباره بررسی کنید. برای ضبط تصویر نیز کیفیت نور طبیعی و غیرطبیعی را در نظر بگیرید تا با بهره‌گیری از امکانات موجود کیفیت تصویر را تضمین نمایید. قطعاً دوربین شما، وسایل جانبی از قبیل سه‌پایه و نظایر آن نیز دارد که بر قوام گزارش شما می‌افزاید.

یک متن توصیفی بنویسید و آن را با لحن‌های هیجانی، غمگین و شاد برای دوستانتان در کلاس بخوانید. اگر متن شما قابلیت اجرا در لحن‌های پیشنهادی را ندارد پس برای هر کدام یک متن بنویسید. از دوستان خود بخواهید حین اجرای شما با چشمان بسته روی لحن‌های شما تمرکز نمایند، سپس بعد از هر اجرا نظرشان را در مورد لحن شما ابراز کنند. اگر دریافت مخاطب (هم‌کلاسی‌ها) با لحن مورد نظر شما تطابق داشت، شما در اجرای آن لحن موفق بوده‌اید. در غیراین صورت باید لحن مورد نظر را مورد بازبینی قرار دهید. هنرآموز نیز می‌تواند لحن‌های پیشنهادی خود را اعلام نماید و در مدیریت این فرایند، نقش محوری داشته باشد و نظر نهایی را اعمال نماید. در این تمرین شما قابلیت‌های انتقال حس و عاطفه در گزارش را بیش از گذشته در خود تقویت می‌کنید و به‌ویژه در روایت‌های توصیفی گزارش خود ضریب نفوذ کلامتان را افزایش می‌دهید.

با توجه به فعالیت‌های کارگاهی ۱ و ۲ و موضوعات انتخاب شده برای گزارش یا موضوعات جدیدی که به ذهنتان می‌رسد، چند سؤال طراحی نمایید، حال به سراغ مردم در فضاهای متنوع بروید و این پرسش و پاسخ‌ها را ضبط کنید و در کلاس ارائه دهید. در این بخش شما با مرتب‌سازی، کوتاه کردن احتمالی پاسخ‌ها و حذف تصاویر اضافه فقط ویرایش حداقلی انجام می‌دهید.

مرحله پنجم تولید گزارش میدانی؛ ویرایش، صداگذاری و تدوین

ویرایش، صداگذاری و تدوین، مرحله نهایی است که صداها و تصاویر موجود را به یک گزارش منسجم و جذاب تبدیل می‌کند. این مرحله نیازمند تسلط بر تکنیک‌های ویرایش صدا و تصویر، انتخاب موسیقی و افکت‌های مناسب صوتی و تصویری، و هماهنگی با سبک و سناریوی گزارش است. گزارشگر می‌تواند آمبیانس یا افکت‌های مرتبط را در خروجی نهایی اضافه کند تا حس محیط تقویت شود. این مرحله فرصتی است تا خلاقیت‌های لازم در ترکیب صدا، تصویر، موسیقی و افکت‌ها به کار گرفته شود و با چالش‌هایی مانند نویز یا ناهماهنگی صوتی و تصویری دست و پنجه نرم کرد. هدف این مرحله، تولید گزارشی است که شفاف، روان و تأثیرگذار باشد.

روش‌های ویرایش صدا:

ویرایش صدا یعنی حذف و اضافه کردن، تقویت یا تضعیف صدا و ترکیب آن با موسیقی و افکت که گاهی تا خلق یک اثر هنری ارتقا می‌یابد.

حذف نویز: یعنی پاکسازی صداها یا مزاحم مانند صدای کولر یا ماشین‌آلات.

نرمال‌سازی یا نرمالایز صدا: متعادل کردن سطح صدای افراد برای جلوگیری از ایجاد زحمت شنیداری. این عمل باعث تقویت صداها یا پایین و کم کردن صداها با شدت (نوانس) بالا می‌شود.

برش صدا: حذف بخش‌های غیرضروری مانند مکث‌های طولانی و تیپ‌ها. البته گاهی مکث و تیپ باعث اعتبار گزارش می‌شود. مثلاً یک مقام مسئول در مواجهه با سؤال به جای گزارشگر ممکن است دچار دردسر

کلامی و بیانی شود که حفظ آن، ارزش گزارش را بالا می‌برد.

افکت‌های صوتی: استفاده از انواع افکت مثل تلفنی کردن صدا، اکو، ریورب (Reverb) و نظایر آن می‌تواند ساختار دراماتیک گزارش را بهبود دهد. ریورب یکی از رایج‌ترین افکت‌های صوتی است که حاصل از ترکیب انعکاس صداها بعد از توقف منبع صوتی است. برای درک بهتر آن می‌توان به انعکاس صدا در اتاق خالی اشاره کرد که بعد از سکوت شما، همچنان بازگشت صدایتان در محیط شنیده می‌شود.

ابزارها و نرم‌افزارهای ویرایش صدا و تصویر:

نرم‌افزارهای حرفه‌ای: مانند کیوبیس (Cubase)، نیو اندو (Nuendo) یا ادوبی آدیشن (Adobe Audition) برای ویرایش پیشرفته صدا در سراسر جهان مورد استفاده قرار می‌گیرند که البته با توجه به تخصصی بودنشان نیاز بیشتری به آموزش دارند. برای شما هنرجویان نرم‌افزار ادوبی آدیشن به سبب سهولت‌های نصب و راه‌اندازی پیشنهاد می‌شود. همچنین نرم‌افزارهایی مانند Adobe Premiere Pro یا Final Cut Pro برای ویرایش تصویر و صدا طراحی شده‌اند و امکانات پیشرفته‌ای برای تولید گزارش‌های حرفه‌ای ارائه می‌دهند.

نرم‌افزارهای ساده: نرم‌افزارهایی مانند CapCut یا iMovie در ابتدای راه مناسب‌اند، زیرا کاربری آسان و امکانات کافی برای ویرایش پایه دارند. این نرم‌افزارها به شما امکان می‌دهند تا بدون نیاز به دانش پیشرفته، گزارش‌هایی باکیفیت تولید کنید. برای استفاده از این ابزارها، باید دفترچه راهنمای نرم‌افزار یا فیلم‌های آموزشی موجود را بررسی کرده و ویرایش‌های ساده را تمرین کنید.

سخت‌افزار: هدفون‌های باکیفیت برای بررسی صدا و رایانه با پردازنده مناسب برای اجرای نرم‌افزارهای ویرایش ضروری‌اند. این ابزارها به شما کمک می‌کنند تا کیفیت صدا و تصویر را با دقت بررسی کنید. برای استفاده از این ابزارها، باید سخت‌افزار مناسب را انتخاب کنید و آن را با نرم‌افزارهای ویرایش هماهنگ کنید.

اصلاح رنگ و نور: یکی از ویژگی‌های بارز هر نوع تصویری، رنگ و نور آن است. در گزارش به ویژه تنظیم و اصلاح رنگ و نور در شرایط محیطی گوناگون با حفظ ویژگی‌های زمانی (مثل غروب، شب یا نیم‌روز) بسیار لازم و ضروری است. خوشبختانه نرم‌افزارهای تدوین این روزها سادگی بیشتری برای اصلاحات بعضاً عمیق و خاص را به وجود آورده‌اند و حتی هوش مصنوعی می‌تواند به شما بسیار یاری رساند.

تعادل صدا و تصویر: موسیقی و افکت‌ها نباید بر گفتار یا تصاویر غلبه کنند. این فرایند نیازمند تنظیم دقیق حجم صدا و بررسی تعادل بین عناصر صوتی و بصری است. برای انجام این کار، باید گزارش را چندین بار بررسی کنید و تعادل را تنظیم کنید.

منابع صوتی: برای استفاده از انواع موسیقی و افکت و عدم ایجاد مشکل کپی‌رایت، سایت‌های فراوانی هستند که می‌توانند به شما یاری دهند. مثل Free Music Archive. شناخت این سایت‌ها و منابع برای کار ویرایش بسیار مهم و ضروری است.

انتخاب موسیقی و افکت مناسب:

برای اینکه موسیقی و افکت مناسب انتخاب کنیم چه باید کرد؟ در جواب دادن به این سؤال به این موارد دقت کنید:

- تناسب موسیقی و افکت با موضوع و ساختار گزارش؛
- توجه به رعایت کپی‌رایت و استفاده از منابع قانونی؛
- تعادل در استفاده برای جلوگیری از غلبه موسیقی بر صدای اصلی.

در نظر بگیرید که در مورد بیلاق و قشلاق عشایر گزارش تهیه کرده‌اید و در حین ویرایش از موسیقی «کانتری» یا «بولوز» و از صدای در حین کار گاوچران‌های آمریکایی استفاده می‌کنید. این یعنی تبدیل یک محتوای مناسب به یک محتوای طنز یا حتی ناشیانه.

در آرشیو برخی از شبکه‌های معتبر جهانی، افکت خیابان‌ها به گونه‌ای دسته‌بندی شده که شمالی - جنوبی بودن یا شرقی - غربی بودن آنها برای مخاطب قابل تشخیص است. حال که در دنیای حرفه‌ای رسانه تا این حد به مخاطب احترام گذاشته می‌شود، انتظار می‌رود هنرجویان با دقت بیشتری در استفاده از افکت عمل نمایند.

سبک‌های تدوین را بشناسیم:

تدوین صوتی و تصویری هم مثل تدوین سینمایی سبک‌های متعددی دارد. **سبک خطی:** چیدمان زمانی برای روایت داستان گونه و رعایت توالی داستانی. **سبک غیرخطی:** استفاده از فلاش‌بک و فلاش‌فوروارد برای ایجاد تعلیق یا جذابیت یا حتی پیچیدگی‌های دراماتیک.

سبک مستند: تمرکز بر واقعیت روایت و پرداخت موضوع با استفاده از حداقل افکت‌های اعمالی. این روش بر واقعیت‌های روایی تأکید دارد و بیشتر مناسب گزارش‌هایی است که بافت و ساختار مستند گونه دارند. (آیا مثالی در ذهن دارید؟)

سبک دراماتیک: استفاده از موسیقی و افکت برای بالا بردن بار احساسی گزارش و تأثیرگذاری بیشتر.

سبک پویا: تدوین سریع با موسیقی پرشور برای بالا بردن ضرب‌آهنگ و سرعت انتقال پیام. برای اینکه تمام این مسائل را بتوانیم به‌جا در گزارش استفاده کنیم باید کار با نرم‌افزارهای تدوین تصویر و پالایش صدا را آموخته باشیم. ضمن اینکه تشخیص شما در حین تدوین نقش مهمی در استفاده از وسایل و برنامه‌های تدوین دارد. اینکه شما بتوانید مشکلات صوتی و تصویری را به درستی تشخیص دهید، مرحله اول برای برطرف کردن آن است. در کنار تمام این موارد، ایجاد ضرب‌آهنگ مناسب و جذاب برای مخاطب مهارتی است که هم بر اثر تجربه و هم بر پایه دقت و سخت‌کوشی تقویت می‌شود. همچنین برای تقویت مهارت خود در راستای انتخاب موسیقی و افکت پیشنهاد می‌شود با انواع سبک‌های موسیقی به مرور آشنا شوید و ویژگی‌ها و تفاوت‌های آن را با مطالعه دریابید. به ذائقه شنوندگان خود توجه داشته باشید و روند و نحوه جست‌وجو در منابع معتبر موسیقایی را در خود تقویت کنید.

همگام‌سازی (جایگزینی کلمه مناسب) صدا و تصویر را فراموش نکنید. گاهی حتی از روی شکل ویو (Wave) در نرم‌افزار می‌توان متوجه کمی یا زیادی حجم و نوانس صدا شد. در این مرحله یکسان‌سازی شنیداری را در دستور کار خود قرار دهید. کیفیت صدای بخش‌های مختلف را به گونه‌ای هماهنگ کنید که شنونده احساس زیادی یا کمی صدا در بخش‌های مختلف گزارش نداشته باشد. گاهی می‌توانید از انتقال نرم یک صدا به صدای دیگر استفاده کنید. استفاده از فیداین، فیداوت (Fade In/Out) یا افکت‌های مرتبط برای جابه‌جایی یا درهم‌تنیدگی صداها به شما کمک می‌کند تا تدوین صوتی بهتری داشته باشید. علاوه بر تنظیمات، طراحی و تدوین صوتی باید در گزارش‌های تصویری به برش تصاویر و هماهنگی آن با گفتار نیز توجه کرد. شما باید

توانایی استفاده از افکت‌های بصری مانند فیداین، فیدات را نیز داشته باشید. برای توسعه این مهارت، باید با نرم‌افزارهای ویرایش تمرین کنید و تکنیک‌های مختلف را آزمایش کنید. نکته مهم این است که روند تدوین شما باید وفادار به سبک و سناریوی گزارش شما باشد. پس چیدمان صداها و ترتیب آن را بر اساس سناریو و سبک تدوین قرار دهید.

هرچند که ترکیب‌بندی انتقال صداها و تصاویر و در هم تنیده شدنشان باید نرم، گوش‌نواز و چشم‌نواز باشد. اما فراموش نکنید که گاهی روند گزارش به گونه‌ای است که انتقال صدا، تصویر یا هر دو باید به شکلی نامتعارف یا گوش‌خراش به نظر بیاید. به‌طور مثال گزارش یک حادثه کارگاهی، تصادف اتومبیل را در نظر بگیرید، با توجه به فراز و فرودهای گزارش، موسیقی، صدا و تصویر بهتر است به گونه‌ای شوک‌آور و توجه‌برانگیز باشد تا بار معنایی، بهتر انتقال یابد.

با نظر هنرآموز، به گروه‌های سه یا چهار نفره تقسیم شوید؛ هر گروه یک گزارش صوتی و یک گزارش تصویری ضبط و بر اساس سناریوی مربوطه، آن را تدوین کنید.

فعالیت
کارگاهی

ارزشیابی شایستگی گزارشگری میدانی

نام و نام خانوادگی	کد حرفه	حرفه:	کمک دستیار تهیه برنامه های رادیو و تلویزیون	کد پیمان/پودمان	شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری	سطح صلاحیت	L۲	استاندارد عملکرد کد: ۳۴۳۵۱۲۰۳۱	ضبط و ویرایش یک بسته گزارشی ۷ دقیقه ای میدانی صوتی و یک بسته گزارشی تصویری ۱۰ دقیقه ای با یکی از موضوعات اقتصادی، اجتماعی، ورزشی، فرهنگی یا هنری، با استفاده از ابزارهای ضبط صدای شفاف و قابل تفکیک بر اساس سفارش یا برنامه مصوب
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۱۱	کار	گزارشگری میدانی	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	انتخاب موضوع	مکان: کلاس/کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، پرینتر زمان: ۱۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تناسب موضوع با شرایط زمانی، تاریخی، جامعه هدف، اجرایی بودن موضوع به شکل کامل و تعیین موضوعات جانبی	۳	
				تناسب موضوع با شرایط زمانی، تاریخی، جامعه هدف و اجرایی بودن موضوع	۲	
				عدم توانایی در انتخاب موضوع	۱	
۲	انتخاب ابزار	مکان: کلاس/کارگاه ابزار و تجهیزات: انواع میکروفرن، انواع نرم افزارهای جانبی، دوربین فیلمبرداری زمان: ۱۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تناسب ابزار با بضاعت های موجود، نوع گزارش، اشراف بر نحوه استفاده از ابزار، تعیین روش های جایگزین برای مشکلات احتمالی ضبط	۳	
				تناسب ابزار با بضاعت های موجود، نوع گزارش، اشراف بر نحوه استفاده از ابزار	۲	
				عدم توانایی در انتخاب ابزار	۱	
۳	انتخاب محیط گزارش	مکان: کلاس/کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، اتومبیل یا تاکسی، کارت مترو و اتوبوس زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تعیین محیط های مناسب و همگن با محتوا و ساختار گزارش، انتخاب گزینه های برتر برای ضبط گزارش، انتخاب زمان مناسب برای ضبط گزارش، تعیین نحوه جانمایی گزارشگر در میدان	۳	
				تعیین محیط های مناسب با محتوا، انتخاب زمان مناسب برای ضبط گزارش، تعیین نحوه جانمایی گزارشگر در میدان	۲	
				عدم توانایی در انتخاب محیط گزارش	۱	
۴	ضبط گزارش	مکان: محل ضبط گزارش ابزار و تجهیزات: دوربین فیلمبرداری، میکروفرن، تلفن هوشمند، سه پایه دوربین، تجهیزات نور، کابل های اتصال، شارژر، باتری زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب روش نهایی ضبط با توجه به بضاعت و محتوا، شفافیت صدای گزارشگر و سوزدهای انسانی، نبود صداهای مزاحم در گزارش، تفکیک صداهای محیطی و تناسب وجود آن در گزارش	۳	
				انتخاب روش نهایی ضبط با توجه به بضاعت و محتوا، شفافیت صدای گزارشگر و سوزدهای انسانی، نبود صداهای مزاحم در گزارش	۲	
				عدم توانایی در ضبط گزارش	۱	
۵	ویرایش و صدا آمیزی	مکان: کارگاه تدوین ابزار و تجهیزات: رایانه، نرم افزارهای تدوین صدا و تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	هماهنگی و تناسب بین صدای گزارشگر و سایر صداها، استفاده استاندارد از افکت و موسیقی، توازن شدت و بلندی صداها در میکس، خروجی استاندارد	۳	
				هماهنگی و تناسب بین صدای گزارشگر و سایر صداها، استفاده استاندارد از افکت و موسیقی، توازن صداها در میکس	۲	
				عدم توانایی در ویرایش و صدا آمیزی	۱	
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	غیرفنی: استفاده بهینه از ابزار، امانتداری، مدیریت کار و کیفیت/ایمنی و بهداشت: مراقبت از ابزار ضبط صدا، رعایت بهداشت فردی در تهیه گزارش، توجه به حفظ امنیت خود و دیگران، پرهیز از مخاطرات محیطی/نگرش: رعایت اصول اخلاقی حرفه ای، صداقت محتوایی/ زیست محیطی: رعایت نظافت کارگاه و عوامل، تهیه مناسب کارگاه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به امانتداری، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. حفظ امنیت خود و دیگران برایش مهم است. اصول اخلاقی حرفه ای و صداقت محتوایی را رعایت می کند. در نظافت کارگاه و محیط تهیه گزارش کوشا است.	۲	
				عدم توانایی در: مدیریت کار و کیفیت، حفظ امنیت خود و دیگران، رعایت اصول اخلاقی حرفه ای و صداقت محتوایی	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)	☐ بلی
	☐ خیر

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه ریزی و تحلیل، پاسخ گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

گزارشگری ورزشی

برای گزارشگری ورزشی، هنرجویان چه مهارت‌هایی را تجربه می‌کنند؟

هنرجویان در این واحد، به شکلی ساده با تعاریف و مهارت‌های بنیادین گزارشگری ورزشی آشنا می‌شوند و مهارت‌های لازم از جمله ساده‌سازی قوانین برای مخاطب عام، جذابیت کلامی و توصیفی، تفاوت‌های گزارشگری رادیویی و تلویزیونی را می‌آموزند.

استاندارد عملکرد

انتخاب ۵ تا ۱۵ دقیقه از یک مسابقه در یک دوره از بازی‌های ورزشی مانند المپیک، بازی‌های آسیایی و... از بین رشته‌های انفرادی یا تیمی که دارای فراز و فرودهای هیجانی و اتفاقات غیرمعمول باشد و ضبط و ارائه گزارش آن با تدوین صوتی و تصویری استاندارد

گزارشگری ورزشی، ابتدا در بستر مسابقات و برای مخاطبان حاضر در رقابت شکل گرفت. در پیست‌های سوارکاری (که امروزه نیز مرسوم است)، از آنجا که مسیر حرکت اسب‌ها و وضعیت دقیق آنها در کورس برای همه تماشاگران روشن نبود، افرادی وظیفه توصیف مسابقه را بر عهده می‌گرفتند تا با بیان زنده و پرانرژی، هیجان تماشاگران را برانگیزند و اشتیاق آنها را برای حضور در سکوها افزایش دهند. هرچه گزارشگران در انتقال شور و هیجان مسابقه موفق‌تر بودند، تماشاگران بیشتری به رقابت‌ها جذب می‌شدند. با ظهور رادیو، این هنر در انگلستان برای اولین بار به گزارش رقابت‌های فوتبال منجر شد، اما پس از مدتی، این گزارش‌ها اثر منفی بر حضور تماشاگران گذاشت، زیرا برخی، به‌ویژه اقشار کم‌درآمد، به جای خرید بلیت مسابقه، به شنیدن گزارش‌های رادیویی بسنده می‌کردند. این موضوع به ایجاد نظام جدیدی منجر شد که تعاملی سازنده میان رادیو، اتحادیه فوتبال انگلستان و باشگاه‌ها به وجود آورد. از آن پس، حق پخش مسابقات به منبعی برای افزایش درآمد باشگاه‌ها تبدیل شد. با گذشت زمان، تلویزیون ابتدا با تصاویر سیاه‌وسفید و سپس رنگی، شیوه‌ای متفاوت در توصیف و گزارشگری را به خانه‌ها و جمع‌های علاقه‌مند به ورزش آورد. امروزه بسترهای دیجیتال و برخط نیز سبک نوینی از گزارشگری ورزشی را می‌طلبند. گزارشگری ورزشی فراتر از توصیف ساده یک مسابقه است؛ این هنری است که داستان رقابت، تلاش و پیروزی را با چنان مهارتی روایت می‌کند که قلب و ذهن مخاطب را تسخیر می‌سازد. شاید به نظر آید که گزارشگری ورزشی تنها به بازه زمانی پیش از شروع تا پایان یک مسابقه محدود است، اما این گونه نیست. در بخش‌های بعدی، با دانش، مهارت‌ها و پیش‌نیازهای گزارشگری ورزشی بیشتر آشنا خواهید شد.

گزارشگر ورزشی کیست؟

آیا همه کسانی که مسابقات را در رادیو یا تلویزیون گزارش می‌کنند، به معنای واقعی گزارشگر ورزشی‌اند؟ گزارشگر ورزشی فردی است که علاوه بر آگاهی از قوانین و قواعد یک یا چند رشته ورزشی، توانایی توصیف و انتقال دقیق و جذاب یک مسابقه را برای مخاطبان عام و خاص دارد. او همچنین با تسلط بر انواع نظام‌های رقابتی (مانند انفرادی، تیمی، دوبل، حذفی، گروهی، لیگ یا ترکیبی)، قادر است اطلاعات لازم را از منابع حرفه‌ای استخراج کند. این فرد بر مطالعه کتابچه‌های مسابقات و استارت لیست‌ها مسلط است و در رویدادهایی که

تصویر ۷

به‌عنوان گزارشگر اعزامی حضور دارد، از جزئیات برنامه‌ریزی مانند زمان حرکت اتوبوس‌های ویژه خبرنگاران (شاتل‌باس‌ها) تا برگزاری سمینارها، مراسم وزن‌کشی یا قرعه‌کشی آگاه است و در صورت نیاز، گزارش‌هایی حرفه‌ای تهیه می‌کند. با این تعریف، بسیاری از گزارشگران تنها در توصیف مسابقه محدود می‌مانند و مهارت‌های حرفه‌ای دیگر را در خود پرورش نداده‌اند.

در این واحد یادگیری چه مهارت‌هایی را می‌آموزیم؟

در این واحد، به شکلی ساده با تعاریف و مهارت‌های بنیادین گزارشگری ورزشی آشنا می‌شوید و دربارهٔ توصیف رقابت در گزارش‌های رادیویی و تلویزیونی بیشتر خواهید آموخت. بدین ترتیب، در پایان این واحد، مجموعه‌ای از دانش‌ها و مهارت‌ها را کسب خواهید کرد که شاید بسیاری از گزارشگران تجربی از آن محروم باشند. به‌طور خلاصه، شما با انواع رقابت‌ها، جداول و اسناد مسابقات، ساده‌سازی قوانین برای مخاطب عام، جذابیت کلامی و توصیفی، تفاوت‌های گزارشگری رادیویی و تلویزیونی، و کنترل و انتقال هیجان آشنا خواهید شد. همچنین، به‌عنوان یک گزارشگر ورزشی، باید با پرهیز از سوگیری‌های عاطفی و رعایت حساسیت‌های قومی، نگرش حرفه‌ای خود را ارتقا دهید.

قدم صفر: پیش‌نیازهای گزارشگری ورزشی

گزارشگری ورزشی فراتر از دانش ورزشی و توصیف مسابقه است؛ این حرفه نیازمند مهارت‌های پایه‌ای است که گزارشگر را به یک راوی حرفه‌ای، تأثیرگذار و قابل‌اعتماد تبدیل می‌کند. کیفیت صدا، بیان واضح، رعایت زبان معیار، مدیریت تنش، اضطراب، دلهره (استرس) و تسلط بر واژگان و اصطلاحات ورزشی از پیش‌نیازهای کلیدی هستند که ارتباط مؤثر با مخاطب را تضمین می‌کنند. بدون این مهارت‌ها که در واقع پیش‌نیاز امر گزارشگری ورزشی است، حتی دقیق‌ترین تحلیل‌های ورزشی یا جذاب‌ترین روایت‌گری‌ها و توصیف‌ها ممکن است اثر خود را از دست بدهند. در این بخش با هم پیش‌نیازها را مرور، اهمیت آنها را درک می‌کنیم و با تمرین‌های عملی، آنها را در خود پرورش می‌دهیم.

کیفیت صدا: کیفیت صدا را شاخصه‌هایی چون وضوح، حجم، رنگ (طنین)، پرتاب صدا و انعطاف صوتی تعیین می‌کند. یک گزارشگر ورزشی باید صدایی رسا، خوش‌نوا و پرانرژی داشته باشد تا در محیط‌های پر سر و صدا (مانند استادیوم‌های شلوغ) و درنهایت در رادیو و تلویزیون توجه مخاطب را جلب کند. بی‌شک صدای ضعیف، گرفته یا یکنواخت می‌تواند هیجان مسابقه را کم‌رنگ کند یا باعث خستگی مخاطب شود. یک گزارش رادیویی از فینال والیبال در سطح لیگ کشور را در نظر بگیرید، صدایی که فاقد انرژی باشد، حتی با توصیف دقیق، نمی‌تواند حس رقابت را منتقل کند. کیفیت حجم و طنین صدا به‌خصوص در لحظات پرهیجان و فرازهای مسابقه بسیار مهم است. متأسفانه در سال‌های اخیر بیشتر توجه به افرادی با دانش ورزشی یا دارا بودن اطلاعات حاشیه‌ای معطوف شده و کمتر گزارشگری با صدای استاندارد جذب شده است.

تمرین

نباید از تمرین‌های تنفسی عمیق برای تقویت نفس‌گیری و تولید استاندارد صوت غافل شد. همچنین پس از تمرین‌های تنفسی باید روی خواندن متون ورزشی با شدت‌ها و لحن‌های مختلف (مثلاً هیجانی، آرام، روایی) کار کرد. بهتر است صدای خود را ضبط کنید تا برای بررسی کیفیت و تنوع صوتی بتوانید نظر کارشناسی دریافت کنید. نکتهٔ بعدی، تمرین در محیط‌های پر سر و صدا است. محیط‌هایی مانند حیاط مدرسه، دو کارکرد برای شما دارند؛ اول، مدیریت تنش را در شما بهبود می‌بخشد و دوم در صورت رعایت اصول تنفس و بیان می‌تواند در تقویت صدای شما مؤثر باشد.

از مسئولین هنرستان خود اجازه بگیرید و به وسیله تلفن همراه، گزارشی صوتی از مسابقه فوتبال بین هنرجویان هنرستان خود ضبط کنید. در این گزارش تلاش کنید که لحن‌های مختلف را به کار ببرید تا جذابیتی واقعی برای شنوندگان ایجاد کنید. فایل ضبط شده را در کلاس پخش کنید و نظر دوستانتان را در مورد نقاط قوت و ضعف گزارش جویا شوید.

بیان واضح و استاندارد: بیان واضح به معنای تلفظ صحیح کلمات، رعایت ضرب‌آهنگ، موسیقی کلام و انتقال روان پیام است. گزارشگر باید کلمات را به گونه‌ای ادا کند که برای همه مخاطبان، از عام تا خاص، قابل فهم باشد و از ابهام یا گنگی در انتقال پیام جلوگیری شود. گاهی تلفظ نادرست کلمات، اسامی و اصطلاحات یا بیان نامفهوم می‌تواند حرفه‌ای بودن گزارشگر را زیر سؤال ببرد. گزارشگری را فرض کنید که نام یک قهرمان نامی را نادرست تلفظ می‌کند. مثلاً نام یک ورزشکار خارجی را اشتباه بیان کند یا با ادای سریع و نامفهوم کلمات و برخی اصطلاحات ورزشی باعث سلب اعتماد مخاطب شود. مثلاً «یوسین بولت» را «یوسین بولت» بگوید.

برای تقویت این پیش‌نیاز می‌توانید نمونه‌ای از فهرست اسامی ورزشکاران بین‌المللی (مانند استارت‌لیست المپیک در فینال دو ۱۰۰ متر) را انتخاب نموده و نام ورزشکاران و کشورشان را با لهجه معیار تلفظ نمایید. در گام دوم یک گزارش کوتاه از یک رشته ورزشی را از رادیو یا تلویزیون ضبط نموده و با گوش دادن به آن، خطاها و نکات مثبت تلفظی آن را شناسایی نمایید. در گام سوم چند متن متنوع ورزشی انتخاب نموده و آنها را با سرعت‌های مختلف (آرام، متوسط، سریع)، در راستای یافتن تعادل بین وضوح و سرعت کلام، برای هم‌کلاسی‌هایتان بخوانید.

رعایت زبان و لهجه معیار: استفاده از زبان و لهجه فارسی استاندارد و پرهیز از عبارات غیررسمی، به گزارشگر کمک می‌کند تا برای همه مخاطبان گزارشی قابل فهم ارائه کند و حرفه‌ای به نظر برسد. زبان معیار به معنای استفاده از واژگان و ساختارهای پذیرفته‌شده در رسانه‌های رسمی است. گزارشگر همچنین باید از عامیانه‌گویی، اغراق بیش از حد، شاعرانگی بی‌معنا و نامتناسب و گزافه‌گویی بپرهیزد. فراموش نکنید که این استاندارد مختص شبکه ملی است. در گستره محلی یا شبکه‌های استانی می‌توان از زبان یا لهجه محلی بهره برد.

پنج دقیقه از یک گزارش ورزشی را پیاده نموده و خطاهای احتمالی گزارشگر را مشخص نمایید. سپس فایل صوتی یا تصویری را به همراه متن پیاده‌سازی شده در کلاس ارائه نموده و موارد قابل اصلاح را با هنرآموز و هنرجویان مطرح کنید. فراموش نکنید در این فعالیت کارگاهی تمرکز بر لهجه معیار یا رسانه است.

تصویر ۸

مدیریت دلهره و تنش: گزارشگری ورزشی، به ویژه در لحظات حساس یا در پخش زنده، می تواند دلهره آفرین باشد. گزارشگر باید توانایی کنترل احساسات شخصی (مانند هیجان، عصبانیت یا ناامیدی) را داشته باشد تا گزارش او متعادل و حرفه ای باقی بماند. استرس می تواند باعث لرزش صدا، تیق زدن یا استفاده از عبارات نامناسب شود. بنابراین گزارشگر باید مهارت مدیریت عواطف لحظه ای و هیجانی را داشته باشد تا در حین گزارش، شخصیت حرفه ای خود را از دست ندهد.

تسلط بر واژگان و اصطلاحات ورزشی: گزارشگر باید با اصطلاحات تخصصی رشته ورزشی تخصصی اش، آشنا باشد و آنها را به درستی و در جای مناسب به کار ببرد. این تسلط به گزارشگر کمک می کند تا حرفه ای تر به نظر برسد و اطلاعات دقیق تری به مخاطب منتقل کند. استفاده نادرست از اصطلاحات یا ناآشنایی با واژگان تخصصی می تواند گزارشگر را غیرقابل اعتماد کند. تهیه فهرستی از اصطلاحات تخصصی یک رشته ورزشی (مانند والیبال یا تکواندو) و تمرین استفاده از آنها در جملات می تواند به شما کمک کند. خواندن کتابچه قوانین یک رشته ورزشی و خلاصه سازی اصطلاحات کلیدی برای استفاده در گزارش نیز برای شما تمرین مناسبی است.

گزارشگر بهتر است نام اختصاری تمام کشورها را تا حد امکان حفظ نموده یا همراه داشته باشد. گاهی ندانستن نام اختصاری یک کشور یا اشتباه گرفتن آن با کشورهای دیگر موجب استهزای گزارش در شبکه های اجتماعی می شود. حتی شناختن پرچم کشورها هم در گزارش های ورزشی الزامی است.

نکته

قدم اول: شناخت سازمانی یک رشته ورزشی

شناخت سازمانی به معنای آگاهی از ارکان یک رشته ورزشی در ابعاد بین المللی، قاره ای، منطقه ای، ملی و همچنین ساختارهای برگزاری مسابقات در رده های مختلف است. در سطح جهانی، رشته های ورزشی معمولاً دارای فدراسیون جهانی (مانند FIFA برای فوتبال) یا اتحادیه جهانی (مانند UWW برای کشتی) هستند. گاهی به اشتباه از نام های قدیمی مانند FILA برای کشتی استفاده می شود. چنان که در یکی از سریال های پربیننده نروزی نیز این خطا رخ داد. علاوه بر این، فدراسیون ها یا انجمن های ملی، منطقه ای و قاره ای نیز وجود دارند. ساختار دیگری که اهمیت دارد سازمان برگزاری مسابقات است. این ساختار شامل کمیته برگزاری، رکن اجرایی، داوری و نظام نظارتی است که برای هر رویداد خاص تشکیل می شود. با این شناخت، شما می توانید اطلاعات سازمانی جامعی درباره یک رشته ورزشی به دست آورید و دانش حرفه ای خود را تقویت کنید.

کمیته بین المللی المپیک

فدراسیون جهانی فوتبال

آژانس (سازمان) جهانی مبارزه با دوپینگ

دو رشته ورزشی (به جز فوتبال)، یکی تیمی و دیگری انفرادی انتخاب کنید. دربارهٔ ارکان بین‌المللی، قاره‌ای، منطقه‌ای و ملی آنها اطلاعات جمع‌آوری کرده و در قالب کنفرانس در کلاس ارائه دهید.

قدم دوم: قوانین و قواعد مسابقات یک رشته ورزشی

قوانین یک مسابقه، مجموعه‌ای از مقررات کلی و استاندارد است که توسط فدراسیون جهانی یا اتحادیهٔ بین‌المللی یک رشته ورزشی تدوین و ابلاغ می‌شود و چارچوب اصلی برگزاری همهٔ مسابقات آن رشته را تشکیل می‌دهد.

قواعد یک رقابت شامل تصمیمات و مقررات خاصی است که در چارچوب قوانین کلی، توسط کمیتهٔ برگزاری، فدراسیون‌های ملی یا منطقه‌ای، برای یک رویداد خاص تعیین می‌شود و جزئیات اجرایی مانند ساختار مسابقه، تعداد شرکت‌کنندگان یا شرایط ویژه را مشخص می‌کند. حال با یک مثال ساده این دو تعریف را تشریح می‌کنیم: در جام جهانی ۲۰۲۲، فیفا اجازه داد هر تیم ۵ تعویض انجام دهد، که این یک قاعدهٔ خاص برای آن رقابت بود، اما قانون کلی تعویض همچنان از قوانین فیفا پیروی می‌کرد (که بعداً نیز تغییر یافت).

ممکن است گزارشگر ورزشی با ندانستن قواعد یک رویداد، در حین گزارش مرتکب خطا شود. به‌طور مثال به‌شکل معمول در مرحلهٔ گروهی ملاک صعود تیم‌های فوتبال امتیاز و پس از آن گل‌زده بود اما در جام ملت‌های اروپا و سایر رقابت‌ها گاهی رقابت مستقیم تیم‌ها، ملاک صعود قرار می‌گرفت.

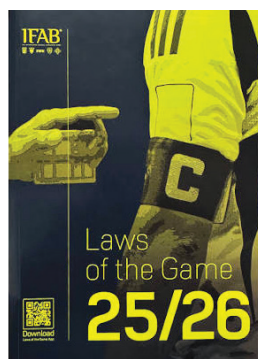
نکته

قدم سوم: قوانین داوری

قوانین داوری در رشته‌های مختلف ورزشی ملاک قضاوت ارکان داوری مسابقات است. نحوهٔ امتیازدهی، اخطار و اخراج، نحوهٔ اعتراض و نظایر آن به‌شکلی دقیق در کتاب مربوط به قوانین داوری هر رشتهٔ ورزشی توسط فدراسیون یا اتحادیهٔ جهانی آن مصوب، چاپ و پخش می‌گردد. اما در برخی رشته‌ها میزان بازنگری و تغییرات بعضاً بیشتر و سریع‌تر اتفاق می‌افتد. پس گزارشگر تخصصی یک رشتهٔ ورزشی باید با قوانین روز آشنا باشد تا در حین مسابقه به‌دلیل ضعف شناختی دچار توصیف اشتباه نشود. نمونهٔ آن در مسابقات کشتی بازی‌های آسیایی

قطر در سال ۲۰۰۶ اتفاق افتاد. قهرمان کشورمان در مسابقه با اینکه امتیاز آخر را به‌دست آورد اما به دلیل مرغوبیت اجرای فن و امتیاز حاصل از آن، از طرف داوران بازنده اعلام شد اما گزارشگر تخصصی در یکی از رسانه‌ها به‌دلیل عدم اطلاع از این قانون ابتدا نماینده کشورمان را پیروز اعلام کرد و بعد از دیدن صحنهٔ معرفی برنده، ناداوری را سبب باخت دانست که متأسفانه همین مسئله در بین مردم حس سرخوردگی و ناراحتی فراوانی پدیدآورد. بنابراین اشراف بر قوانین به‌خصوص در رشته‌های انفرادی که در یک بازهٔ زمانی کوتاه ممکن است اخطارها و امتیازات فراوانی رد و بدل شود، بسیار اهمیت دارد. به ویژه که معمولاً این رشته‌ها برای مردم نیز ناشناخته‌اند و گزارشگر موظف به توضیحات بیشتر برای مخاطب خود است.

تصویر ۱۰

قدم چهارم: خواندن جدول و استارت لیست

استارت لیست (Start List) فهرستی رسمی است که پیش از آغاز یک مسابقه ورزشی توسط برگزارکنندگان آن تهیه و منتشر می‌شود و شامل اطلاعات کلیدی درباره شرکت‌کنندگان در آن رویداد خاص است. این فهرست معمولاً نام ورزشکاران یا تیم‌ها، شماره آنها، ترتیب یا موقعیت شروع (مانند خطوط در دو و میدانی یا جایگاه در مسابقات اتومبیل‌رانی) و گاهی جزئیات دیگری مانند ملیت، رکوردهای قبلی یا زمان‌بندی مسابقه را مشخص می‌کند. استارت لیست به عنوان یک ابزار مهم برای گزارشگران، داوران، مربیان و تماشاگران عمل می‌کند تا اطلاعات لازم را برای پیگیری مسابقه داشته باشند. جدول مسابقات سندی رسمی است که توسط برگزارکنندگان یک رویداد ورزشی تهیه می‌شود و ساختار و برنامه‌ریزی رقابت‌ها را نشان می‌دهد. این جدول شامل اطلاعاتی مانند اسامی تیم‌ها یا ورزشکاران، زمان‌بندی مسابقات، مکان برگزاری، مراحل رقابت (مانند گروهی، حذفی یا دوره‌ای)، نتایج به دست آمده (در صورت به روزرسانی) و گاهی امتیازات یا رتبه‌بندی‌ها است. جدول مسابقات هم به عنوان راهنمایی برای شرکت‌کنندگان، گزارشگران، مربیان و تماشاگران عمل می‌کند تا بتوانند روند رقابت‌ها، جایگاه کنونی تیم‌ها یا ورزشکاران و برنامه بازی‌های آینده را پیگیری کنند. گاه بسته به نوع رقابت، جدول رقابت‌ها ممکن است ترکیبی از گروهی و حذفی باشد. برخی از جداول دارای «رپه‌شارژ» (Repechage) یا شانس مجدد نیز هست و در گروه بازندگان مسیر برای گرفتن مدال برنز معین می‌گردد. گاه بسته به تعداد شرکت‌کننده ممکن است قرعه استراحت یا مرحله گروهی برای صعود به جدول برای برخی شرکت‌کنندگان تعیین گردد. نکته اینجاست که تیم‌ها یا افراد بر اساس قرعه کشی در جداول قرار می‌گیرند.

Heat 1 – 05 AUG 2024 19:55					
Lane	Bib	Athlete	Country	PB	SB 2024
2	512	Cheickna TRAORE	CIV	19.93	19.93
3	1194	Wayde VAN NIEKERK	RSA	19.84	20.29
4	1005	Joseph FAHNBULLEH	LBR	19.83	20.06
5	336	Calab LAW	AUS	20.42	20.54
6	1131	Albert KOMAŃSKI	POL	20.49	20.59
7	679	Ryan ZEZE	FRA	19.90	19.90
8	1228	Felix SVENSSON	SUI	20.30	20.30
9	850	Eseosa Fostine DESALU	ITA	20.08	20.08

بخشی از استارت لیست دوی ۲۰۰ متر بازی‌های المپیک پاریس

Zagreb '25 WRESTLING WORLD CHAMPIONSHIPS 92KG • FREESTYLE DRAW		
Qualif.	1/8 Final	1/4 Final
GEO MAISURADZE M.		
JPN ISHIGURO T.		
BRN SHARIPOV M.		
SUI SCHERRER S.		
CAN JOHNSON A.		
MKD HAJDARI R.		
USA HIDLAY T.		
GRE KURUGLIEV D.		
MGL TUMURBAATAR D.		
UKR CHORNOHUI I.		
AUT GREIL B.		
IND PUNIA D.		
AZE NURMAGOMEDOV O.		
SVK TSAKULOV B.		
KOR KIM G.		
MDA GROSUL A.		
BUL BATAEV A.		
UWW IADKOUSKI Y.		
IRI FIROUZPOURBA A.		
GER SCHAEFLE L.		
ISR KALASHNIKOV U.		
KAZ KURUGLIEV K.		
CHN ZE H.		
TUR TOKGOZ A.		
UWW GADZHIMAGOME A.		
ITA HONIS B.		

جدول مسابقات جهانی کشتی وزن ۹۲ کیلوگرم
(زاگرب - صربستان)

قدم پنجم: توصیف رقابت

گزارشگری ورزشی پلی است میان میدان مسابقه و مخاطبانی که شاید فاصله‌ای بسیار با آن داشته باشند. یک گزارشگر حرفه‌ای نه تنها رخدادهای مسابقه را توصیف می‌کند، بلکه داستان پشت آن را نیز به فراخور رقابت روایت می‌کند مثلاً تلاش یک ورزشکار، استراتژی یک مربی یا حال و هوای تماشاگران در استادیوم. هرچه رقابت از نظر مخاطب مهم‌تر باشد نیاز او به هیجان و توصیف همگن با حساسیت مسابقه بیشتر می‌شود؛ طوری که گاه نیاز دارد گزارشگر به گونه‌ای گزارش کند که او خود را در کنار رقابت احساس کند.

نکته

گزارشگر نباید برای دیده شدن خود از عباراتی پیش ساخته در زمان‌های هیجانی استفاده کند تا بر پایه هیجان و شور رقابت و درگیری عاطفی-هیجانی مخاطب با سوء استفاده از جایگاه حرفه‌ای، بر شهرت خود بیفزاید. باید توجه داشت که قطعاً یک گزارشگر حرفه‌ای با عملکرد صحیح و برجسته می‌تواند در بزنگاه‌های تاریخی، شهرت و اعتبار حرفه‌ای بیشتری به دست آورد.

چند نمونه از مواردی که در آن گزارشگر با روشی غیرمعمول و غیرحرفه‌ای عمل نموده را پیدا کنید و با دلیل، آن را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت
کارگاهی

قدم ششم: تکنیک‌های بیان و انتقال پیام در گزارشگری ورزشی

بیان و شیوه انتقال پیام در گزارشگری ورزشی، قلب ارتباط با مخاطب است. یک گزارشگر حرفه‌ای با استفاده از کلمات دقیق، لحن مناسب و توصیف‌های زنده، می‌تواند یک مسابقه معمولی را به تجربه‌ای حماسی و به یادماندنی تبدیل کند. برای مثال، اگر در گزارش یک مسابقه دو و میدانی با لحنی یکنواخت بگویید «دویده به خط پایان رسید»، مخاطب اطلاعات را دریافت می‌کند، اما هیجانی احساس نمی‌کند. اما اگر بگویید: «حالا در آخرین لحظه، در چند صدم ثانیه، با گام‌های سریع سرنوشت این مسابقه رو عوض کرد!»، بدون شک مخاطب بیشتر در هیجان مسابقه غرق می‌شود. این بخش به شما می‌آموزد چگونه با ظرافت‌های کلامی، پیام و هیجان مسابقه را به مخاطب منتقل کنید.

۱- انتخاب کلمات و لحن مناسب

استفاده از واژگانی که بار توصیفی و هیجانی رقابت را به دوش بکشند، از معیارهای تفاوت گزارشگران ورزشی است. همچنین لحن گزارشگر نیز باید همپای بارمعنایی - توصیفی و هیجان رقابت، حرکت کند. شاید برای شما شگفت‌آور باشد که برخی گزارشگران عرب‌زبان در این موضوع سرآمدند اما نکته اینجاست که ایشان در بستر زبانی و فرهنگی خود موفق‌اند و لزوماً برگردان چنان توصیفاتی به زبان‌های دیگر نمی‌تواند خوشایند باشد. بنابراین انتخاب کلمات به تلقی معنایی مخاطب و بستر فرهنگی موجود در جامعه نیز بسیار مرتبط است. در اینجا شما را با چند مثال چالش برانگیز روبه‌رو می‌کنیم:

یک رقابت تکواندو در المپیک را در نظر بگیرید. در ثانیه آخر تکواندکار ایرانی با یک ضربه سه امتیازی به سر حریف، پیروز میدان می‌شود. توصیف گزارشگر باید در بازه زمانی برخورد ضربه، ثبت امتیاز و معرفی فرد

پیروز محدود شود تا رقابت دیگری بلافاصله گزارش شود. بنابراین در این ظرف زمانی محدود و فشار هیجانی بالا گزارشگر باید کلمات و عبارات را با لحن مناسب معماری کند. پس عباراتی مثل: «ضربه حائز امتیاز و خوشبختانه نماینده ما پیروز شد.» یا «در ناامیدی بسی امید است و خوشبختانه ما بردیم.» به هیچ وجه جوابگوی آن لحظه باشکوه نیست.

نکته

در گزارشگری ورزشی این خطر نیز وجود دارد که گزارشگر وظیفه اصلی خود که توصیف تمامی رقابت است را فدای فرازهای هیجانی نموده و بیشینه توجه خود را معطوف آن نماید.

۲- روایت گری مضاعف

گاهی به فراخور رقابت، افزودن داستان انسانی می تواند آن گزارش را به تعالی برساند. برای شما مثالی می زنیم که بار دراماتیک بسیار پررنگی دارد و متأسفانه گزارشگران داخلی در حین این رقابت خاص، به دلیل ندانستن داستان پیوند خورده به برانگیختگی یک قهرمان وزنه برداری، یک موقعیت دراماتیک یگانه را از دست دادند. ماتیاس اشتاینر، وزنه بردار اتریشی که بعد از اختلاف با فدراسیون کشورش و ازدواج با یک خانم آلمانی با پرچم این کشور در المپیک ۲۰۰۸ پکن شرکت کرد، توانست مدال طلای وزن فوق سنگین را کسب کند. اما ماجرای قهرمانی او به فقدان غمبار پیوند خورده بود. او در سال ۲۰۰۷ همسرش را در یک سانحه رانندگی از دست داد و با وجود این ضربه روحی، تصمیم گرفت به تمریناتش ادامه دهد. در پکن، اشتاینر در رقابتی نفس گیر، وزنه ۲۵۸ کیلوگرمی را که پیش تر هرگز بلند نکرده بود، مهار کرد و مدال طلا را به دست آورد. هیچکس باور نمی کرد که او بتواند این وزنه را بالای سر ببرد. رقیب او مطمئن بود که نشان طلا را از دست نمی دهد. اما او تصمیم گرفته بود برای همسرش بجنگد و به قیمت وارد آمدن سنگین ترین فشارهای جسمی آن وزنه دست نیافتنی را مهار کند. وقتی او دست به هالتر برد جنس نگاهش، نحوه نفس کشیدنش، تعلیق و تمرکزش در لحظه تصمیم به بالا کشیدن وزنه، روی سینه بردن وزنه و قیچی نهایی و پرمیادتی که زد با تمام وزنه برداران جهان متفاوت بود. او علاوه بر دلیل شخصی، حیثیتی و ملی، دلیل والتری برای خود داشت. در نهایت او این مدال را به همسر فوت شده اش تقدیم کرد و قهرمانی او یکی از دراماتیک ترین صحنه های المپیک را به وجود آورد.

تصویر ۱۲

علاوه بر این توضیحات، این رقابت به نوعی برای ما نیز مهم بود. چرا که قهرمان بلامنازع سنگین وزن کشورمان در آن زمان حسین رضازاده بود که چند ماهی پیش از المپیک به دلیل آسیب دیدگی شدید انصراف داد. حال باید از خود بیرسیم آیا دانستن چنین داستانی برای گزارشگر مهم است؟ و آیا هر داستانی اهمیت روایت دارد؟ یک لحظه خود را به جای مخاطب بگذارید. قطعاً جواب را خواهید یافت.

بازهم باید گوشزد نمود که روایت‌گری نباید تمامی گزارش را به‌گونه‌ای ناشیانه ببلعد و کلیت گزارش را به حاشیه بکشانند.

۳- مدیریت سکوت و ایجاد تعلیق

مکث کوتاه در لحظات حساس، مانند پیش از ضربه پنالتی، در فوتبال یا سرویس آخر در گیم پنجم والیبال از جمله بزنگاه‌های هیجانی است که گاهی با اندکی سکوت و ایجاد تعلیق می‌تواند گزارش را درخشان‌تر و به‌یادماندنی‌تر کند. درست است که به‌خصوص در گزارش‌های رادیویی نمی‌توان چندان سکوت کرد اما گاهی آمبیانس رقابت می‌تواند مکمل سکوت شده و خود تقویت‌کننده گزارش شود.

۴- ساده‌سازی برای مخاطب عام

توضیح مفاهیم پیچیده برای مخاطب غیرحرفه‌ای، بسیار مهم است. درست است که گزارشگر باید علاوه بر اشراف به تکنیک‌ها و ظرافت‌های داوری از اصطلاحات دقیق هر رشته ورزشی استفاده کند اما به‌ویژه در بازی‌های المپیک که عملکرد قهرمانان برای عموم مردم اهمیت بالاتری پیدا می‌کند باید مفاهیم اصطلاحات را با ساده‌سازی و توصیف‌های موجز، برای کلیه طیف‌های مخاطب، قابل درک نماید. به‌طور مثال اگر در یک رقابت شمشیربازی از اصطلاح «آن‌بلاک» استفاده کرد باید بلافاصله آن را توضیح دهد یا بالعکس ابتدا وضعیت را شرح داده و سپس اصطلاح حرفه‌ای را بیان کند. (آن‌بلاک به‌معنای خارج شدن بازیکن از حالت مسدود کردن حمله حریف است.) یا به‌طور مثال در رقابت‌های کومیته در رشته کاراته (یعنی مبارزه در کاراته) اگر گزارشگر از اصطلاح تخصصی «مایته سوکی جودان» استفاده کرد معادل آن یعنی «ضربه مشت به سر با دست جلو» را نیز برای درک بیشتر مخاطب به زبان آورد. ضمن اینکه قوانین بسیاری از رشته‌ها برای بیشتر مردم نامفهوم است و گزارشگر موظف است چرایی تعلق گرفتن امتیاز یا اخطار و حد آن را برای مخاطب توضیح دهد. در برخی رشته‌ها امتیازات دارای اسم هستند و ارزش امتیازی متفاوتی دارند.

۵- سوگیری‌های عاطفی

سوگیری‌های عاطفی زمانی رخ می‌دهند که گزارشگر تحت تأثیر احساسات شخصی، ملی‌گرایی افراطی یا تعصب به تیم یا ورزشکار خاصی، گزارش خود را از بی‌طرفی خارج کند. هرچند که در بعد ملی، گزارشگر طرفدار موفقیت تیم ملی یا قهرمان کشور خود است اما این طرفداری نباید گزارش را از عدالت و انصاف خارج کند. این سوگیری‌ها می‌توانند اعتبار گزارشگر را خدشه‌دار کرده و مخاطب را گمراه کنند.

۶- سوگیری غلط

در یک مسابقه بین‌المللی، گزارشگری که بدون شواهد، داور را به ناداوری متهم می‌کند یا صرفاً به تمجید از تیم کشور خود می‌پردازد گاه ممکن است باعث آشوب یا بحران ملی شود. بنابراین گزارشگر باید با استناد به قوانین و شواهد، تحلیل بی‌طرف ارائه دهد. حتی در مواقعی که گزارشگر از صحت تصمیم داور مطمئن نیست، بهتر است بدون پیش‌قضاوت با صداقت کلامی و شکیبایی منتظر دریافت‌های بیشتر شود.

۷- حساسیت‌های قومی و ملی

گزارشگر باید از عباراتی که ممکن است گسل‌های قومی یا فرهنگی را تحریک کند، اجتناب کند. حتی گاه نیت گزارشگر خیر و در راستای برجسته‌سازی صفات قومی یک بازیکن یا مربی بوده اما به سبب تأویل‌پذیری عبارت و برداشت‌های متفاوت ایجاد نابسامانی و ناراحتی نموده‌است.

۸- بی‌طرفی در گزارشگری

بی‌طرفی یکی از اصول بنیادین گزارشگری حرفه‌ای است. گزارشگر باید فارغ از گرایش‌های شخصی، تیمی یا ملی، رویدادها را با دقت و انصاف توصیف کند. هرچند بی‌طرفی به معنای بی‌احساسی نیست؛ گزارشگر می‌تواند هیجان منتقل کند، اما نباید به نفع یا علیه تیمی موضع‌گیری کند. این نوع موضع‌گیری‌های آشکار گاهی یک گزارش را به‌خصوص در رشته‌های تیمی از ابتدا وارد حاشیه و چالش می‌کند. شوربختانه گاهی گزارشگران ورزشی میدان مسابقات ورزشی را شبیه میدان نبرد آن هم نبرد مرگ و زندگی می‌بینند. هرچند رقابت‌ها گاهی آمیخته به مسائل سیاسی می‌شوند اما نباید ابعاد ورزشی و فنی مسابقه را به زیر یوغ موضع‌گیری‌های سیاسی کشاند. در این موارد در صورت شکست تیم‌ها یا قهرمانان ملی، ممکن است بار روانی بسیار سنگینی بر جامعه تحمیل گردد.

۹- تفاوت سطح هیجان در تناسب با اهمیت رخداد

از هیجان گزارشگر گفتیم اما در اینجا می‌خواهیم به اهمیت تناسب هیجان و رقابت بپردازیم. لحن و اجرای گزارشگر مسابقه باید متناسب با اهمیت لحظه مسابقه و خود رقابت باشد. حتماً شما هم موافقید که یک مسابقه فوتبال لیگ دسته دو با رقابت تیم ملی در مرحله گروهی یا فینال جام جهانی درجه اهمیت بسیار کمتری دارد. درواقع عدم تناسب هیجان با اهمیت رویداد می‌تواند گزارش را غیرحرفه‌ای جلوه دهد یا مخاطب را از هیجان واقعی مسابقه دور کند.

دو دقیقه از یک رقابت را انتخاب کنید که شامل فراز و فرودهای هیجانی باشد. آن را گزارش نموده و در کلاس ارائه نمایید. در این فعالیت لازم است که شما پیش‌تر یک فرم بررسی طراحی و در اختیار هم‌کلاسی‌های خود قرار دهید. فرمی که طراحی می‌کنید می‌تواند مثل فرم پیشنهادی زیر باشد.

فعالیت
کارگاهی

ردیف	شاخص	حداکثر امتیاز	امتیاز	توضیحات
۱	وضوح بیان (درستی تلفظ واژگان و حفظ لهجه معیار)	۵		
۲	لحن و هیجان (در تناسب با ماهیت مسابقه)	۵		
۳	واژه‌گزینی (کیفیت جمله‌سازی و واژه‌یابی در گزارش)	۵		
۴	کیفیت صدا (خوش‌نوایی صدا شامل: حجم، رنگ، شتاب، پرتاب صدا و نظایر آن)	۵		
جمع امتیازات		۲۰		

قدم هفتم: تفاوت‌های گزارشگری ورزشی رادیویی و تلویزیونی

گزارشگری در رادیو و تلویزیون تفاوت‌های اساسی دارد، زیرا ابزار و مخاطب هر رسانه نیازمند رویکردی متفاوت است. در رادیو، گزارشگر تنها با صدا باید برای مخاطب تصویرسازی نماید. اما در تلویزیون، تصاویر مسابقه همراه او هستند و صدای گزارشگر تنها مکمل رویداد است. درک این تفاوت‌ها به گزارشگر کمک می‌کند تا محتوایی متناسب با هر رسانه ارائه دهد و مخاطب را مجذوب کند. به‌طور مثال در گزارش رادیویی فوتبال، گزارشگر باید به دفعات و به‌شکلی منظم نتیجه و زمان مسابقه را یادآور شود چراکه هر لحظه ممکن است مخاطبان جدیدی به گزارش او اضافه شوند. ضمن اینکه در رادیو مانند تلویزیون نتیجه و دقیقه در کنار تصویر درج نمی‌شود که نیاز به یادآوری و اعلام آن باشد.

همچنین در تلویزیون دست گزارشگر گاهی باز است که به ظرایف تکمیلی بیشتری در توصیف یک صحنه بپردازد چرا که مخاطب اصل صحنه را دیده و توضیحات می‌توانند در تکمیل تصویر ارائه شوند. در رادیو حتی گاهی گزارشگر مجبور است بعضی از رخدادهای هم‌زمان را فدای اتفاق مهم‌تر کند. مثلاً در یک رقابت کشتی که چندین فن پشت سرهم از طرف دو حریف اجرا می‌گردد را تصور کنید. گاهی به دلیل سرعت بالا اگر گزارشگر بخواهد تک‌تک اتفاقات را شرح دهد ممکن است از ریتم مسابقه عقب افتاده یا اصل اتفاق که برتری یکی بر دیگری است را نتواند در لحظه خودش بازتاب دهد. بنابراین باید پیام مهم‌تر را از بین تمامی اتفاقات در لحظه و به سرعت انتخاب کند و به مخاطب برساند. البته شاید بتواند در زمان‌های مرده یا توقف رقابت با بازتعریف واقعه، گزارش خود را تکمیل نماید. ضمن اینکه در تصاویر تلویزیونی استاندارد، بیننده می‌تواند لحظات حساس را به‌صورت آهسته ببیند اما این امکان چون در رادیو وجود ندارد، وظایف توصیفی بیشتری بر دوش گزارشگر می‌گذارد. در زمان توقف یا اصطلاحاً لحظات مرده یک مسابقه، تصاویر تلویزیونی به مدد گزارشگر می‌آیند تا بتواند بیشتر از رادیو سکوت کند و مجبور به توصیف‌های حاشیه‌ای نشود. حقیقت این است که به‌طور معمول، خطا در گزارش تلویزیونی، بسیار بیشتر نمود و بازتاب دارد. بنابراین ضریب هیجان بر اثر اشتباه در گزارشگری تلویزیونی بیشتر است.

نکته

برای غلبه بر اضطراب و دلهره (استرس) می‌توانید از این تکنیک استفاده کنید:

- ۱ چشم‌ها را بسته و سعی کنید فضای ذهنتان را خالی کنید.
- ۲ چشم‌ها را باز کرده و با بینی نفس عمیق کشیده، آن را ۲ ثانیه نگه داشته و در ۴ ثانیه عمل بازدم را انجام دهید. این تمرین را حداقل ۶ مرتبه تکرار کنید. اگر در حین دم با بسته شدن چشم‌ها آرامش بیشتری به شما دست می‌دهد، پس با چشم بسته انجام دهید.

فعالیت کارگاهی

پنج دقیقه از یک رقابت ورزشی دلخواه را انتخاب نموده یک بار با فرض پخش در تلویزیون و یک بار با فرض پخش در رادیو آن را گزارش نمایید. ابتدا فایل صوتی را در کلاس پخش کنید و از هنرآموز و هنرجویان کلاس، امتیاز آن را دریافت نمایید. سپس فایل تلویزیونی را نمایش دهید و در مورد آن هم نظرسنجی به عمل آورید. در گام آخر این گزارش را با اولین فعالیت کارگاهی خود مقایسه کنید.

ارزشیابی شایستگی گزارشگری ورزشی

نام و نام خانوادگی		شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:		
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کمک‌دستیار تهیه برنامه‌های رادیو و تلویزیون	کد پیمانه/پودمان	۳۴۳۵۱۲۰۳۱
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری	سطح صلاحیت	L۲
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۱۲	کار	گزارشگری ورزشی	سطح شایستگی	مهارت

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد(شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب‌شده
۱	انتخاب صحنه مسابقه	مکان: کارگاه استودیو ابزار و تجهیزات: نرم‌افزار جداسازی، تلفن همراه هوشمند، رایانه، پرینتر، اینترنت زمان: ۱۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب صحنه مسابقه ورزشی با فراز و فرودهای هیجان‌انگیز، روند و ضرب‌آهنگ سریع، چالش برانگیز بودن رقابت به همراه ارزش‌های تاریخی، ملی یا رقابتی مضاعف	۳	
				انتخاب صحنه مسابقه ورزشی با فراز و فرودهای هیجان‌انگیز، روند و ضرب‌آهنگ سریع، چالش برانگیز بودن رقابت	۲	
				عدم توانایی در انتخاب صحنه مسابقه	۱	
۲	توضیح و توصیف قوانین رقابت	مکان: کارگاه استودیو ابزار و تجهیزات: کتاب فیزیکی یا دیجیتال قوانین رشته ورزشی، تلفن همراه هوشمند، رایانه، پرینتر، اینترنت زمان: ۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	توصیف دقیق تصمیمات داوری، دلایل اتخاذ تصمیم توسط داوری، تیم داوری، اشتباهات یا تخلفات ورزشکاران، اشتباهات احتمالی تیم داوری	۳	
				توصیف تصمیمات داوری، دلایل اتخاذ تصمیم توسط داوری، تیم داوری، اشتباهات یا تخلفات ورزشکاران	۲	
				عدم توانایی در توضیح و توصیف قوانین رقابت	۱	
۳	جدول خوانی	مکان: کارگاه استودیو ابزار و تجهیزات: جدول مسابقات، تلفن همراه هوشمند، رایانه، پرینتر، اینترنت زمان: ۱۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	مشخص کردن شماره، تاریخ، زمان و محل مسابقه، مشخص کردن مرحله قبل و بعد مسابقه	۳	
				مشخص کردن شماره، تاریخ، زمان و محل مسابقه	۲	
				عدم توانایی در جدول خوانی	۱	
۴	روایت متوازن	مکان: کارگاه استودیو ابزار و تجهیزات: میکروفن، مانیتور یا تلویزیون، دستگاه ضبط صدا زمان: ۱۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تطابق انرژی کلام با روند مسابقه، توازن توصیف‌های جانبی و حاشیه‌ای با متن و بستر گزارش، کنترل صدا و بیان، ساده‌سازی قوانین برای مخاطب عام، حفظ استانداردهای روایت برای مخاطب خاص	۳	
				تطابق انرژی کلام با روند مسابقه، توازن توصیف‌های جانبی و حاشیه‌ای با متن و بستر گزارش، کنترل صدا و بیان، ساده‌سازی قوانین برای مخاطب عام	۲	
				عدم توانایی در روایت متوازن	۱	
۵	ضبط و تدوین گزارش	مکان: کارگاه استودیو ابزار و تجهیزات: رایانه، تلفن هوشمند، نرم‌افزارهای تدوین صوت و تصویر، ادوات ضبط زمان: ۴۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	ضبط استاندارد صدا، توازن صدای گزارشگر و صداهای محیطی، ویرایش ایرادهای صوتی، تصحیح ایرادهای احتمالی حین ضبط	۳	
				ضبط صدا، توازن صدای گزارشگر و صداهای محیطی، ویرایش ایرادهای صوتی	۲	
				عدم توانایی در ضبط و تدوین گزارش	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	غیرفنی: استفاده بهینه از ابزار، امانت‌داری، مدیریت کار و کیفیت/ایمنی و بهداشت: مراقبت از ابزار ضبط صدا، رعایت بهداشت فردی در تهیه گزارش، توجه به حفظ امنیت خود و دیگران، پرهیز از مخاطرات محیطی/نگرش: رعایت اصول اخلاقی حرفه‌ای، صداقت محتوایی/زیست‌محیطی: رعایت نظافت کارگاه و عوامل، تهویه مناسب کارگاه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به امانت‌داری، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. حفظ امنیت خود و دیگران برایش مهم است. اصول اخلاق حرفه‌ای و صداقت محتوایی را رعایت می‌کند. در نظافت کارگاه و محیط تهیه گزارش کوشا است.	۲	
				عدم توانایی در: مدیریت کار و کیفیت، حفظ امنیت خود و دیگران، رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای و صداقت محتوایی	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

☐ بلی☐ خیر

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

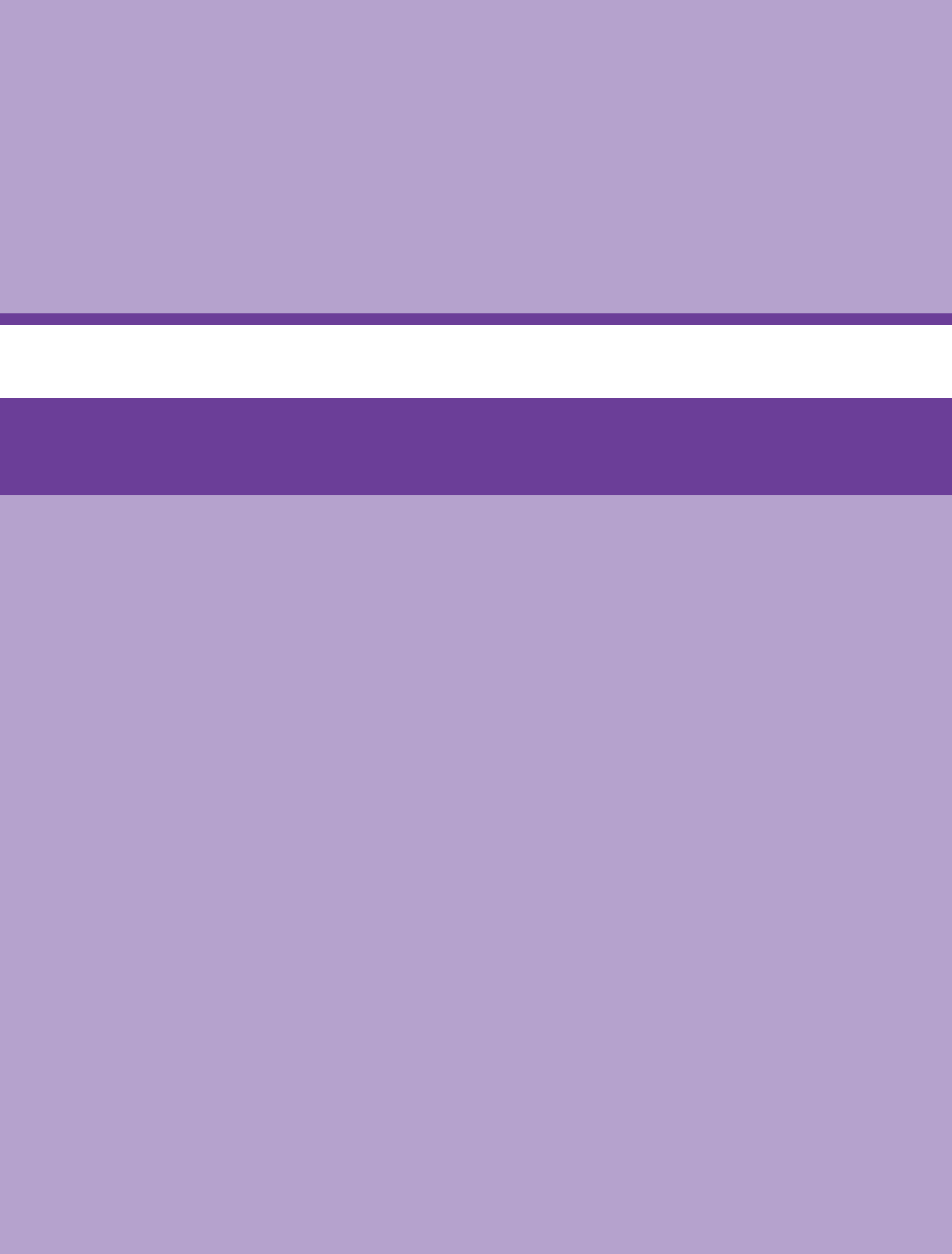
- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۵ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان دوم

بازیگری

بازیگری هنر «تبدیل حس به رفتار» است؛ رفتاری که گاهی تنها با یک مکث، تغییر نگاه یا لرزش خفیف در صدا معنا پیدا می‌کند. با ورود رسانه‌های تصویری، بازیگر با واقعیتی تازه روبه‌رو شد. در تئاتر، تماشاگر با فاصله‌ای فیزیکی بازی را می‌بیند و برای دریافت حس، اغراق حرکتی و بیانی تا حدی لازم است. اما در تلویزیون، دوربین جای تماشاگر را می‌گیرد؛ دوربینی که به چشم انسان شبیه نیست، جزئیات را بزرگ‌تر می‌بیند، لرزش‌های کوچک را آشکار می‌کند و تمام تغییرات چهره را با دقت ثبت می‌کند. همین تفاوت باعث می‌شود بازیگری مقابل دوربین، هنری مستقل محسوب شود؛ هنری مبتنی بر ایجاز، کنترل، دقت و حضور آرام اما قدرتمند. در رادیو، تنها از طریق صدای بازیگر، صدای‌های محیطی (افکت) و موسیقی است که بازیگر می‌تواند حالات مختلف روحی و روانی، عواطف، احساسات، جایگاه و موقعیت اجتماعی نقش را به مخاطب برساند. کاری بس دشوار که گاه می‌تواند مخاطب را حتی بیش از یک فیلم سینمایی درگیر خود کند چرا که مخاطب تخیل و عواطف خود را نیز با آن آمیخته می‌کند.

واحد یادگیری ۱

بازیگری رادیو

برای بازیگری رادیو، کسب چه مهارت‌هایی لازم است؟

هنرجویان در این واحد یادگیری با مهارت تبدیل «کلمه به تصویر ذهنی» آشنا می‌شوند و خواهند آموخت چگونه بدن خود را برای صدایی تأثیرگذار در بازیگری رادیویی آماده کنند، چگونه تخیل را در خدمت بیان دریاورند و چگونه بدون تصویر، با واژه، ریتم و سکوت، اثر صوتی جذابی بسازند که شنونده را مشتاق و همراه کند.

استاندارد عملکرد

تهیه ۳ قطعه نمایشی صوتی شامل ۲ اثر بر پایه مونولوگ‌های مصوب در قالب متون کلاسیک و معاصر و یک قطعه نمایشی صوتی با حضور ۲ یا چند بازیگر با محوریت دیالوگی ارزیابی شونده بر پایه استانداردهای بازیگری رادیویی

صدا، پلی میان خیال و واقعیت

رادیو، رسانه‌ای است که با صدا، تخیل مخاطب را به پرواز درمی‌آورد. در دنیای بی‌تصویر رادیو، شنونده جهان را با گوش خود می‌بیند. هر واژه، هر سکوت، و هر نفس می‌تواند دریچه‌ای تازه در ذهن او باز کند و مخاطب را به درون داستانی شنیدنی ببرد. در چنین جهانی، بازیگر نه با جلوه‌های فیزیکی و بدنی، که با صدایش بازی می‌کند. صدا در رادیو، جایگزین بدن، حرکت، نور و چهره است.

بازیگر رادیویی باید یاد بگیرد چگونه تنها با صدا و حس، جهانی باورپذیر بیافریند؛ جهانی که در آن، هر واژه معنا دارد و هر مکث، بخشی از نمایش است. او معمار فضاهای شنیداری است. باید بیاموزد با تغییر لحن، ضرب‌آهنگ، تنفس و تخیل، فضا بسازد. در رادیو، بدن دیده نمی‌شود، اما حضور دارد. تن بازیگر باید آزاد و رها باشد تا صدا بتواند بدون مانع جریان یابد. بدن، تنفس، بیان، تخیل و حس پنج ستون اصلی این هنر هستند. نمایش رادیویی تأثیری عمیق بر شنونده دارد چرا که صدا، بازتاب درونی‌ترین لایه‌های انسان است. وقتی بدن آزاد و تنفس درست باشد، صدا نه فقط وسیله گفتن، بلکه خود حس و حضور است. در بازیگری رادیویی، صدا نقشی فراتر از ابزار دارد و آن خود بازیگر است؛ بدن شنیدنی نقش.

در رادیو، صدا نمود بازی شماس است. اما در تئاتر، تلویزیون و سینما بازیگر می‌تواند با چهره یا حرکت بدن، احساس را نشان دهد. برای همین، بازیگر رادیویی باید یاد بگیرد چطور صدای خود را بشناسد، کنترل کند و از آن احساس بسازد. در جدول زیر بازیگری در رادیو با تئاتر، تلویزیون و سینما مقایسه شده است.

عناصر	رادیو	تئاتر، تلویزیون، سینما
ابزار بیان	فقط صدا	بدن، چهره، صدا
حضور (ارتباط) تماشاگر	فقط شنیداری	دیداری و شنیداری
انتقال احساس	با لحن، تنفس و ریتم	با حرکت و بیان
فضا و صحنه	ذهنی و تخیلی	واقعی و قابل دیدن

پیش‌نیازهای بازیگر رادیویی

بازیگری رادیو مانند هر کار دیگری، مهارت‌ها و پیش‌نیازهایی را می‌خواهد که با تمرین و تکرار آنها می‌توانید در این زمینه پیشرفت کنید. انتظار می‌رود در پایان این واحد یادگیری بتوانید:

- ویژگی‌های اصلی صدای خود (زیر و بم، شدت، ریتم، رنگ و...) را تشخیص دهید.
- تنفس دیافراگمی را فرا گرفته و بتوانید از آن بهره ببرید.
- تفاوت متن خوانی معمولی و دراماتیک را تحلیل نمایید.

۱- تنفس؛ پیوند صدا و احساس

تنفس نخستین و بنیادی‌ترین ابزار بازیگر است. در زندگی روزمره، این فرایند به‌طور ناخودآگاه انجام می‌شود، اما در بازیگری باید به مهارتی آگاهانه و قابل کنترل تبدیل شود. تنفس درست، ستون صدای سالم،

بیان قدرتمند و پایه بازیگری صوتی است. در رادیو، شما با نفس تان صحنه می سازید، احساس می دهید و ضرب آهنگ داستان را کنترل می کنید.

انواع تنفس در بازیگری

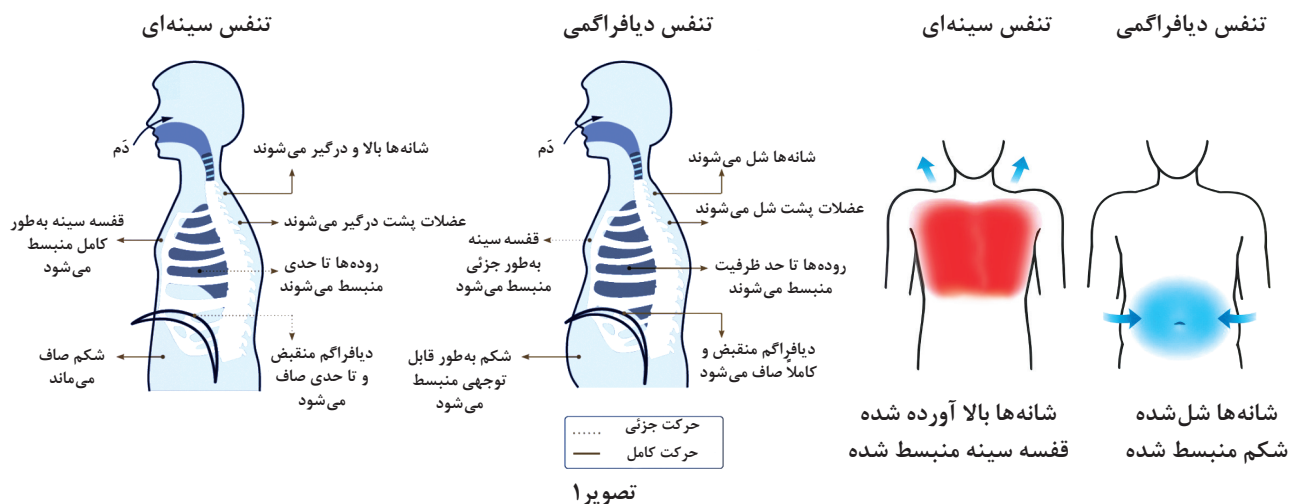
براساس یافته های علمی و تجربه استادان بازیگری، سه نوع اصلی تنفس وجود دارد که هر بازیگر باید آنها را بشناسد و به کار گیرد:

الف) تنفس سینه ای (Thoracic Breathing): با باز شدن عضلات بین دنده ای دم و بازدم عمدتاً در بخش بالای قفسه سینه انجام می شود و شانه ها کمی بالا می آیند. در این نوع تنفس سرعت دم بالاست و برای جملات کوتاه و لحظات هیجانی و اضطرابی مناسب است. بازیگران از آن برای انتقال حس های سریع و پرانرژی، یا موقعیت های تنش زا بهره می برند.

ب) تنفس دیافراگمی / شکمی (Diaphragmatic / Belly Breathing): دیافراگم نام عضله محدّبی است که قفسه سینه را از محوطه شکمی جدا می کند و با پایین رفتن آن، شش ها پر از هوا می شوند. در تنفس دیافراگمی هوا به هیچ وجه وارد شکم نمی شود اما به دلیل جلو آمدن شکم در این نوع تنفس، برخی به آن تنفس شکمی هم می گویند. تنفس دیافراگمی به شما امکان می دهد جملات طولانی را بدون فشار و قطع کردن حس، بیان کنید و در عین حال، شدت و عمق احساس را با کنترل دم و بازدم تنظیم کنید. در این نوع تنفس، با دم عمیق، پرده دیافراگم پایین می رود و شکم کمی برآمده می شود. بیشترین حجم هوای ورودی، کنترل کامل بازدم، آرامش بیشتر، سالم ترین و بهداشتی ترین نوع نفس کشیدن در تنفس دیافراگمی / شکمی است. پایه و اساس تنفس حرفه ای، مناسب برای دیالوگ های طولانی، صحنه های احساسی و کنترل صدا در میکروفون در این نوع از تنفس می باشد (تصویر ۱).

ج) تنفس نیمه دیافراگمی (Half-Diaphragmatic Breathing): بخشی از دم شکم و بخشی در قفسه سینه انجام می شود. ترکیب عمق و سرعت، مناسب برای جملات نسبتاً بلند با ریتم تند است. در صورت بی توجهی، به نفس های سطحی تبدیل می شود.

تنفس سینه ای در مقابل تنفس دیافراگمی: دم

تمرین پایه برای تنفس دیافراگمی

■ تمامی این تمرین‌ها با توجه به ظرفیت‌های بدنی افراد، عموماً به فراخور توان هنرجو انجام شود. بنابراین در صورت بروز سرگیجه یا حالات جسمی غیرعادی دیگر، بلافاصله تمرین را متوقف کنید.

■ در هنگام تمرین تنفس در نظر داشته باشید که همیشه تعداد ثانیه‌های بازدم از تعداد ثانیه‌های دم بیشتر باشد.

نکته مهم

فعالیت
کارگاهی

تمرین برای تقویت عضله دیافراگم:

روی زمین صاف دراز بکشید، یک دست روی شکم و یک دست روی سینه بگذارید. هنگام دم، ابتدا دست روی شکم باید بالا بیاید، سپس قفسه سینه کمی باز شود. بازدم را آرام و یکنواخت از لابه‌لای دندان‌های پیش، بهم فشرده همراه با صدای «سین ممتد» انجام دهید.

دم: ۳ ثانیه / حبس نفس: ۶ ثانیه / بازدم: ۶ ثانیه / تعداد ۱۲ بار، سه بار در روز

تصویر ۲

تمرین برای حس گسترش بدن: به پشت دراز بکشید و تصور کنید با هر دم، بدن‌تان از پهلوها و پشت گسترش پیدا می‌کند. این کار آگاهی بدنی و کنترل صدا را افزایش می‌دهد.

میزان تمرین: سه تا پنج دقیقه

تمرین کنترل بازدم با شمع: یک شمع روشن روی میز قرار دهید. با بازدم آرام و ممتد، شعله را بدون خاموش کردن خم کنید. این تمرین باعث یکنواختی و ثبات جریان هوا می‌شود (تصویر ۲).

تمرین جابه‌جایی شیء سبک: یک توپ بادی یا دایره کاغذی سبک را روی میز قرار دهید و با یک بازدم کنترل‌شده، آن را تا بیشترین مسافت ممکن حرکت دهید. سعی کنید جریان بازدم یکنواخت باشد.

نکته

تسلط بر تنفس دیافراگمی نیازمند تمرین مداوم و روزانه است. این مهارت، پایه صداسازی و بیان در بازیگری است و با استمرار، بخشی طبیعی از اجرای بازیگر خواهد شد. بازیگران حرفه‌ای برای استفاده از انواع تنفس در بازیگری رادیویی به صورت ناخودآگاه حداقل به ۶ ماه تمرین مداوم (حداقل سه روز در هفته) نیاز دارند.

۲- بیان و وضوح گفتار

عناصر کلیدی بیان عبارت‌اند از:

- (الف) وضوح (Articulation): حرکت دقیق زبان، لب و فک برای ادای کامل صامت‌ها و مصوت‌ها
- (ب) ریتم (Rythme): ضرب‌آهنگ گفتار، سازگار با نقش (برای مثال مقطع یا پیوسته حرف زدن)
- (ج) لحن (Intonation): بالا و پایین رفتن طبیعی صدا برای انتقال معنای آشکار و پنهان (زیرمتن)
- (د) ارتفاع صدا (نوآنس Nuance): تغییر میزان بلندی یا آهستگی صدا برای تأکید و ایجاد تنوع
- (هـ) تنفس‌گیری (Breathing): تقسیم درست متن به «کمان‌های نفسی» تا تنفس در جای درست و بدون شکست کلمات صورت بگیرد. (هر چند در مواردی شکست کلمات جزئی از بازی است).

تمرین‌هایی برای تقویت عناصر کلیدی بیان

تمرین‌های تقویت اندام گفتاری:

- الف) چرخاندن زبان در داخل دهان، ۱۰ ثانیه به هر سمت.
 ب) کشش لب‌ها به حالت خنده و جمع کردن به حالت بوسه، هر کدام ۵ بار.
 ج) باز و بسته کردن آرام فک برای رهایی عضلات.

تمرین‌های وضوح بیان:

- الف) خواندن توالی واژه‌ها: «آ، ا، ای، اُ، او» با کشش هر واک ۳، ۵ و ۷ ثانیه.
 ب) تمرین جفت صامت‌های با مخرج نزدیک در فارسی: /ر/ و /ل/، /چ/ و /ج/، /ز/، /ج/، /ژ/، /ش/، /ف/ و...
 ج) تکرار زبان‌ورزهایی مانند: لیمو رو رنده، رنده رو لیمو
 یا تاجر تو چه تجارت می‌کنی به تو چه که چه تجارت می‌کنم.
 یا: قوری گل قرمزی و...

تمرین‌های لحن:

شش حس اصلی خشم، شادی، ترس، غم، عشق و نفرت را با غلظت‌های متفاوت در خواندن و اجرای کلمه، جمله، عبارت و پاراگراف نمایشی تمرین کنید.

تمرین ریتم:

علاوه بر آکسان‌گذاری یا تأکید بر روی کلمات و جملات، بازیگر با مکث و سکوت گاه می‌تواند به صورت بنیادی بار معنایی و حسی جمله را تغییر دهد. برای تقویت مکث و سکوت در حین اجرا، شعر «آی آدم‌ها» اثر نیما یوشیج را با تغییرات مکث و سکوت به حالت‌های مختلف تمرین نمایید.
تمرین ارتفاع صدا: یک جمله را به مخاطبی فرضی در فاصله‌های ۲۵ سانتی‌متری، نیم‌متری، ۲ متری، ۱۰ متری و ۵۰ متری بگویید. سعی کنید تا حد امکان - با تکیه بر تنفس (دیافراگمی) - از زیر (جیغ) شدن صدا جلوگیری کنید.

مراقبت از صدا برای بازیگران رادیویی

صدای بازیگر رادیویی، ابزار اصلی اوست. بنابراین شناخت و مراقبت از آن ضروری است. رعایت چند نکته ساده می‌تواند کیفیت بیان و دوام صدا را به طور چشمگیری افزایش دهد.
الف) گرم کردن پیش از اجرا: پیش از هر تمرین یا ضبط، لازم است عضلات گفتاری آماده شوند. این آمادگی از کشیدگی تارهای صوتی و خستگی جلوگیری می‌کند.

دم و بازدم عمیق و آرام
 کشش لب‌ها، زبان و فک
 زمزمه ملایم «ام»، «آ»، «مم» و سپس ادامه دادن ادای آواها از بم‌ترین تا زیرترین بخش صدایتان

ب) **پرهیز از فشار صوتی:** فریاد، صحبت کردن طولانی و صاف کردن گلو (clearing throat) بیشترین آسیب را به صدا وارد می‌کنند. اگر لازم است شدت صدا بالا رود، باید با تنفس صحیح دیافراگمی انجام شود، نه فشار حنجره.

ج) نوشیدن آب کافی: نوشیدن آب کافی در طول روز و پرهیز از افراط در مصرف نوشیدنی‌های کافئین‌دار یا بسیار سرد، کیفیت تارهای صوتی را حفظ می‌کند. خشکی گلو باعث خشن شدن صدا و کاهش کنترل در اجرا می‌شود.

د) مراقبت بعد از اجرا: پس از ضبط یا تمرین، بهتر است چند دقیقه با صدای آرام صحبت کنید تا تارهای صوتی سرد شوند. پرهیز از نوشیدن آب یخ یا حرف زدن طولانی بعد از اجرا ضروری است.

ه) سلامت عمومی بدن: خواب کافی، تنفس درست و وضعیت بدنی مناسب، تأثیر مستقیم بر کیفیت صدا دارند. بازیگر رادیویی باید بدن خود را هماهنگ با صدایش نگه دارد.

۳- بدن

شاید روی صحنه یا جلوی دوربین، بدن نقش مستقیم‌تری داشته باشد، اما در رادیو هم، بدن مهم است. وضعیت نشستن یا ایستادن، حالت سر و شانه‌ها، و حتی تنش یا آرامش عضلات بر کیفیت و رنگ صدا اثر می‌گذارد. یک بازیگر رادیویی باید بدنش را در خدمت بیان صوتی کنترل کند. بازیگر رادیویی باید با تمرین‌های بدنی منظم و مستمر، همواره آمادگی لازم برای ایفای نقش‌های مختلف را داشته باشد. جمله «دست درد نکنه، دیروز واقعاً خیلی زحمت کشیدی.» را در حالت‌های بدنی: راه رفتن، دویدن، پارو زدن، رانندگی کردن و یا اسب‌سواری بیان کنید (تصویر ۳).

اوسون ولز، بازیگر مشهور سینما و رادیو در حال ضبط یک نمایش رادیویی

نمونه‌هایی از حرکات بدنی بازیگران رادیویی در پشت میکروفون، حین اجرای نقش

تصویر ۳

۴- تخیل، بازخوانی عواطف و تجربه شخصی

تخیل در بازیگری رادیویی، همان جادویی است که به کلمات روی کاغذ جان می‌دهد و بازیگر با آن نقشی را جذاب و شنیدنی می‌کند. یک بازیگر بدون تخیل، مثل یک نقاش بدون رنگ است؛ شاید بتواند خطوطی بکشد، اما نمی‌تواند جهانی زنده و باورپذیر خلق کند. صدا، وقتی زنده می‌شود که حامل احساس باشد. در رادیو، شما نمی‌توانید با حرکت یا نگاه احساس را منتقل کنید، پس باید یاد بگیرید چطور شادی، غم، خشم یا هیجان را در لحن و آهنگ صدا جاری کنید، بی‌آنکه اغراق یا تصنع آن را خراب کند. عواطف واقعی یا بازآفرینی‌شده، به نقش عمق می‌دهند و باعث می‌شوند تماشاگر ارتباطی احساسی با آن برقرار کند. بازیگر همیشه مجبور نیست دقیقاً همان احساسی را که شخصیت دارد، در لحظه تجربه کند. گاهی کافی‌ست با استفاده از تخیل یا تکنیک‌های حسی، شرایطی بسازد که واکنش بدنی و بیانی‌اش با احساس موردنظر هماهنگ شود. این همان جایی است که «حس» و «تخیل» دست به دست هم می‌دهند. تجربیات شخصی هر فرد نیز در مقام بازیگر می‌تواند به کمک او بیاید تا در قوام عاطفه و احساس نقش از آن بهره گرفته و اصطلاحاً آن را در بازی خود بازسازی نماید. برای این منظور تمرین‌های متنوعی وجود دارد که در ادامه تعدادی از آنها را بیان می‌کنیم.

فعالیت
کارگاهی

تصویرسازی شنیداری

چشم‌ها را ببندید و به یکی از صحنه‌های زیر فکر کنید:
صبح زود در جنگل مه‌آلود؛
ایستادن در صف نان تازه؛
گفت‌وگو با دوستی پس از سال‌ها دوری.
حالا فقط با صدا، این فضا را بازسازی و به مخاطب منتقل کنید. جمله‌ای ساده بگویید، مثلاً «سلام!» و ببینید لحن و ریتم صدایتان چگونه تغییر می‌کند.

نکته

هرچه تخیل فعال‌تر باشد، صدا صادق‌تر شنیده می‌شود. تخیل، پلی میان احساس درونی و اجرای بیرونی است.

فعالیت
کارگاهی

تمرین ترکیبی: بدن، تنفس، تخیل

در این مرحله، سه عنصر اصلی را با هم ترکیب می‌کنید.

- ۱ بدن را گرم کنید.
- ۲ با تنفس دیافراگمی هوا بگیرید.
- ۳ در حین بازدم، با صدای بلند جمله زیر را بگویید:
«امروز من باید نقش خودم رو در زندگی عالی بازی کنم.»
حالا همان جمله را با سه احساس متفاوت آرامش، ترس و شادی اجرا کنید.

تصویر ۴

تخیل نه تنها به خلق موقعیت‌های مختلف کمک می‌کند، بلکه باعث می‌شود بازیگر بتواند خود را در قالب‌های گوناگونی از شخصیت‌ها حس کند. تمرین تخیل، مانند تمرین عضلانی است؛ هرچقدر بیشتر تمرین کنید، تخیل‌تان قوی‌تر و انعطاف‌پذیرتر می‌شود.

۵- عواطف (حس)

بازیگر رادیویی باید عواطف مختلف نظیر شادی، غم، ترس و خشم را بشناسد و آنها را با توجه به موقعیت و شخصیتی که اجرا می‌کند با درجات مختلف، اجرا نماید. برای این منظور نیازی به فکر کردن به یک حس خاص نظیر دلتنگی نیست تا آن را خوب اجرا کنیم بلکه بهتر است خود را در موقعیتی فرض کنیم که باعث دلتنگی می‌شود. به این صورت می‌توانیم احساسات را طبیعی‌تر درک و اجرا کنیم.

تصویر ۵

تمرین‌های پیشنهادی برای پرورش حس و عواطف

- (الف) دفترچه احساسات:** هر روز یک احساس (مثل شادی، خشم، دلتنگی) را انتخاب کنید و موقعیت‌هایی که باعث به وجود آمدن آن حس در شما شده‌اند را یادداشت کنید.
- (ب) تغییر غلظت حس:** یک احساس ساده مثل تعجب را در سه غلظت کم، متوسط و زیاد بازی کنید.
- (ج) حس در شرایط متضاد:** احساسی را در موقعیتی غیرمنتظره مثل شادی در یک مجلس ختم یا غم در یک جشن اجرا کنید.

نکته ایمنی - روانی: استفاده از خاطرات شخصی برای ایجاد حس می تواند اثرات عمیق عاطفی بگذارد. اگر خاطره ای برایتان آزاردهنده یا آسیب زا است، از آن استفاده نکنید و به جای آن از تخیل و شبیه سازی بهره ببرید.

متن در نمایش رادیویی

در رادیو برخلاف تئاتر و تلویزیون، شما ابزار تصویر را در اختیار ندارید. تمام جهان داستانی تان باید با صدا ساخته شود؛ از جمله صداهای محیط، افکت ها، موسیقی و از همه مهم تر دیالوگ ها. دیالوگ در رادیو نه تنها ابزار گفت و گو بین شخصیت ها، بلکه مهم ترین وسیله توصیف، فضا سازی، معرفی شخصیت و پیشبرد داستان است. شما با انتخاب درست واژه ها، آهنگ صدا، مکث و حتی سکوت ها می توانید فضایی را بسازید که شنونده در ذهنش ببیند.

در رادیو باید اطلاعات ضروری را به گونه ای در دیالوگ بگنجانید که طبیعی باشد. یعنی به شکلی نباشد که شخصیت ها صرفاً برای آگاه کردن شنونده با هم حرف بزنند. هدف، گفت و گویی زنده و واقعی است که در دل خود، اطلاعات مهم را هم منتقل کند.

کار با متن و نقش

وقتی بازیگر ابزارهای خود (تنفس، بیان، بدن، تخیل و حس) را شناخت و تمرین کرد، نوبت به این می رسد که آنها را در قالب یک متن نمایشی به کار ببرد. کار با متن فقط به معنی حفظ دیالوگ نیست. بلکه یعنی فهمیدن اینکه چرا هر جمله گفته می شود، چگونه باید گفته شود و چه تأثیری بر مخاطب و دیگر شخصیت ها دارد.

۱- خواندن اولیه: پیش از هر چیز، متن را یک بار بدون فکر به بازی، به طور کامل و با صدای بلند بخوانید. هدف از این مرحله، گرفتن یک تصویر کلی از داستان و فضای اثر است. شخصیت ها را شناسایی کنید، روابط آنها را یادداشت کنید، مکان و زمان وقوع ماجرا را بفهمید.

یک صحنه کوتاه (حداکثر یک صفحه) را انتخاب کنید و با صدای بلند بخوانید. بعد در یک پاراگراف توضیح دهید که فضای کلی این صحنه چیست و شخصیت ها چه نسبتی با هم دارند؟

۲- تحلیل متن و کشف زیرمتن: زیرمتن، همان چیزی است که شخصیت فکر می کند یا احساس می کند، اما مستقیماً نمی گوید. این بخش گاهی از لحن، مکث ها یا حتی حرکات بدن فهمیده می شود. برای تحلیل متن کلمات کلیدی هر دیالوگ را پیدا کنید، تصمیم بگیرید در کدام کلمه یا جمله باید مکث کنید. ببینید لحن هر جمله چگونه باید باشد؟ (سؤال، تعجب، تهدید، صمیمیت...)

دوباره به سراغ صحنه کوتاهی بروید که در فعالیت قبلی انتخاب کرده بودید. حالا زیر هر جمله یادداشت کنید که لحن و احساس غالب چیست؟ سپس همان متن را با سه لحن متفاوت اجرا کنید. (مثلاً صمیمانه، عصبی، بی تفاوت)

۳- پیوند نقش با خود بازیگر: هیچ دو بازیگری یک نقش را دقیقاً شبیه هم بازی نمی کنند. برای جان دادن به نقش، بازیگر باید بخشی از تجربه ها، مشاهدات و تخیل خودش را به آن اضافه کند.

یک موقعیت شخصی مشابه با موقعیت نقش را به یاد آورید (مثلاً خداحافظی، عصبانیت، خوشحالی) و حس آن را در بدن و بیان بازسازی کنید، سپس همان حس را وارد اجرای متن کنید.

فرامتن در نمایش رادیویی و کاربردهای آن

فرامتن (Paratext) در معنای کلی به هر لایه معنایی، اطلاعاتی یا صوتی گفته می شود که فراتر از متن اصلی اثر، عمل کرده و معنا یا تجربه جدیدی به آن اضافه می کند. در نمایش های رادیویی فرامتن می تواند شامل افکت های صوتی، موسیقی، تکرارهای نمادین، تغییرات عمدی در لحن و ریتم، یا حتی ساختار روایی غیرخطی باشد. این عناصر به شنونده کمک می کنند تا تصویر ذهنی غنی تر و چندلایه تری از داستان بسازد. از دید بازیگر و کارگردان رادیویی، فرامتن مثل «چاشنی پنهان» در آشپزی است؛ بدون آن هم غذا قابل خوردن است. اما با آن، طعم و کیفیت اثر به شکل چشمگیری بالا می رود. برای مثال: صدای مداوم تیک تاک ساعت در پس زمینه یک مونولوگ می تواند حس اضطراب یا گذر زمان را القا کند، حتی اگر در متن کلمه ای از ساعت گفته نشده باشد. تکرار یک عبارت کوتاه توسط شخصیت، می تواند مفهوم وسواس فکری یا خاطره ای فراموش نشدنی را به ذهن شنونده القا کند. استفاده از یک قطعه کوتاه موسیقایی خاص، هر بار که شخصیت وارد صحنه می شود، باعث می شود شنونده ناخودآگاه، حتی پیش از شنیدن صدایش، حضور او را حس کند. به این ترتیب، فرامتن در رادیو نه تنها معنای اثر را غنی تر می کند، بلکه به بازیگر کمک می کند لحن، شدت صدا و ریتم اجرای خود را با فضای کلی هماهنگ سازد. فرامتن در نمایش رادیویی کاربردهای مختلفی دارد. از جمله:

ساختن فضای احساسی قوی تر؛

انتقال اطلاعات غیرمستقیم به شنونده؛

ایجاد نشانه های پیش زمینه برای اتفاقات بعدی؛

پشتیبانی از ریتم و فضای پی رنگ اصلی.

بازیگر و میکروفون

در نمایش رادیویی، میکروفون چشم و گوش شنونده است. همان طور که دوربین در سینما تصویر را ثبت می کند، میکروفون در رادیو تمام جزئیات شنیداری را منتقل می کند. بنابراین باید درک دقیقی از «مالکیت

میکروفون» داشته باشید. مالکیت میکروفون یعنی اینکه در هر لحظه بدانیم کدام شخصیت در صحنه در مرکز توجه شنونده است و صدا باید از جایگاه او شنیده شود. وقتی شما مالک میکروفون هستید، شنونده باید احساس کند که شما در مرکز کانون وقایع هستید. اگر این اصل رعایت نشود، حتی بهترین بازی هم نمی‌تواند به درستی به گوش مخاطب برسد.

تصویر ۶- وقتی شما مالک میکروفون هستید، باید در فاصله ۱۵ تا ۳۰ سانتی‌متری (نِتِ میکروفون) بایستید. این فاصله را می‌توانید با یک وجب و یا گذاشتن ۲ کف دست در کنار هم از میکروفون محاسبه کنید. در این فاصله صدای شما با بیشترین کیفیت ممکن ضبط می‌شود.

خط فرضی شنیداری

در سینما «خط فرضی دیداری» داریم که جایگاه دوربین را مشخص می‌کند؛ در رادیو، «خط فرضی شنیداری» داریم که جایگاه شنونده و نقطه شنیدن صداها را تعیین می‌کند. این خط به ما کمک می‌کند فاصله و جهت صداها را نسبت به شنونده مشخص کنیم. نزدیک‌ترین صدا باید پر جزئیات و واضح باشد، صداها دورتر ضعیف‌تر و با رنگ متفاوت شنیده شوند. مثلاً اگر در یک صحنه شخصیتی در فاصله چند متری صحبت می‌کند، شما باید با کمی عقب رفتن از میکروفون و تغییر شدت و رنگ صدا، این فاصله را به شنونده القا کنید.

پرسپکتیو صدا

پرسپکتیو صدا به ما امکان می‌دهد که عمق، فاصله و جایگاه شخصیت‌ها و اتفاقات را در ذهن شنونده بسازیم. در رادیو نمی‌توانیم مانند سینما از تصویر برای این کار استفاده کنیم، پس همه‌چیز باید با صدا ساخته شود. به‌عنوان مثال، اگر دو شخصیت در یک اتاق هستند و ناگهان یکی به پنجره نزدیک می‌شود تا بیرون را نگاه کند، باید تغییر فاصله‌اش از میکروفون و تغییر کیفیت صدایش را اجرا کنید تا شنونده حس جابه‌جایی را دریافت کند.

نکات عملی در مالکیت و پرسپکتیو صدا: برای اینکه اجرای شما واقعی‌تر و جذاب‌تر شود، این نکات را در تمرین و اجرا رعایت کنید:

- ۱ مالکیت میکروفون را مشخص کنید؛ در هر صحنه فقط یک نفر باید مالک اصلی میکروفون باشد، مگر در لحظاتی که مالکیت مشترک لازم است.
- ۲ تغییر جایگاه در صحنه را با صدا نشان دهید؛ حرکت به جلو، عقب، یا طرفین را با تغییر فاصله و زاویه نسبت به میکروفون منتقل کنید.
- ۳ فضا سازی را فراموش نکنید؛ صدا باید با شرایط محیط همخوان باشد (اتاق کوچک، فضای باز، کنار پنجره، داخل خودرو و غیره).
- ۴ به انتقال حس از طریق صدا فکر کنید؛ لحن و شدت صدا باید علاوه بر موقعیت مکانی، وضعیت احساسی شخصیت را نیز منتقل کند.
- ۵ تمرین هماهنگی با کارگردان، صدا بردار و افکتور را جدی بگیرید؛ موقعیت‌ها و میزان حرکت‌ها را از قبل مشخص کنید تا در ضبط دچار سردرگمی نشوید.

مالکیت میکروفون

برای اینکه مفهوم مالکیت میکروفون را بهتر یاد بگیرید، این تمرین‌ها را انجام دهید. می‌توانید آنها را به‌صورت تک‌نفره یا گروهی تمرین کنید.

۱- مالکیت فردی

یک صحنه کوتاه طراحی کنید که فقط یک شخصیت اصلی دارد.

هدف: صدای شخصیت باید بدون مزاحمت یا تداخل شنیده شود.

روش: شخصیت خود را معرفی کنید و یک اتفاق ساده را برای شنونده تعریف کنید. جای خود را ثابت نگه دارید و فقط با لحن و ریتم صدا، حس صحنه را منتقل کنید.

۲- جابه‌جایی مالکیت

دو بازیگر را روبه‌روی میکروفون قرار دهید.

هدف: در لحظه مشخص، مالکیت از یکی به دیگری منتقل شود.

روش: شخصیت اول شروع به صحبت می‌کند، سپس رویدادی باعث می‌شود شخصیت دوم وارد ماجرا شود و مالکیت را بگیرد. تغییر باید واضح و طبیعی باشد، بدون اینکه شنونده گیج شود.

۳- مالکیت مشترک

دو شخصیت (یا بیشتر) هم‌زمان مالک میکروفون هستند.

هدف: ایجاد حس صمیمیت یا رقابت بدون از بین رفتن وضوح صدا

روش: هر دو بازیگر کمی به میکروفون نزدیک‌تر از حالت عادی بایستند و گفت‌وگو را با لحن صمیمی یا هیجان‌زده پیش ببرند. باید مراقب باشید که هم‌زمان حرف نزنید مگر برای ایجاد حس شلوغی.

۴- مالکیت اشیا و جانداران

دراماتورژی رادیویی گاهی اجازه می‌دهد که اشیا یا حیوانات نیز «مالک میکروفون» شوند.

هدف: القای دیدگاه یا صدای غیرانسانی

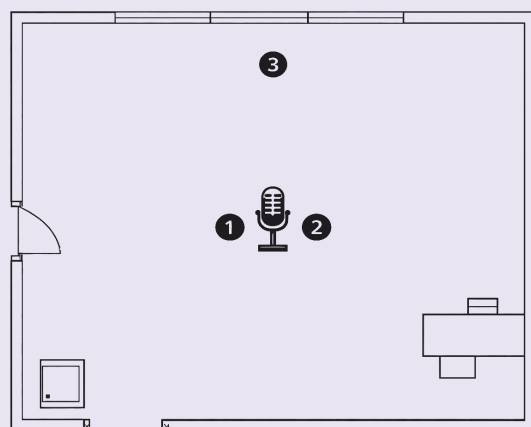
روش: یک شیء (مثل ساعت، میز، یا حتی باد پنکه) یا یک حیوان را در نظر بگیرید و از زبان او صحبت کنید. صدایتان را با ویژگی‌های آن شیء یا جاندار هماهنگ کنید (مثلاً برای یک گربه، کشیدگی صدا و مکث‌های نرم).

۵- تغییر پرسپکتیو در حین مالکیت

هدف: نشان دادن حرکت و تغییر موقعیت در یک صحنه

روش: مالک میکروفون هستید، ولی باید از یک گوشه اتاق به گوشه دیگر حرکت و در حین حرکت با افرادی در فاصله‌های مختلف (دور یا نزدیک) صحبت کنید. این عمل باید بدون تغییر فاصله یا زاویه نسبت به میکروفون انجام شود و تنها با تغییر در حجم و شتاب صدا جابجایی و دوری و نزدیکی‌ها را به شنونده القا نماید.

۶- به تصویر ۷ نگاه کنید و با توجه به آن، متنی بنویسید که نفرات ۱ و ۲ مالکیت مشترک دارند و با نفر سوم هم دیالوگ برقرار می‌کنند.

تصویر ۷

■ در کار حرفه‌ای، مالکیت میکروفون برای نقش‌ها، در متن توسط نویسنده یا تنظیم‌کننده نمایش برای رادیو و در تمرین و اجرا توسط کارگردان مشخص می‌شود. همچنین گاهی صدابردار هم با اجازه کارگردان می‌تواند در این مسئله ورود پیدا کند. چون کارگردانی به شکل معمول و مرسوم آن در فعالیت کارگاهی شما در مقام هنرجو وجود ندارد، حتماً با مشورت هنرآموز خود و یا با همفکری سایر هنرجویان، مسئله مالکیت میکروفون را مشخص نمایید.

■ در نمایش حرفه‌ای رادیویی، جابه‌جایی میکروفون و ورود و خروج شخصیت‌ها هم‌زمان و هماهنگ به عهده بازیگر و افکتور است.

■ برای تغییر فاصله در راستای تغییر پرسپکتیو، هماهنگی بازیگر با صدابردار ضروری است.

نکته

جلوه‌های شنیداری Sound Effects

در نمایش رادیویی، تنها کلمات نیستند که داستان را می‌سازند؛ گاهی یک صدای کوچک، می‌تواند صدها تصویر در ذهن شنونده بسازد. هر صدایی غیر از گفت‌وگو و موسیقی، که به فضا سازی و پیشبرد داستان کمک کند، «جلوه شنیداری» نامیده می‌شود. این جلوه‌ها روح و حرکت را به داستان تزریق می‌کنند و از یکنواختی جلوگیری می‌کنند. جلوه‌های شنیداری نه یک تزئین، بلکه بخشی جدایی‌ناپذیر از نمایش رادیویی هستند. یک نمایش بی‌افکت، مانند فیلمی بدون تصویر است؛ ناقص و بدون جان. هنر شما به عنوان بازیگر یا کارگردان این است که جلوه‌ها را به جا، هماهنگ و هدفمند به کار ببرید (البته در ضبط حرفه‌ای این کار بر عهده افکتور است). به طور کلی، جلوه‌های شنیداری به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند:

الف) جلوه‌های شنیداری زنده

ب) جلوه‌های شنیداری آرشیوی (ضبط شده)

جلوه‌های شنیداری زنده

این جلوه‌ها در لحظه اجرا یا ضبط ساخته می‌شوند و افکتور (یا صداساز زنده) نقش اصلی را در تولیدشان دارد. افکتور با استفاده از اشیا و ابزار مختلف، صداهایی تولید می‌کند که دقیقاً با زمان‌بندی بازیگر هماهنگ است. این هماهنگی حیاتی است؛ چون حتی یک ثانیه عقب یا جلو بودن صدا، حس واقعی بودن صحنه را از بین می‌برد.

ویژگی‌ها: ایجاد حس واقعی و زنده، هماهنگی لحظه‌ای با ریتم بازیگران، قابلیت تغییر و بداهه‌سازی بسته به نیاز صحنه

مثال‌ها: باز و بسته شدن در / قدم زدن روی برف، شن یا چوب / صدای افتادن یک لیوان روی زمین / ورق زدن روزنامه / صدای نوشتن با مداد روی کاغذ / صدای باران با زدن نوک انگشتان روی ورق فلزی یا برنجی. برای درک بهتر یک نمونه رادیویی، صحنه ورود یک شخصیت به خانه را تصور کنید؛

بازیگر: سلام! کسی خونه‌ست؟

افکتور: صدای کلید انداختن در، جیرجیر لولای در، بستن آرام در و راه رفتن روی موکت، گذاشتن کیف روی میز

در این صحنه، بدون هیچ تصویر، شنونده فضای خانه و حرکت شخصیت را دقیقاً احساس می‌کند.

نقش افکتور در جلوه‌های شنیداری

افکتور نه تنها صداساز است، بلکه یک بازیگر شنیداری هم محسوب می‌شود. او باید متن نمایش را بخواند و لحظه‌های لازم برای افکت را پیدا کند. با کارگردان و بازیگر هماهنگی کامل داشته باشد. بداند هر صدا چه احساسی را منتقل می‌کند. مثلاً صدای پای آهسته، احتیاط و صدای پای محکم، عصبانیت را انتقال می‌دهد.

تصویر ۸

جلوه‌های شنیداری آرشیوی (ضبط‌شده)

این جلوه‌ها از قبل ضبط شده‌اند و در آرشیو استودیو موجودند. استفاده از آنها زمانی لازم می‌شود که تولید صدای واقعی سخت، پرهزینه، خطرناک یا وابسته به محیطی خاص باشد.

ویژگی‌ها: کیفیت و وضوح بالا به دلیل ضبط حرفه‌ای، امکان استفاده مکرر، مناسب برای صحنه‌هایی که در فضای باز یا مکان‌های خاص رخ می‌دهند.

مثال‌ها: صدای رعد و برق، غرش دریا یا موج ساحل، شلوغی خیابان یا ازدحام جمعیت، صدای قطار، هواپیما یا اتوبوس، صدای انفجار یا شلیک واقعی

نکته

استفاده اشتباه از جلوه‌های آرشیوی، می‌تواند باور شنونده را از بین ببرد. مثلاً اگر داستان در روستای دورافتاده‌ای می‌گذرد، صدای بوق ترافیک شهری اصلاً منطقی نیست.

فعالیت
کارگاهی

۱- اجرای هم‌زمان: یک متن کوتاه نمایشی انتخاب کنید که حداقل ۵ جلوه شنیداری نیاز داشته باشد. نقش‌ها را تقسیم کنید (بازیگر، افکتور و کارگردان). تلاش کنید جلوه‌های شنیداری را دقیقاً در لحظه مناسب اجرا کنید.

۲- صدا از هیچ: چند شیء معمولی از خانه یا کلاس (مثل یک کیسه برنج، صدای باران، یک صندلی لق، صدای کشتی قدیمی) انتخاب کنید و با هر کدام یک صدای داستانی بسازید. این صدا را وارد یک داستان کوتاه کنید و ضبط کنید.

۳- ترکیب زنده و آرشیوی: یک صحنه طراحی کنید که بخشی از جلوه‌ها زنده و بخشی آرشیوی باشد. مراقب باشید که تفاوت کیفیت صدا، حس صحنه را خراب نکند.

اجرای مونولوگ رادیویی

در رادیو، صدا جایگزین چهره، حرکت و نگاه می‌شود. به همین دلیل، «مونولوگ» یا تک‌گویی یکی از بنیادی‌ترین تمرین‌های بازیگری رادیویی است. در مونولوگ، بازیگر تنهاست؛ اما در ذهنش با جهانی از احساس‌ها، اشخاص و خاطرات گفت‌وگو می‌کند. در پایان این مرحله می‌توانید یک مونولوگ را با استفاده از تخیل، حس و بیان اجرا کنید. ریتم گفتار، تأکیدها و سکوت‌ها را به شکل آگاهانه به کار بگیرید و آن را طوری اجرا کنید که تصویر ذهنی در شنونده ایجاد شود. مونولوگ گفت‌وگویی است که شخصیت با خودش یا با دیگری در ذهنش انجام می‌دهد. در تئاتر، این گفت‌وگو ممکن است با حرکت و نگاه همراه باشد؛ اما در رادیو، همه این عناصر در صدا خلاصه می‌شوند. مونولوگ می‌تواند:

- کوتاه و احساسی باشد؛ مثل یادآوری یک خاطره
- بلند و خطابه‌وار باشد؛ مثل سخن گفتن هملت درباره بودن یا نبودن
- بخشی از یک نمایشنامه کامل باشد؛ آنچه اهمیت دارد، جریان احساس، وضوح بیان و تنوع صوتی است تا شنونده خسته نشود.

یک یا دو نمایشنامه که به صورت مونولوگ نوشته شده است را معرفی و بخش‌هایی از آن را در کارگاه اجرا کنید.

فعالیت
کارگاهی

آشنایی با ابزارهای بیان صوتی در مونولوگ رادیویی

در رادیو، صدا تنها ابزار بازیگر است. برای اینکه احساس در صدا شنیده شود، باید دو ویژگی اصلی آن را بشناسید: **الف) زیر و بمی (Pitch)**

زیر و بمی صدا همان «ارتفاع صوت» است، یعنی صدا چقدر زیر (نازک و تیز) یا بم (پر و عمیق) شنیده می‌شود.

در احساسات مختلف، زیر و بمی صدا به طور طبیعی تغییر می‌کند:

در ترس، هیجان یا تعجب، صدا زیر می‌شود.

در غم، آرامش یا خستگی، صدا بم می‌شود.

در بازیگری رادیویی، تغییر آگاهانه ارتفاع صدا به شما اجازه می‌دهد احساسات را دقیق منتقل کنید، بی‌آنکه نیازی به اغراق یا فریاد باشد.

جمله «نمی‌دونستم برمی‌گردی!» را سه بار بگویید:

۱ با صدای خیزان یا بالا (هیجان زده)

۲ با صدای افتان یا پایین (غمگین)

۳ با صدای طبیعی (خونسرد)

فعالیت
کارگاهی

ب) شدت یا بلندی صدا (Volume)

شدت یا بلندی صدا، میزان انرژی صوتی شما در فضا است. در رادیو باید بلندی صدا را کنترل کنید. اگر خیلی بلند صحبت کنید، گوش شنونده خسته می‌شود و اگر خیلی آهسته حرف بزنید، احساس از بین می‌رود. شدت صدا باید متناسب با موقعیت درام باشد. یعنی باید در خلوت یا نجوا از صدای نرم و کم حجم، در لحظه خشم یا ترس از صدای قوی‌تر، اما با کنترل تنفس استفاده کرد.

فعالیت
کارگاهی

جمله «الان باید بری!» را سه بار با شدت متفاوت بگویید:

- ۱ با شدت آرام، مثل یک راز
- ۲ با شدت معمولی، مثل گفت‌وگوی روزمره
- ۳ با شدت محکم، قاطع و با تحکم، اما بدون فریاد

ارتباط زیر و بمی صدا (Pitch) با شدت یا بلندی صدا (Volume)

این دو مؤلفه، از هم جدا اما مرتبط‌اند. گاهی بالا رفتن زیر و بمی صدا، باعث افزایش شدت یا بلندی صدا می‌شود، اما در رادیو باید بتوانید آنها را جداگانه کنترل کنید. مثلاً با صدای آرام ولی ارتفاع بالا، می‌توانید اضطراب یا ترس پنهان را منتقل کنید. در رادیو، هر تغییر کوچک در ارتفاع و یا بلندی می‌تواند به اندازه یک حرکت بدنی روی صحنه، تأثیرگذار باشد.

آماده‌سازی برای اجرای مونولوگ

حالا وقت آن رسیده است که خود را آماده اجرای مونولوگ کنید.

■ اولین قدم، تهیه یک متن مناسب است. متن می‌تواند از نمایشنامه‌ها، آثار ادبی یا نوشته خودتان باشد. مهم این است که حسش را درک کنید، نه فقط بخوانید.

■ با تمرین‌های تنفسی، بدن را رها و بازدم را آرام کنید. در بازدم بگویید: صدا در من جریان دارد.

■ در ذهن خود فضا سازی کنید: در چه مکانی قرار دارید؟ یک اتاق تاریک؟ یک صحنه خالی؟ با چه کسی حرف می‌زنید؟ خودتان؟ خدا؟ شنونده‌ای ناشناس؟ هرچه تصویر ذهنی شفاف‌تر باشد، صدا طبیعی‌تر می‌شود. فعالیت کارگاهی زیر را برای اجرای مونولوگ، انجام دهید. پس از هر تمرین، با توجه به جدول ارزشیابی از چند نفر از هم‌کلاسی‌ها یا دوستان خود بخواهید که به شما امتیاز بدهند.

فعالیت
کارگاهی

۱- مونولوگ کوتاه (تمرکز بر احساس)

الف) مونولوگ با موضوع نیایش:

«الهی... من کیستم که بر در تو بایستم؟ و تو کیستی که مرا بخوانی و جواب دهی؟ من آن بنده‌ام که هرچه دارم، از توست و هرچه کم دارم، از خودم است. الهی... اگر به لطف تو نبود، چه شب‌هایی را با غفلت صبح می‌کردم؟ و تو باز دستم را گرفتی... ای بخشنده‌ترین بخشنده‌گان... ای مهربان‌تر از مادر... نگاهت را از من برمدار؛ که اگر تو رهایم کنی، به کدام پناه رو کنم؟»

ب) بخشی از مونولوگ نمایشنامه «لبخند باشکوه آقای گیل» اثر زنده یاد اکبر رادی: «هیچ وقت یادم نمی‌ره اون روز... وقتی صدای در اومد و من فکر کردم خودش برگشته، رفتم، اما فقط یه باد سرد اومد تو. انگار تموم اون سال‌ها یه هو از لای در بیرون رفت. من موندم و یه اتاق خالی... یه صندلی چوبی، یه عکس، و یه فنجان چای سرد.»

تحلیل: بازیگر باید اندوه را با ریتم آهسته و صدای نیمه‌نحوا منتقل کند. شدت صدا به تدریج کم می‌شود، مثل محو شدن یک خاطره.

۲- مونولوگ بلند (تمرکز بر ریتم و تنوع)

الف) بخشی از مونولوگ شخصیت حمزه علیه‌السلام در فیلم «محمد رسول الله» ساخته مصطفی عقاد: «شنیدم... شنیدم که امروز چه کرده‌ای، ابوجهل. با مردی که نه شمشیری کشید و نه دستی بلند کرد، اما تو... گمان کردی چون تنه‌است، شکستن حرمتش آسان است؟ سال‌هاست که در این شهر، شکار را من یاد مردم دادم... اما گمان نمی‌کردم روزی بیاید که مجبور شوم به بزرگان قریش یاد بدهم شکارچی واقعی کیست. این بار نه برای خون، نه برای نام، برای حقی آمده‌ام که پایمالش کردی. از امروز، من پشت او ایستاده‌ام. هر کس بخواد به او نزدیک شود، باید از من بگذرد. تو... تو امروز او را آزمودی، ابوجهل. و من تو را.»

ب) مونولوگ برگرفته از نمایشنامه «مرگ یزدگرد» اثر زنده یاد بهرام بیضایی:

«تمام عمرم خیال می‌کردم پادشاهی یعنی قدرت... اما حالا می‌بینم یعنی تنهایی. ترس مردم، سکوت‌شان، و دیواری که خودم میانمان کشیدم. مرگ ناگهان نمی‌رسد... آرام از روزی شروع می‌شود که هیچ کس راست نمی‌گوید و تشویق‌ها از محبت نیست، از ترس است. هیچ دشمنی مرا نکشت؛ من را همین فاصله کشت.»

تحلیل: در این مونولوگ، ریتم باید بین آرامش و خشم در نوسان باشد. مکث‌ها، لحظه‌های تفکرند؛ نباید شتاب‌زده اجرا شود.

۳- مونولوگ خطابه‌ای (Oratorical)

الف) نمونه‌ای با موضوع عاشورا:

«ای قوم... من نه بر جنگ شما آمده‌ام، و نه شمشیر بر کسی کشیده‌ام. من فرزند پیامبرم... آمده‌ام تا یادگار او را به شما بسپارم: آزادی... عدالت... و کرامت انسان. اگر مرا دوست نمی‌دارید، دست کم راه را بر زنان و کودکانم نبندید. من به شما بدی نکرده‌ام. بدی نکنید... که روزی تاریخ، این لحظه را داوری خواهد کرد.»

ب) نمونه‌ای از نمایشنامه «هملت» اثر ویلیام شکسپیر، ترجمه داریوش آشوری:

«بودن یا نبودن، مسئله این است. آیا شایسته‌تر است که تیغ ستم‌روزگار را بر جان خویش هموار کنیم، یا آنکه با سیلی از رنج و درد به جنگ برخیزیم؟ بمیریم - بخوابیم - و شاید در خواب، رؤیایی ببینیم... آه، همین جاست هراس!»

تحلیل: لحن باید میان تفکر و هیجان در نوسان باشد. ریتم موج‌دار است، نه خطی. هر جمله احساس تازه‌ای را آشکار می‌کند.

۴- یک مونولوگ شخصی انتخاب کنید، ضبط کنید و با گوش دادن دوباره، لحظه‌هایی را که احساس از کلمات عبور کرده علامت بزنید. در مرحله بعد، همین مهارت را در قالب دیالوگ با هم‌بازی خود تمرین کنید.

دیالوگ در نمایش

از شنیدن تا پاسخ دادن؛ رفت و برگشت دیالوگ

در تئاتر، بازیگر می‌تواند چهره و واکنش هم‌بازی خود را ببیند. اما در رادیو تنها صداست که باید حس و واکنش را منتقل کند. اگرچه امکان دارد هنگام ضبط نمایش واکنش‌های بازیگر دیگر را ببینید اما تمرکز اصلی بر صداست. بازیگر رادیویی باید علاوه بر اجرای نقش خود با دقت به لحن و مکث و تنفس‌های طرف مقابل دقت کند. درواقع، دیالوگ رادیویی گفت‌وگویی است که از دل شنیدن فعال و عکس‌العمل صوتی دقیق ساخته می‌شود. در این بین کارگردان نمایش شنیداری نیز بسیار تأثیرگذار است. شما در پایان این مرحله می‌توانید در یک گفت‌وگوی دو نفره با ریتم، Overlap (همپوشانی) و هماهنگی صوتی شرکت کنید. به نوبت‌گیری، واکنش‌سازی و شنیدن دقیق طرف مقابل مسلط باشید و بدون تکیه بر تصویر، مفهوم و حس رابطه در صدا را منتقل کنید.

تصویر ۹

چند اصل در دیالوگ:

- ۱- **شنیدن فعال:** در گفت‌وگوی رادیویی نباید بین جمله‌ها فاصله زیاد بیفتد. (مگر بر پایه تعلیق یا نظر کارگردان). مثل گفت‌وگوی واقعی، پاسخ‌ها می‌توانند کمی روی هم بیایند (اورلپ داشته باشند). این هم‌پوشانی باعث می‌شود گفت‌وگو زنده و طبیعی شنیده شود. سکوت‌های طولانی بین دیالوگ‌ها باعث می‌شود گفت‌وگو حالت مصنوعی و بی‌روح داشته باشد.
- ۲- **واکنش بجا:** وقتی هم‌بازی‌تان حرف می‌زند، کامل سکوت نکنید. با تأییدهای کوتاه مثل «هوم»، «آها»، یا حتی یک خنده نرم، حضور خودتان را حفظ کنید. حتی گاهی صدای نرم نفس‌های شما می‌تواند جریان

طبیعی زندگی را در دیالوگ‌ها جاری کند. فقط حواستان باشد که صدای شما آرام‌تر از صدای اصلی باشد تا مزاحم شنونده و بازیگری که دیالوگ می‌گوید نشود و بیش از اندازه و بی‌منطق هم این کار را تکرار نکنید.

۳- حفظ تفاوت شخصیت‌ها در گفت‌وگو: هر شخصیت باید رنگ، ریتم، لحن یا لهجه خودش را داشته باشد تا شنونده بتواند آنها را از هم تشخیص دهد. حتی اگر در نمایش شنیداری از یک طبقه اجتماعی تعدادی کاراکتر در نمایش باشند، هرکدام باید از نظر بروز شخصیت تفاوت‌های قابل تشخیصی داشته باشند.

۴- ایجاد حس فاصله در فضا: برای اینکه شنونده حس کند دو نفر روبه‌روی هم یا در مکان‌های مختلف هستند، گاهی اوقات کافی است یک نفر کمی دورتر از میکروفون قرار بگیرد یا نرم‌تر حرف بزند، دیگری نزدیک‌تر یا واضح‌تر. این تفاوت‌های ساده، فضای گفت‌وگو را باورپذیرتر می‌کند.

الف) دیالوگ در موقعیت‌های متفاوت

۱ دو هنرجو با چشم‌های بسته روبه‌روی هم بنشینند و دیالوگ‌های زیر را از حفظ تا چند مرحله ادامه بدهند:

نفر اول: من دیشب خوابیدم...

نفر دوم باید چند ثانیه گوش دهد، نفس بکشد، و براساس حس جمله، پاسخ بدهد:

نفر دوم: چرا؟ چی شده بود؟

نفر اول: ...

نفر دوم: ...

۲ دو نفر در دو نقش مثل: پدر و پسر، مادر و دختر، استاد و شاگرد و... چند دیالوگ را با هم اجرا کنند. حالا هر دو نفر در همان نقش‌هایی که داشتند، همان دیالوگ‌ها را در دو مکان مختلف مثلاً حیاط، اتوبان شلوغ و پر تردد و... دوباره اجرا کنند.

۳ دو هنرجو پشت به هم بنشینند. با حفظ ارتباط صوتی و حس، گفت‌وگویی را پیش ببرند و آن را ضبط کنند. در پایان، ضبط را گوش دهند و بررسی کنند که آیا حس ارتباط واقعی منتقل شده است یا نه؟

ب) دیالوگ همراه با پرسپکتیو و افکت صوتی

موقعیت: صف نانوائی در صبح زود

افکت: صدای دستگاه، همه‌مردم، صدای خیابان، صدای رادیوی روشن داخل نانوائی و...

اولی (با خستگی): داداش یه ساعته وایستادم، هنوز نوبتم نشده؟

دومی (با شوخی): نوبت شده چند بار، فقط خواب بودی.

اولی: خواب؟! من از پنج صبح اینجا!

دومی: آره هستی، ولی فقط جسمت اینجاست، روح نیست. مثل مترسک سر جالیز.

(صدای خنده جمعیت)

سومی (از ته صف): آقایون اگه نون نمی‌گیرین، نوبت بدین ما بریم.

اولی (با احترام): چشم، چشم، فقط بذارین جای چند باری که خواب بودم نون بگیرم.

(همه‌مردم جمعیت)

ج) ضبط آزمایشی دیالوگ

در گروه‌های دو یا سه نفره، گفت‌وگویی کوتاه در حد ۲ دقیقه با ویژگی‌های زیر طراحی و ضبط کنید.

آغاز، اوج و پایان مشخص داشته باشد. از سکوت، ریتم و تغییر احساس استفاده شود. با افکت‌های ساده (مثلاً صدای در یا تلفن) فضا سازی شود.

در پایان، ضبط را گوش دهید و بررسی کنید که: آیا شخصیت‌ها از هم قابل تشخیص‌اند؟ آیا حس و ریتم طبیعی است؟ آیا شنونده می‌تواند موقعیت را تصور کند؟

درک موقعیت و فضا در بازیگری رادیویی

۱- تخیل فضای حضور: پیش از هر اجرا، بازیگر باید فضا را در ذهن خود بسازد. آیا در یک اتاق کوچک هستید یا در خیابان؟ آیا هوا گرم است یا سرد؟ آیا تنها هستید یا کسی روبه‌رویتان ایستاده است؟ و... هر کدام از این عوامل بر اجرا تأثیر می‌گذارد.

جمله ساده «کجایی؟ من رسیدم» را در سه موقعیت اجرا کنید:

۱ در اتاقی تاریک و ساکت

۲ در ایستگاه قطار شلوغ

۳ در جنگلی بارانی

به تفاوت در لحن و تنفس توجه کنید.

۲- فاصله و جهت صدا: اگر با کسی که نزدیک ماست صحبت می‌کنیم، باید با صدایی نرم‌تر و کم‌حجم‌تر حرف بزنیم. اگر دور است، صدا باید پرتر و بازتر باشد.

درک فضا در رادیو، یعنی ساختن جهانی شنیدنی که مخاطب بتواند در آن زندگی کند. اگر بتوانید فضا را درست درک کنید صدای شما خودبه‌خود تبدیل به تصویر می‌شود. این توانایی همان مرز میان خواندن متن و بازیگری واقعی در رادیو است.

نکته

در گروه‌های دو یا سه نفره، یک موقعیت صوتی بسازید؛ مثلاً کلاس درس، مطب پزشک، یا ایستگاه اتوبوس. با چند افکت ساده (در، صندلی، ورق زدن، یا سرفه) آن فضا را زنده کنید. سپس گفت‌وگویی کوتاه اجرا کنید و از سایر هنرجوها بخواهید حدس بزنند کجاست.

فعالیت
کارگاهی

تولید و ضبط نمایش کوتاه رادیویی

هدف از این مرحله تجربه عملی تبدیل متن به صداست. بنابراین یک نمایش کوتاه رادیویی ۵ تا ۷ دقیقه‌ای تولید کنید. در پایان این مرحله می‌توانید یک نمایش کوتاه را از تحلیل متن تا ضبط نهایی مدیریت و از بیان، تخیل و تکنیک‌های آموخته‌شده برای ساخت جهان شنیداری استفاده کنید. برای تولید و ضبط نمایش کوتاه رادیویی مراحل زیر را به ترتیب انجام دهید:

۱- انتخاب متن:

با نظر هنرآموز، براساس تعداد نفرات کلاس، یک نمایش کوتاه یا بخشی از یک متن بلند را انتخاب کنید. می‌توانید متن را خودتان بنویسید یا از بخش‌های ساده نمایش‌نامه‌های مختلف استفاده کنید.

۲- تقسیم نقش‌ها:

بازیگران (اجراکنندگان نقش‌ها)
افکتور (سازنده صداهای محیطی مثل در، قدم و...)
کارگردان (ناظر بر بازی‌ها و زمان‌بندی)
در صورت کم بودن تعداد، یک نفر می‌تواند چند نقش داشته باشد. مثلاً هم‌زمان کارگردان، بازیگر و...

نکته

در ایران سازوکار ضبط حرفه‌ای نمایش بر پایه حضور تهیه‌کننده شکل می‌گیرد. مسئولیت نهایی یک نمایش رادیویی اعم از درستی و سلامت خروجی نهایی نمایش بر عهده تهیه‌کننده است. بدون تأیید تهیه‌کننده اثر به آنتن پخش نمی‌رسد.

۳- تمرین گفت‌وگو و لحن:

چند بار متن را با صدای بلند بخوانید تا ریتم و هماهنگی گروه شکل بگیرد. در گفت‌وگوها سعی کنید از اورلپ (Overlap) استفاده کنید. یعنی جملات کمی روی هم بیفتند تا گفت‌وگو طبیعی‌تر شنیده شود. مراقب باشید که مکث‌ها طولانی نشوند، چون شنونده تصویر نمی‌بیند و سکوت طولانی باعث گم‌شدن ریتم داستان می‌شود. تمرین را تا حدی تکرار کنید که به مرز دریافت و پختگی رسیده باشد.

۴- ایجاد فضا و افکت:

چند صدای ساده بسازید تا فضا باورپذیر شود: صدای در، کاغذ، زنگ، قدم، یا باد. می‌توانید با وسایل معمولی (کاغذ، لیوان، در، سکه، بطری آب و...) افکت‌های طبیعی تولید کنید.

۵- چک‌لیست پیش از ضبط نهایی

- ☐ متن کاملاً خوانده و علامت‌گذاری شده است (مکث‌ها، تأکیدها، تغییر لحن).
- ☐ به تعداد بازیگر، کارگردان، افکتور، تهیه‌کننده و صدابردار یک نسخه نمایشنامه تکثیر شود.
- ☐ نقش هر هنرجو مشخص و تمرین کافی انجام شده است.
- ☐ فاصله هر بازیگر تا میکروفون مشخص شده (دکوپاژ صوتی).
- ☐ افکتور جای خود را می‌داند و ابزارها آماده‌اند.
- ☐ گرم کردن صدا و تنفس انجام شده است.
- ☐ ریتم گروهی تمرین شده و اورلپ‌های لازم مشخص شده‌اند.
- ☐ سکوت‌های اضافی در اجرا حذف شده‌اند.
- ☐ فایل‌های افکت و موسیقی در اختیار مسئول ضبط هستند.
- ☐ ضبط آزمایشی انجام شده و اشکالات صدابرداری رفع شده است.
- ☐ همه هنرجویان در زمان مقرر آماده ضبط نهایی هستند.

شیوه ضبط

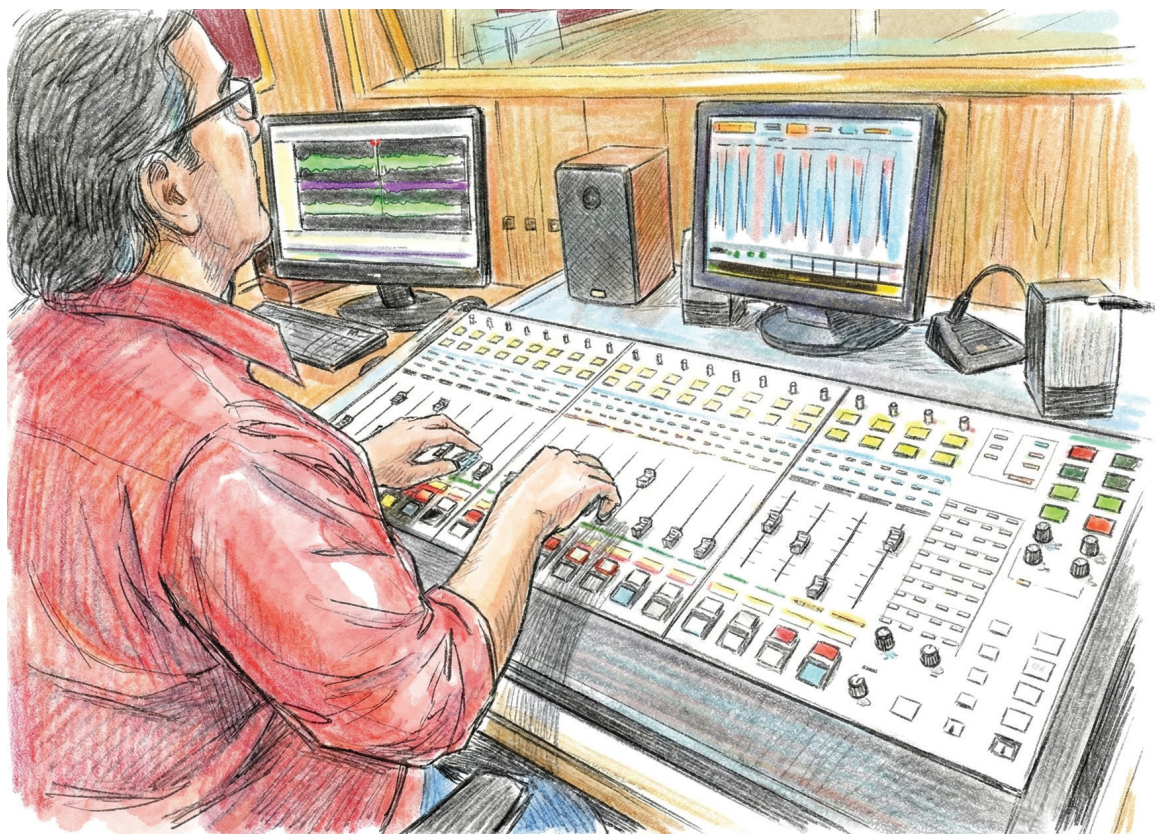
۱- وسیله ضبط: اگر در هنرستان امکانات استودیو دارید، بهتر است هر نقش با توجه به دکوپاژ صوتی و مالکیت میکروفون در جای صحیح خود بایستد تا حجم صداها متفاوت باشد. در صورت نداشتن امکانات حرفه‌ای، از تلفن همراه یا تبلت برای ضبط نمایش استفاده کنید. جانمایی ابزار ضبط بسیار مهم است به همین دلیل قبل از ضبط جانمایی مناسب این ابزار نسبت به بازیگران را پیدا کنید.

۲- شیوه ضبط: می‌توانید کل نمایش را در یک برداشت اجرا کنید تا حس زنده بودن کار حفظ شود. اگر اشتباه زیادی پیش آمد، نمایش را به چند بخش کوتاه تقسیم کنید. مثلاً هر صحنه جدا ضبط شود و در پایان، بخش‌ها را به ترتیب کنار هم قرار دهید. بین هر برداشت، چند ثانیه سکوت بگذارید تا بعداً جدا کردن آن آسان تر شود.

۳- نکات فنی ساده: فاصله ده تا پانزده سانتی متری از میکروفون رعایت شود. (با تلفن همراه یا تبلت ممکن است نیاز به دوری یا نزدیکی بیشتر باشد.) در لحظه‌های احساسی (فریاد، خنده یا نجوا) کمی زاویه تان را نسبت به میکروفون تغییر دهید تا صدا طبیعی تر شنیده شود. محیط ضبط باید تا حد امکان آرام باشد و صداهایی مثل کولر، صندلی، یا گفت‌وگوی دیگران مزاحم ضبط نشود.

۴- بازشنوایی: پس از ضبط، گروهی باهم صدای ضبط شده را گوش دهد و یادداشت کند: آیا فضا و موقعیت برای شنونده قابل تشخیص است؟ آیا احساس شخصیت‌ها منتقل شده است؟ آیا گفت‌وگوها طبیعی و بدون مکث اضافی هستند؟

اکنون که مهارت اجرای نمایش رادیویی و شیوه‌های ضبط آن را تا حدودی کسب نمودید، با تمرین بیشتر و خواندن نمایش‌های گوناگون و شنیدن نمایش‌های استاندارد رادیویی، می‌توانید مهارت خود را در این زمینه افزایش دهید.

واژگان تخصصی

Pitch (زیر و بمی): ارتفاع لحظه‌ای صدا که احساسات را منتقل می‌کند.

Volume (شدت): میزان بلندی یا آرامی صدا و نقش آن در انرژی جمله

Rhythm (ریتم گفتار): الگوی تکرارشونده مکث‌ها، تأکیدها و ضرب آهنگ

Tempo (سرعت گفتار): تند یا کند بودن جریان کلام

Timbre (زنگ صدا): ویژگی یکتای صدا که آن را از دیگران متمایز می‌کند.

Resonance (تشدید): محل ارتعاش صدا در بدن (سینه، دهان، صورت)

Articulation (دقت تلفظ): وضوح گفتار، بیان درست حروف و کلمات

Overlap (اورلپ): ورود کمی زودتر یا هم‌زمان بر دیالوگ طرف مقابل برای طبیعی‌تر شدن گفت‌وگو

Perspective (پرسپکتیو صوتی): دور و نزدیک شدن صدا نسبت به میکروفون و یا القای صحبت کردن با دور یا نزدیک توسط بازیگر

Soundscape (چیدمان صوتی): طراحی فضای شنیداری با استفاده از افکت و موسیقی

SoundEffects (جلوه‌های شنیداری): صداهایی که برای ایجاد فضا، حس و باورپذیری در یک اثر رادیویی به کار می‌رود؛ مثل صدای در، باد، قدم‌ها یا شلوغی جمعیت

ارزشیابی شایستگی بازیگری رادیو

نام و نام خانوادگی		شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کمک دستیار تهیه برنامه های رادیو و تلویزیون	کد پیمان/یودمان	۳۴۳۵۱۲۰۳۲
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری	سطح صلاحیت	۱.۲
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۲۱	کار	بازیگری رادیو	سطح شایستگی	مهارت

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص ها/ داوری /نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	انتخاب متن و آماده سازی	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب متن متناسب با توانایی، علامت گذاری متن (مکت، تأکید، تنفس)، درک اولیه موقعیت و شخصیت، آمادگی ذهنی برای اجرا	۳	
				انتخاب متن متناسب با توانایی، علامت گذاری متن (مکت، تأکید، تنفس)	۲	
				عدم توانایی در انتخاب متن و آماده سازی	۱	
۲	تحلیل متن و موقعیت نمایشی	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	درک دقیق موقعیت و احساس، انتخاب لحن مناسب، تشخیص زیرمتن، ریتم و تمپو	۳	
				درک موقعیت و احساس، انتخاب لحن مناسب	۲	
				عدم توانایی در تحلیل متن و موقعیت نمایشی	۱	
۳	تمرین و اتود زدن	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	استفاده از تنفس دیافراگمی در اجرا، کشف لحن و ریتم مناسب، اجرای اتودهای متنوع (حسی، ریتمی، سرعتی)، تمرین مستمر و هدفمند نقش	۳	
				استفاده از تنفس دیافراگمی در اجرا، کشف لحن و ریتم مناسب، اجرای اتودهای متنوع (حسی، ریتمی، سرعتی)	۲	
				عدم توانایی در تمرین و اتود زدن	۱	
۴	ضبط اجرا	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	اجرای روان و بدون مکت اضافی، وضوح و شفافیت بیان، هماهنگی صدا با حس و موقعیت، کنترل شدت و فاصله از میکروفن	۳	
				اجرای روان و بدون مکت اضافی، وضوح و شفافیت بیان، هماهنگی صدا با حس و موقعیت	۲	
				عدم توانایی در ضبط اجرا	۱	
۵	اصلاح و تهیه نسخه نهایی	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تشخیص دقیق اشکالات اجرا، اصلاح لحن، ریتم و بیان، ارائه نسخه نهایی منسجم و قابل پخش، کنترل بهتر صدا در اجرای مجدد	۳	
				تشخیص اشکالات اجرا، اصلاح لحن، ریتم و بیان، ارائه نسخه نهایی منسجم و قابل پخش	۲	
				عدم توانایی در اصلاح و تهیه نسخه نهایی	۱	
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	غیرفنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط موثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت، اخلاق/ ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آماده سازی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/ نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/زیست محیطی: صرفه جویی در مصرف انرژی	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آماده سازی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه ای از جمله مسئولیت پذیری را رعایت می کند. نظافت محیط کار و صرفه جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	۲	
				عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت پذیری، آماده سازی بیان و بدن	۱	

☐ بلی

☐ خیر

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه ریزی و تحلیل، پاسخ گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت ها تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

بازیگری تلویزیون

برای بازی در برنامه‌های تلویزیونی، هنرجویان چه راه‌کاری را تجربه می‌کنند؟

هنرجویان در این واحد یادگیری با کسب مهارت‌های تحلیل متن، استفاده درست از تنفس و بیان، کنترل بدن و نگاه در قاب و هماهنگی با نماها و حرکات دوربین، خود را برای بازی در جلوی دوربین آماده می‌کنند.

استاندارد عملکرد

بازیگری ۲ الی ۵ دقیقه‌ای در هر یک از سه قاب «کلوزآپ» (Close-Up)، «مدیوم شات» (Medium Shot) و «توشات» (Two-Shot) با توجه به متون مصوّب یا بازسازی، براساس الگوهای موجود بر پایه استانداردهای بازیگری

بازیگری پیش از آنکه نامی بر خود بگیرد، در فطرت و جان انسان جوانه زده بود. از همان نخستین لحظه‌هایی که انسان اولیه، ترسش را با چشمانی گشاد و تن لرزان نشان داد، یا شادی‌اش را با خنده‌ای اغراق‌آمیز به همراهان منتقل کرد، بذر این هنر کاشته شد. کنار آتش، وقتی قصه‌ای تعریف می‌شد و راوی با حرکت دست، نگاه یا تغییر صدا لحظه‌ای را زنده می‌کرد، بازیگری شکل گرفت؛ هنری که برخلاف بسیاری از ابداعات بشری، از بیرون به درون نیامده، بلکه از ژرفای وجود ما سربرآورده است. پیش از آن که انسان زبان را بیاموزد، با تقلید از حیوانات، بازآفرینی اتفاقات روزمره و نمایش احساساتش با دیگران ارتباط برقرار می‌کرد. او می‌دانست نگاه یا حرکت گاهی می‌تواند بیش از هزار کلمه معنا برساند. همین ویژگی، امروز هم در ذات بازیگری حضور دارد: عبور آزادانه از مرز میان تخیل و واقعیت.

تلویزیون «زبان» خود را دارد. هر تغییر در اندازه‌ی قاب، هر کات، هر زاویه‌ی دوربین و هر مکث آگاهانه معنای تازه‌ای می‌سازد. بازیگر تلویزیونی باید این زبان را بشناسد: بداند قاب چگونه می‌بیند، در کلوژآپ کدام بخش از چهره مرکز معناست، خط نگاه چگونه رابطه‌ای واقعی میان دو شخصیت ایجاد می‌کند و سکوت چگونه گاهی از دیالوگ اثرگذارتر می‌شود. در تلویزیون «کمتر، بیشتر است.» یک لبخند نیم‌ثانیه‌ای می‌تواند جای یک صفحه دیالوگ را بگیرد و یک تغییر نفس، بار عاطفی جمله‌ای سنگین را منتقل می‌کند.

نکات مهم برای اجرای کوتاه قابل ضبط جلوی دوربین:

- تنفس و اتکای نفسی متناسب با برداشت‌های تلویزیونی
- بیان و وضوح گفتار در قاب تلویزیون
- بدن و زبان بدن در قاب‌های مختلف
- تخیل و حس به عنوان موتور درونی بازی
- خواندن و تحلیل متن برای بازی جلوی دوربین
- کشف زیرمتن، ریتم و مکث‌ها متناسب با نما
- پیوند تجربه شخصی با نقش
- تمرین مونولوگ و دیالوگ برای تصویر
- آشنایی با حرکت‌های اصلی دوربین (پَن، تیلِت، تراک، زوم...)
- شناخت نماها (کلوژآپ، مدیوم‌شات، لانگ‌شات و...) و تأثیرشان بر اندازه بازی
- هماهنگی حرکت بدن، نگاه و ریتم بازی با نوع نما

رعایت این نکات، هنرجو را برای یک صحنه کوتاه ۲ تا ۵ دقیقه‌ای به منظور قرار گرفتن در مقابل دوربین آماده می‌کند که در آن تحلیل متن، استفاده درست از تنفس و بیان، کنترل بدن و نگاه در قاب و هماهنگی با نماها و حرکت دوربین به طور عملی سنجیده می‌شود. از آنجا که این هنر علاوه بر مطالب آموزشی تئوری، نیازمند فعالیت‌های کارگاهی است پس، از همین ابتدا شما را با یک تمرین کارگاهی مواجه می‌کنیم.

تمرین آغازین: از حس تا تصویر در قاب

پیش از ورود به مباحث تخصصی، این تمرین به شما کمک می‌کند تا اهمیت بدن، چهره و سادگی حرکت را در قاب تلویزیون درک کنید.

مرحله اول – بدون تصویر: پنج حالت یا موقعیت احساسی متفاوت (مثل شادی، ترس، خجالت، تعجب، خشم) را روی یک برگه بنویسید و به هنرآموز نشان دهید؛ این فهرست فقط نزد خودتان یا هنرآموز بماند. تک تک این حالت‌ها را – بدون استفاده از کلام – تنها با بدن و حالت چهره اجرا کنید. سایر هنرجویان حدس می‌زنند چه حالتی اجرا شده است. در پایان، هنرآموز اعلام می‌کند که کدام حس‌ها به درستی منتقل شده و کجاها دچار ابهام بوده‌اید.

مرحله دوم – تصور قاب تلویزیون: همان حالت را این بار طوری اجرا کنید که انگار فقط از سر تا سینه (مدیوم کلوزآپ) دیده می‌شوید. دست‌ها فقط تا حدی در قاب‌اند، تمرکز اصلی بر چهره و نگاه است. هر حرکت اضافی می‌تواند در قاب کوچک، اغراق شده به نظر برسد. سپس با هم گفت‌وگو کنید: کدام حرکت‌ها در قاب بسته اضافه بود؟ کدام تغییرهای کوچک در چشم و لب، حس را بهتر منتقل کرد؟ در این تمرین شما درک می‌کنید که در بازیگری تلویزیونی، جزئیات چهره و نگاه، گاهی مهم‌تر از حرکت‌های بزرگ بدنی است و از همین جا آماده می‌شوید تا در مرحله بعد، ابزارهای اصلی بازیگری را متناسب با تلویزیون بیاموزید.

ابزارهای بازیگر در تلویزیون

در بازیگری تلویزیونی، ابزارهای بازیگر همان ابزارهای بازیگری رادیویی و تئاتر یعنی تنفس، بیان، بدن، تخیل، عواطف و حواس پنج‌گانه هستند. اما تفاوت در میزان و ظرافت استفاده از آنهاست. قاب تلویزیون کوچک‌تر از صحنه تئاتر است؛ بنابراین هر تغییر کوچک در تنفس، بیان، چهره یا نگاه، چند برابر دیده می‌شود. در این بخش شما یاد می‌گیرید چگونه این ابزارها را با کنترل، دقت و ایجاز به کار بگیرید.

تنفس در بازیگری تلویزیون

تنفس، پایه حضور جلوی دوربین است. ریتم بدن، انرژی نگاه و حتی میزان لرزش صدا به کیفیت تنفس شما بستگی دارد. چرا تنفس در تلویزیون مهم است؟

- دوربین ریزترین لرزش‌های چهره و تنفس را نشان می‌دهد.
- صدا در تلویزیون تقویت می‌شود؛ باید طبیعی و پیوسته باشد.
- تنفس نادرست، بازی را «ساختگی» و «مصنوعی» می‌کند.
- می‌تواند روی زیر و بمی صدا اثر بگذارد و حس را تغییر دهد.

تنفس باید دیافراگمی، آرام و پیوسته باشد؛ نه پر از بالا و پایین کردن شانه‌ها.

نکته

دو دیدگاه از استادان بازیگری:

دیدگاه سیسیلی بری: تمرین‌های تنفسی ابزاراند، نه هدف؛ بازیگر باید الگوی تنفسی متناسب با بدن، بیان و نقش خود را بیابد.

دیدگاه پرژو گروتفسکی: تسلط بر تنفس شکمی ضروری است، اما بازیگر حرفه‌ای باید توانایی استفاده از هر سه نوع تنفس سینه‌ای، دیافراگمی و نیمه‌دیافراگمی را داشته باشد و بر اساس نقش و موقعیت، بهترین انتخاب را انجام دهد.

□ **تمرین عروسک خیمه شب بازی:** مانند عروسک خیمه شب بازی که بندهایش به دست عروسک گردان است درحالی که پاها را به اندازه عرض شانه باز کرده‌اید، سرتان را تا حد امکان به زانوهای نزدیک و دستان را رها کنید. به گونه‌ای که از دور شبیه یک عروسک خیمه شب بازی به نظر بیایید. دقت کنید که سر و گردن کاملاً بدون هیچ مقاومت عضلانی، رها باشد. در این حالت ۳ ثانیه دم، ۴ ثانیه حبس و ۵ ثانیه بازدم انجام دهید. این عمل را چندین بار تکرار کنید اگر احساس سرگیجه یا دل درد به شما دست داد، خیلی زود تمرین را متوقف کنید. اگر توانایی انجام دادن شما در این تمرین نسبت به دیگران کمتر است، نگران نباشید. معیار تمرین، خود شما هستید.

□ **تمرین «س» ممتد:** یک ثانیه دم بگیرید و مانند صدای خروج هوا از تیوپ لاستیک، صدایی شبیه به «س» را به صورت ممتد از بین دندان‌ها ایجاد کنید. سعی کنید این صدا تا پایان به شکل یکنواخت ایجاد و شنیده شود. این تمرین را تا آستانه توانایی شخصی ادامه دهید و سعی کنید زمان بازدم هر بار بیشتر شود.

□ **تمرین تنفس متناسب با نقش:** تنفس را برای سه موقعیت اجرا کنید:

دلهره / ترس آرام (نفس‌های کوتاه‌تر، پی‌درپی)

خشم فروخورده (دم عمیق، بازدم ناگهان آزاد می‌شود).

آرامش / اطمینان (دم و بازدم یکنواخت)

این تمرین به شما یاد می‌دهد که تنفس، آغاز حس است.

نکته

تمرین عروسک خیمه شب بازی برای کسانی که زخم معده یا بیماری‌های مشابه دارند، توصیه نمی‌شود.

بیان

بیان پلی است که احساس، فکر و تخیل بازیگر را به گوش و قلب مخاطب می‌رساند. بدون بیان درست، حتی قوی‌ترین حس‌ها و بهترین متن‌ها به درستی منتقل نمی‌شوند. فن بیان شامل وضوح گفتار، دقت تلفظ، تنوع لحن، ریتم، شدت و مکث‌های هدفمند است و مانند یک ساز، نیازمند کوک و تمرین مداوم می‌باشد. در زندگی روزمره، ما گاهی سریع، نامفهوم یا یکنواخت صحبت می‌کنیم و اطرافیان با توجه به موقعیت، معنای حرف‌مان را حدس می‌زنند. اما در بازیگری، مخاطب این امتیاز را ندارد؛ هر واژه و هر آهنگ صدا باید دقیق، شنیدنی و هماهنگ با نقش باشد.

بیان در تلویزیون، به دلیل نزدیکی دوربین و حساسیت میکروفون، کوچک‌ترین لغزش در تلفظ، مکث بی‌جا یا فشار گلوبی در صدا، به وضوح شنیده می‌شود. بازیگر تلویزیونی باید علاوه بر وضوح گفتار، به «اقتصاد کلام» و هماهنگی با نفس و بدن مسلط باشد.

عناصر کلیدی بیان:

- ۱- **وضوح (Articulation):** حرکت دقیق زبان، لب و فک برای ادای کامل صامت‌ها و مصوت‌ها.
- ۲- **ریتم (Rythme):** آهنگ گفتار متناسب با حس و موقعیت نقش؛ نه یکنواخت و نه پر از مکث‌های بی‌دلیل.
- ۳- **لحن (Intonation):** بالا و پایین رفتن هدفمند اما طبیعی صدا برای انتقال معنای پنهان (زیرمتن).

- ۴- شدت صدا (Volume): تغییر میزان بلندی یا آهستگی صدا برای تأکید و ایجاد تنوع.
- ۵- هماهنگی با نفس: تقسیم درست متن به «کمان‌های نفسی» تا جمله بدون شکست خوانده شود.

خطاهای رایج در بیان:

- یکنواختی لحن و فقدان تنوع صوتی.
- تند یا کند گفتن جمله بدون توجه به حس نقش.
- تلفظ ناقص یا ادغام حروف به دلیل تنبلی اندام‌های گفتاری.
- فشار گلوپی به جای استفاده از اتکای نفسی.
- بی‌توجهی به زیرمتن و نیت پنهان جمله.

دیدگاه دو تن از استادان بنام بازیگری:

دیدگاه میخائیل چخوف: بیان باید با «تمسفر صحنه» هماهنگ شود؛ لحن و ریتم صدا می‌تواند فضایی بسازد که حتی بدون حرکت بدن، حس را منتقل کند.

دیدگاه استانیسلاوسکی: وضوح گفتار و بیان صادقانه بخشی از «باورپذیری نقش» است؛ صدا باید ادامه‌دار و درونی، نه یک پوسته مصنوعی باشد.

تمرین‌های پیشنهادی برای تقویت بیان در بازیگری

■ تمرین گرم کردن اندام‌های گفتاری

الف) جویدن یک آدامس خیالی که رفته رفته بزرگ‌تر و چسبناک‌تر می‌شود.

ب) خمیازه کشیدن، ابتدا بی‌صدا و بعد با صدا

ج) صورت را آرام آرام محاله کردن به سمت نوک بینی و سپس باز گردن به سمت گوش‌ها

■ تمرین تقویت گفتاری

الف) خواندن توالی واژه‌ها: «آ، آی، اِ، آ، او، ای» با کشش هر واک ۳، ۵ و ۷ ثانیه

ب) تمرین جفت‌صامت‌ها با مخرج نزدیک در فارسی: /ر/ و /ل/ - /د/ و /ت/ - /س/ و /ز/ - /چ/ و /ج/ - /ش/ و /ژ/

ج) خواندن جملات زبان‌ورز از ریتم کند به تند مانند: «شیش سیخ جیگر سیخی شیش هزار» یا «فردریش افسر ارشد ارتش اتریش».

■ تمرین تنوع لحن

جمله «امروز دیر رسیدی» را با پنج نیت مختلف: تعجب، خشم، شوخی، نگرانی، خوشحالی بگویید. این تمرین به درک زیرمتن کمک می‌کند.

■ تمرین ریتم و مکث

یک متن خبری کوتاه شبیه به این متن پیشنهادی را با ریتم طبیعی، آرام و تأملی، سریع و پرانرژی بخوانید، ضبط کنید و محل تغییر مکث‌ها را مقایسه کنید. «بنابر اعلام سازمان هواشناسی، سامانه بارشی جدید از امشب وارد کشور می‌شود و نوار شمالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کارشناسان هشدار داده‌اند که احتمال اختلال در تردد جاده‌ای به‌ویژه در محورهای کوهستانی وجود دارد.»

□ تمرین هماهنگی با نفس

به متن زیر دقت کنید:

عجیبه... بعضی روزها حس می‌کنم هوا یه جور دیگه‌ست. انگار همه‌چیز منتظر یه اتفاق کوچیکه. یه کلمه، یه لبخند، یه نگاه ساده... همین‌ها کافیه تا یه روز معمولی، قشنگ‌تر بشه. امروز که از خونه زدم بیرون، نمی‌دونم چرا، اما حس کردم چیزهای خوبی نزدیکه. شاید چون بالاخره فهمیدم لازم نیست همیشه دنبال اتفاق‌های بزرگ باشم. گاهی یه تغییر کوچیک توی دل آدم، می‌تونه همه‌چیزو روشن کنه. مثلاً... اینکه قبول کنم می‌تونم از نو شروع کنم. یا اینکه لازم نیست همه‌چیز رو کامل بدونم. بعضی چیزها خودشون، توی وقت خودشون، به آدم جواب می‌دن.

اگر بخواهیم «کمان‌های تنفسی» را در متن بالا مشخص کنیم، به شکل زیر خواهد بود؛ تلاش کنید هر بخش را در یک بازدم کامل اجرا کنید.

عجیبه.../ بعضی روزها حس می‌کنم هوا یه جور دیگه‌ست./ انگار همه‌چیز/ منتظر یه اتفاق کوچیکه./ یه کلمه، یه لبخند، یه نگاه ساده.../ همین‌ها کافیه تا یه روز معمولی، قشنگ‌تر بشه./ امروز که از خونه زدم بیرون،/ نمی‌دونم چرا،/ اما حس کردم/ چیزهای خوبی نزدیکه./ شاید چون بالاخره فهمیدم لازم نیست همیشه دنبال اتفاق‌های بزرگ باشم./ گاهی یه تغییر کوچیک توی دل آدم،/ می‌تونه همه‌چیزو روشن کنه./ مثلاً.../ اینکه قبول کنم می‌تونم از نو شروع کنم./ یا اینکه لازم نیست همه‌چیز رو کامل بدونم./ بعضی چیزها/ خودشون، توی وقت خودشون،/ به آدم جواب می‌دن./

توجه کنید در کمان‌های تنفسی، معنای عبارات حفظ شود و در هر کمان تنفسی بتوانید یک تصویر ذهنی کامل در ذهن مخاطب ایجاد کنید. برای مثال، کمان تنفسی در این جمله جای مناسبی برای نفس‌گیری نیست: به/ آدم جواب می‌دن.

بدن در بازیگری تلویزیونی

بدن بازیگر فقط یک وسیله حرکتی نیست؛ یک ساز کامل است که با آن، شخصیت، احساس و روایت شکل می‌گیرد. روی صحنه یا در قاب دوربین، کوچک‌ترین تغییر در بدن می‌تواند داستان را عوض کند. همان‌طور که صدا و کلام حامل معنا هستند، بدن هم بدون حتی یک کلمه می‌تواند حس، فکر و روایت را منتقل کند. زبان بدن، یک ارتباط جهانی است؛ پیش از یادگیری کلمات، ما با حرکات و حالات بدن با دیگران ارتباط می‌گیریم. این حرکات می‌توانند آگاهانه یا ناخودآگاه باشند، اما در بازیگری باید هدفمند، کنترل‌شده و هماهنگ با نقش باشند.

قاب تلویزیون، جزئیات را با دقت و بی‌رحمی ثبت می‌کند. حرکتی که روی صحنه ممکن است طبیعی یا حتی کوچک به نظر برسد، در کلوزآپ می‌تواند اغراق‌آمیز و غیرواقعی باشد. بنابراین بازیگر باید بتواند حرکاتش را دقیق، ظریف و متناسب با اندازه قاب کنترل کند. هر حرکت باید دلیل داشته باشد و با هدف و هویت شخصیت هماهنگ باشد.

بدن آرام در قاب

اولین اصل بازیگری مقابل دوربین، ثبات است. منظور از ثبات، بی‌حرکتی نیست؛ کنترل است. لرزش‌های کوچکِ شانه، پا، دست یا حتی تنفس تند می‌تواند قاب را شلوغ و نامتمرکز کند. برای حضور مؤثر: پاها باید زمین را «حس کنند»، تنفس باید آرام و عمیق باشد، وزن بدن باید روی هر دو پا تقسیم شود، شانه‌ها رها و بدون انقباض باشند.

تصویر ۱۱- نمونه‌هایی از چند نرمش بدنی برای تقویت هماهنگی بدن

اهمیت محور بدن (Body Axis)

در تصویر، زاویه بدن نسبت به دوربین، معنای مستقیم دارد. محور بدن تعیین می‌کند مخاطب، بازیگر را «چگونه» ببیند. باید یاد بگیرید زاویه بدن را با دوربین تغییر دهید و بدون آن که از قاب خارج شوید یا محور نگاه را بشکنید.

معنا	زاویه بدن نسبت به دوربین
ارتباط مستقیم و مواجهه صریح	بدن کاملاً روبه‌رو
فاصله، محافظه‌کاری یا حالت خنثی	نیم‌رخ
مقاومت، بی‌میلی یا فاصله احساسی	پشت نیمه‌چرخیده

عناصر کلیدی زبان بدن در بازیگری

- ۱- وضعیت بدن (Posture): انرژی، اعتماد به نفس یا ضعف شخصیت را منتقل می‌کند.
- ۲- حرکات (Gestures): باید هدفمند و هماهنگ با حس و موقعیت باشند.
- ۳- حالت چهره (Facial Expressions): در انتقال احساسات، به‌ویژه در کلوزآپ، نقش اصلی دارند.
- ۴- حرکت چشم‌ها (Eye movement): مسیر نگاه تمرکز، ترس، دروغ یا اعتماد را آشکار می‌کند.
- ۵- ریتم و انرژی بدن: باید با ریتم صحنه هماهنگ باشد؛ سکون آگاهانه هم بخشی از بازی است.

نکته

براساس پژوهش‌های آلبرت محرابیان، در موقعیت‌هایی که پیام احساسی منتقل می‌شود و بین کلمات و لحن یا زبان بدن تضاد وجود دارد، حدود ۵۵٪ تأثیر از طریق زبان بدن، ۳۸٪ از طریق لحن صدا و تنها ۷٪ از طریق کلمات منتقل می‌شود. این آمار مطلق نیست، اما اهمیت هماهنگی بین کلام، لحن و بدن را به‌خوبی نشان می‌دهد.

نمونه‌هایی از زبان بدن و برداشت مخاطب

برای درک بهتر نقش بدن در انتقال احساسات، می‌توان به برخی از مثال‌های رایج اشاره کرد:

ردیف	زبان بدن	برداشت مخاطب
۱	ایستادن با شانه‌های باز و بدن کشیده	اعتماد به نفس و آمادگی
۲	دست‌ها روی سینه	حالت دفاعی یا فاصله‌گیری
۳	ارتباط چشمی مستقیم و پایدار	صداقت و اعتماد به نفس
۴	نگاه به پایین هنگام صحبت	فروتنی، غم یا خجالت
۵	کف دست باز رو به بالا	پذیرش و همکاری
۶	مشت بسته	عزم، خشم یا قدرت‌طلبی
۷	لمس شانه یا بازوی طرف مقابل	در بسیاری از فرهنگ‌ها صمیمیت و حمایت
۸	حرکات سریع چشم به اطراف	اضطراب یا بی‌اعتمادی
۹	شانه‌های افتاده و بدن خمیده	خستگی یا بی‌علاقگی
۱۰	لبخند واقعی (با درگیر شدن عضلات چشم)	گرمی و صمیمیت واقعی

تصویر ۱۲

این مثال‌ها نشان می‌دهند که حتی پیش از ادای کلمات، بدن می‌تواند پیام را به‌طور کامل منتقل کند. در بازیگری، آگاهی از این نشانه‌ها و استفاده هدفمند از آنها، بخشی مهم از خلق شخصیت و باورپذیری نقش است.

خطاهای رایج در زبان بدن

- انجام حرکات اضافی بی‌ارتباط با نقش
- بی‌توجهی به حالات چهره در سکوت
- راه رفتن یا نشستن بدون توجه به ویژگی‌های شخصیت
- از دست دادن ریتم بدن در پلان‌های طولانی

تمرین‌های پیشنهادی برای تقویت مهارت در زبان بدن

- ۱- حرکت کم، اثر زیاد: فقط با سه تغییر چشم - ابرو - لب، حالت تعجب را اجرا کنید. وقتی یاد می‌گیرید فقط با تغییرات کوچک حس بسازید، آرام آرام وارد دنیای تلویزیون می‌شوید.
- ۲- تغییر شخصیت با بدن: بدون حرف زدن، یک‌بار مثل پیرمرد ۷۰ ساله و بار دیگر مثل نوجوان پرانرژی راه بروید.
- ۳- تمرین آینه: دو به دو، روبه‌روی هم بایستید، یکی حرکات ساده انجام دهد و دیگری آن حرکات را دقیق تقلید کند.
- ۴- چهره در سکوت: مقابل آینه، تنها با حالات چهره احساسی را منتقل کنید.
- ۵- ریتم بدن: با یک موسیقی راه بروید و حرکات تان را با ریتم هماهنگ کنید.

نکته

بدن بازیگر باید مثل ساز یک نوازنده همیشه آماده، منعطف و دقیق باشد. تمرین‌های کششی، تعادلی، هوازی و استقامتی باعث افزایش آگاهی بدنی، هماهنگی عصب - عضله - توان جسمی بازیگر می‌شود.

تخیل

تخیل در بازیگری، همان جادویی است که به کلمات روی کاغذ جان می‌دهد و دنیای نقش را پیش چشم بازیگر می‌سازد. تخیل فقط «تصور کردن» نیست؛ یعنی فراتر رفتن از دیده‌ها و شنیده‌ها و ساختن موقعیت‌ها، اشخاص و احساساتی که ممکن است هرگز در زندگی واقعی تجربه نکرده‌ایم.

چرا تخیل مهم‌تر از حافظه احساسی است؟

در تکنیک‌هایی مثل روش استانیسلاوسکی یا میخائیل چخوف، تأکید می‌شود که تکیه صرف بر حافظه احساسی (تجربیات شخصی بازیگر در موقعیت مشابه) خطرناک است، چون ممکن است حس واقعی در لحظه حاضر نشود یا بازیگر را از حال نقش بیرون بیاورد. اما تخیل همیشه در دسترس است و می‌تواند شرایطی خلق کند که حس به‌طور طبیعی شکل بگیرد. مثلاً بازیگری که نقش یک فضانورد را دارد، قرار نیست حتماً به فضا سفر کرده باشد؛ با تخیل، می‌تواند صدای سکوت بی‌انتها، فشار لباس فضایی و بی‌وزنی را حس کند و این تجربه را به بدن و بیانش منتقل کند.

راه‌های پرورش تخیل بازیگر

- ۱- مشاهده دقیق: هرچه بیشتر جزئیات محیط و آدم‌ها را ببینید، مواد اولیه بیشتری برای تخیل تان دارید.
- ۲- خواندن و شنیدن داستان: ذهن را با تصاویر و موقعیت‌های تازه تغذیه می‌کند.
- ۳- تغییر زاویه دید: تصور کنید یک صحنه را از نگاه یک پرنده، یک کودک، یا حتی یک شیء بی‌جان می‌بینید. این‌گونه بازه تخیل شما به‌شدت گسترش می‌یابد.
- ۴- ترکیب تجربه‌ها: دو خاطره یا تصویر متفاوت را در ذهنتان یکی کنید تا موقعیت تازه‌ای بسازید.

تمرین‌های پیشنهادی برای پرورش تخیل بازیگر

- **تمرین «پنج حس»:** چشم‌ها را ببندید و صحنه‌ای خیالی بسازید. سپس با هر پنج حس، آن را تجربه کنید:
- (الف) **بینایی:** چه رنگ‌ها، شکل‌ها و حرکتهایی می‌بینید؟
- (ب) **شنوایی:** چه صداهایی یا سکوتی را می‌شنوید؟
- (ج) **بویایی:** چه بو یا رایحه‌ای در فضا هست؟
- (د) **چشایی:** چه مزه‌ای را حس می‌کنید (حتی اگر فقط در تخیل باشد)؟
- (هـ) **لامسه:** چه حسی روی پوست‌تان دارید (گرم، سرما، زبری، نرمی)؟
- **تمرین «مکان خیالی»:** تصور کنید مقابل یک پنجره ایستاده‌اید و ناگهان کسی را می‌بینید که انتظارش را نداشتید.
- باید با نگاه، تنفس و یک حرکت کوچک، ورود آن شخص را به تصویر بکشید.
- **تمرین «شیء جادویی»:** یک شیء ساده (مثل یک لیوان) را بردارید و تصور کنید کارکرد یا داستان کاملاً متفاوتی دارد.
- **تمرین نگاه فکر:** یک متن دو سطر انتخاب کنید. قبل از گفتن هر جمله، یک لحظه فکر کنید (با چشم). سپس جمله را بگوید. این تمرین، نگاه را به «جریان فکر شخصیت» وصل می‌کند.

حس/عواطف

حس در بازیگری، سوخت موتور اجراست. حتی با بهترین بدن و بیان، اگر حس درونی زنده نباشد، بازی بی‌روح و مکانیکی به نظر می‌رسد. عواطف واقعی یا بازآفرینی شده، به نقش عمق می‌دهند و باعث می‌شوند تماشاگر ارتباطی احساسی با آن برقرار کند. بازیگر همیشه مجبور نیست دقیقاً همان احساسی را که شخصیت دارد، در لحظه تجربه کند. گاهی کافی است با استفاده از تخیل یا تکنیک‌های حسی، شرایطی بسازد که واکنش بدنی و بیانی‌اش با احساس موردنظر هماهنگ شود. این همان جایی است که «حس» و «تخیل» دست به دست هم می‌دهند.

تمرین‌های پیشنهادی برای پرورش حس

- (الف) حس بدون دیالوگ:** با چند حس مختلف (خشم، شادی، ترس و...) از در کلاس وارد شوید و روی صندلی مقابل سایر هنرجویان ۲ دقیقه بنشینید و آنها حس شما را حدس بزنند.
- (ب) تغییر حس (پاساژ حسی):** بدون دیالوگ گفتن، روبه‌روی هنرجویان دیگر بنشینید و از حسی به حس دیگر بروید. مثلاً از خندیدن آرام‌آرام به خشم یا از غم آرام‌آرام به شادی.
- (ج) حس در بدن:** تمرکز کنید که وقتی یک احساس واقعی دارید، در کدام قسمت بدن تان آن را بیشتر حس می‌کنید؛ مثلاً خشم در شانه‌ها یا شادی در صورت.
- (د) حس در شرایط متضاد:** احساسی را در موقعیتی غیرمنتظره اجرا کنید؛ مثلاً شادی در یک مجلس رسمی یا غم در یک جشن.

استفاده از خاطرات شخصی برای ایجاد حس می‌تواند اثرات عمیق عاطفی بگذارد. اگر خاطره‌ای برایتان آزاردهنده یا آسیب‌زا است، از آن استفاده نکنید و به جای آن از تخیل و شبیه‌سازی بهره ببرید.

کار با متن و نقش در تلویزیون

وقتی بازیگر ابزارهای خود (تنفس، بیان، بدن، تخیل و حس) را شناخت و برای تقویت آنها تمرین کرد، نوبت به این می‌رسد که ابزارهای بازیگری را در قالب یک متن نمایشی به کار ببرد. کار با متن فقط به معنی حفظ دیالوگ نیست؛ بلکه یعنی فهمیدن چرا هر جمله گفته می‌شود، چگونه باید گفته شود و چه تأثیری بر مخاطب و دیگر شخصیت‌ها دارد.

■ خواندن اولیه متن

پیش از هر چیز، متن را یک‌بار بدون فکر به بازی، به‌طور کامل و با صدای بلند بخوانید. هدف از این مرحله، گرفتن یک تصویر کلی از داستان و فضای اثر است. شخصیت‌ها را شناسایی کنید. روابط آن‌ها را یادداشت کنید. مکان و زمان وقوع ماجرا را بفهمید.

هر هنرجو یک صحنه کوتاه، حداکثر یک صفحه را انتخاب می‌کند و با صدای بلند می‌خواند. بعد، در یک پاراگراف توضیح می‌دهد که فضای کلی این صحنه چیست و شخصیت‌ها چه نسبتی با هم دارند؟

■ تحلیل متن و کشف زیرمتن

زیرمتن، همان چیزی است که شخصیت فکر می‌کند یا احساس می‌کند، اما مستقیماً نمی‌گوید. این بخش گاهی از لحن، مکث‌ها یا حتی حرکات بدن فهمیده می‌شود. برای تحلیل متن کلمات کلیدی هر دیالوگ را

پیدا کنید. تصمیم بگیرید در کدام کلمه یا جمله باید مکث کنید. ببینید لحن هر جمله چگونه باشد؛ سؤال، تعجب، تهدید، صمیمیت؟

یک جمله ساده مثل «می‌خوام باهات حرف بزنم» را براساس جدول زیر با سه هدف متفاوت بیان کنید:

ردیف	هدف‌ها	حالت اجرا
۱	آشتی کردن	لحن ملایم
۲	اعتراف سخت	تنفس سنگین و نگاه گمشده
۳	تهدید	ریتم یخ و نگاه ثابت

این تمرین کمک می‌کند بفهمید یک جمله ثابت می‌تواند سه بازی متفاوت داشته باشد.

فعالیت
کارگاهی

■ پیوند نقش با خود بازیگر

هیچ دو بازیگری یک نقش را دقیقاً شبیه هم بازی نمی‌کنند. برای جان دادن به نقش، بازیگر باید بخشی از تجربه‌ها، مشاهدات و تخیل خودش را به آن اضافه کند.

مکث فکر: دیالوگ کوتاه «من... نمی‌دونم چی باید بگم.» را فقط با چشم و تنفس و بدون حرکت اضافی با نیم تا یک ثانیه فکر اجرا کنید. این یک تمرین خیلی خوب برای صحنه‌های کلوزآپ است.

□ تمرین اجرای کامل

در این مرحله، بازیگر با در نظر گرفتن تحلیل متن، زیرمتن و حس، صحنه را کامل اجرا می‌کند.

اجرای اول: فقط توجه به متن و لحن

اجرای دوم: اضافه کردن حرکات بدن و نگاه

اجرای سوم: اجرا در حضور دیگران و گرفتن بازخورد

هر هنرجو یک صحنه ۲ تا ۵ دقیقه‌ای انتخاب کند و در هر سه مرحله فوق اجرا نماید. گروه، گروه، بازخورد خود را درباره وضوح بیان، هماهنگی بدن با نقش و انتقال حس ارائه دهد.

فعالیت
کارگاهی

نکته

در بازیگری تلویزیونی، باید توجه داشت که دوربین جزئیات را به وضوح نشان می‌دهد؛ بنابراین اغراق در بازی (که در تئاتر گاهی لازم است) ممکن است در تلویزیون تصنعی به نظر برسد. نگاه‌ها، مکث‌ها و حتی تنفس‌های کوتاه، در قاب دوربین معنا پیدا می‌کنند. هرچه تحلیل متن دقیق‌تر باشد، بازی روان‌تر و طبیعی‌تر دیده می‌شود.

کار با دوربین و نماها

در بازیگری تلویزیونی، دوربین اولین تماشاگر شماست. برخلاف تئاتر که تماشاگران هر کدام از زاویه و فاصله متفاوتی شما را می‌بینند. در تلویزیون دوربین مثل یک «تماشاگر ویژه» عمل می‌کند که می‌تواند جای خود را تغییر دهد، به شما نزدیک شود، یا فقط بخشی از شما را نشان دهد. این یعنی شما باید یاد بگیرید بازی خود را متناسب با فاصله و زاویه دوربین تنظیم کنید.

نکته

- ۱ خط فرضی، خطی نامرئی میان بازیگر و سوژه نگاه است. دوربین باید در یک طرف این خط بماند تا جهت نگاه بازیگر درست و طبیعی بماند و اگر دوربین از طرف اشتباه این خط وارد شود صحنه برای مخاطب گیج‌کننده می‌شود. بازیگر باید با آن آشنایی داشته باشد و بداند به کجا نگاه کند اگرچه که در این مقوله نظر کارگردان و مدیر فیلم‌برداری مهم است.
- ۲ گاهی در تلویزیون از چند دوربین با جانمایی‌های مختلف با رعایت خط فرضی استفاده می‌شود. این گونه تداوم حس بازیگر می‌تواند یکدست‌تر باشد و در مواردی کار بازیگر را (به دلیل برداشتهای کمتر) ساده‌تر نماید. در ادامه با تعدادی از حرکات و نماهای دوربین آشنا می‌شویم.

الف) حرکات دوربین

۱- پَن (Pan): چرخش دوربین حول محور افقی، به سمت چپ یا راست.

بدون حرکت دادن بدن، فقط با نگاه و تغییر حالت صورت، واکنش‌های مختلف نشان دهید و ببینید دوربین در حرکت پَن چگونه این تغییرات را ثبت می‌کند.

فعالیت
کارگاهی

۲- تیلِت (Tilt): حرکت دوربین حول محور عمودی، از بالا به پایین یا برعکس.

نقش یک شخصیت را بازی کنید که از زمین شیئی را برمی‌دارد و به آسمان نگاه می‌کند؛ حس را در تمام مسیر نگاهتان حفظ کنید.

فعالیت
کارگاهی

۳- زوم (Zoom): تغییر اندازه تصویر بدون جابه‌جایی دوربین، با تغییر فاصله کانونی لنز.

در یک لحظه احساسی، واکنش خود را به شکلی کنترل کنید که با نزدیک‌تر شدن تصویر، شدت احساستان طبیعی و باورپذیر بماند.

فعالیت
کارگاهی

۴- تَرَک (Track / Dolly): به حرکت دوربین روی ریل یا سطح صاف، نزدیک شدن، دور شدن یا حرکت افقی گفته می‌شود.

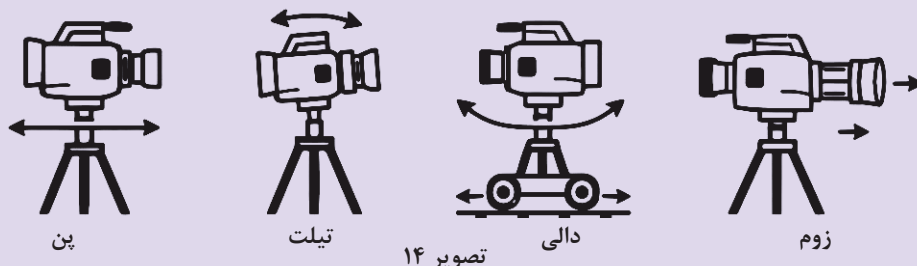
هنگام حرکت ترک، ریتم حرکت بدن و بیان خود را با سرعت دوربین هماهنگ کنید.

فعالیت
کارگاهی

۵- حرکت جرثقیلی (Crane): بالا یا پایین رفتن دوربین

در حین بلند شدن یا نشستن، تماس نگاهتان را با دوربین حفظ کنید تا حس قطع نشود.

فعالیت
کارگاهی

ب) نماها و اثر آنها

۱- اکستریم کلوز آپ (Extreme Close-Up): قاب شامل بخش کوچکی از صورت یا شیء، تأکید بر جزئیات.

در این نما تنها با یک حرکت چشم یا تغییر کوچک در لب، حس را منتقل کنید.

فعالیت
کارگاهی

۲- کلوز آپ (Close-Up): قاب شامل بالای سر تا زیر چانه. تمرکز بر حالت چهره را دارد.

در این نما یک جمله ساده را با پنج حس مختلف بگویید.

فعالیت
کارگاهی

۳- مدیوم کلوز آپ (Medium Close-Up): قاب شامل سر تا بالای قفسه سینه. هم چهره، هم بخشی از زبان بدن دیده می‌شود.

۴- مدیوم شات (Medium Shot): قاب شامل سر تا کمر. تعادل بین حرکات بدن و چهره.

۵- مدیوم لانگ شات (Medium Long Shot): قاب شامل سر تا زانو. مناسب نمایش ژست‌ها و حرکات است.

۶- لانگ شات / نمای کامل (Long Shot): قاب شامل کل بدن و محیط اطراف است.

۷- اکستریم لانگ شات (Extreme Long Shot): شخصیت کوچک در قاب بزرگ. حس فاصله یا تنهایی را نشان می‌دهد.

۸- توشات (Two-Shot): دو نفر در قاب، معمولاً برای گفتگوها استفاده می‌شود.

۹- نمای شانه‌ای (Over-the-Shoulder): دید از پشت شانه یک شخصیت به شخصیت دیگر است.

۱۰- نمای نقطه دید (Point of View): قابی که دوربین همانی را به بیننده نشان می‌دهد که خود شخصیت می‌بیند.

یک جمله ساده را در سه نمای مختلف با دوربین تلفن همراه تصویربرداری کنید. برای صدابرداری در نماهای دور، می‌توانید از تلفن همراه دیگری استفاده کنید و آن را در نزدیکی بازیگر قرار دهید تا صدایش را ضبط کند. صدای ضبط شده را بعداً با تصویر ترکیب نمایید. نتیجه را در کارگاه نمایش دهید و با سایر هنرجویان در مورد آنها گفت‌وگو کنید.

فعالیت
کارگاهی

هر نما، شدت و نوع بازی متفاوتی می‌طلبد. در کلوزآپ، یک تغییر جزئی در چشم می‌تواند به اندازه یک حرکت بزرگ در لانگ‌شات اثرگذار باشد.

تصویر ۱۵

ج) نشستن، ایستادن و حرکت برای قاب

حرکت جلوی دوربین باید اندک، کنترل‌شده و هدفمند باشد. در این خصوص باید به عناصر مهمی توجه داشت؛ از جمله:

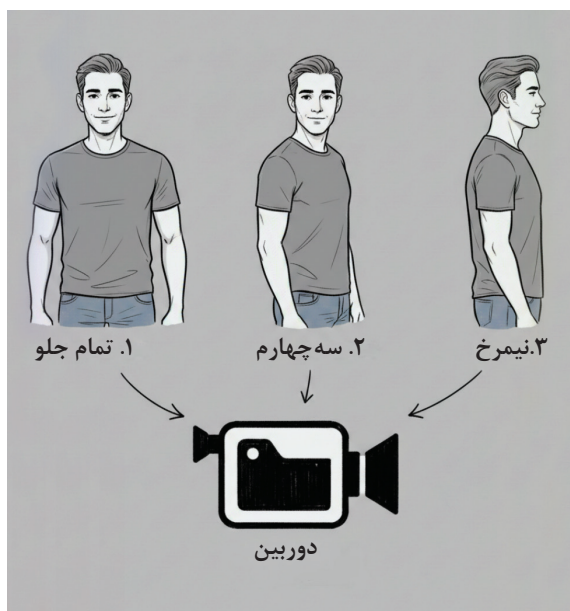
الف) ورود (Entry): ورود باید نرم، طبیعی و با توجه به اقتضای بازی کاراکتر و راهنمایی کارگردان و مدیر فیلم‌برداری باشد.

ب) خروج (Exit): همانند ورود باید حساب شده و دقیق صورت بگیرد.

ج) علامت ایست (Mark): بازیگر باید یاد بگیرد روی نقطه‌ای که نور، فوکوس و قاب تنظیم شده بدون بالا و پایین رفتن اضافی بایستد.

د) کار با هم‌بازی (partner): در صحنه‌های مختلف امکان دارد دیگران هم در قاب باشند و بازیگر باید با آنها ارتباط زنده برقرار کند. اصول ارتباط با هم‌بازی عبارتند از:

۱- گوش دادن واقعی: بازیگر باید «واقعاً» گوش بدهد. نه اینکه منتظر نوبت حرف خودش باشد.

تصویر ۱۶

- ۲- واکنش ریز (Micro-Reaction): تلویزیون واکنش‌های کوچک را بهتر از واکنش‌های بزرگ می‌گیرد. مثل پلک‌زدن، مکث، نفس و چرخش چشم.
- ۳- ضرب آهنگ مشترک: دیالوگ باید مثل پینگ‌پنگ (تنیس روی میز) بین افراد ردوبدل شود، نه به صورت گسسته و نه با مکث‌های کش‌دار.

۱- نگاه به نشانگر: یک نقطه بالای دوربین را در نمای کلوز آپ تعیین کنید (نقطه چشم شخصیت مقابل). فقط با نگاه: چرخش فکر، تردید، تصمیم، شادی، یا ترس را بدون حرکت اضافه منتقل کنید.

اندازه نما	حالت اجرا
کلوزآپ	کاملاً با چشم و نفس
مدیوم	نیمه‌بدن + کمی حرکت دست
لانگ	حرکت در فضا + بدن کامل

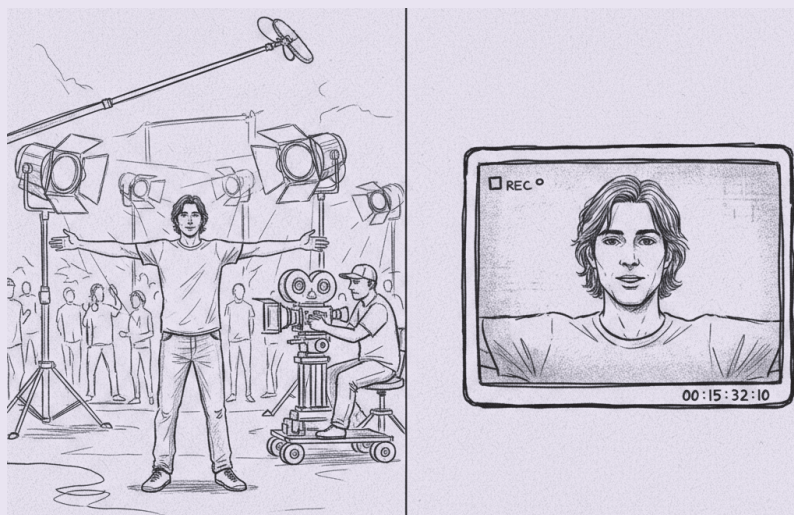
۲- اجرای یک جمله در سه قاب: جمله «فکر نمی‌کردم این طوری بشه» را در سه قاب مختلف اجرا کنید. این تمرین تفاوت «مقیاس بازی» را به شما نشان می‌دهد.

۳- حرکت هدفمند: کاراکتر وارد قاب می‌شود، نامه‌ای روی میز می‌بیند، متن را می‌خواند، واکنش نشان می‌دهد. در این تمرین باید ورود نرم، یک توقف دقیق روی «نشان» (Mark) منطقه‌ای که برای ایست بازیگر در نظر گرفته شده است، بازی با چشم هنگام خواندن، واکنش مینیمال (جزئی و حساب شده) و خروج کنترل‌شده را اجرا کنید. این تمرین پایه درک «حرکت در قاب» است.

۴- پرسش و پاسخ کوتاه: دیالوگ دو خطی زیر را تمرین کنید.
اولی: کجا بودی؟ دیر کردی.
دومی: فکر نمی‌کردم نگران بشی.

هدف: گوش دادن واقعی + واکنش ریز + حفظ ریتم گفت‌وگو.

۵- پنج فکر، یک جمله: جمله «باشه... می‌شنوم» را در پنج حالت، فقط با نگاه، تنفس و تغییرات مینیمال بیان، اجرا کنید؛ با تردید، عصبانیت فروخورده، امید، افسردگی و کنجکاوی

تصویر ۱۷

اجرای کوتاه یک نقش تلویزیونی

در اجرای مونولوگ تلویزیونی حتماً توجه کنید که ابزارهای دیگری علاوه بر بیان مثل حرکت چشم‌ها و اجزای صورت و بدن می‌توانند در تأثیرگذاری بیشتر اجرای نقش به کمک‌تان بیایند.

فعالیت
کارگاهی

مونولوگ تلویزیونی

۱- حضور، نگاه و صداقت در قاب: در این تمرین شما باید با متنی کوتاه و معنایی کار کنید تا بتوانید «حضور آرام»، «نگاه کنترل‌شده» و «حس درونی صادقانه» را در قاب تلویزیونی تجربه کنید. در این تمرین‌ها بازی خود را با دوربین حرفه‌ای (یا تلفن همراه) تصویربرداری کنید و برای نقد و بررسی، آن را در کارگاه نمایش دهید.

متن پیشنهادی:

«خدایا... من همیشه فکر می‌کردم می‌دانم کجا ایستاده‌ام... اما حالا نه راه را می‌شناسم، نه امید را. اگر قدمی از من برمی‌آید، نشانم بده... اگر باید بشنوم، در دلم بگذار بفهمم... من آمده‌ام تا ببینم... حتی اگر سخت باشد.»

چگونه اجرا کنید:

۱ جایگاه نگاه را مشخص کنید.
نقطه‌ای نزدیک لنز انتخاب کنید؛ جایی که انگار «مخاطب معنوی» شما آنجاست. مستقیم به خود لنز خیره نشوید.
۲ پیش از گفتن اولین جمله، چند ثانیه فقط حضور داشته باشید. نفس آرام، نگاه ثابت و ذهن را متمرکز کنید. این سکوت، آغاز بازی شماست.

۳ جملات را با تنفس جدا کنید. هر جمله یک مفهوم دارد؛ با عجله به سراغ جمله بعدی نروید.
۴ در پایان، متن را با یک مکث طولانی ببندید. نگذارید اجرا ناگهانی قطع شود. اجازه دهید حس شما در قاب بماند.
۲- یک متن، سه احساس (شناخت تغییرات ظریف احساسی): در این تمرین شما یاد می‌گیرید چگونه با یک متن ثابت، سه احساس کاملاً متفاوت بسازید.

متن پیشنهادی پایه: «امروز نمی‌دونم چرا همه چیز سخت‌تر شده... انگار یه چیزی درونم آروم نمی‌گیره»
سه اجرای کامل لازم است:

نسخه اول - با حس خشم فروخورده، ریتم سریع‌تر از حالت عادی، نگاه ثابت و محکم، شدت بیشتر در لب‌ها و عضلات صورت
نسخه دوم - با حس اندوه آرام، ریتم آهسته و کشیده، نگاه لغزان یا پایین افتاده، تنفس آرام، مکث‌های بیشتر.
نسخه سوم - با حس امید پنهان، ریتم میانه و نرم، لبخند خیلی کم و کنترل شده، انرژی ملایم و روشن در چشم‌ها.
با این تمرین یاد می‌گیرید که «تلویزیون» فضای ظرافت‌هاست. کوچک‌ترین تغییر در نگاه، مکث و شدت صدا می‌تواند معنای جمله را تغییر دهد.

۳- از سکوت به بیان

آغاز بازی قبل از کلام: در تلویزیون، بازی از لحظه‌ای شروع می‌شود که هنوز هیچ کلمه‌ای گفته نشده است. این تمرین کمک می‌کند «درونی‌سازی قبل از بیان» را یاد بگیرید.

مراحل اجرا:

- ۱ یک جمله بسیار کوتاه انتخاب کنید. مثل: «می خوام حقیقت رو بگم... اما می ترسم.»
 - ۲ پانزده ثانیه فقط «فکر» کنید، بدون گفتن کلمه‌ای. نگاه به یک نقطه، ذهن فعال نه خالی، تغییرات آرام در چشم‌ها و نفس.
 - ۳ سپس جمله را فقط یک بار بگویید. بدون تکرار. بدون تصحیح. درست مثل لحظه‌ای که شخصیت واقعاً تصمیم گرفته حرفش را بزند.
 - ۴ بعد از جمله، سه ثانیه مکث کنید. اجازه دهید جمله در قاب «ته‌نشین» شود.
- هدف تمرین:** این کار حضور شما را قوی‌تر می‌کند و کمک می‌کند بفهمید که بخش بزرگی از بازی تلویزیونی در سکوت و نگاه اتفاق می‌افتد، نه در کلمات.
- این سه فعالیت کارگاهی به شما کمک می‌کنند:
- حضور واقعی‌تری جلوی دوربین پیدا کنید؛
 - نگاه و سکوت را مانند ابزارهایی حرفه‌ای کنترل کنید؛
 - حس‌های متفاوت را با تغییرات کوچک اما مؤثر منتقل کنید؛

دیالوگ تلویزیونی

هدف این سه تمرین یادگیری «شنیدن»، «ری‌اکشن»، «همزمانی طبیعی» و «اُورلپ ملایم» در گفت‌وگوی جلوی دوربین است چیزهایی که برای یک بازیگر حرفه‌ای ضروری است.

۱- گوش دادن فعال

در تلویزیون مهم‌تر از صحبت کردن، گوش دادن است. این تمرین کمک می‌کند ری‌اکشن‌های ظریف، تمرکز، و نگاه طبیعی را تقویت کنید.

نحوه انجام تمرین:

- ۱ یک هم‌بازی انتخاب کنید. (و یا اینکه می‌توانید از صدای ضبط‌شده یک دوست کمک بگیرید.)
 - ۲ این متن کوتاه را اجرا کنید: دیالوگ پیشنهادی - گفت‌وگوی ساده واقعی
- الف) «چرا دیر کردی؟ همه منتظر بودن.»
- ب) «می‌دونم... اما خب... یه چیزی پیش اومد. نمی‌تونستم زودتر پیام.»
- ۳ شما نقش «ب» را بازی کنید.
- ۴ قبل از گفتن دیالوگ خودتان، به جای این که منتظر نوبت حرف زدن باشید، گوش بدهید: نگاه به چشم هم‌بازی، تغییرات کوچک صورت، واکنش با نفس، پلک، پایین دادن نگاه
- ۵ در پایان، بدون عجله جواب بدهید. دیالوگ باید مثل یک «مکالمه واقعی» اتفاق بیفتد، نه مثل خواندن متن.
- هدف تمرین:** درک اینکه شنیدن، در بازی تلویزیونی بسیار پر اهمیت است. وقتی واقعاً گوش بدهید، بیان شما خودبه‌خود طبیعی‌تر می‌شود.

فعالیت
کارگاهی

۲- گفت‌وگوی نیمه‌اُورلپ

در تلویزیون، مکالمه‌ها کاملاً نوبتی و تمیز نیستند. گاهی جملهٔ نفر اول هنوز تمام نشده، نفر دوم یک «آهان»، «صبر کن»، یا «باشه» بین جمله می‌گوید. این باعث طبیعی شدن گفت‌وگو می‌شود.

چگونه اجرا کنید:

- ۱ یک دیالوگ کوتاه انتخاب کنید. مثل متن پیشنهادی:
اولی: «فکر می‌کنم داری زیادی سخت می‌گیری. من فقط خواستم کمک کنم.»
دومی: «نه، نه... (اُورلپ) می‌فهمم چی می‌گی، اما این موضوع برای من ساده نیست.»
 - ۲ شما نقش دومی را اجرا کنید.
 - ۳ در هنگام اجرای نقش: قبل از پایان جملهٔ اولی، یک واکنش کوتاه بدهید. این واکنش باید کنترل شده باشد، نه اینکه حرف هم‌بازی را قطع کنید. فقط یک‌دوم ثانیه. همین کافی است.
 - ۴ شدت صدا پایین نگه داشته شود. هدف: طبیعی بودن نه شلوغی.
- هدف تمرین:** فهمیدن اینکه «مکالمهٔ واقعی» همیشه کمی هم‌پوشانی دارد، اما باید ملایم، منطقی و دقیق باشد تا بازی بی‌نظم و شلوغ نشود.

۳- ساخت یک گفت‌وگوی کامل ۳۰ تا ۴۵ ثانیه‌ای

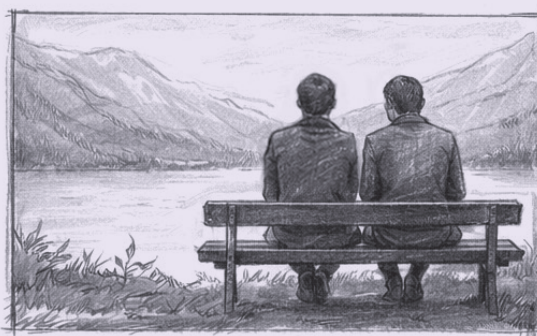
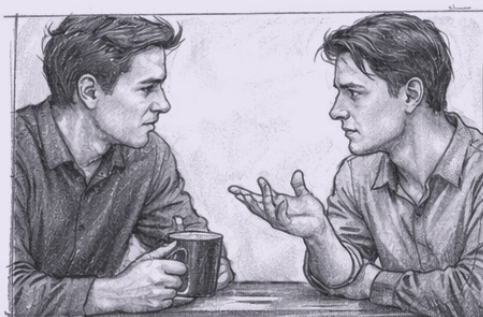
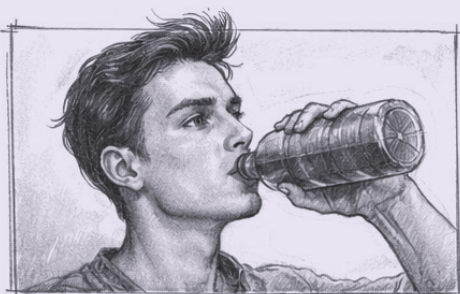
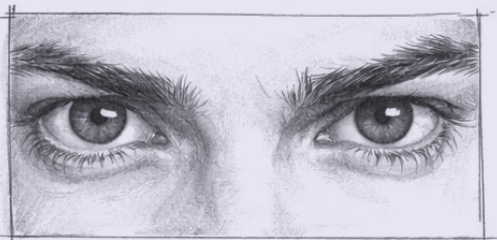
در این تمرین شما یک سکانس کوچک تلویزیونی می‌سازید. متنی انتخاب کنید که ساده باشد اما امکان بازی احساسی، ری‌اکشن و نگاه را فراهم کند.

دیالوگ پیشنهادی:

- موقعیت: دو دوست قدیمی پس از مدت‌ها همدیگر را می‌بینند. یکی از آنها تغییر کرده، اما نمی‌خواهد دربارهٔ دلیلش واضح حرف بزند.
- اولی: «خیلی وقته ندیدمت. انگار یه چیزی توی تو تغییر کرده... می‌خوای بگی چی شده؟»
دومی: «نه... چیز خاصی نیست. فقط... آدم بعضی وقت‌ها مجبور می‌شه یه کم سکوت کنه.»
اولی: «یعنی همه چی خوبه؟»
دومی: (کمی مکث می‌کند): «امیدوارم... باشه.»

نحوهٔ اجرا:

- ۱ ابتدا بدون متن فقط موقعیت را برای خودتان تجسم کنید. چطور همدیگر را دیده‌اید؟ فضای رابطه چطور است؟
 - ۲ یک برداشت کامل از ابتدا تا انتها ضبط کنید. قطع، تکرار یا اصلاح وسط کار ممنوع است.
 - ۳ در بازی نقش دومی: ری‌اکشن‌ها باید خیلی کوچک، تلویزیونی و مکث‌ها طبیعی، نگاه گاهی به پایین و گاهی مستقیم باشد.
 - ۴ در نهایت یک بار دیگر اجرا کنید، اما این بار سعی کنید «کمتر بازی کنید.» در بازیگری تلویزیونی باید از «زیادی بازی» کردن پرهیز کرد.
- هدف تمرین:** ساخت یک گفت‌وگوی کوتاه با ری‌اکشن واقعی، صدای کنترل شده، مکث‌های طبیعی و هم‌زمانی ملایم که شما را برای اجرای نهایی ۳ تا ۵ دقیقه‌ای آماده می‌کند.
- ۴- یکی از قاب‌های تصویر ۱۸ را انتخاب کنید و برای آن چند سطر مونولوگ یا دیالوگ بنویسید. سپس آن را در مقابل دوربین اجرا کنید. فیلم ضبط شده را جهت نقد و بررسی در کارگاه، نمایش دهید.

تصویر ۱۸

پایان بندی: از تمرین تا اجرا

در پایان این پودمان، شما مجموعه‌ای از مهارت‌ها را تجربه کرده‌اید که از مرحله شناخت تصویر و قاب آغاز شد و تا تحلیل نقش، هماهنگی با دوربین، اجرای مونولوگ و دیالوگ ادامه یافت. هدف تمام این مراحل، آماده‌سازی شما برای یک کار عملی بود؛ کاری که در آن باید به‌عنوان بازیگر تلویزیونی بتوانید: حرکت و احساس خود را با قاب دوربین هماهنگ، شدت و اندازه بازی را متناسب با نما تنظیم، تمرکز و تداوم نقش را حفظ کنید و در همکاری با گروه، یک صحنه را به‌صورت حرفه‌ای اجرا نمایید. اکنون زمان آن رسیده است که آموخته‌های این پودمان را در یک اجرای نهایی به کار گیرید.

اجرای نهایی پودمان (کار پایانی):

۱ یک مونولوگ سه تا پنج دقیقه‌ای اجرا کنید. این مونولوگ باید: از نظر احساسی چالش‌برانگیز باشد، نیازمند کنترل نگاه، تن صدا و ریتم بازی باشد، به‌صورت ضبط‌شده (با تلفن همراه یا دوربین فیلم‌برداری) تحویل داده شود.

۲ یک سکانس دو نفره (دیالوگ) اجرا کنید. همراه با یکی از هم‌کلاسی‌ها با رعایت خط فرضی، هماهنگی نگاه و ریتم دیالوگی و توجه به اندازه نما (کلوزآپ، می‌دیوم یا لانگ) این صحنه باید «زنده» و بدون توقف ضبط شود تا با نظم تولید تلویزیونی آشنا شوید.

۳ گزارش کوتاهی بنویسید. در یک صفحه توضیح دهید که: چه چالش‌هایی در اجرای جلوی دوربین داشته‌اید، چگونه احساسات و نگاهتان را کنترل کردید و در مراحل بعدی می‌توانید چه چیزی را بهتر کنید. بازیگری تلویزیونی تنها درباره «خوب بازی کردن» نیست؛ بلکه درباره دقیق بودن، هماهنگ بودن و دیدن جزئیات است. یک بازیگر حرفه‌ای می‌داند که دوربین هر حرکت کوچک، هر مکث و هر تغییر نگاه را ثبت می‌کند. شما در این پودمان آموختید که چگونه تصویر را بشناسید، با قاب و نما کار کنید، احساس را کنترل‌شده منتقل نمایید و در تعامل با گروه، یک کار تصویری بسازید. این مسیر، تازه آغاز کار است. از اینجا به بعد، تمرین‌های مداوم، مشاهده بازیگران حرفه‌ای، مطالعه منابع بازیگری و تحلیل صحنه‌ها، ابزار پیشرفت شما خواهد بود.

ارزشیابی شایستگی بازیگری تلویزیون

نام و نام خانوادگی	شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	کد حرفه	حرفه:	کمک دستیار تهیه برنامه های رادیو و تلویزیون
۳۴۳۵۱۲	۳۴۳۵۱۲۰۳۲	استاندارد عملکرد کار:	کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	کد وظیفه شغل: گویندگی، اجرا و بازیگری
۳۴۳۵۱۲۰۳۲۲	کار	بازیگری تلویزیون	کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۲۲	کد کار

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص ها/ داوری /نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	انتخاب متن و آماده سازی	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب متن متناسب با توانایی، حفظ نسبی متن، آمادگی ذهنی برای اجرا جلوی دوربین، درک اولیه موقعیت و شخصیت	۳	
۲	تحلیل متن و موقعیت تصویری	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	درک دقیق موقعیت و روابط شخصیت ها، انتخاب لحن مناسب برای تصویر، درک ریتم صحنه، تشخیص زیرمتن	۲ ۱	
۳	تمرین و اتود زدن	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	استفاده از تنفس دیافراگمی در اجرا، کشف لحن و ریتم مناسب برای تصویر، کنترل میمیک و حرکات بدن در قاب، اجرای اتودهای متنوع، تمرین مستمر و هدفمند نقش	۳ ۲ ۱	
۴	ضبط اجرا	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	اجرای روان و بدون قطع حس، کنترل میمیک متناسب با قاب (به ویژه کلوزآپ)، هماهنگی بدن و صدا با موقعیت صحنه، رعایت خط نگاه	۳ ۲ ۱	
۵	اصلاح و تهیه نسخه نهایی	مکان: استودیو/کارگاه تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن نمایشی زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تشخیص دقیق اشکالات بازی، حفظ تداوم بازی در اجرای مجدد، ارائه نسخه نهایی منسجم و باورپذیر، اصلاح میمیک، لحن و ریتم	۳ ۲ ۱	
شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:		غیرفنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط موثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت، اخلاق/ ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آماده سازی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/ نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/ زیست محیطی: صرفه جویی در مصرف انرژی	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آماده سازی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه ای از جمله مسئولیت پذیری را رعایت می کند. نظافت محیط کار و صرفه جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	۲	
				عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت پذیری، آماده سازی بیان و بدن	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

☐ بلی☐ خیر

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

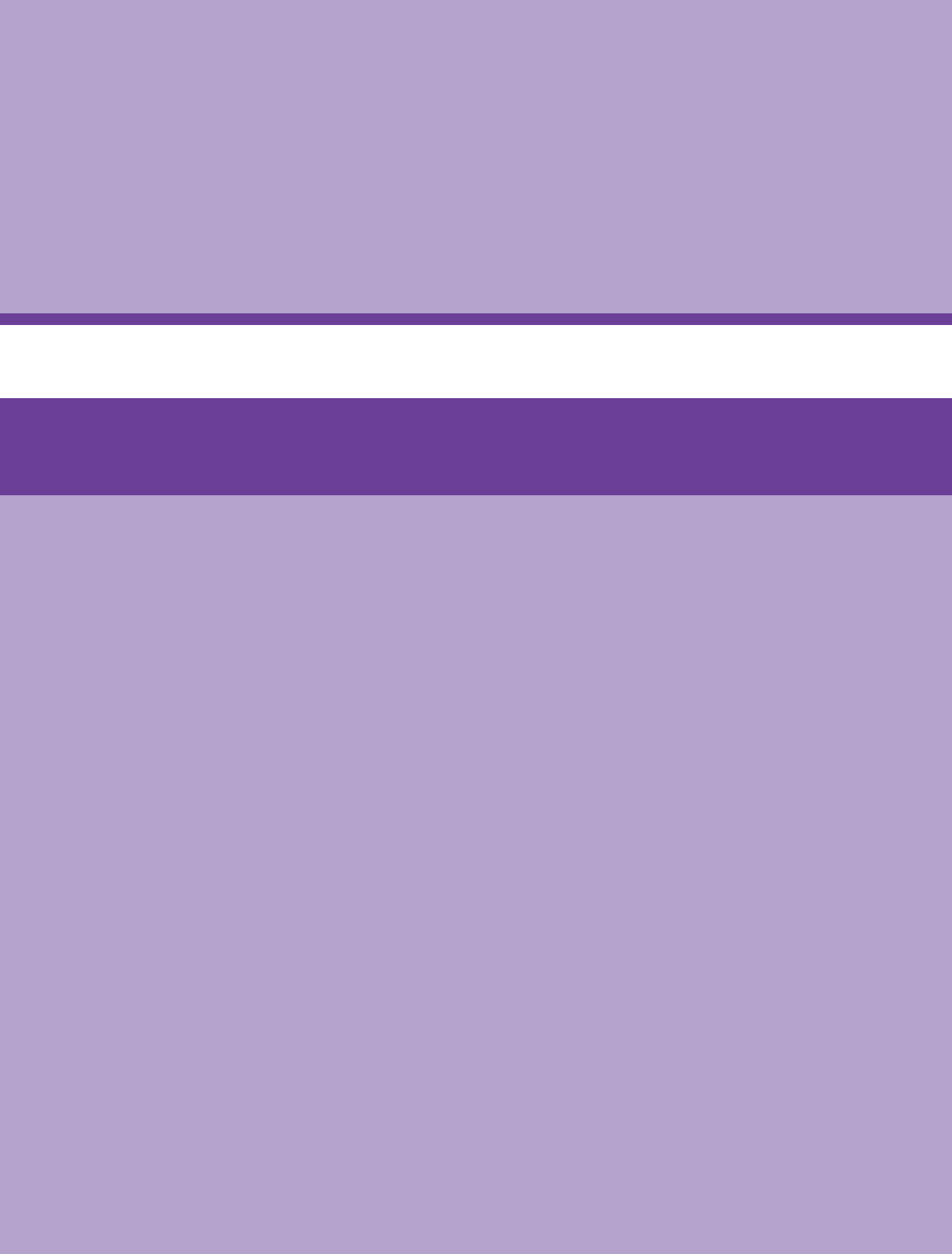
- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه ریزی و تحلیل، پاسخ گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت ها تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان سوم

دوبله

دوبله در ایران فقط راهی برای برگردان فیلم‌های خارجی به زبان فارسی نبود؛ به تدریج به یک هنر مستقل و اثرگذار تبدیل شد که بخش مهمی از خاطرهٔ جمعی مخاطبان ایرانی را ساخت. یکی از دلایل اصلی این جایگاه، اوضاع تاریخی نمایش و تولید فیلم در ایران بود. در سال‌های ابتدایی ورود سینما، بسیاری از مخاطبان امکان خواندن زیرنویس را نداشتند. از سوی دیگر، تا دهه‌ها صدابرداری هم‌زمان با تصویر (صدابرداری سر صحنه) در سینمای ایران به صورت گسترده رایج نبود. به همین دلیل، بخش زیادی از فیلم‌های ایرانی پس از فیلم‌برداری، در استودیو صداگذاری می‌شدند؛ یعنی بازیگران دوباره دیالوگ‌های خود را در استودیو می‌گفتند یا صدای شخصی دیگری جایگزین ایشان می‌شد. به بیان ساده‌تر، بسیاری از فیلم‌ها عملاً «دوبله» می‌شدند. این نیاز فنی باعث شد هنر صداگذاری و دوبله خیلی زود در ایران رشد کند و نه تنها برای آثار خارجی، بلکه برای فیلم‌های ایرانی نیز به مهارتی حیاتی در فرایند تولید فیلم تبدیل شود.

واحد یادگیری ۱

دوبله فیلم

هنرجویان برای دوبله فیلم، چه مهارت‌هایی را می‌آموزند؟

هنرجویان در این واحد یادگیری تفاوت‌های دوبله با گویندگی را می‌آموزند و مهارت‌هایی همچون لحن سازگار، کنترل ریتم، مدیریت موسیقی گفتار و سینک گفتن در دوبله را فرا می‌گیرند.

استاندارد عملکرد

دوبله ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای از فیلم‌های موجود ترجمه شده مصوب؛ شامل حس‌های متنوع از قبیل خشم، گریه، خنده و سایر عواطف، بدون باندسازی و افکت گذاری مبتنی بر مبانی صداپیشگی

دوبله، هنر بازیگری با صدا

بسیاری تصور می‌کنند دوبله یعنی «ترجمه کردن دیالوگ‌های یک فیلم به زبان دیگر و خواندن آنها». اما دوبله فقط ترجمه کلمات نیست. دوبله، جایگزین کردن صدای یک دوبلور به جای صدای بازیگر اصلی است؛ به گونه‌ای که این جایگزینی برای مخاطب باورپذیر باشد. اگر تماشاگر صدای جایگزین را باور نکند، یا دوبلور نتواند بازی بازیگر را به درستی منتقل کند، دوبله ناموفق بوده است. پس هدف دوبله تنها رساندن معنی جمله‌ها نیست؛ هدف آن است که احساس، لحن، ریتم، شخصیت و حال و هوای بازی و فیلم نیز همراه با کلمات منتقل شود. از این رو، دوبله بیش از آنکه یک کار فنی یا زبانی باشد، بازیگری است. در دوبله، آنچه بازیگر با نگاه، حرکت دست، حالت صورت و بدن منتقل می‌کند، دوبلور باید تنها با صدا منتقل کند. به همین دلیل می‌توان گفت: دوبله یعنی بازیگری با صدا.

تفاوت دوبله با ترجمه

هدف در ترجمه، انتقال دقیق معنی جمله‌هاست. اما در دوبله، گاهی لازم است جمله کوتاه‌تر یا بلندتر شود، واژه‌ها تغییر کنند، یا ساختار جمله عوض شود تا با حرکت لب‌ها و ریتم تصویر هماهنگ باشد. بنابراین در دوبله، گاهی هماهنگی با تصویر از وفاداری صددرصدی به واژه‌های ترجمه مهم‌تر است؛ البته این تغییرات باید با حفظ پیام اصلی اثر انجام شود. یک دوبلور خوب لازم است با اصول و متدهای بازیگری آشنا باشد و خود نیز توانایی بازیگری داشته باشد. علاوه بر این، هرچه آشنایی دوبلور با سینما، ژانرهای مختلف، موسیقی فیلم، نورپردازی، قاب‌بندی تصویر و فضای کلی اثر بیشتر باشد، بهتر می‌تواند روح اثر را درک کرده و نقش خود را دقیق‌تر ایفا کند.

تفاوت بازیگری با تقلید

براساس نظر بسیاری از کارشناسان بازیگری، تقلید در بهترین حالت خود می‌تواند تنها شباهتی محدود به فرد تقلیدشده ایجاد کند. آنچه ما در تقلید می‌بینیم، معمولاً نوعی کاریکاتور از شخصیت اصلی است و همین اغراق، باعث خنده‌دار شدن آن می‌شود. حال تصور کنید در دوبله بخواهیم احساسات بازیگر اصلی (مانند گریه، خشم، شادی و...) را تقلید کنیم. نتیجه کار، در بهترین حالت، صدایی مصنوعی و اغراق‌آمیز خواهد بود که بیشتر شبیه یک تقلید طنزآمیز است تا یک اجرای حرفه‌ای. اگر علاوه بر این، بخواهیم صدای یک دوبلور معروف را نیز تقلید کنیم، این مصنوعی بودن دوچندان می‌شود و نتیجه، اجرایی غیرقابل‌باور و فاقد ارزش هنری خواهد بود.

با صدای خودتان بازیگری کنید، نه با صدای دیگران. هرچند این بازیگری در ابتدا ساده و ناقص باشد، به مرور پیشرفت خواهد کرد. این مسیر بسیار ارزشمندتر از تقلید است.

نکته

جایگاه دوبله در ایران

از اواسط دهه ۱۳۶۰ شمسی به بعد، با ورود تجهیزات و دانش حرفه‌ای، صداپردازی سرِ صحنه به تدریج در سینمای ایران رواج یافت و بسیاری از فیلم‌ها هم‌زمان با تصویر، صدای واقعی صحنه را نیز ضبط کردند. این تغییر، وابستگی فیلم‌های ایرانی به صداگذاری استودیویی را کمتر کرد؛ اما تا آن زمان، دوبله جایگاه خود را به‌عنوان یک هنر پیشرفته و ضروری تثبیت کرده بود. وقتی فیلم‌ها و مجموعه‌های خارجی وارد ایران شد، این زیرساخت قوی باعث شد کیفیت دوبله به سطحی برسد که بسیاری از مخاطبان، نسخه دوبله‌شده را حتی به نسخه زبان اصلی ترجیح دهند. دلیل این استقبال فقط فهم دیالوگ‌ها نبود؛ بلکه اجرای خوب دوبلورها و جذابیت صدای ایشان شخصیت‌ها را برای مخاطب ایرانی زنده می‌کرد.

در دوره‌ای که از آن به‌عنوان «دوران طلایی دوبله ایران» یاد می‌شود، دوبلورهای برجسته با تسلط بالا بر بازیگری، لحن، ریتم و بیان، آثاری خلق کردند که هنوز هم برای نسل‌های مختلف ماندگار است. در این دوره، دوبله صرفاً یک کار فنی نبود، بلکه یک اجرای هنری دقیق و حساب‌شده به‌شمار می‌رفت.

از اولین فیلم ناطق ایرانی تا برخی آثار در دهه‌های ۳۰، ۴۰ و ۵۰ سینمای ایران فیلم‌هایی به‌صورت صدا سر صحنه ساخته شدند اما تعداد آنها بسیار کم و تولید آنها به‌سبب ضعف فنی با دشواری‌های فراوانی روبه‌رو بود.

نکته

جایگاه دوبله امروز در ایران

تصویر ۱

امروزه هم دوبله در ایران جایگاه مهمی دارد. با وجود آنکه زیرنویس فیلم‌ها بیشتر شده، بسیاری از مخاطبان هنوز ترجیح می‌دهند فیلم‌ها و سریال‌ها را با صدای دوبله تماشا کنند. دلیل این موضوع فقط عادت نیست، بلکه تجربه روان‌تر و احساسی‌تری است که دوبله برای مخاطب ایجاد می‌کند. از سوی دیگر، با گسترش پلتفرم‌های نمایش فیلم و سریال، میزان آثار خارجی که نیاز به دوبله دارند بسیار افزایش

یافته است. این موضوع باعث شده دوبله بار دیگر به یکی از بخش‌های پرکار و مهم حوزه تصویر و صدا تبدیل شود. البته سرعت بالای تولید در این سال‌ها، در برخی موارد باعث افت نسبی کیفیت بعضی از آثار دوبله‌شده است. با این حال، از نظر فنی و تجهیزات ضبط، پیشرفت‌های قابل توجهی رخ داده و امکانات استودیویی، کیفیت صدا و شیوه‌های ضبط و ویرایش بسیار حرفه‌ای‌تر از گذشته شده است.

مرحله اول: تحلیل متن

پیش از آنکه پشت میکروفون بروید، یکی از مهم‌ترین کارهای دوبله انجام می‌شود. این مرحله، مرحله تحلیل متن است. بسیاری از هنرجویان تصور می‌کنند دوبله از لحظه‌ای شروع می‌شود که دیالوگ را روی تصویر می‌گویند. در حالی که دوبله حرفه‌ای از زمانی آغاز می‌شود که شما متن را می‌خوانید و درباره آن فکر می‌کنید. به دیالوگ‌ها مانند یک کارآگاه نگاه کنید و از خود بپرسید: این شخصیت در چه موقعیتی قرار دارد؟ حال روحی او چیست؟ با چه کسی صحبت می‌کند؟ هدف او از گفتن این جمله‌ها چیست؟ آیا لحن او جدی است یا شوخی؟ آیا ترسیده، عصبانی، خوشحال، خسته یا ناامید است؟ این پرسش‌ها کمک می‌کند بفهمید شخصیت چه می‌گوید و مهم‌تر از آن، چگونه می‌گوید.

صحنه‌ای کوتاه از یک فیلم انتخاب کنید که ۲ تا ۳ دیالوگ داشته باشد. متنش را روی کاغذ بنویسید. سپس برای هر جمله، دو حالت مختلف (مثلاً شاد و غمگین) در نظر بگیرید. متن را اجرا کنید و تفاوت را حس کنید.

فعالیت
کارگاهی

تفاوت «کلام» با «حس پنهان در کلام»

گاهی جمله‌ای که شخصیت می‌گوید، با احساسی که واقعاً دارد متفاوت است. برای مثال، شخصیتی در حال خداحافظی است و می‌گوید: «مواظب خودت باش» این جمله را می‌تواند آرام و صمیمی، با بغض و اندوه، با خشم پنهان، یا حتی با بی‌تفاوتی بگوید. کلمات یکی هستند، اما حس درونی جمله کاملاً متفاوت است. کار دوبلور این است که این لایه پنهان را کشف کند.

چرا تحلیل متن این قدر مهم است؟

اگر این مرحله انجام نشود، دوبله تبدیل می‌شود به خواندن کلمات، بدون بازیگری و این همان چیزی است که باعث می‌شود دوبله «بی‌روح» به نظر برسد. درواقع، وقتی شما موقعیت را درست بشناسید، بازی شما طبیعی‌تر و باورپذیرتر می‌شود. اگر بخواهید تنها «حس‌ها» را به‌زور به خود القا کنید، بدن شما ناخودآگاه آن را پس می‌زند. فرض کنید دوستی ناراحت است و شما مدام به او بگویید: «بخند!»؛ احتمالاً کلافه می‌شود. اما اگر در همان لحظه اتفاقی خنده‌دار رخ دهد، هر دو ناخودآگاه می‌خندید. این مثال نشان می‌دهد که درک موقعیت شما را به بازی نزدیک‌تر می‌کند تا تلاش برای بازی کردن یک «حس». نکته مهم دیگر این است که حس‌ها خالص و جدا از هم نیستند. ممکن است شخصیتی هم‌زمان غمگین و خشمگین، یا غمگین و ترسیده باشد. این ترکیب‌ها با هم تفاوت دارند و توضیح و بازی آنها سخت است در حالی که درک موقعیت شما را بیشتر به شخصیت نزدیک می‌کند. پس هنگام دوبله همواره موقعیتی را که بازیگر اصلی در آن قرار دارد تخیل و بعد تحلیل کنید تا بازی و صدای شما طبیعی‌تر باشد. مثلاً به جای آنکه زور بزنید تا گریه کنید، موقعیتی را تخیل کنید که برای شما ناراحت کننده است.

این شکل از تحلیل و اجرا روشی برای افراد تازه وارد به این حرفه است. دوبله نیز مانند بازیگری می‌تواند روش‌های گوناگونی داشته باشد و چون زمان دوبله یک فیلم با زمان تولید آن قابل مقایسه نیست و معمولاً بازیگر برای خلق یک شخصیت، زمانی چند هفته‌ای و گاهی چند ماهه (در مواردی حتی چند ساله) دارد اما دوبلور هرگز چنین وقتی را در اختیار ندارد، از این رو دوبلورهای حرفه‌ای از روش‌های گوناگونی برای برگردان بازی بازیگر استفاده می‌کنند.

نکته

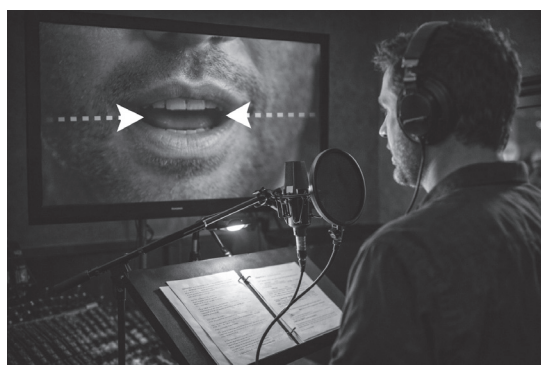

برای صحنه‌ای که در فعالیت کارگاهی قبلی انتخاب کرده بودید. پیش از اجرا، وضعیت شخصیت، احساس غالب او، هدف او از گفتن جمله، لحن مناسب جمله را روی کاغذ بنویسید و سپس دیالوگ را اجرا کنید. بعد همان دیالوگ را در موقعیتی متفاوت اجرا کنید و تفاوت را بشنوید.

مرحله دوم: هماهنگی با تصویر و زمان بندی (Sync & Timing)

پس از تحلیل متن و شناخت موقعیت و احساس شخصیت، دوبلور وارد مرحله‌ای می‌شود که نقش تعیین کننده‌ای در باورپذیری دوبله دارد: هماهنگی با تصویر. در این مرحله، صدا باید به گونه‌ای روی تصویر بنشیند که تماشاگر تا حد امکان متوجه جایگزینی صدا نشود. اگر هماهنگی صدا و تصویر به درستی انجام نشود، حتی بهترین بازیگری صوتی نیز غیرقابل باور خواهد شد.

«سینک» چیست؟

تصویر ۲

واژه سینک (Sync) کوتاه شده واژه انگلیسی Synchronization به معنای «همزمان سازی» است. در دوبله، سینک به هماهنگی زمانی اجرای دوبلور با حرکت لب‌های بازیگر گفته می‌شود. در این هماهنگی، شروع و پایان دیالوگ، مکث‌ها و شتاب گفتار باید با بازی بازیگر اصلی همخوانی داشته باشد و این موضوع به دلیل تفاوت در طول جمله‌ها در زبان‌های مختلف همواره با چالش روبه‌رو است.

لیپ سینک چیست؟

لیپ سینک مرحله‌ای دقیق تر از سینک است. در این مرحله، دوبلور علاوه بر زمان اجرا، به شکل باز و بسته شدن دهان، میزان حرکت لب‌ها و تأکیدهای تصویری نیز توجه می‌کند. به بیان ساده تر سینک یعنی هماهنگی زمانی صدا با تصویر، لیپ سینک یعنی بیشترین شباهت حرکت لب دوبلور به حرکت لب‌های بازیگر مبدأ.

نقش تمپو (سرعت) در هماهنگی با تصویر

برای رسیدن به سینک و لیپ سینک درست، دوبلور باید مهارت کنترل تمپوی گفتار را داشته باشد. تمپو یعنی سرعت صحبت کردن. در زبان فارسی، ابزارهای مختلفی برای تنظیم تمپو وجود دارد، از جمله: کوتاه و بلند کردن مصوت‌های بلند (آ، ای، او)، ایجاد مکث‌های طبیعی و استفاده از گفتار استکاتو (مقطع و ضربی) یا لگاتو (پیوسته و نرم). با استفاده درست از این امکان، دوبلور می‌تواند بدون آنکه جمله غیرطبیعی یا مصنوعی به نظر برسد، سرعت اجرای خود را با تصویر هماهنگ کند. توجه کنید که هماهنگی با تصویر نباید باعث از بین رفتن حس و پیام جمله شود.

مثال

جمله انگلیسی: "I don't believe it!" چهار بخش کوتاه و ریتم سریع دارد. اما در ترجمه فارسی: «باورم نمی‌شه!» طولانی‌تر به نظر می‌آید. اگر بخواهید عین ترجمه را بگویید، ممکن است از تصویر عقب بمانید. می‌توان جمله را به شکل کوتاه‌تر و ریتمیک گفت: «باورم نمی‌شه!» (با سرعت بالاتر) یا حتی «باور نمی‌کنم!»

نکته

ریتم گفتار بازیگر در زبان مبدأ (زبان فیلم) فقط تحت تأثیر تعداد سیلاب کلمات و عبارات نیست. بلکه بسته به زبان فیلم گاهی سیلاب‌ها متصل و ادغام می‌شوند و بدین ترتیب سرعت کلام بیشتر نمی‌شود.

فعالیت
کارگاهی

- ۱ یک جمله ساده مثل «من اینجا منتظرتم» را انتخاب کنید. مصوت‌هایش را جدا کنید «-، ای، آ، ؤ، -». حالا فقط همین مصوت‌ها را پشت سر هم بخوانید و طولشان را به کوتاه، بلند و کشیده تغییر دهید. ببینید چگونه زمان جمله تغییر می‌کند. این تمرین کمک می‌کند بفهمید چطور با کنترل مصوت‌ها می‌توان هماهنگی بیشتری با تصویر به دست آورد.
- ۲ یک دیالوگ ۳ تا ۵ ثانیه‌ای از یک فیلم غیرایرانی، انتخاب کنید. جمله فارسی را طوری تنظیم کنید که دقیقاً روی حرکت لب‌ها بیفتد، حتی اگر لازم باشد یک واج مثل «اه»، «ها» یا یک مکث کوتاه، اضافه کنید.

ابزار دوبلور در دوبله حرفه‌ای

در دوبله حرفه‌ای، دوبلور معمولاً هم‌زمان با چند منبع ورودی کار می‌کند، یعنی صدای اصلی بازیگر را از باند و بعد هدفون می‌شنود، تصویر فیلم را روی مانیتور (نمایشگر) می‌بیند و ترجمه دیالوگ‌ها را به صورت نوشته روی کاغذ یا نمایشگر در اختیار دارد. امروزه در بسیاری از استودیوها، متن ترجمه نیز هم‌زمان با تصویر روی مانیتور (نمایشگر) نشان داده می‌شود. در آخر هم صدای او از طریق میکروفون ضبط می‌گردد.

تصویر ۳- اتاق فرمان (رژی) و باکس (محل ضبط) یک استودیوی دوبلاژ

نقش صدای بازیگر اصلی در سینک گویی

برای سینک گویی دقیق، در استودیوی دوبلاژ توجه به صدای بازیگر اصلی بسیار مهم است، زیرا در بسیاری از صحنه‌ها حرکت لب‌ها ممکن است کامل یا واضح دیده نشود، زاویه دوربین یا نور، دهان بازیگر را پنهان کند، یا بازیگر دیالوگ را با حداقل حرکت لب اجرا کند. در این شرایط، ریتم، مکث‌ها، شدت و جریان صدای بازیگر اصلی راهنمای دقیق‌تری برای سینک گفتن است. در سینک گویی، توجه به حرکت لب‌ها اهمیت زیادی دارد، اما نباید تنها معیار دوبلور باشد. در بعضی صحنه‌ها، لب‌ها اطلاعات کافی به ما نمی‌دهند و اینجا شنیدن صدای بازیگر اصلی کمک می‌کند تا زمان شروع و پایان دیالوگ، مکث‌ها و ضرب‌آهنگ دیالوگ‌ها به درستی اجرا شود.

فعالیت
کارگاهی

در تمرین‌هایی که در فضای غیرحرفه‌ای انجام می‌دهید، به‌ویژه زمانی که دسترسی به صدای جداشده بازیگر اصلی ندارید، تمرکز صرف بر حرکت لب‌ها می‌تواند تمرین مفیدی باشد. این تمرین به شما کمک می‌کند دقت دیداری خود را بالا ببرید و هماهنگی چشم و صدا را تقویت کنید، اما دوبلور حرفه‌ای هم‌زمان تصویر را می‌بیند، صدا را می‌شنود و ترجمه را می‌خواند و از ترکیب هم‌زمان این سه عمل (نه با تأکید مطلق بر یکی از آنها) به با کیفیت‌ترین سینک می‌رسد.

۱- کنترل تمپو: جمله «زندگی صحنه یکتای هنرمندی ماست» را بدون مکث (با یک کمان تنفسی)، حداقل با پنج سرعت متفاوت و باورپذیر بخوانید. می‌توانید از دوستان بخواهید با زمان سنج (کرونومتر تلفن همراه) زمان اجرای شما را اندازه بگیرد.

۲- هماهنگی با تصویر: یک صحنه کوتاه (۳ تا ۵ ثانیه) انتخاب کنید. دیالوگ را یک‌بار بدون توجه به تصویر اجرا کنید. بار دوم با تمرکز روی حرکت لب‌ها اجرا کنید. بار سوم با تنظیم تمپو، مکث و تأکیدها اجرا کنید. تفاوت اجراها را بشنوید و بررسی کنید کدام اجرا به تصویر نزدیک‌تر است.

۳- سینک گویی تخصصی سینک: یک صحنه کوتاه (۱ تا ۲ دقیقه‌ای) پر دیالوگ انتخاب کنید که شخصیت‌ها به صورت جداگانه صحبت می‌کنند و دیالوگ‌ها روی هم نمی‌افتند. دیالوگ‌ها را از روی زیرنویس یادداشت کنید و با قطع صدای اصلی فیلم، بدون توجه به جنس صدا، سن شخصیت یا بازی بازیگران، فقط سینک گفتن را روی همه شخصیت‌ها تمرین کنید. این تمرین را می‌توانید با استفاده از برنامه‌های کاربردی تلفن همراه همراه انجام دهید.

۴- میکرواکت و حرکت لب: یک صحنه کوتاه (۱ تا ۲ دقیقه‌ای) از نمای کلوزآپ یک شخصیت انتخاب کنید. صدای فیلم اصلی را قطع کنید و بدون توجه به دیالوگ‌های اصلی با بداهه‌گویی تلاش کنید تمام حرکات ریز لب را با صدا «پر» کنید؛ گویی خود شخصیت در حال صحبت کردن است.

نکته

۱ ترجمه‌های زیرنویس معمولاً دقیق نیستند و اشکالات فراوانی دارند. به ترکیب‌بندی جمله‌ها دقت کنید و سعی کنید روان و نزدیک به صحبت کردن روزمره باشد. در ضمن دیالوگ‌ها را سینک (یا اندازه) کنید.

۲ برای آنکه دیالوگ شما در عین سینک بودن، طبیعی نیز شنیده شود، باید به جزئیات ریز صوتی مانند: صدای تنفس، میکرواکت‌ها (مانند باز شدن لب‌ها پیش از شروع دیالوگ، «م» کردن و صداهای بسیار ظریف) توجه داشته باشید.

شخصیت‌پردازی در دوبله

برای شخصیت‌پردازی مناسب در دوبله باید از تیپ‌سازی بیش از اندازه و اغراق صوتی پرهیز نمود. صدای زیبا به تنهایی ارزشمند نیست؛ صدا زمانی معنا پیدا می‌کند که در خدمت شخصیت باشد. شخصیت‌پردازی یعنی درک اینکه این فرد کیست؟ در چه شرایطی قرار دارد؟ چه نسبتی با موقعیت و آدم‌های اطرافش دارد. بدون پاسخ به این پرسش‌ها، هر تغییری در صدا می‌تواند به اغراق و تیپ‌سازی منجر شود.

اشتباه افراد مبتدی: قضاوت از روی ظاهر

یکی از اشتباهات رایج در دوبله فیلم این است که دوبلور به محض دیدن ظاهر شخصیت، صدای خود را به شکل اغراق‌آمیز تغییر می‌دهد. برای مثال با دیدن یک شخصیت مسن، صدا را بیش از حد لرزان و پیر می‌کند. با دیدن یک شخصیت درشت‌هیکل یا سنگین‌وزن، صدا را صرفاً بم می‌کند. در حالی که در واقعیت بسیاری از افراد مسن ممکن است صدایی جوان، شفاف یا پرانرژی داشته باشند و یک فرد هیکلی می‌تواند صدایی زیر یا لطیف داشته باشد. بنابراین، ظاهر شخصیت به تنهایی معیار درستی برای طراحی صدا نیست. آنچه شخصیت را باورپذیر می‌کند، بازی درست است؛ نه خش‌دار کردن، بم کردن یا حتی «زیبا» کردن صدا. برای مثال یک فرد سنگین‌وزن ممکن است هنگام صحبت نفس‌نفس بزند، شخصیتی خسته بیمار یا مسن، انرژی حرف زدنش پایین‌تر باشد و فردی آرام و مسلط، آهسته‌تر، شمرده‌تر و با صدایی کنترل‌شده صحبت کند. در این موارد، تغییر صدا به‌طور طبیعی و در نتیجه بازی درست شکل می‌گیرد، نه با فشار روی حنجره.

توجه به بازی بازیگر اصلی

در دوبله، شخصیت‌پردازی بدون توجه دقیق به بازی بازیگر اصلی ممکن نیست. دوبلور باید به مواردی مانند میزان تحرک بدن، شدت یا کنترل احساسات، نوع واکنش‌ها (طبیعی) یا اغراق‌آمیز بودن بازی توجه کند. اگر بازی بازیگر کنترل‌شده و درونی است، صدا نیز باید ساده و طبیعی باشد. اگر بازی اغراق‌شده است، صدا هم می‌تواند اغراق بیشتری داشته باشد، اما همچنان باید در چارچوب تصویر باقی بماند.

ماسک صورت و نقش آن در شخصیت‌پردازی

ماسک صورت بازیگر (حالت کلی صورت، دهان و عضلات چهره) راهنمای مهمی برای دوبلور است. اگر بازیگر هنگام گفتن دیالوگ لبخند می‌زند، دوبلور نیز باید لبخند داشته باشد. اگر دهان بازیگر کم باز می‌شود، صدای دوبلور هم باید جمع‌وجور و کنترل‌شده باشد. اگر دهان باز و رهاست، صدای دوبلور نیز می‌تواند بازتر و آزادتر باشد. نادیده گرفتن ماسک صورت باعث می‌شود صدا از تصویر جدا شود، حتی اگر سینک‌گویی دقیق باشد.

طراحی شخصیت بدون اغراق

یک صحنه کوتاه (۲ تا ۳ دقیقه‌ای) انتخاب کنید و ابتدا فقط به این موارد توجه کنید: سن شخصیت، وضعیت جسمی، انرژی بدن، حالت صورت. بدون تغییر اغراق‌آمیز صدا، دیالوگ را اجرا کنید و ببینید چگونه تنها با تغییر ریتم، مکث و انرژی، شخصیت شکل می‌گیرد.

مقایسه بازی و تیپ‌سازی

همان صحنه را دو بار اجرا کنید: بار اول با بازی طبیعی و کنترل‌شده، بار دوم با اغراق صوتی. اجراها را مقایسه و بررسی کنید کدام‌یک به تصویر نزدیک‌تر است.

توجه به ماسک چهره

یک صحنه کوتاه ۳۰ ثانیه‌ای انتخاب کنید. دیالوگ‌های آن را روی کاغذ بنویسید.

- ۱ ابتدا بدون صدا، فقط به تصویر نگاه کنید و حرکات صورت و بدن بازیگر را یادداشت کنید.
- ۲ به باز و بسته شدن دهان، سرعت تنفس و حالت‌های خاص او توجه کنید.
- ۳ حالا دیالوگ را با در نظر گرفتن این نشانه‌ها اجرا کنید.
- ۴ در پایان، نسخه اصلی صدا را پخش و با اجرای خودتان مقایسه کنید.

نکته

شخصیت‌پردازی در دوبله یعنی دیدن شخصیت، نه نمایش صدا. وقتی بازی درست شکل بگیرد، صدا خودش راهش را پیدا می‌کند؛ یا به اصطلاح دوبلورها، صدا روی شخصیت می‌نشیند

آرام

عصبانی

خسته

پرسپکتیو صدا و فاصله از میکروفون در دوبله

پرسپکتیو صدا در دوبله فقط «بلندی» یا «آرامی» صدا نیست؛ صدا دارای پرسپکتیو است، یعنی نسبت آن با فضا و فاصله شخصیت‌ها از یکدیگر. دوبلور پیش از اجرا باید به این پرسش‌ها پاسخ دهد: شخصیت من در چه فضایی قرار دارد؟ فاصله او با طرف مقابل چقدر است؟ آیا دیالوگ خطاب به فردی نزدیک است یا دور؟ صدا باید در همان فضا بماند یا به فاصله دورتری «پرتاب» شود؟ برای مثال دو نفر که در فاصله نزدیک از هم کنار دریا صحبت می‌کنند، ناچارند صدای خود را بالا ببرند. همان دو نفر اگر در یک اتاق ساکت و بسته نشسته باشند، طبیعی است که آرام‌تر و درونی‌تر صحبت کنند. در هر دو حالت، فاصله فیزیکی ممکن است یکسان باشد، اما فضای صوتی کاملاً متفاوت است. پرتاب صدا و موقعیت شخصیت به این معناست که دوبلور بداند صدا تا چه فاصله‌ای باید شنیده شود و مخاطب در چه موقعیتی قرار دارد. شخصیتی که با فردی در نزدیکی خود صحبت می‌کند، صدایی جمع‌وجور و محدود دارد. همان شخصیت اگر جمله‌ای را خطاب به فردی در اتاقی دیگر یا در فاصله‌ای دور بگوید، صدا را به بیرون پرتاب می‌کند. این تفاوت نباید فقط با بلندتر صحبت کردن ایجاد شود، بلکه با انرژی بیان و جهت صدا شکل می‌گیرد.

شنیدن صدای بازیگر اصلی؛ راهنما، نه معیار قطعی

تصویر ۵

شنیدن صدای بازیگر اصلی می‌تواند به دوبلور کمک کند که سطح صدا را چطور تنظیم کند، اما نباید تنها معیار تصمیم‌گیری باشد، زیرا در سینما، صدای ضبط‌شده سر صحنه معمولاً بعداً تقویت و پردازش می‌شود و از نظر حجم و فاصله اصلاح می‌گردد. بنابراین، معیار دقیق‌تر برای دوبلور، دیدن موقعیت فضایی شخصیت‌ها و نسبت آنها با یکدیگر است، نه صرفاً شنیدن صدای نهایی فیلم.

نِت میکروفون و کنترل فاصله

در دوبله حرفه‌ای، دوبلور باید تا حد امکان در نِت میکروفون باقی بماند. نِت میکروفون به محدوده‌ای گفته می‌شود که صدا در آن، با بهترین کیفیت، وضوح و تعادل ضبط می‌شود. برای بیشتر میکروفون‌های رایج در دوبله و گویندگی، این فاصله معمولاً در حدود ۱۵ تا ۳۰ سانتی‌متر از میکروفون و درباره زاویه ۴۵ درجه نسبت به مرکز آن است. البته نِت دقیق هر میکروفون به عواملی مانند نوع میکروفون، جنس صدا و شرایط آکوستیک فضا وابسته است و با تجربه و شنیدن نتیجه مشخص می‌شود.

تفاوت دوبله با هنرپیشگی رادیویی

برخلاف هنرپیشگی رادیویی، در دوبله بهتر است تا جای ممکن از نِت میکروفون خارج نشویم و ایجاد فاصله و فضا را به مراحل بعدی صداپردازی بسپاریم. در دوبله هدف این است که صدا طبیعی، شفاف و قابل پردازش ضبط شود. اما در بازیگری شنیداری (هنرپیشگی رادیویی)، صدای پسته بسته به مکان و موقعیت در فواصل دورتر نیز قرار می‌گیرد.

بازی با فاصله در محدوده نِت میکروفون

در همان محدوده نِت میکروفون، دوبلور می‌تواند تغییرات ظریف و کنترل‌شده‌ای ایجاد کند، مثلاً وقتی شخصیت آرام و درونی صحبت می‌کند، کمی به میکروفون نزدیک‌تر شود و یا وقتی شخصیت فریاد می‌زند یا هیجانی است، کمی از میکروفون فاصله بگیرد. در دوبله حرفه‌ای ابتدا پرسپکتیو و موقعیت فضایی شخصیت

تصویر ۶

درک می‌شود، سپس پرتاب صدا براساس موقعیت طراحی می‌گردد و در نهایت، با حفظ نِت میکروفون، صدا با کیفیت و کنترل ضبط می‌شود. وقتی این سه هماهنگ باشند صدا طبیعی، باورپذیر و آماده پردازش حرفه‌ای خواهد بود. در تمرین‌های آموزشی دوبلور می‌تواند برای ایجاد حس فاصله و فضا از روش‌های ساده‌تری مانند گرفتن دست جلوی دهان وقتی شخصیت از پشت در یا پشت ماسک صحبت می‌کند و فاصله گرفتن بیشتر از میکروفون برای ایجاد حس صدای دور و گنگ استفاده کند.

صحنه‌ای کوتاه پیدا کنید که در دو محیط متفاوت اتفاق می‌افتد؛ مثلاً گفت‌وگوی آرام در اتاق و بعد مشاجره در خیابان. اول، فقط متن را با یک شدت ثابت بخوانید. سپس دوباره اجرا کنید و این بار شدت و برد صدا را متناسب با محیط تغییر دهید. هر دو نسخه را ضبط کنید و تفاوت آنها را تحلیل نمایید.

لحن در دوبله

در دوبله، فقط این مهم نیست که چه می‌گوییم؛ بلکه اینکه چگونه، با چه ریتمی و با چه ضرب‌آهنگی می‌گوییم، تعیین‌کننده است. ممکن است یک دیالوگ از نظر معنی درست، از نظر سینک و سطح صدا دقیق باشد، اما اگر لحن و ریتم آن درست نباشد، دوبله همچنان غیرطبیعی و بی‌جان به نظر می‌رسد. **لحن:** نگرش و حالت درونی شخصیت نسبت به جمله‌ای است که می‌گوید. برای مثال، یک جمله ساده مانند: «باشه.» می‌تواند با لحن‌های کاملاً متفاوتی گفته شود (پذیرش، بی‌حوصلگی، طعنه، خشم فروخورده، ناامیدی) کلمه یکی است، اما لحن معنا را تغییر می‌دهد. لحن از درک موقعیت و رابطه شخصیت با طرف مقابل می‌آید، نه از بازی اغراق‌آمیز احساسات.

ریتم: ریتم یعنی نظم و جریان گفتار؛ اینکه جمله‌ها با چه سرعتی گفته می‌شوند، کجا مکث داریم و کجا شتاب می‌گیریم. هر شخصیت یک ریتم اصلی خاص مربوط به خود دارد به عنوان مثال **شخصیت عصبی:** ریتم تند و ناپایدار، **شخصیت آرام و مسلط:** ریتم کندتر و کنترل‌شده، **شخصیت مضطرب:** ریتم شکسته، با مکث‌های ناگهانی دارد. دوبلور باید این ریتم را از بازی بازیگر اصلی استخراج کند، نه با پیش طراحی ذهنی.

موسیقی گفتار (Voice Rhythm)

موسیقی گفتار ترکیبی از لحن، ریتم، شدت صدا، مکث‌ها و پیوستگی یا قطع‌شدگی گفتار است. اگر موسیقی گفتار درست نباشد، صدا یکنواخت می‌شود، جمله‌ها به اصطلاح تخت شنیده می‌شوند و دوبله حالت «خواندن متن» پیدا می‌کند. موسیقی گفتار شخصیت از عوامل مختلفی مانند وضعیت روانی، انرژی بدن، شرایط صحنه، نوع رابطه با طرف مقابل، وضعیت فیزیکی (نشسته، در حال حرکت، در حال دویدن و...) تأثیر می‌پذیرد. به همین دلیل، آن را نمی‌توان حفظ یا تقلید کرد. یکی از خطاهای رایج این است که دوبلور ناخودآگاه همه نقش‌ها را با یک موسیقی مشخص مربوط به خود، اجرا می‌کند. در این حالت، حتی اگر جنس صدا تغییر کند، شخصیت‌ها شبیه هم شنیده می‌شوند.

یک صحنه کوتاه ۱ تا ۲ دقیقه‌ای انتخاب کنید و دیالوگ آن را یک‌بار با ریتم تند (مکث‌های کوتاه و با تأکید)، یک‌بار با ریتم کند (کمان‌های تنفسی بلند و تأکید کم) و یک‌بار با ریتمی که از تصویر و بازی بازیگر می‌گیرید اجرا کنید و تفاوت‌ها را مقایسه نمایید.

فعالیت
کارگاهی

لحن و جایگاه اجتماعی شخصیت

لحن شخصیت‌ها تنها از احساس آنها نمی‌آید؛ جایگاه اجتماعی، شغل و نقش آنها در جامعه نیز نقش مهمی در شکل‌گیری لحن دارد. برای مثال، شخصیت‌هایی با موقعیت‌های متفاوت، حتی در شرایط احساسی مشابه، لحن‌های متفاوتی دارند. یک وکیل معمولاً شمرده، کنترل‌شده و با تأکیدهای دقیق صحبت می‌کند. یک گزارشگر ورزشی ریتم تند، انرژی بالا و لحن هیجانی دارد. یک خلافکار ممکن است لحن خشن، نفس‌های

کوتاه و انرژی بسیار زیاد داشته باشد. یک کابوی می‌تواند آرام، کشیده، کم‌شتاب و با مکث‌های طولانی صحبت کند. این تفاوت‌ها به این معنا نیست که دوبلور باید صدا را اغراق‌آمیز تغییر دهد، بلکه باید ریتم، انتخاب تأکیدها و نحوه بیان را متناسب با شخصیت تنظیم کند. لحن شغلی یا اجتماعی یک «قالب خشک» نیست. ممکن است یک وکیل، عصبی یا یک خلافکار، خجالتی باشد. اما حتی در این حالت هم، ردپای جایگاه اجتماعی شخصیت در لحن او باقی می‌ماند. دوبلور حرفه‌ای این ردپا را تحلیل، درک و اجرا می‌کند، نه اینکه صرفاً از براساس کلیشه‌ها تقلید کند.

فعالیت
کارگاهی

یک جمله ساده مثل «من اینجا هستم» را در پنج حالت اجرا کنید:

- ۱ با لحنی آرام و مطمئن
- ۲ با لحنی مضطرب و شتاب‌زده
- ۳ با لحنی عصبانی
- ۴ با لحنی خسته و بی‌انرژی
- ۵ با لحنی شاد و پرهیجان

علائم دوبله

در دوبله علائمی وجود دارد که راهنمای دوبلور است و می‌توانید از آنها برای سینک کردن متن خود استفاده کنید. در اینجا به چند علامت اصلی و مهم اشاره می‌کنیم.

«x»: به معنی مکث کوتاه است. یعنی هرگاه بین کلمات یا عبارات قرار گیرد، دوبلور مکثی به اندازه حدوداً یک تا دو ثانیه لحاظ می‌کند.

«/»: به معنی مکث بلند است. یعنی هرگاه بین کلمات یا عبارات قرار گیرد، دوبلور مکثی بیش از دو ثانیه لحاظ می‌کند.

«_____»: خط ممتد که در زیر جمله کشیده شود به معنی سنگین گفتن دیالوگ است. این خط معمولاً توسط خود دوبلور در هنگام تمرین زیر جملات کشیده می‌شود.

«~~~~~»: خط فنری شکل که باز هم زیر جملات توسط خود دوبلور اضافه می‌گردد به معنی تندتر گفتن جمله نسبت به حالت معمول آن است.

نکته

- ۱ در دوبله حرفه‌ای، سینک کردن دیالوگ‌ها برعهده مدیر دوبلاژ است که به آن سینک‌زدن می‌گویند.
- ۲ «سنگین گفتن»، اصطلاحی در دوبله است که دلالت بر ادای جملات با سرعت کندتر یا تأکیدی‌تر نسبت به حالت معمول آن دارد.

هماهنگی با گروه دوبله: در استودیو گاهی چند دوبلور در کنار هم حاضرند. هرکس باید فاصله مناسب با میکروفون را رعایت کند تا صداها روی هم نیفتند مگر در مواقعی که در فیلم دیالوگ‌ها توسط شخصیت‌ها هم گفته می‌شود. روش دیگر نیز که این روزها بیش از گذشته انجام می‌شود دوبله مجزا یا انفرادی است، یعنی هر دوبلور به تنهایی در استودیو حاضر می‌شود و نقش خود را می‌گوید.

تمرین هم‌زمانی: قطعه‌ای از یک فیلم کوتاه را انتخاب کنید، بارها با آن لب‌خوانی کنید تا حرکت دهان بازیگر و ریتم گفتارشان یکی شود.

تعامل با مدیر دوبلاژ: مدیر دوبلاژ رهبر گروه است. او تصمیم می‌گیرد لحن، ریتم و حتی انتخاب دوبلور (انتخاب صدا) مناسب برای یک نقش چه باشد. شما باید انعطاف داشته باشید و در لحظه اجرا را با توجه به راهنمایی مدیر دوبلاژ تغییر دهید.

اشتباه‌های رایج در دوبله

برای تازه‌کارها، دوبله معمولاً جذاب و هیجان‌انگیز است؛ اما همین هیجان باعث چند خطای رایج می‌شود. شناخت این خطاها به هنرجو کمک می‌کند سریع‌تر پیشرفت کند.

۱- بازی بیش از حد با صدا: یعنی لحن‌هایی که بیش از حد فانتزی، کارتونی یا ساختگی‌اند و با تصویر و بازی بازیگر همخوانی ندارد.

اگر تصویر و بازی رئال است، صدا هم باید رئال باشد.

نکته

۲- تقلید کورکورانه از دوبلورها: تقلید اگر به معنی سرمشق گرفتن باشد در ابتدای راه عمل بسیار پسندیده‌ای است. کما اینکه دوبلور باید از بازیگر تقلید کند. اما تقلید اگر به معنای شبیه‌سازی صدا و لحن به یکی از دوبلورهای مطرح یا پرکار باشد عمل غیر حرفه‌ای و ناپسند است. هدف شما در جایگاه دوبلور این است که «شخصیت» را بازی کنید، نه شخص دیگری را.

۳- عجله در هنگام ضبط: برای هماهنگ کردن جمله با تصویر، هنرجوها معمولاً سرعت را زیاد می‌کنند و بازی از دست می‌رود. لازم است که در ابتدای راه شما برای هماهنگی بیشتر با تصویر و بازی بارها و بارها یک بخش را تمرین کنید تا به اجرای بهتر نزدیک شوید.

۴- تنفس پر صدا یا بی‌نظم: میکروفون در فضای استودیویی به‌خصوص باکس‌های کوچک، صداهای اضافه را به شکلی اغراق‌آمیز ضبط می‌کند. پس بسیار مراقب تنفس خود و ایجاد صداهای اضافه باشید. تنفس بی‌برنامه، کیفیت دوبله را خراب می‌کند.

۵- یکنواختی لحن: مونوتن بودن یا یکنواختی لحن بدون توجه به‌روند احساسی بازی هنرپیشه از دیگر ضعف‌هایی است که معمولاً در ضبط هنرجویان و افراد تازه‌کار شنیده می‌شود.

۶- خواندن بدون توجه به حالت چهره: اگر صورت بازیگر گشاده است، شما نیز با میمیک دقیق آن را در صدای خود بازسازی کنید. اگر او دندان روی هم فشار می‌دهد، شما هم باید شدت بیان را شبیه او بازسازی و تنظیم کنید. در واقع ماسک صورت شما باید با بازیگر تا حد ممکن یکی باشد.

۷- بی‌توجهی به پایان جمله: افت ناگهانی انرژی صدا در آخر جمله، از اشتباه‌های رایج است. جمله باید «تمام» شود، نه قطع. مگر در مواردی که بازیگر این‌گونه دیالوگ گفته باشد.

صحنه‌ای کوتاه بین ۲ تا ۵ دقیقه از یک فیلم را انتخاب کنید. ترجمه‌ای استاندارد از آن صحنه را بیابید. معمولاً زیرنویس‌های فارسی ایرادهای فراوانی دارند اما در صورت محدود بودن منابع ترجمه، شما می‌توانید از آنها هم استفاده کنید. ترجمه را به تفکیک نقش‌ها روی کاغذ نوشته و سعی کنید با حذف و اضافه معقول کلمات، به سینک درستی برسید. حالا چندین بار متن را با فیلم تمرین کنید. آنقدر که دیالوگ‌ها را تا حد زیادی از حفظ کرده و جای مکث‌ها را دقیق یافته باشید. حالا صدای فیلم را قطع کرده و بدون صدای شاهد (صدای اصلی) این بخش کوتاه را دوبله کنید. صدای خود را ضبط کرده و در صورت رضایت شخصی، نسخه نهایی صدا را با فیلم سینک کرده (تدوین کنید) و در کلاس ارائه نمایید.

چک‌لیست اجرای نهایی

در زیر فهرستی برای شما آماده شده که بهتر است مطابق آن، روند ارائه پروژه پایانی را بررسی نمایید.

- ۱- **متن را تحلیل کنید؛** یعنی اهداف، موانع، زیرمتن، روابط، ریتم، خط نگاه و حس صحنه را کشف کنید.
- ۲- **هماهنگی با تصویر انجام دهید؛** یعنی زمان‌بندی، لب‌خوانی، کشش مصوت‌ها، کنترل سرعت اجرای خود را با روند دیالوگ‌گویی بازیگر هماهنگ کنید.
- ۳- **لحن و انرژی مناسب انتخاب کنید؛** یعنی متناسب با شخصیت، موقعیت و حالات جسمی و روانی او لحن و انرژی صدا را هماهنگ کنید.
- ۴- **سطح صدا و تمپو را تنظیم کنید؛** یعنی آهسته، بلند، زمزمه، هیجان، خشم، خستگی و سایر جایگاه‌های صوتی را هماهنگ با بازیگر پیش ببرید و به فاصله او با دیگر شخصیت‌ها و نوع قاب‌بندی تصویر دقت نمایید.
- ۵- **ضبط نهایی را انجام دهید؛** در صورت نبود امکانات استودیویی با میکروفون گوشی، در محیط آرام صدا را ضبط نمایید.
- ۶- **نسخه نهایی را ارائه کنید؛** صدا را با فیلم سینک کرده و حتی اگر برایتان مقدور است افکت‌های لازم را نیز اعمال کنید و خروجی را چندین بار پیش از ارائه ببینید. در صورت وجود مشکلات احتمالی اصلاح لازم را انجام دهید.

ارزشیابی شایستگی دوبله فیلم

نام و نام خانوادگی	شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	نام و نام خانوادگی
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲۰۳۳	حرفه:	کمک دستیار تهیه برنامه های رادیو و تلویزیون
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۳۱	دوبله فیلم	کار

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص ها/داوری /نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	انتخاب متن	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دوبله، دستگاه پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب متن متناسب با توانایی، رعایت اصول اولیه کار در استودیو، آمادگی ذهنی برای اجرا، آماده سازی و علامت گذاری متن	۳	
۲	تحلیل متن و تصویر	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دوبله، دستگاه پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	درک کامل موقعیت و احساس نقش، هماهنگی لحن با تصویر، تشخیص زیرمتن و ریتم گفتار	۲	
۳	اجرای دیالوگ (هماهنگی با تصویر)	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دوبله، دستگاه پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	هماهنگی کامل با حرکت لب، کنترل ریتم و تمپو، اجرای روان و بدون مکث اضافی، شروع و پایان دقیق جمله	۲	
۴	انتقال احساس و بازی صوتی	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دوبله، دستگاه پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتقال طبیعی احساس، استفاده درست از لحن، پرهیز از اغراق، تنوع صوتی مناسب	۳	
۵	اصلاح و بازبینی اجرا	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دوبله، دستگاه پخش تصویر زمان: ۴۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تشخیص دقیق اشکالات، اصلاح اجرا، کنترل صدا و فاصله از میکروفن، ارائه نسخه بهتر	۳	
شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	غیرفنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط موثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت، اخلاق/ ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آماده سازی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/ نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/ زیست محیطی: صرفه جویی در مصرف انرژی	به خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آماده سازی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه ای از جمله مسئولیت پذیری را رعایت می کند. نظافت محیط کار و صرفه جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	مشاهده عملکرد (چک لیست)	عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت پذیری، آماده سازی بیان و بدن	۲	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)	بلی ☐	خیر ☐				

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه ریزی و تحلیل، پاسخ گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت ها تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

دوبله پویانمایی (انیمیشن)

هنرجویان برای دوبله پویانمایی چه چگونه آغاز کنند؟

در این واحد یادگیری هنرجویان اصول و مهارت‌های دوبله پویانمایی را یاد می‌گیرند و با تمرین‌های ارائه شده مهارت‌هایی همچون طراحی و خلق صدا، تداوم حسی، بازی با میکروفون را کسب می‌کنند تا خود را برای دوبله پویانمایی‌های قابل پخش در تلویزیون یا پلتفرم (سکو)های استاندارد آماده کنند.

استاندارد عملکرد

دوبله ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای از پویانمایی‌های موجود ترجمه شده مصوب؛ شامل حس‌های متنوع از قبیل خشم، گریه، خنده و سایر عواطف، بدون باندسازی و افکت‌گذاری مبتنی بر مبانی صدای پیشگی

دوبله پویانمایی: خلاقیت در بازآفرینی

دوبله در پویانمایی تفاوت‌های اساسی با دوبله فیلم دارد. این تفاوت تنها در تکنیک نیست، بلکه در «فلسفه وجودی» اجراست. در فیلم، بازیگر با بدن، چهره، حرکت و صدای خود شخصیت را شکل داده است. او در صحنه نفس کشیده، راه رفته و حس گرفته است. در اینجا، دوبلور موظف است این بازی را با وفاداری کامل، به زبان مقصد منتقل کند. در چنین آثاری، دوبلور بیش از هر چیز «اجراکننده دقیق» و «امانت‌دار» یک بازی از پیش شکل گرفته است. اما در پویانمایی، ماجرا کاملاً متفاوت است. صدا از همان ابتدا بخشی از فرایند «خلق شخصیت» به شمار می‌آید. شخصیت‌های کارتونی بدن انسانی واقعی ندارند؛ آنها نقاشی‌ها یا مدل‌های دوبعدی یا سه‌بعدی هستند که حرکات و رفتارشان اغلب اغراق‌آمیز، ساده‌شده یا غیرواقعی است. به همین دلیل، دوبلور در پویانمایی نقش فعال‌تری دارد و علاوه بر انتقال دیالوگ، در شکل‌گیری هویت صوتی شخصیت نیز سهیم است. در پویانمایی، دوبلور می‌تواند با انتخاب آگاهانه رنگ صدا، لحن، ریتم گفتار و حتی تیک‌های گفتاری، به شخصیت جان دوباره‌ای بدهد؛ به شرط آنکه این خلاقیت در چارچوب جهان اثر و منطق شخصیت باقی بماند و دوبلور آزادی عمل بیشتری برای انتخاب رنگ و نوع صدای شخصیت دارد. هنر دوبله پویانمایی یعنی یافتن تعادل ظریف میان «وفاداری به شخصیت» و «خلاقیت در بازآفرینی».

آمادگی جسم و بیان (Warm-up)

بسیاری از هنرجویان به اشتباه تصور می‌کنند دوبله فقط «نشستن و حرف زدن» است. اما دوبله پویانمایی فعالیتی فیزیکی و پرنرژی است. پیش از ورود به شخصیت‌سازی، لازم است ابزار اصلی دوبلور، یعنی تارهای صوتی، دیافراگم و عضلات صورت آماده و انعطاف‌پذیر باشد. بدون گرم کردن این ابزار، اجرای تیپ‌های کارتونی می‌تواند باعث گرفتگی صدا و آسیب‌های جدی حنجره شود.

فعالیت
کارگاهی

۱- تنفس دیافراگمی

روش اجرا: دست را روی شکم بگذارید. با بینی نفس عمیق بکشید طوری که شکم جلو بیاید (نه شانه و و سینه‌ها). سپس هوا را با صدای «سسسس» آرام و و ممتد بیرون دهید.

هدف: کنترل هوای خروجی برای دیالوگ‌های طولانی و فریادهای بدون آسیب.

۲- لرزش لب (Lip Trills)

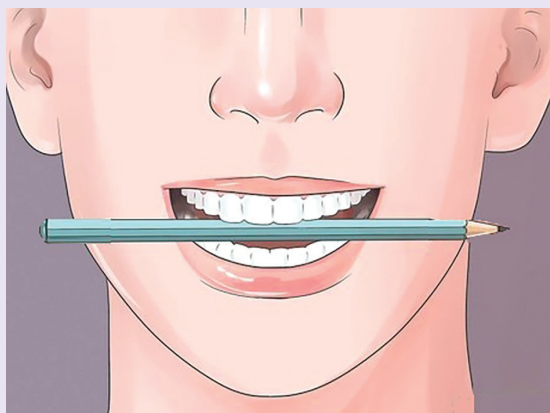
روش اجرا: لب‌ها را کاملاً شل کنید و با بازدم دیافراگمی آنها را به لرزش درآورید (صدای شبیه موتور یا «برررر»).

مرحله پیشرفته: هم‌زمان که لب‌ها می‌لرزند، صدای خود را از بم‌ترین حالت به زیرترین حالت ببرید و دوباره پایین بیاورید (مثل صدای گاز دادن ماشین مسابقه) (Pitch).

هدف: افزایش خون‌رسانی به لب‌ها، کاهش تنش فک و آمادگی برای لیپ‌سینک‌های سریع.

۳- تمرین خودکار

روش اجرا: یک خودکار یا مداد تمیز را بین دندان‌های نیش (دندان‌های جلویی نه، کمی عقب‌تر) قرار دهید، به طوری که زبان فشرده به سمت عقب و آزاد باشد اما لب‌ها نتوانند کامل بسته شوند. حالا بخشی از

تصویر ۷

متن دیالوگ را سعی کنید «کاملاً واضح و رسا» بخوانید. سپس خودکار را برداشته و دوباره همان متن را اجرا کنید.

هدف: وقتی خودکار را برمی دارید، احساس می کنید زبانتان پرواز می کند. این تمرین برای تقویت عضلات زبان و شفافیت بیان (Articulation) مؤثر است.

تحلیل و شناخت شخصیت کارتونی

در دوبله پویانمایی، پیش از هر اجرا باید شخصیت به درستی تحلیل شود. شما نباید فقط با دیدن قیافه کاراکتر، صدا بسازید. طراحی ظاهری، نوع حرکت و ریتم رفتار شخصیت، نقشه راه شماست.

۱- تحلیل ظاهر و فیزیک (آناتومی صدا)

ظاهر شخصیت به شما می گوید صدای او باید چگونه باشد:

جثه: شخصیت های بزرگ و سنگین (مثل دیوها یا خرس ها) قفسه سینه بزرگی دارند، پس معمولاً صدایی بم تر، پرحجم تر و کندتر دارند. شخصیت های کوچک و چابک (مثل سنجاب ها)، ریتمی تندتر، تنفس های سریع تر و صدایی زیرتر و تیزتر دارند.

سن و جنسیت: صدای یک پیرمرد جادوگر باید لرزش و خش داشته باشد، در حالی که صدای یک قهرمان جوان باید شفاف و رسا باشد.

هندسه صورت: به دهان کاراکتر دقت کنید. اگر دندان های بزرگی دارد که از لبش بیرون زده، احتمالاً باید «نوک زبانی» یا «خرگوشی» صحبت کند. اگر بینی بزرگی دارد، صدای «تودماغی» برایش مناسب تر است.

۲- انرژی درونی و بیرونی

تمپوی درونی: شخصیت الان چه حالی دارد؟ افسرده است؟ (ریتم کند). هیجان زده است؟ (ریتم تند و پرشی).
تمپوی بیرونی: چقدر تکان می خورد؟ اگر کاراکتر در حال دویدن و پریدن است، این تغییرات باید در اجرای شما ضرب آهنگ نفس هایتان شنیده شود و با تحرک او هماهنگ باشد.

۳- جهان داستان (ژانر)

نوع پویانمایی مستقیماً بر لحن و میزان اغراق صوتی اثر می گذارد:

کمدی: نیاز به اغراق صد درصدی، فریادهای کارتونی و تغییرات ناگهانی صدا دارد.

فانتزی/حماسی: نیاز به بیان فاخر، ادبی و حماسی دارد.

درام/جدی: باید به رئالیسم نزدیک باشد و از کاریکاتوری کردن صدا پرهیز شود.

یک شخصیت کارتونی انتخاب کنید. قبل از دوبله کردن، «جدول شخصیت» زیر را برای او پر کنید.

نام شخصیت:	
جنس صدا (بم/زیر/خشن/نرم):	
تکیه کلام یا عادت گفتاری:	
نقطه ضعف شخصیت (ترس/خشم/خجالت):	

برای درک بهتر اینکه چگونه «ظاهر» باعث تغییر «صدا» می‌شود، سه شخصیت مشهور پویانمایی را بررسی می‌کنیم. توجه داشته باشید که برای تعیین جنس صدای هر کاراکتر، از تحلیل آناتومی، جایگاه صدا، ریتم و امضای صوتی استفاده می‌کنیم.

۱- باب اسفنجی

تصویر ۸

تحلیل آناتومی: او یک اسفنج دریایی است؛ بدنی نرم، متخلخل و تغییرپذیر دارد. دندان‌های خرگوشی جدا از هم و چشمان بزرگی دارد. **جایگاه صدا:** کاملاً صدای سر (Head Voice) و تودماغی است تا ماهیت غیرجدی او را نشان دهد.

ریتم: بسیار تند و پرانرژی. او مدام بالا و پایین می‌پرد، پس صدایش (زیر و بم متغیر) نوسان زیادی دارد. **امضای صوتی:** خنده معروف لرزشی (مثل کشیدن شیشه پاک‌کن روی شیشه).

۲- شرک

تصویر ۹

تحلیل آناتومی: یک موجود غول‌پیکر با قفسه سینه پهن، شکم بزرگ و گردن کلفت. او سنگین راه می‌رود. **جایگاه صدا:** کاملاً صدای سینه‌ای (Chest Voice) دارد. حجم ریئه او زیاد و فک او بزرگ است، پس صدایش باید بم و پر قدرت باشد. **لحن:** مقتدر اما کمی خسته و بی‌حوصله. برخلاف باب اسفنجی، او شمرده و با طمأنینه حرف می‌زند.

اگر دوبلور بخواهد جای شرک صحبت کند ولی از «دماغ» و با صدای نازک حرف بزند، هیبت غول‌پیکر او در تصویر باورپذیر نخواهد بود.

تصویر ۱۰

۳- سید در عصر یخبندان

تحلیل آناتومی: گردنی بسیار دراز، سری کوچک و دندان‌های جلویی که بیش از حد بزرگ هستند و مانع بسته شدن کامل دهان می‌شوند.

مشکل گفتاری: به دلیل دندان‌های بزرگ و فک کوچک او ناچار است «نوک‌زبانی» صحبت کند.

خیس بودن بیان: به خاطر فک شل، آب دهان او جمع می‌شود؛ دوبلور باید صدایی بسازد که انگار دهانش پر از آب است.

ریتم: تنبل‌ها کند هستند، اما سید شخصیت پرحرفی دارد؛ این تضاد (بدن کند + زبان تند) طنز شخصیت او را می‌سازد.

فعالیت
کارگاهی

سعی کنید با توجه به مشخصات این جدول صدای خود را تغییر دهید. سپس یک دیالوگ ثابت را با صداهای مختلف اجرا کنید و آنها را در کلاس ارائه دهید.

شخصیت	ویژگی ظاهری	تکنیک دوبله	جایگاه صدا
پو (پاندای کونگ‌فوکار)	چاق و شکم‌دار	نفس نفس زدن هنگام حرف زدن با دهان پر	سینه + گلو
مینون‌ها	کوچک و کپسولی	تغییر فرکانس و زبان ساختگی	هلیومی (بسیار زیر)
اسکندر (شکرستان)	نوزاد کله‌گنده	لکنت کودکانه + جیغ‌های ناگهانی	صدای سر (Head)
پیرزن جادوگر (کلیشه)	بینی عقابی و کمر خمیده	لرزش	صدای سر و بینی

نکته

این شخصیت‌ها تنها نمونه‌ای برای تمرین است. شما می‌توانید براساس جنسیت و صدایی که دارید، کاراکترهای دیگری را انتخاب کنید.

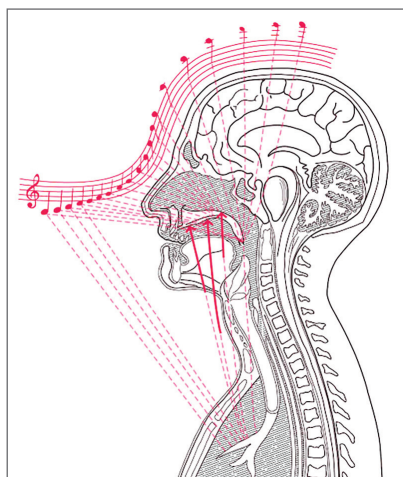
طراحی و خلق صدا (Voice Design)

یکی از جذاب‌ترین بخش‌های دوبله پویانمایی، امکان خلق صداهایی است که در دوبله فیلم وجود ندارد. در فیلم، شما مجبورید تا حد زیادی به صدای بازیگر اصلی وفادار بمانید به خصوص از جهت سن و جنس بازی در پویانمایی به سبب آنکه شخصیت می‌تواند حیوان، شیء یا موجودی خیالی باشد که اصولاً صدای واقعی ندارد دوبلور می‌تواند با خلاقیت و گاه متفاوت از صدای اصلی انیمیشن، ضبط را انجام دهد.

عناصر اصلی طراحی صدا

۱- **تشدید صدا (Resonance):** مهم‌ترین تکنیک تیپ‌سازی، تغییر محل طنین صداست. در فارسی گاه به آن جایگاه صدا هم گفته می‌شود.

صدای سر (Head Voice): لرزش در بینی و پیشانی احساس می‌شود. (مناسب برای: جادوگرها، موجودات موذی، بچه‌ها)

صدای سینه‌ای (Chest Voice): لرزش در قفسه سینه احساس می‌شود. (مناسب برای: پهلوان‌ها، پدرها، هیولاها)
صدای میکس (Mix Voice): لرزش صوت در فضای دهان، دندان‌ها و چهره انجام می‌شود. (صدای نرمال و جوان)

۲- دامنه تغییر صدا (Pitch):

آیا شخصیت **مونوتن** (یکنواخت) است؟ (مثل یک ربات بی‌احساس)
 یا شخصیت **موزیکال** است؟ (مثل یک فروشنده دوره گرد که صدایش مدام بالا و پایین می‌رود).

۳- **ویژگی‌های گفتاری:** اضافه کردن جزئیات ریز (مثل مکث‌های خاص، لکنت زبان یا تپق زدن عمدی، یا کشیدن حروف آخر کلمات) شخصیت را زنده می‌کند.

تصویر ۱۱- هرچند از صدای سینه به سمت سر می‌رویم جنس صدا نازک‌تر می‌شود.

۴- صداهای غیر کلامی و واکنش‌های صوتی (Reactions & Non-Verbal Voice):

تصویر ۱۲

بازیگری در انیمیشن فقط گفتن دیالوگ نیست. خنده‌های ریز، نفس نفس زدن، ناله کردن موقع بلند کردن بار سنگین، صدای قورت دادن آب دهان موقع ترس و... «نمک» دوبله هستند. بخش مهمی از جذابیت دوبله پویانمایی صداهایی است که کاراکتر هنگام تلاش فیزیکی تولید می‌کند. به این صداها در اصطلاح حرفه‌ای «اُفرت» (Effort) می‌گویند.

نمونه‌هایی از صداهای غیر کلامی:

پریدن: یک صدای کوتاه حبس نفس و رها کردن (هپ... هه!)

ضربه خوردن: تخلیه ناگهانی هوا از شکم (اووه! یا آخ!)

بلند کردن وزنه سنگین: صدای فشار دندان‌ها روی هم و لرزش صدا (نننن... هه!)

خوردن و آشامیدن: ملچ و ملوچ اغراق آمیز

- جمله ساده «من فکر می کنم راه رو گم کردیم» را با ۳ تیپ زیر اجرا کنید:
- الف) یک گول خنگ و مهربان (صدای سینه، ریتم کند)
- ب) یک موش دانشمند و عینکی (صدای سر، ریتم تند و دقیق)
- ج) یک ربات که باطری اش ضعیف شده (صدای مونوتن، قطع و وصل شدن)
- تصور کنید کاراکتر شما در حال فرار است. این مسیر را فقط با صدا (بدون کلام) اجرا کنید:
- ۱ شروع به دویدن (نفس نفس زدن تند)
 - ۲ پریدن از روی چاله (هپ!)
 - ۳ برخورد با شاخه درخت (آخ!)
 - ۴ لیز خوردن طولانی (وووووو...)
 - ۵ افتادن در آب (بلوپ!)

بومی سازی (Localization)

در دوبله پویانمایی، انتقال «حس و معنا» مهم تر از ترجمه کلمه به کلمه است. شوخی ها، اصطلاحات و موقعیت های فرهنگی زبان مبدأ، اغلب برای مخاطب فارسی زبان بی معنی هستند. هنر دوبلور البته این است که معادلی پیدا کند که همان قدر خنده دار یا تأثیرگذار باشد. (در دوبله حرفه ای این وظیفه در درجه اول برعهده مترجم و سپس مدیر دوبلاژ است.)

مثال

اگر کاراکتر بگوید "Easy peasy lemon squeezy"، ترجمه لفظی آن («آسون مثل آب لیمو گرفتن») بی معنی است. معادل بومی آن می شود: «مثل آب خوردن!» یا «کار سه سوته!»

نکته مهم

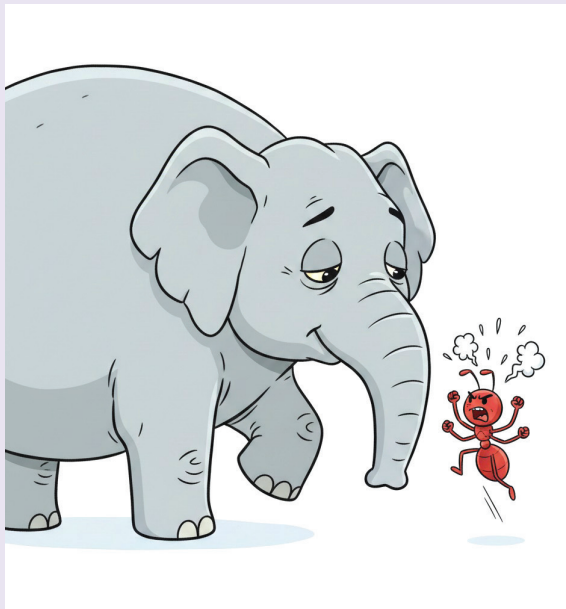
بومی سازی نباید به منطق داستان لطمه بزند، مثلاً نباید در وسط یک انیمه ژاپنی، کاراکترها درباره «قرمه سبزی» صحبت کنند! بومی سازی باید در خدمت باورپذیری باشد، نه صرفاً خنداندن مخاطب.

۱ برای اصطلاحات جدول زیر، یک معادل بامزه فارسی (محاوره ای) پیشنهاد دهید:

عبارت انگلیسی	معنای فارسی (نه ترجمه)	پیشنهاد شما
Break a leg!	موفق باشی	
It's raining cats and dogs	باران شدید	
No Pain, No gain	بدون کار، مزدی نیست.	

۲ دوئل صدایی (تمرین سرعت عمل و تغییر جایگاه صدا)

تصویر ۱۳

سناریو: گفت‌وگوی یک فیل بزرگ به نام «گنده‌بک» با یک مورچه عصبانی به نام «ریزه» این متن را باید به تنهایی اجرا کنید. هدف این است که بدون وقفه، بین صدای بم/کند و صدای زیر/تند تغییر حالت دهید.

مشخصات نقش فیل (گنده‌بک):

جایگاه صدا: قفسه سینه (Chest Voice) + کمی باد در لپ‌ها

ریتم: بسیار کند، شل و ول، کش‌دار

حس: گیج و مهربان

مشخصات نقش مورچه (ریزه):

جایگاه صدا: صدای سر (Head Voice) و تودماغی

ریتم: مسلسل‌وار، بسیار تند و پرخاشگر

حس: عصبانی و در حال له شدن

توضیح صحنه: پای فیل در حال فرود آمدن روی زمین است و مورچه در زیر پای او جیغ می‌زند.

ریزه (با جیغ و سرعت بالا): آهای! پاتو نذاری زمین... صبر کن! من اینجام! من اینجام!

گنده‌بک (خیلی آرام، با صدای بم و نفس‌دار): اِ اِ؟ ... چه ... صدای ... نازکی ... میاد ... ولی ... هیچی ... معلوم ... نیست!

ریزه (حرص می‌خورد، تند): کور که هستی، کر هم که شدی! بابا اون ستون رو بذار کنار... من زیر پاتم! له شدم گنده‌بک!

گنده‌بک (تعجب‌احمقانه، کمی مکث): آها... تویی؟ ... فکر کردم... صدای... وجدانمه... که میگه... رژیتم... بگیر...

ریزه (نفس نفس زدن سریع): وجدان چیه بابا؟! پاتو بردار... نفسم برید... مردم از بس داد زدم... هوووو!

گنده‌بک (خنده آرام و لرزشی): هه... هه... هه... ببخشید... کوچولو... اصلاً... حس‌ات... نکردم.

نکته

نکات پیشنهادی برای اجرای تمرین

تکنیک تنفس: برای گنده‌بک، قبل از دیالوگ، هوای زیادی را داخل ریه حبس کنید تا صدا پرحجم شود. برای ریزه، نفس‌های کوتاه و سطحی (از بالای سینه) بکشید.

حالت بدن: وقتی جای گنده‌بک حرف می‌زنید، شانه‌ها را پایین بیندازید و روی صندلی ولو شوید. وقتی جای ریزه حرف می‌زنید، شانه‌ها را بالا بدهید، گردن را سفت کنید و عضلات صورت را جمع کنید. چالش سرعت: سعی کنید فاصله‌ی بین دیالوگ‌ها را به صفر برسانید. هنر دوبلور این است که به سرعت از «فیل» به «مورچه» تبدیل شود.

همه‌مهمه جمعیت

در انیمیشن‌ها وقتی وارد بازار یا استادیوم می‌شویم، صدای جمعیت شنیده می‌شود. این صدا ضبط شده نیست، بلکه دوبلورها آن را می‌سازند. راز یک همه‌مهمه خوب این است که کلمات نامفهوم باشند و هیچ جمله‌ای نباید برجسته‌تر از بقیه شنیده شود.

به دو گروه تقسیم شوید.

گروه الف (بازار قدیمی): همه با هم، اما با صدای «زمزمه‌وار» و «زیر لب» کلماتی مثل «قیمتش چنده؟»، «بیا اینجا»، «آقا مراقب باش»، «سیب تازه» را تکرار کنید. هیچکس مگر فروشنده‌های دوره‌گرد نباید فریاد بزند. گروه ب (استادیوم ورزشی): همه با هم با «هیجان بالا» کلماتی مثل «برو جلو»، «پاس بده»، «ای وای»، «گلش کن»، «بزن دیگه مردنی» را بگویید. همه‌مهمه‌ها را ضبط و پس از شنیدن در مورد آنها بحث و گفت‌وگو کنید.

هماهنگی با تصویر و حرکات دهان (Sync & Lip Sync)

در پویانمایی، حرکت کاراکترها معمولاً طبیعی نیستند؛ بلکه اغراق‌آمیز و نمایشی‌اند. یک شخصیت ممکن است با چشم‌های خیلی بزرگ تعجب کند یا با دهان باز و کشیده بخندد. دوبلور باید صدایش را با همین اغراق‌ها هماهنگ کند.

۱- تکنیک «مثلث نگاه»

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های هنرجویان در سینک گفتن دیالوگ‌ها این است: «در دوبله چطور هم‌زمان هم متن را بخوانیم، هم تصویر را ببینیم؟» اشتباه بزرگ این است که سرتان را مدام بالا و پایین کنید (پینگ‌پونگی). این کار باعث گم کردن متن می‌شود.

روش صحیح:

الف) متن را روی «پایه‌نت» (زمانی که ایستاده دوبله می‌کنید) یا میز مخصوص دوبله را طوری قرار دهید که به نسبت نمایشگر پایین‌تر باشد یا آن را به گونه‌ای با یک دست بالا بگیرید که خط نگاه شما، هم‌زمان متن و تصویر را ببیند. البته امروزه در دوبله معمولاً متن را کنار تصویر قرار می‌دهند. (در هر صورت فاصله متن و تصویر حداقل باشد).

ب) چشمان شما نباید حرکت بزرگ داشته باشد؛ بلکه باید دیالوگ را عکاسی کنید، یعنی یک نگاه سریع به جمله بیندازید و آن را در حافظه موقت نگه دارید و موقع بیان دیالوگ، چشمانتان را به دهان کاراکتر بدوزید.

۲- توجه به حروف لبی

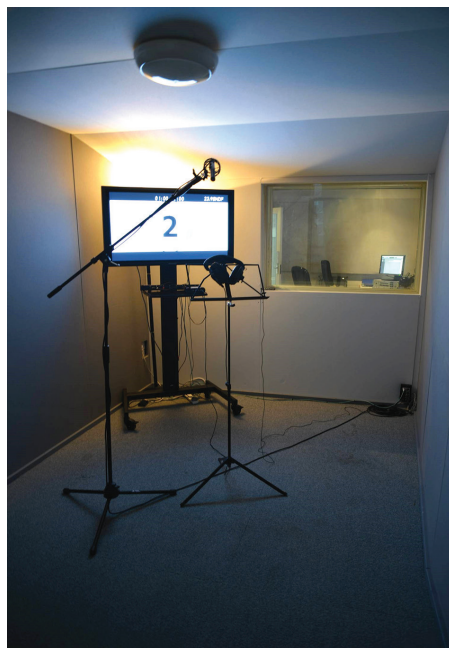
حروف «ب، پ، م» باعث بسته شدن کامل لب‌ها می‌شوند. در انیمیشن هر جا لب‌های کاراکتر به هم چسبید، شما هم باید دقیقاً در همان لحظه یکی از این حروف (یا حروفی که دهان را می‌بندند) را ادا کنید.

۳- توجه به مصوت‌ها

مصوت‌های (آ، ای، او) و شکل دهان کاراکتر را باید تا حای ممکن دقیق اجرا کرد. (مثل Go با برووو)

۴- سینک حسی و بدنی

سینک فقط به اندازه کاراکتر صحبت کردن نیست. اگر کاراکتر در تصویر در حال پرتاب کردن یک سنگ است، صدای شما هم باید فشار و زور زدن را دقیقاً در لحظه پرتاب داشته باشد.

تصاویر ۱۴ و ۱۵- نمونه استودیوهای دوبله انیمیشن

صحنه‌ای کوتاه ۲ تا ۵ دقیقه‌ای از یک انیمیشن انتخاب کنید. ابتدا با صدا و بعد چندین بار بدون صدا آن را تماشا کنید. شدت باز و بسته شدن دهان و حرکات او را تحلیل و به یاد بسپارید. حالا متن دیالوگ را اجرا کنید و طول مصوت‌ها (آ، او، ای) را با باز و بسته شدن دهان هماهنگ کنید. در گام بعد همان صحنه را دوباره اجرا کنید، اما این بار اغراق بیشتری به صدا بدهید (کشش بیشتر، تغییرات ناگهانی، انرژی بالاتر). هر دو نسخه را ضبط و در کلاس ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی

حتماً روی صدای اصلی فیلم تمرین کنید نه نسخه دوبله.

نکته

۵- تغییرات ناگهانی

شخصیت‌های کارتونی خیلی وقت‌ها از یک حالت به حالت دیگر می‌پزند (مثلاً از خشم به شادی، یا از ترس به شجاعت). دوبلور باید بتواند با حفظ رنگ صدای خود حالت‌های مختلف شخصیت را اجرا کند.

یک خرگوش ترسو را در نظر بگیرید. فرض کنید که از موضوعی به شدت غافلگیر شده و ترسیده است. دیالوگ شما با یک ترس اغراق‌آمیز شروع می‌شود. حال بر طبق این روند سایر جملات را ضبط کنید: شروع جمله: «من فکر می‌کنم...» (با صدای لرزان و آرام)
ناگهان: «باید فرار کنم!!!!!!» (با جیغ بلند و اغراق شده)

فعالیت
کارگاهی

۶- بازی جلوی میکروفون (Microphone Technique):

نزدیک شدن به میکروفون: برای صحنه‌های احساسی، پیچ یا درونی
دور شدن از میکروفون: برای فریاد زدن یا صدا زدن کسی که در فاصله دور است. از دور (برای جلوگیری از «دستور» شدن صدا)

نکته

«دستور» شدن صدا یعنی وقتی شدت صدا بیش از اندازه باشد (فریاد زدن) صدا یا نزدیکی بیش از حد به میکروفون باعث شود سیگنال صوتی از توان ضبط فراتر برود و صدا به صورت خش‌دار، شکسته و غیرطبیعی شنیده شود.

تصویر ۱۶

آف‌اسکرین (Off-Screen): وقتی کاراکتر در کادر نیست، نیازی به لیپ سینک ندارید اما باید صدا طوری باشد که حضور او حس شود.

پژوهش

آیا تا به حال اصطلاح دیالوگ «پس‌سری» یا «پس‌گردنی» را در دوبله زبان فارسی شنیده‌اید؟ در این خصوص تحقیق کنید و نتیجه را با نمونه‌هایی در کلاس ارائه دهید.

اشتباهات رایج در دوبله پویانمایی

اشتباه رایج	روش صحیح
اغراق بی‌دلیل: جیغ زدن‌های مداوم برای بامزه شدن	منطق روایی: اغراق باید فقط وقتی باشد که موقعیت داستان ایجاب می‌کند.
تقلید کورکورانه: تلاش برای تقلید صدای دوبلورهای مشهور	خلق یکتا: صدای خودتان را پیدا کنید. تقلید همیشه مصنوعی است.
شوخی‌های لوس: استفاده از تکیه کلام‌های فضای مجازی تاریخ‌دار	طنز ماندگار: استفاده از شوخی‌های بجا که در ذات دیالوگ اصلی اثر است.
فشار به گلو: تیپ‌سازی‌های غیراصولی و خشن	بهداشت صوتی: صدا را به صورت اصولی بدون فشار در قفسه سینه، سر و گلو بسازید.

صحنه‌ای کوتاه بین ۱ تا ۳ دقیقه از یک پویانمایی (انیمیشن) را انتخاب کنید که دارای شخصیت‌هایی با ویژگی‌های فیزیکی متمایز باشد. ترجمه‌ای از آن صحنه را بیابید یا خودتان انجام دهید. تا حد امکان آن را بومی‌سازی کنید. سعی کنید با حذف و اضافه معقول کلمات، به سینک درستی با دهان کاراکترها (لیپ‌سینک) برسید.

حالا چندین بار متن را با انیمیشن تمرین کنید، اما این بار تمرکزتان فقط روی کلمات نباشد؛ بلکه روی «تیپ‌سازی» و تغییر جنس صدایتان کار کنید. آنقدر که صدای جدید برایتان عادی شود و جای نفس‌گیری‌ها و خنده‌های کاراکتر را دقیق بیابید. حالا صدای اصلی انیمیشن را قطع کرده و بدون صدای شاهد (صدای اصلی) این بخش کوتاه را با تیپ‌سازی مخصوص خود دوبله کنید. صدای خود را ضبط کرده و نسخه نهایی صدا را با انیمیشن سینک کرده (تدوین کنید) و در کلاس ارائه نمایید.

چک‌لیست اجرای نهایی دوبله پویانمایی

در زیر فهرستی برای شما آماده شده که بهتر است مطابق آن روند ارائه پروژه‌های خود را بررسی نمایید.

۱- آناتومی و فیزیک شخصیت را تحلیل کنید؛

جثه، نوع راه رفتن، گردن (دراز یا کوتاه)، دندان‌ها و بینی کاراکتر را بررسی کنید و صدایی متناسب با آن طراحی نمایید.

۲- هماهنگی با تصویر (سینک) را انجام دهید؛

زمان‌بندی، تطبیق مصوت‌های گفتار (باز و بسته شدن دهان) و مهم‌تر از آن، هماهنگی صدا با «تکان‌های بدن» و «پرش‌های» شخصیت را مدیریت کنید.

۳- اغراق و انرژی مناسب را انتخاب کنید؛

متناسب با فضای فانتزی اثر، سطح انرژی را بالاتر از حالت عادی ببرید. از فریادهای کارتونی، خنده‌های ریز و تغییرات ناگهانی لحن نترسید.

۴- ثبات تیپ (تداوم حسی) را تنظیم کنید؛

مراقب باشید که در طول اجرا، جنس صدایی که ساخته‌اید (مثلاً صدای پیرزن یا کودک) تغییر نکند و تا آخرین لحظه یک‌دست باقی بماند.

۵- ضبط نهایی را انجام دهید؛

در صورت نبود امکانات استودیویی با میکروفون گوشی، در محیط آرام و با رعایت فاصله مناسب از میکروفون (برای جلوگیری از دیستورت شدن در فریادها) صدا را ضبط نمایید.

۶- نسخه نهایی را ارائه کنید؛

صدا را با انیمیشن سینک کرده و حتی اگر برایتان مقدور است افکت‌های صوتی ضروری (مثل صدای پا یا ضربه) را نیز اعمال نمایید و خروجی را چندین بار پیش از ارائه ببینید. در صورت وجود مشکلات احتمالی، اصلاح لازم را انجام دهید.

ارزشیابی شایستگی دوبله پویانمایی (انیمیشن)

نام و نام خانوادگی	شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	نام و نام خانوادگی
کد حرفه	کد پیمانانه/پودمان	استاندارد عملکرد کار:	کد حرفه
کد وظیفه شغل	سطح صلاحیت	دوبله ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای از پویانمایی‌های موجود ترجمه شده مصوب؛ شامل حس‌های متنوع از قبیل خشم، گریه، خنده و سایر عواطف، بدون باندسازی و افکت‌گذاری مبتنی بر مبنای صدایپیشگی	کد وظیفه شغل
کد کار	سطح شایستگی	مهارت	کد کار

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد(شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب‌شده
۱	انتخاب شخصیت و آماده‌سازی	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دیالوگ، پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب شخصیت متناسب با توانایی متن و تمرین اولیه، آمادگی ذهنی برای اجرای خلاق، درک ویژگی‌های اولیه شخصیت (سن، انرژی، تیپ)	۳	
				انتخاب شخصیت متناسب با توانایی صوتی، آمادگی متن و تمرین اولیه، آمادگی ذهنی برای اجرای خلاق	۲	
				عدم توانایی در انتخاب شخصیت و آماده‌سازی	۱	
۲	تحلیل شخصیت و تصویر	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دیالوگ، پخش تصویر نمایش صحنه پویانمایی بدون صدا/با صدا زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تشخیص دقیق تیپ شخصیت، درک اغراق در حرکت و رفتار، تحلیل ریتم و انرژی صحنه، هماهنگی لحن با فضای پویانمایی	۳	
				تشخیص تیپ شخصیت، درک نسبی اغراق در حرکت و رفتار، تحلیل ریتم و انرژی صحنه	۲	
				عدم توانایی در تحلیل شخصیت و تصویر	۱	
۳	طراحی صدا و اجرای اولیه	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دیالوگ، پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	خلق صدای متمایز برای شخصیت، به کارگیری صداهای غیر کلامی (خنده، نفس، واکنش‌ها)، هماهنگی نسبی با حرکت تصویر، استفاده از تغییر تن و ریتم	۳	
				خلق صدای متمایز برای شخصیت، به کارگیری صداهای غیر کلامی (خنده، نفس، واکنش‌ها)، هماهنگی نسبی با حرکت تصویر	۲	
				عدم توانایی در طراحی صدا و اجرای اولیه	۱	
۴	اجرای نهایی (هماهنگی با تصویر)	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دیالوگ، پخش تصویر زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	هماهنگی کامل با حرکت دهان و بدن شخصیت، تغییرات به موقع در لحن، حفظ ریتم و انرژی صحنه، اغراق کنترل شده در بیان	۳	
				هماهنگی با حرکت دهان و بدن شخصیت، تغییرات به موقع در لحن، حفظ ریتم و انرژی صحنه	۲	
				عدم توانایی در اجرای نهایی	۱	
۵	اصلاح و تثبیت شخصیت	مکان: استودیو تجهیزات: میکروفن، هدفون، متن دیالوگ، پخش تصویر زمان: ۴۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تشخیص دقیق اشکالات اجرا، اصلاح صدا و لحن، حفظ یکپارچگی شخصیت در کل اجرا، ارائه نسخه نهایی	۳	
				تشخیص اشکالات اجرا، اصلاح صدا و لحن، ارائه نسخه نهایی	۲	
				عدم توانایی در اصلاح و تثبیت شخصیت	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	غیرفنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط موثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت، اخلاق/ ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آمادگی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت‌پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/زیست‌محیطی: صرفه‌جویی در مصرف انرژی	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به‌خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آمادگی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه‌ای از جمله مسئولیت‌پذیری را رعایت می‌کند. نظافت محیط کار و صرفه‌جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	۲	
				عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه‌ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت‌پذیری، آمادگی بدن و بیان	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

☐ بلی

☐ خیر

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان چهارم

گویندگی

از جمله قالب‌های برنامه‌های تلویزیونی، برنامه‌های گفت‌وگو محور است که در میان گونه‌های مختلف برنامه‌سازی رادیویی و تلویزیونی، یکی از محبوب‌ترین و پرمخاطب‌ترین گونه‌ها به‌شمار می‌روند. در این گونه برنامه‌سازی، به‌ویژه در قالب «مصاحبه‌باز» (که کل برنامه حول یک سؤال محوری و یک سوژه اصلی شکل می‌گیرد)، کیفیت اجرا و میزبانی چنان نقش تعیین‌کننده‌ای دارد که در صورت رعایت قوائد استاندارد رسانه و اقبال مردمی، نه تنها برنامه، بلکه نام مجری نیز به شهرت و ماندگاری می‌رسد؛ تا جایی که گاهی مخاطبان نام برنامه را با نام مجری یکی می‌دانند. برنامه‌های گفت‌وگو محور در مقایسه با بسیاری از گونه‌های پرتعداد تلویزیونی، با کمترین هزینه تولید، بیشترین تأثیرگذاری اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و حتی سیاسی را دارند.

واحد یادگیری ۱

اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور

یک مجری توانمند برای اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور، به چه مهارت‌هایی نیاز دارد؟

در این واحد یادگیری هنرجویان می‌آموزند که برای اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور علاوه بر سواد رسانه‌ای و ادب شخصی، باید از سواد عمومی و تخصصی قابل قبول، مطالعه مستمر، تسلط بر موضوع، صدای رسا و بیان روان، انتخاب واژگان دقیق، آراستگی ظاهری مناسب و توانایی برقراری ارتباط مؤثر برخوردار باشند. گام به گام مهارت‌های لازم برای اجرای برنامه در تلویزیون را کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

اجرا و تهیه یک برنامه گفت‌وگو محور به مدت ۱۰ تا ۳۰ دقیقه با حضور حداقل یک مهمان، در یکی از حوزه‌های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، ورزشی، علمی و هنری با رعایت اصول اجرا، تعامل مؤثر و زمان‌سنجی با حفظ جذابیت شنیداری/دیداری

مقدمه

برنامه‌های گفت‌وگو محور (Talk Show/Interview Show) نزدیک به هشت دهه است که در میان گونه‌های مختلف برنامه‌سازی رادیویی و تلویزیونی، یکی از محبوب‌ترین و پرمخاطب‌ترین گونه‌ها به شمار می‌روند. مجری این گونه برنامه‌ها باید از سواد عمومی و تخصصی قابل قبول، مطالعه مستمر، تسلط بر موضوع، صدای رسا و بیان روان، انتخاب واژگان دقیق، آراستگی ظاهری مناسب و توانایی برقراری ارتباط مؤثر برخوردار باشد. نکته مهم دیگر این است که امروزه با گسترش پلتفرم (سکو)های دیجیتال، پادکست‌ها و ویدئوکست‌های گفت‌وگو محور و مصاحبه محور در شبکه‌های اجتماعی، آپارات، یوتیوب و اینستاگرام نیز مخاطبان میلیونی پیدا کرده‌اند و این مهارت از انحصار رادیو و تلویزیون خارج شده و به یکی از مشاغل پرتقاضای بازار کار تبدیل شده است. در این واحد یادگیری، شما گام به گام یاد می‌گیرید یک برنامه گفت‌وگو محور استاندارد ۱۰ تا ۳۰ دقیقه‌ای را از انتخاب موضوع تا تدوین نهایی و انتشار، به صورت کاملاً حرفه‌ای تولید کنید.

تصویر ۱

مهمان و سوژه، گام اول برنامه گفت‌وگو محور

انتخاب موضوع و مهمان، اولین و مهم‌ترین گام تولید برنامه گفت‌وگو محور است که موفقیت کل برنامه به آن بستگی دارد. یک انتخاب اشتباه در این مرحله می‌تواند تمام زحمات بعدی را بی‌اثر کند، زیرا موضوع باید مخاطب را جذب کند و مهمان باید بتواند آن را به خوبی باز کند. هرچند که شما در این واحد قرار است اجرای برنامه را فراگیرید اما دانستن مقدمات تهیه و تولید چنین برنامه‌ای برای شما بسیار مهم است، زیرا درک فرایند کلی به اجرای بهتر کمک می‌کند.

باید بدانید که گونه‌ای از برنامه‌های گفت‌وگو محور بر پایه اجراکننده آن ساخته و پرداخته می‌شود. یعنی مجری علاوه بر وظیفه اجرای برنامه، خود مؤلف و تهیه‌کننده نیز هست؛ مانند جو روگان در پادکست معروف خود (Joe Rogan Experience) که شخصاً موضوعات و مهمانان را انتخاب می‌کند و برنامه‌اش به یکی از پرمخاطب‌ترین پادکست‌های جهان تبدیل شده است. با این توضیح وظیفه انتخاب موضوع را با هنر جو جلو می‌بریم.

در این مرحله هنر جو باید موضوعی جذاب، به روز و قابل بحث انتخاب کند، جامعه هدف را شناسایی و تحلیل کند (مانند بررسی سن، جنسیت، سطح تحصیلات، علایق و مشکلات روزمره مخاطبان هدف) و مهمانی متناسب با موضوع و مخاطب دعوت نماید. برای مثال، اگر مخاطبان جوانان شهری باشند، موضوعاتی مانند

چالش‌های شغلی، روابط مدرن یا تأثیر شبکه‌های اجتماعی مناسب‌تر است، در حالی که برای مخاطبان میان‌سال، مسائل خانوادگی یا اقتصادی اولویت دارد.

نکته

حتی در برنامه‌های فردمحور هم، اتاق فکری شامل چند تن که هر کدام تخصص‌های جداگانه‌ای دارند یک نفر برای سوژه‌یابی، یکی برای تحقیق و دیگری برای تحلیل مخاطب تشکیل می‌گردد تا به مجری در راستای برنامه‌سازی و سوژه‌یابی کمک کنند. بنابراین شما هم می‌توانید از دوستان، خانواده یا هم‌کلاسی‌های خود درخواست کنید تا در ساز و کاری منظم (مثلاً جلسات هفتگی) در قالب اتاق فکر به شما کمک کنند. این همکاری نه تنها ایده‌های تازه می‌آورد، بلکه از نظر شخصی و احساسی در انتخاب موضوع جلوگیری می‌کند.

شاخصه‌های انتخاب سوژه و مهمان چیست؟

برای انتخاب موضوع برنامه یا همان سوژه اصلی و مهمان مرتبط با آن باید موضوعات را دسته‌بندی کنید (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، ورزشی، علمی، هنری، روان‌شناختی، سیاسی، تاریخی، فناوری و غیره). حالا تم برنامه را براساس یکی از این موضوعات انتخاب کنید. به داغ بودن هر دسته و پرسشگری مردم توجه ویژه داشته باشید تا بتوانید مخاطبان بیشتری جذب کنید. منابع خوبی برای شناسایی موضوعات داغ شامل ترندهای شبکه‌های اجتماعی (مانند شبکه X (توییتر سابق)، اینستاگرام)، اخبار روز، نظرسنجی‌های برخط (آنلاین) وجود دارد. اکنون نوبت به انتخاب مهمان می‌رسد. فرض اولیه ما این است که شما در دعوت از مهمان محدودیت ندارید هرچند که مسلماً چنین نیست (در واقعیت، باید از افراد در دسترس شروع کنید). حالا با این فرض مهمان یا مهمانانتان را انتخاب کنید. آراستگی ظاهری، تسلط بر موضوع، قدرت بیان شیوا، جذابیت شخصیتی (مانند شوخ‌طبعی یا صداقت)، تناسب فرد با موضوع و جامعه هدف در انتخاب شما بسیار مؤثر است. مهمان ایده‌آل کسی است که تجربیات منحصر به فرد داشته باشد، بتواند داستان بگوید و مخاطب را تحت تأثیر قرار دهد. تنوع مهمانان نیز مهم است: گاهی یک کارشناس، گاهی یک فرد عادی با تجربه واقعی، یا حتی ترکیبی از هر دو.

نکته

برنامه‌های گفت‌وگو محور دسته‌بندی‌های متفاوتی دارد. از جمله انواع مناظره (بحث رقابتی دو یا چند نفر)، مصاحبه باز (تمرکز عمیق بر یک نفر)، میزگرد (گفت‌وگوی گروهی کارشناسان)، طنز و تفریح (با عناصر سرگرمی و جوک)، پرسش و پاسخ زنده (با مشارکت مخاطبان) و نظایر آن. بنابراین شما حتماً باید ژانر یا گونه برنامه را نیز از ابتدا مد نظر داشته باشید. هر گونه از این قالب‌ها نیازمند استراتژی متفاوت است؛ مثلاً در مناظره، مجری باید بی‌طرف بماند و زمان را عادلانه مدیریت کند، در حالی که در مصاحبه باز، تمرکز بر عمق احساسی و شخصی (تمرکز بر عمق احساسات شخص مصاحبه شونده) است.

فعالیت
کارگاهی ۱

گروهی حداقل ۳ نفره و حداکثر ۷ نفره تشکیل دهید. ابتدا منابع معتبر (اخبار، شبکه‌های اجتماعی) را بررسی کنید و ۵ موضوع داغ هفته را پیدا کنید. برای هر کدام یک یا دو مهمان پیشنهادی (با ذکر نام واقعی و دلایل انتخاب) ارائه دهید. سپس در کلاس، پیشنهادهای خود را ارائه کنید و با کمک هنرآموز خود در مجموع بهترین‌ها را انتخاب نمایید.

سؤال، رکن اساسی اجرای برنامه گفت‌وگو محور

طراحی سؤال و مسیر برنامه، قلب تپنده برنامه گفت‌وگو محور است. سؤال‌های خوب، برنامه را جذاب و منسجم می‌کند و مانند یک نقشه راه، گفتگو را هدایت می‌کند. هرچند که در دل برنامه ممکن است سؤالات از پیش تعیین نشده‌ای (بداهه) از جانب مجری مطرح شود اما باید پیش از برنامه با دست پر بر پایه اهداف برنامه، ویژگی‌های مهمان، موضوع اصلی و پرسشگری اجتماعی سؤالاتی طرح شوند.

تصویر ۲- لری کینگ

انواع سؤال‌ها می‌توانند به شرح زیر باشند:

سؤالات باز: برای تشویق به توضیح گسترده (مثل «تجربه‌تان از این چالش چه بود؟»)

سؤالات بسته: برای تأیید یا پاسخ کوتاه (مثل «آیا این روش موفق بود؟»)

سؤالات تحریک‌کننده: برای برانگیختن بحث عمیق‌تر (مثل «چرا بخشی از جامعه هنوز این مسئله را قبول ندارد؟»)

سؤالات احساسی: برای ایجاد ارتباط عاطفی (مثل «در آن لحظه چه حسی داشتید؟»)

سؤالات تحلیلی: برای بررسی علل و نتایج (مثل «دلایل کسری بودجه امسال چه بودند؟»)

سؤالات دنباله‌دار: سؤالاتی که به چند بخش تقسیم می‌شوند و بر اساس جواب مهمان به یکی از بخش‌های سؤال، ممکن است بخش بعدی تغییر کند. در واقع مجموعه‌ای از چند سؤال برای رسیدن به یک هدف را می‌گویند. (مثلاً وقتی مجری از مهمان می‌پرسد: «یعنی شما با همکارانتان در ابتدا اختلافی نداشتین؟» اگر اختلافی وجود نداشته، در ادامه پرسیده می‌شود: «پس از کی اختلافتون شروع شد؟» ولی اگر از ابتدا اختلاف وجود داشته است، پرسیده می‌شود: «پس چرا با وجود اختلاف، این کار رو انجام دادین؟»)

سؤالات پیگیرانه: برای پیگیری پاسخ قبلی با روشن شدن پیام گفت‌وگو (مثل «یعنی منظورتان این است که...؟»)

این انواع می‌توانند مهمان یا مهمانان و مخاطب را تا پایان برنامه در چارچوب آن نگه دارند و از پراکندگی بحث جلوگیری کنند.

در حین نوشتن سؤال به واکنش‌های احتمالی مردم و مهمان باید توجه داشته باشید؛ سؤالات نباید خیلی شخصی یا تهاجمی باشند مگر اینکه با مهمان هماهنگ شده باشد. همچنین، مسیر برنامه را مانند یک قوس داستانی طراحی کنید: شروع با سؤالات سبک و معرفی‌کننده برای گرم کردن فضا، میانه با سؤالات عمیق، و پایان با سؤالاتی برای رسیدن به نتیجه‌گیری که البته در برخی موارد می‌توان این قاعده را نقض کرد.

باتوجه به فعالیت کارگاهی ۱، یکی از موضوعات را انتخاب و مهمان خود را نیز مشخص نمایید. حال حداقل ۳۰ سؤال مرتبط با برنامه طرح کنید (حداقل ۵ مورد از هر نوع سؤال) و مسیر کلی برنامه (شروع، میانه، پایان) را ترسیم کنید. آن را در کلاس ارائه دهید و از هم‌کلاسی‌ها بازخورد بگیرید.

آماده‌سازی برای اجرای موفق

پیش‌تولید مرحله‌ای است که مجری و عوامل، همه چیز را پیش از شروع ضبط به‌طور کامل آماده می‌کنند تا در لحظه اجرا، تمرکز تنها بر کیفیت اجرا و تعامل با مهمان باشد. این مرحله مانند ساخت پایه‌های یک ساختمان است؛ هرچه محکم‌تر، اجرای نهایی پایدارتر.

در شرایط هنرستان که معمولاً تنها یک دوربین معمولی یا یک تلفن همراه هوشمند و سه پایه ساده و نور غیرحرفه‌ای در اختیار است، این مرحله اهمیت بیشتری پیدا می‌کند چرا که هنرجو باید با حداقل امکانات کیفیت مناسبی ارائه دهد و خلاقیت به خرج دهد. در اجرای رادیویی و صوتی هم به‌طور طبیعی امکانات همه هنرجویان به اندازه یک استودیوی حرفه‌ای صدا نیست، بنابراین تمرکز بر صدای واضح و محیط آرام ضروری است. به‌طور معمول، هماهنگی نهایی با مهمان (تماس یا پیام ۲۴ ساعت قبل برای تأیید، ارسال سؤالات اصلی برای آمادگی مهمان بدون فاش کردن کامل تمام ظرایف، تعیین دقیق زمان و مکان ضبط)، انتخاب مکان مناسب ضبط (اتاق آرام بدون اکو، نور طبیعی کنار پنجره برای چهره طبیعی، پس‌زمینه ساده و بدون شلوغی مانند دیوار سفید یا کتابخانه مرتب، اجتناب از صداهای خارجی مانند فن یا خیابان)، تنظیم فنی دوربین (در تلفن همراه قرار دادن روی حالت هواپیما برای جلوگیری از مزاحمت، حافظه کافی، شارژ کامل، کیفیت حداقل ۱۰۸۰p، میکروفون خارجی، تست صدا و تصویر چندین بار)، آماده‌سازی شخصی مجری (آراستگی لباس مناسب با موضوع برنامه که حتی در اجرای رادیویی نیز باید لحاظ شود زیرا بر اعتماد به نفس و تعامل مجری تأثیر دارد - گرم کردن صدا با تمرین‌های آوایی و تنفسی، مرور فهرست برنامه و سؤالات، گرم کردن حداقلی) می‌تواند به کیفیت اجرای گرداننده برنامه کمک کند.

علاوه بر این، آماده کردن عناصر جانبی مانند موسیقی ورود/خروج ساده (از اپلیکیشن‌های رایگان)، لوگو یا عنوان برنامه روی صفحه، یا یک بطری آب و پذیرایی حداقلی از مهمان، حس حرفه‌ای بودن را حتی در این شرایط بروز می‌دهد.

چگونه اجرای بهتری داشته باشیم؟

برای اجرای بهتر نیاز به تمرین و آموزش حرفه‌ای است. بهترین تمرین‌ها بدون حضور ذهن ثمره چندانی ندارند. شما هرچه روی مباحث اصلی، سؤال‌ها و مهمانان اشراف بیشتری داشته باشید، خروجی بهتری خواهید داشت. تحقیق عمیق درباره مهمان (خواندن کتاب‌ها، تماشای مصاحبه‌های قبلی یا جستجوی سابقه) از جمله کارهای کلیدی است.

□ اجرای خشک (بدون امکانات ضبط و آیت‌ها و میان‌برنامه‌های تعیین شده) کامل برنامه حداقل دو بار با زمان‌سنج. این تمرین علاوه بر افزایش تسلط و رفع ایرادهای احتمالی (مانند طولانی شدن یک بخش) را نیز برطرف و همچنین به شما در پیشبرد اهداف برنامه کمک می‌کند. به‌خصوص زمانی که ممکن است رخدادهای پیش‌بینی نشده اتفاق افتد.

□ تمرین سناریوهای بحران: حال فرض کنید مهمان دچار مشکل شده (مثل تأخیر یا عدم تمایل به پاسخ)، برنامه را ترک کرده یا سؤالی جنجالی پیش آمده؛ در این موقعیت فرضی، تمرین بداهه‌پردازی و بداهه‌گویی بسیار لازم می‌نماید. می‌توانید با دوستان نقش بازی کنید.

□ دیگر ملزومات: در آخر هم گرم کردن صدا (با خواندن شعر یا متن بلند)، آراستگی و پیرایش، حفظ ثبات روحی و داشتن نشاط و انرژی مناسب پیش از ضبط را فراموش نکنید. انرژی مثبت مجری به مهمان و مخاطب منتقل می‌شود.

در مقابل دوربین، به همراه تیم تولید، مکان ضبط خود را در کلاس یا حیاط هنرستان یا محیط بیرونی آماده کنید. اجرای خشک ۱۰ تا ۱۵ دقیقه‌ای (با نقش مهمان توسط هم‌کلاسی) انجام دهید و فایل را برای بازبینی به کلاس بیاورید. بازخورد فقط بر کیفیت آمادگی و اجرای مجری متمرکز باشد (مانند سرعت کلام، انرژی و مدیریت زمان).

میزبانی

در بسیاری از استانداردهای رسانه گاهی به مجری یا گرداننده برنامه، میزبان گفته می‌شود. این عنوان در زبان فارسی هم بسیار پسندیده و قابل تأویل است. در واقع مجری، میزبان یک گفت‌وگوست که فارغ از جدل‌های احتمالی، ممکن است میلیون‌ها چشم و گوش نیز او را همراهی کند. او به‌واقع میزبان مهمانان بسیاری است که به سبب موضوع، مهمان یا خود میزبان، برنامه را همراهی می‌نمایند. میزبانی خوب مانند پذیرایی از مهمان است: گرم، محترمانه و سخاوتمندانه.

تصویر ۳

در لحظه اجرا، میزبان باید تمام دانش و ورزیدگی خود را که حاصل از تمرین و تجربه و سواد اوست به‌اجرا درآورد. در برنامه گفت‌وگومحور، کیفیت نهایی برنامه به‌طور مستقیم بسته به توانایی مجری در مدیریت لحظه، تعامل زنده و حفظ جذابیت دارد. مجریان افسانه‌ای مانند «لری کینگ» با گوش دادن فعال و سؤالات ساده اما عمیق، مهمانان بزرگ را به حرف می‌آوردند.

چگونه میزبان بهتری باشیم؟

در اجرای رادیویی و تلویزیونی تسلط صوتی و فیزیکی میزبان یا مجری بسیار مهم است. در رادیو، با واژه‌گزینی دقیق، بیان مناسب (تنوع لحن برای جلوگیری از یکنواختی، مکث‌های معنادار برای تأکید) و در تلویزیون علاوه بر تسلط صوتی، زبان بدن (حرکات طبیعی دست تا آرنج، حالت چهره پویا و لبخند واقعی) و ارتباط چشمی صحیح با مخاطب از طریق لنز دوربین با تمرین بیشتر برای شما به دست می‌آید. برای تسلط بیشتر، تمرین جلوی آینه یا ضبط از خود بسیار مفید است.

در مواقعی که مهمان برنامه به دلایلی شوق سخن گفتن کمتری نسبت به دیگران دارد با هدایت مهمان کم حرف (سؤالات باز و احساسی برای تشویق به باز شدن بحث) و مهمان پر حرف (قطع مؤدبانه با عباراتی مانند «تکته بسیار جالبی بود، اجازه دهید به جنبه دیگری بپردازیم» و هدایت به موضوع بعدی) بر تسلط اجرا و میزبانی خود بیافزایید.

زبان بدن مؤثر در کادر محدود دوربین آماتوری یا دوربین تلفن همراه (حرکت دست محدود اما معنادار، حالت چهره پویا و با انرژی) مهم‌تر از یک ضبط حرفه‌ای به نظر می‌آید. ضمن اینکه حتی در اجرای رادیویی نیز زبان بدن در تعامل بهتر با مهمان (نشستن راست، ژست باز و توجه به سخنان او) بسیار مؤثر است.

به طور کلی انتظار می‌رود میزبان بتواند:

- فضای صمیمانه‌ای در ۲-۳ دقیقه اول برنامه برای مهمان و مخاطب ایجاد کند (با سلام گرم، خوش و بش یا بذله‌گویی در چارچوب یا اشاره به نقاط مشترک).
- انسجام ساختاری و بازگشت به سؤال محوری یا موضوع اصلی (در صورت انحراف از آن با عبارتی مانند «این نکته مرتبط است، اما برگردیم به مسئله اصلی») را حفظ کند.
- در مواقع لازم بداهه‌پردازی طبیعی و روان داشته باشد (بدون پر کردن با «ام»، «اه» یا اصوات بی‌معنای دیگر).
- پایان‌بندی استاندارد و تأثیرگذار به همراه تشکر صمیمانه از مهمان داشته، مخاطب را به ادامه همراهی در نوبت‌های دیگر دعوت نماید و راه‌های تعامل با برنامه (مانند نظر در فضای مجازی یا دنبال کردن) را تبیین کند.

یک برنامه گفت‌وگو محور خبری، تفریحی یا هر شکل دیگر آن را (چه رادیویی چه تلویزیونی) انتخاب نمایید. آن را با دقت تماشا/گوش کنید و سؤالات مطرح شده را با آنچه که در ذهن شما به عنوان گرداننده فرضی می‌گذرد مقایسه کنید. با تجزیه و تحلیل دقیق برنامه تمام نکات مثبت و منفی را با تایم‌کد (زمان دقیق) یادداشت کرده (مثلاً «دقیقه ۵:۳۰ - قطع عالی مهمان پر حرف») و در کلاس ارائه نمایید. نظر هنجریان دیگر را با نظر خود مقایسه و در صورت نیاز در آن تجدید نظر کنید.

فعالیت
کارگاهی ۵

حالا شما میزبانید

بعد از آموختن مقدماتی از اجرای برنامه گفت‌وگو محور، وقت آن رسیده که یکی از قالب‌های آن را انتخاب کنید (میزگرد، مناظره، پرسش و پاسخ موضوعی یا مصاحبه باز) و در یک فضای نیمه حرفه‌ای برنامه‌ای ۱۰ تا ۲۵ دقیقه‌ای ضبط کنید.

فراموش نکنید که این ضبط، کار نهایی کلاسی شما نیست؛ بلکه یک مرحله پیش از آن است تا بتوانید با گرفتن بازخورد و نمره از طرف هنرآموز و هنجریان، اجرای نهایی بهتری داشته باشید. این فرایند تکرار و اصلاح، کلید حرفه‌ای شدن است.

تصویر ۴

فضای نیمه حرفه‌ای یعنی چه؟

هنرجو می‌تواند با فراهم آوردن حداقل‌های یک ضبط نیمه حرفه‌ای، خود را به استانداردهای اجرا نزدیک‌تر کند. درواقع فضای نیمه حرفه‌ای به معنی جوی است که شما را از مرحله غیرحرفه‌ای یا آماتوری خارج کرده و در مسیر حرفه‌ای به پیش می‌راند. فراموش نکنید که موارد زیر، حداقل‌ها هستند؛ یعنی نمی‌توان از هیچ کدام چشم‌پوشی کرد.

- یک تلفن همراه هوشمند با کیفیت ضبط (حداقل ۱۰۸۰p و ۳۰ فریم بر ثانیه)
- سه پایه ساده برای ثابت ماندن قاب و جلوگیری از لرزش
- میکروفون قابل اتصال به تلفن همراه (مانند میکروفون یقه‌ای ارزان یا حتی هندزفری) - در مدل رادیویی یا تلویزیونی میکروفون لازم است.
- مکان آرام کلاس، حیاط هنرستان، خانه یا استودیو با کنترل صدا و نور
- نور طبیعی کنار پنجره یا یک لامپ رومیزی ساده برای جلوگیری از سایه‌های تیره روی صورت
- پس‌زمینه تمیز مثل دیوار خالی، پرده تک‌رنگ یا کتابخانه مرتب - بدون اشیایی که توجه را پرت کنند.

برای ضبط بهتر و اجرای موفق چه کارهایی انجام دهیم؟

- گوشی را روی حالت هواپیما بگذارید، اعلان‌ها را خاموش کنید و حافظه را خالی کنید تا ضبط قطع نشود.
- مهمان را حداقل ۵ دقیقه قبل از شروع بنشانید، فضا را گرم کنید و یک بار دیگر سؤال اول را با او مرور کنید تا استرس‌های احتمالی کم شود.
- نیم نگاهی به ساعتی که برای حفظ زمان پشت دوربین و روی دیوار تعبیه شده داشته باشید. زمان را مدیریت کنید و طبق زمان‌سنجی از پیش تعیین شده (مثلاً ۵ دقیقه مقدمه، ۱۵ دقیقه بدنه) حرکت کنید.
- آب و نوشیدنی بدون گاز برای خودتان و مهمان آماده کنید تا علاوه بر آداب پذیرایی برای رفع مشکلات احتمالی در صدا چاره‌ای اندیشیده باشید.

- در اجرای تلویزیونی، قاب‌بندی مناسب داشته باشید: هر دو نفر در کادر، فاصله مناسب از دوربین (نه خیلی نزدیک نه دور).
- پس از ضبط، فایل را بلافاصله چک کنید تا اگر مشکلی بود، سریع قابل رفع باشد.

شاخص‌های ارزیابی مجری

- شروع قوی و مقدمه مناسب، معرفی صحیح موضوع و مهمان، گردش استاندارد سؤال و حفظ ضرب‌آهنگ مناسب (نه خیلی سریع نه کند)، ادبیات متناسب با برنامه و مدیریت اتفاقات از پیش تعیین نشده از جمله مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی عملکرد مجری است. بنابراین: با لبخند، سلام گرم و معرفی کوتاه خود، برنامه و مهمان شروع کنید.
- در اجرای تلویزیونی نگاه به لنز در زمان ارتباط با مخاطبان بسیار مهم است؛ گویی مستقیم به چشم مخاطب نگاه می‌کنید.
- به‌ویژه در اجرای رادیویی به نام برنامه، موضوع و نام و سمت مهمان بعد از یک رفت و برگشت سؤال و طی شدن یک مرحله از مسیر ذهنی برنامه، اشاره کنید. در یک سوم برنامه هم خلاصه‌ای کوتاه از مباحث تاکنون را برای مخاطب بیان کنید تا تازه‌واردها هم متوجه پیام ایجاد شده در برنامه بشوند.
- زبان بدن را باتوجه به تمرین‌های قبلی (نشستن راست، ژست باز، حرکات دست معنادار) به‌شکل استاندارد و مناسب حفظ کنید.
- با یک پایان‌بندی موجز و گرم در آخرین ۶۰ ثانیه به‌همراه خداحافظی با لبخند و انرژی، برنامه را پایان دهید.

تصویر ۵- زنده‌یاد مسعود اسکویی از مجریان بنام عرصه ورزش و میزگردهای ورزشی

حال فعالیت‌های ۳ و ۴ را با توجه به تمام ظرایف اجرا و ارزیابی، در کلاس بررسی کنید. از سایر هنرجویان بخواهید که نقاط ضعف و قوت اجرای شما را با ذکر شاهد مثال (مثل «دقیقه ۸: انرژی کم شد») ارائه دهند. سپس هر هنرجو یک اجرای نیمه‌حرفه‌ای واقعی با مهمان ضبط کند و برای گرفتن بازخورد نهایی، در کلاس ارائه دهد.

ارزشیابی شایستگی اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور

نام و نام خانوادگی		شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کد پیمانۀ بودمان	۳۴۳۵۱۲۰۳۴
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری	۱۲
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۴۱	کار:	اجرای برنامه‌های گفت‌وگو محور	مهارت

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب‌شده
۱	طراحی سوال و مسیرسازی	مکان: کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، پرینتر، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب جامعۀ هدف و مهمان برپایۀ موضوع، تناسب موضوع با مخاطب، هدف و شرایط جامعه، انتخاب استاندارد بودن شرایط کلامی و پوششی مهمان بر پایۀ قواعد برنامه	۳	
				انتخاب جامعۀ هدف و مهمان برپایۀ موضوع، تناسب موضوع با مخاطب، هدف و شرایط جامعه	۲	
				عدم توانایی در انتخاب موضوع و مهمان	۱	
۲	طراحی سوال و مسیرسازی	مکان: کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، پرینتر، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	طرح سوالات اصلی و فرعی، استاندارد بودن سوال بر پایۀ کوتاهی و بلندی و تناسب با برنامه و مهمان، تعیین مسیر و نقشه راه برنامه و تناسب آن با سوال‌ها، انعطاف‌پذیری بودن مسیر طراحی شده	۳	
				طرح سوالات اصلی و فرعی، استاندارد بودن سوال بر پایۀ کوتاهی و بلندی و تناسب با برنامه و مهمان، تعیین مسیر و نقشه راه برنامه و تناسب آن با سوال‌ها	۲	
				عدم توانایی در طراحی سوال و مسیرسازی	۱	
۳	پیش تولید	مکان: کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، پرینتر، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۶۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تعیین تعداد عوامل، میزان قطعات سخت‌افزاری لازم بر پایۀ امکانات، سبک پوشش و تطابق آن با برنامه، توجیه عوامل (تعریف وظایف هر فرد)، تقسیم متوازن وظایف، انتخاب محل ضبط، استانداردسازی شرایط ضبط	۳	
				تعیین تعداد عوامل، میزان قطعات سخت‌افزاری لازم بر پایۀ امکانات، سبک پوشش و تطابق آن با برنامه، توجیه عوامل (تعریف وظایف هر فرد)، تقسیم وظایف، انتخاب محل ضبط	۲	
				عدم توانایی در پیش تولید	۱	
۴	ضبط برنامه	مکان: کارگاه/استودیو ابزار و تجهیزات: دوربین، تلفن همراه، نور، سه‌پایه زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	جانمایی صحیح مجری و مهمان، حفظ استاندارد بیان و ریتم برنامه، بسندگی صوتی، کنترل زبان بدن، ارتباط مؤثر، گوش دادن پویا به مهمان، همگنی و ارتباط استاندارد با عوامل، مدیریت ضبط و روابط انسانی	۳	
				جانمایی صحیح مجری و مهمان، حفظ استاندارد بیان و ریتم برنامه، بسندگی صوتی، کنترل زبان بدن، ارتباط مؤثر، گوش دادن پویا به مهمان	۲	
				عدم توانایی در ضبط برنامه	۱	
۵	ویرایش و تدوین	مکان: کارگاه/استودیو ابزار و تجهیزات: دوربین، تلفن همراه، نور، سه‌پایه زمان: ۴۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	حذف موارد غیر استاندارد در ضبط، انتخاب موسیقی برای تیتراژ آغاز و پایان، اصلاح رنگ، نور و صدا، تدوین و خروجی نهایی، جانمایی مناسب آیتم‌های احتمالی (گزارش، اینفوگرافیک، وله انواع میان برنامه)	۳	
				حذف موارد غیر استاندارد در ضبط، انتخاب موسیقی برای تیتراژ آغاز و پایان، اصلاح رنگ، نور و صدا، تدوین و خروجی نهایی	۲	
				عدم توانایی در ویرایش و تدوین	۱	
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	غیر فنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط مؤثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت اخلاق/ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آماده‌سازی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/ نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت‌پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/ زیست‌محیطی: صرفه‌جویی در مصرف انرژی	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به‌خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آماده‌سازی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه‌ای از جمله مسئولیت‌پذیری را رعایت می‌کند. نظافت محیط کار و صرفه‌جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	۲	
				عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه‌ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت‌پذیری، حفظ شأن مخاطب و مهمان	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

گویندگی خبر

برای گویندگی خبر، هنرجویان چه راه کاری را تجربه می کنند؟

در این واحد یادگیری هنرجویان با استانداردهای مهارتی بیان و بدن برای گویندگی خبر در رادیو و تلویزیون آشنا می شوند و با تمرین هایی که انجام می دهند توانایی های لازم در انتخاب ریتم و سرعت کلام، تلفظ صحیح اصطلاحات، مدیریت لحن، خوانش استاندارد، بداهه گویی متناسب با خبر و اعمال آنی تغییرات در خبر را تجربه می کنند.

استاندارد عملکرد

اجرای زنده یک بخش خبری صوتی/تصویری از تمامی حوزه های موجود خبری، بدون آیتیم گزارشی و گفت و گو در زمان ۵ تا ۱۵ دقیقه شامل عناوین خبر، ورودیه، مشروح خبر و پایان بندی بر پایه اصول گویندگی خبر با حفظ استانداردهای بیان و بدن

خبر در رادیو و تلویزیون

تصویر ۶- مورگان

در آغاز قرن بیستم، رادیو پلی شد میان رویدادها و مخاطبان و خبر را از محدودیت‌های چاپی مطبوعات فراتر برد. رادیو با ویژگی منحصر به فرد «به لحظه بودن»، تاریخ را به روایت فاتحان و مغلوبان به گوش میلیون‌ها نفر رساند و در رقابت اولیه با روزنامه‌ها، که تا آن زمان تنها منبع سریع انتشار اطلاعات بودند، پیروز شد. اما نقطه اوج رادیو در بحران‌های بزرگ تاریخی، به‌ویژه جنگ جهانی دوم، آشکار گردید. گزارشگرانی مانند «دوآرد آر. مورو Edward R. Murrow» با گزارش‌های زنده از لندن زیر بمباران ارتش نازی در بخش‌های مهم خبری، نه تنها اخبار را منتقل می‌کردند، بلکه روایت‌گر مقاومت و امید به پیروزی بودند.

رادیو به‌ویژه با بخش‌های ویژه خبری‌اش در آن دوران پایه اعتماد عموم مردم به خود را محکم کرد. پس از جنگ، تلویزیون با ورود تصویر به عرصه خبر، تحولی تازه و جذاب پدید آورد. در ابتدا اخبار تلویزیونی شبیه رادیو بودند به گونه‌ای که گوینده‌ای پشت میز می‌نشست و با ظاهری رسمی خبر را می‌خواند. اما به تدریج، با پیشرفت دوربین‌های سیار و ضبط گزارش‌های میدانی، تصاویر زنده و میدانی وارد بخش‌های خبری شدند. حالا دیگر مخاطب نه تنها می‌شنید، بلکه می‌دید. از صحنه‌های دلخراش جنگ ویتنام تا مذاکرات سیاسی بلوک‌های قدرت، از فجایع طبیعی مانند سیل و زلزله تا لحظات تلخ و شیرین رقابت‌های ورزشی. این ترکیب نوظهور صدا و تصویر، جذابیت و عمق خبر را چند برابر کرد و تلویزیون را به رسانه‌ای فراگیر تبدیل نمود که جهان را به درون خانه‌ها می‌آورد بی‌آنکه برای مخاطب چندان هزینه‌بر باشد. این تحولات، نقش گوینده خبر و از پس آن انتخاب افراد صاحب صلاحیت بخش‌های خبری را نیز دچار دگرگونی ساخت. استاندارد انتخاب گویندگان خبر به ناچار تغییر کرد و چهره‌ها و صداهاى جدیدی پا به میدان رقابت رسانه‌ای گذاشتند.

درک تاریخی و اهمیت حرفه‌ای

گوینده خبر، میراث‌دار خاطره‌ها رادیوی دوران جنگ است. نه فقط در اروپا یا آمریکا بلکه حتی در ایران. چه در زمان جنگ جهانی دوم و حضور نیروهای متفقین در ایران چه در دوران انقلاب و چه در زمان هشت سال جنگ تحمیلی بر ایران. امروزه نیز باید در بحران‌های طبیعی، سیاسی یا اقتصادی، بخش‌های خبری رادیو و تلویزیون، اخبار را به درستی به مخاطب منتقل نماید. در این میان در بخش‌های خبری نقش دو فرد بسیار مهم است؛ سردبیر و گوینده خبر. پیش از ورود به دنیای اجرای خبر، هنرجویان با دقت نظر در بخش‌های خبری رسانه‌های مرجع باید آرام آرام به دنیای حرفه‌ای اجرای خبر نزدیک شوند.

تصویر ۸- استودیو خبر در دهه ۶۰ شمسی

تصویر ۷- استودیو خبر در سال های اخیر

از بین آرشیو اخبار در فضای مجازی یک گزارش یا بخش خبری کوتاه را بیابید. متن خبر را بازنویسی کرده و تفاوت نوشتار آن را با خبرهای امروزی بیابید. سعی کنید حداقل ۵ تفاوت عمده را در متن و اجرای گوینده شناسایی و آن را با دلیل در کلاس مطرح نمایید.

فعالیت
کارگاهی ۷

مهارت های پایه ای در ارتقا کیفیت صدا و تصویر

صدای رسا، تلفظ بی نقص و لحن متناسب با جنس خبر که حامل بی طرفی گوینده است از ملزومات یک اجرای استاندارد است. در تلویزیون، چهره گوینده خبر نباید حامل تنش، شوق یا انزجار باشد. تماس چشمی مداوم با دوربین و زبان بدن حرفه ای نیز اعتماد مخاطب را بیشتر جلب می نماید. خبرها در دسته بندی های گوناگون و گاه متفاوت (به لحاظ موضوعی) تقسیم می گردند. خبرهای ورزشی، علمی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، هنری و گاه داخلی و خارجی به انضمام زیرشاخه ها و دسته بندی های اقتضایی (مانند اخبار حوزه بانوان، اخبار منطقه ای، اخبار اتفاقات ویژه که در قالب بخش های ویژه خبری تنظیم می گردد و ...).

قبل از اینکه شما به صورت حرفه ای شاخه یا رشته تخصصی خود را انتخاب نمایید باید برای تمام حوزه ها از مهارت های اجرایی و دانش های لازم برخوردار باشید. تلفظ اسامی پر کاربرد، لحن خنثی در عین حال متناسب، ارتباط صوتی و چشمی و بدنی مناسب در رادیو و تلویزیون با شنوندگان و بینندگان، تنظیم ضرب آهنگ اجرا و اتصال دقیق بخش های مختلف از جمله گزارش های زنده یا تولیدی و ارتباط با کارشناسان و مسئولین، ورود و پایان بندی استاندارد، گوش به زنگ بودن و تمرکز بر ارتباط های لحظه ای سردبیر خبر از طریق گوشی و مدیریت لحظات پیش بینی نشده به انضمام توانایی بداهه گویی و تنظیم وقت، از جمله مهم ترین شاخصه های یک اجرای اصولی و استاندارد است.

سه بخش ۱۰ دقیقه ای از اخبار روز را از رسانه های مرجع انتخاب، متن آن را پیاده سازی و با صدای بلند بخوانید و ضبط کنید. سپس همین تمرین را در حالی که پشت یک میز نشسته اید و با دوربین تلفن همراه تصویر و صدای خود را ضبط می کنید انجام دهید. صدای شما در ضبط تلویزیونی نباید نسبت به ضبط رادیویی ضعیف تر یا نارسا تر به نظر بیاید. هر دو نسخه را در کلاس ارائه نمایید.

فعالیت
کارگاهی ۸

آداب گویندگی خبر

گوینده خبر باید هر روز خود را در جریان خبرهای حوزه حرفه‌ای خود قرار دهد و نسبت به رخدادها اشراف خبری و توصیفی داشته باشد. همچنین گوینده استاندارد علاوه بر آراستگی باید مراقب صدای خود نیز باشد. این مراقبت هم از لحاظ اصول بهداشت صوت و هم از لحاظ غلبه احساسات روانی خبر است. بدون شک هر انسانی از انتقال اخبار تلخ یا حوادث ناگوار قلبش به رنج می‌آید اما گوینده خبر موظف است خود و احساساتش را مدیریت نماید. همچنین یک گوینده حرفه‌ای همیشه حداقل یک ساعت قبل از بخش‌های معمول خبری، باید خود را به محل کارش رسانده و متون خبری را مطالعه نماید. اولین مرجع پاسخ به پرسش‌های احتمالی سردبیر است. بنابراین او باید با سردبیر خبر در تعامل تنگاتنگ و حرفه‌ای باشد. کنداكتور یا جدول زمانی بخش‌های خبری باید با ضرب‌آهنگ ازپیش تعیین شده توسط گوینده خبر اجرا گردد. بنابراین به ویژه در بخش‌های مصاحبه‌محور باید شروع و پایان پرسش‌ها به خوبی توسط گوینده مدیریت شود. اگرچه برخی از سردبیران، گوینده خبر نیز هستند اما خبرنگاری و وظیفه گوینده خبر نیست ولی گوینده خبر باید بر اصول خبرنگاری و مرتب‌سازی متن خبر اشراف داشته باشد. ضمن اینکه در موقعیت فعلی، شما باید در حین تحصیل این پودمان، گاهی نقش سردبیر و گاهی نقش گوینده را در تمرین‌ها و فعالیت‌های کارگاهی ایفا کنید. بنابراین یکی از مهم‌ترین کارهای شما در یادگیری این توانایی، جمع‌آوری اخبار در حوزه‌های مختلف، با تنوع معنادار و از منابع موثق است. اخباری که به‌روز بوده و برای خواندن به شکل مناسبی توسط خود شما تنظیم کردند. برای تسهیل روند نگارش خبر، می‌توانید از بخش‌های خبری مختلف الگوبرداری کنید.

کار با ابزارهای فنی

در رادیو از مانیتور یا کاغذ و در تلویزیون از اتوکیو (تله‌پرامپتر) استفاده می‌شود. هماهنگی چشم با متن، بدون از دست دادن تماس با مخاطب، به ویژه در تلویزیون ضروری است.

تصویر ۹- تله پرامپتر یا اتوکیو

متن خبری فعالیت کارگاهی ۸ را روی صفحه کامپیوتر و کاغذ آماده کنید. هر دو نسخه را پیش روی خود بر روی میز قرار دهید. سرعت حرکت (اسکرول) را با اجرای خبر به وسیله موس تنظیم نمایید. همین کار را با نسخه فیزیکی انجام داده و خبر را از روی کاغذ بخوانید. در هر دو مورد ارتباط چشمی با مخاطب، حفظ فیزیک بدن در هنگام نشستن و گویندگی را در دستور کار خود بگذارید. هدف از این فعالیت کارگاهی ایجاد هماهنگی کامل میان چشم، صدا و ضرب‌آهنگ اجرا برای پخش زنده بدون وقفه خبری است.

فعالیت
کارگاهی ۹

علامت گذاری متن (مارکینگ)

علامت گذاری پیش از پخش، رمز خواندن حرفه‌ای و روان است. این کار کمک می‌کند مکث‌ها طبیعی باشند و تأکیدها درست اعمال شود.

علائم و پیشنهادهای نشانه گذاری

- از علامت / برای مکث بلند (تغییر موضوع) بهره ببرید.
- از علامت x برای مکث کوتاه (نفس گیری) و نظایر آن استفاده کنید.
- یک خط ممتد زیر جمله یا عبارت خاص که نیاز به ریتم سنگین تری در خواندن دارند، بسیار راهگشا است.
- استفاده از علامت ^ بر فراز کلماتی که نیاز به تأکید یا آکسان گذاری دارند شما را در مسیر خواندن درست قرار می‌دهد.
- نوشتن تلفظ لاتین کنار اسامی خارجی و اعراب گذاری برای کلمات دشوار نیز تسلط شما را دوچندان می‌کند.

تعامل با سردبیر و مدیریت بخش‌های ارتباطی

سردبیر هدایت‌کننده اصلی است و دستورات او در هدفون (مانند حذف بخش یا تغییر سرعت) باید فوری اجرا شود. در برقراری ارتباط با خبرنگاران بخش‌های خبری، حفظ کنذاکتور برنامه و زمان‌سنجی حیاتی است. سرعت عمل داشتن مجری خبر در انتقال خبر به مخاطبان، از ملزومات این حرفه است.

تصویر ۱۰- اتاق خبر

در شبیه‌سازی یک بخش خبری و یک استودیوی خبر، یک نفر نقش سردبیر را ایفا کند و حین خواندن خبر توسط گوینده، دستوراتی هدفمند اما به دور از جریان معمول اجرا، به گوینده بدهد. مثل قطع و حذف بخشی از یک خبر، تغییر ضرب‌آهنگ یا کشدار کردن یک بخش برای رساندن فرضی یک گزارش تولیدی. گوینده باید تلاش کند علاوه بر حفظ تسلط و تمرکز، دستورات سردبیر را در لحظه اجرا نماید.

فعالیت
کارگاهی ۱۰

مدیریت مهمان یا کارشناس

در بخش‌های تحلیلی خبری، سؤالاتی پیش‌تر آماده می‌شود. حتماً دلایل تنظیم چنین سؤالاتی را گوینده باید بداند. علاوه بر این گاه دو یا چند کارشناس یا مهمان از سویه‌های مختلف اعتقادی، سیاسی و نظایر آن در خبر حاضر می‌شوند که هر آن ممکن است بحث را به حاشیه برده یا زمان را رعایت نکنند. گوینده در اینجا باید با حفظ اخلاق و استانداردهای خبری، زمان و بحث را مدیریت نماید.

با سایر هنجرویان تقسیم وظایف نموده تا به نوبت نقش گوینده و کارشناس را ایفا نمایید. سؤالات از پیش تعیین شده را مطرح، زمان را با ساعت اندازه بگیرید و اگر لازم شد با استفاده از عبارات مؤدبانه رشته بحث را در دست بگیرید. در زمان بازی در نقش مهمان تلاش کنید به شکلی خلاقانه و باورپذیر بحث را به حاشیه ببرید یا گوینده را به هر شکلی دچار چالش نمایید.

فعالیت
کارگاهی ۱۱

بداهه‌گویی در چارچوب حرفه‌ای

بداهه برای حفظ ضرب‌آهنگ، مدیریت بحث و اتفاقات پیش‌بینی نشده و خبرهای آنی است و باید همیشه بر پایه اطلاعات تأییدشده و در چارچوب خبر و دیدگاه سردبیر باشد. بداهه‌گویی در خبر گاه از تمام برنامه‌های دیگر رادیو و تلویزیون حساس‌تر و دشوارتر است، چرا که گوینده در بیشتر موارد حامل جدی‌ترین و مهم‌ترین خبرهای مربوط به زندگی مردمان، در حال تعامل و پرسشگری از سیاستمداران و کارشناسان و همین‌طور طیف‌های مختلف فکری و اعتقادی است. در رسانه‌های بین‌المللی معتبر، خطاهای تلفظی یا بداهه‌گویی گویندگان به‌ویژه در زمان اتفاقات حیاتی و مهم در جامعه، گاه جریمه‌های بسیار سنگینی را در بردارد.

یکی از بخش‌های خبری را که در فعالیت‌های کارگاهی ۱ و ۲ پیاده‌سازی نموده‌اید را انتخاب کنید. از هنجروی دیگری که نقش سردبیر را قرار است اجرا نماید بخواهید که چند خبر فوری و آنی را بدون اطلاع شما آماده کرده و در لابلای خبرخوانی شما به دستتان برساند. با حفظ ضرب‌آهنگ استاندارد، تلاش کنید با برقراری ارتباط مؤثر با مخاطب فرضی، خبر آنی را نیز اجرا نموده و با بداهه‌گویی، پایان خبر را به دیگر خبرها متصل کنید.

فعالیت
کارگاهی ۱۲

اصطلاحات و کلمات اختصاری رایج در اخبار

در بخش‌های مختلف خبری به‌ویژه رویدادهای بین‌المللی، تسلط بر نام‌های اختصاری سازمان‌ها و خبرگزاری‌ها یک مهارت اجباری است. تلفظ صحیح آنها نشان‌دهنده دانش و حرفه‌ای‌گری گوینده خبر است.

فهرستی متشکل از ۲۰ مرکز داخلی و بین‌المللی فراهم نموده و تلفظ صحیح آنها را در کلاس با دیگر هم‌کلاسی‌هایتان تمرین کنید.

در جدول زیر چند نام اختصاری مربوط به نهادها و سازمان‌های بین‌المللی به همراه تلفظ صحیح و شرح وظیفه آنها آورده شده است. تسلط بر این نام‌های اختصاری برای یک گوینده خبر، مهم و حیاتی است.

جدول علائم اختصاری سازمان‌های بین‌المللی

ردیف	اختصار	نام کامل (انگلیسی)	تلفظ در فارسی	توضیح مختصر
۱	FAO	Food and Agriculture Organization	فائو	سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد
۲	OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries	اوپک	سازمان کشورهای صادرکننده نفت
۳	APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation	آپک	همکاری اقتصادی آسیا-پاسیفیک
۴	WHO	World Health Organization	دبلیو ایچ او یا هو	سازمان جهانی بهداشت
۵	UN	United Nations	سازمان ملل یا یو ان	سازمان ملل متحد
۶	NATO	North Atlantic Treaty Organization	ناتو	پیمان آتلانتیک شمالی
۷	IMF	International Monetary Fund	آی ام اف	صندوق بین‌المللی پول
۸	WTO	World Trade Organization	دبلیو تی او	سازمان تجارت جهانی

جدول خبرگزاری‌ها و روزنامه‌های معتبر جهان

ردیف	نام	نوع	کشور	تلفظ فارسی	توضیح مختصر
۱	Reuters	خبرگزاری	انگلیس	رویترز	یکی از بزرگ‌ترین خبرگزاری‌های جهان
۲	AP	خبرگزاری (Associated Press)	آمریکا	ای پی	خبرگزاری آسوشیتدپرس
۳	AFP	خبرگزاری (Agence France-Presse)	فرانسه	آ اف پ یا اف پ	خبرگزاری فرانسه پرس
۴	BBC	شبکه خبری و رادیو	انگلیس	بی بی سی	پخش کننده بریتانیا
۵	CNN	شبکه خبری تلویزیونی	آمریکا	سی ان ان	شبکه خبری کابل نیوز
۶	New York Times	روزنامه	آمریکا	نیویورک تایمز	روزنامه معتبر آمریکایی
۷	The Guardian	روزنامه	انگلیس	گاردین	روزنامه چپ‌گرای بریتانیایی
۸	Xinhua	خبرگزاری	چین	شین هوا	خبرگزاری رسمی چین

هیسپان تی وی؛ شبکه برون مرزی اسپانیایی زبان - ایران

سی سی تی وی - چین

پرس تی وی؛ شبکه برون مرزی انگلیسی زبان - ایران

تصویر ۱۱

این مسیر حرفه‌ای با تمرین پیوسته، مطالعه روزانه اخبار و نقد خود در مقام گوینده خبر ساخته و تقویت می‌شود. هر ضبط تمرینی را، چندین بار گوش کنید، نقاط ضعف را شناسایی و با پشتکار، اجرای خود را اصلاح کنید.

نکته

ارزشیابی شایستگی گویندگی خبر

نام و نام خانوادگی		شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کد پیمانته/پودمان	۳۴۳۵۱۲۰۳۴
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	سطح صلاحیت	۱۲
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۴۲	کار	سطح شایستگی	مهارت

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب‌شده
۱	جمع‌آوری خبر	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، پرینتر، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تنوع اخبار، منابع متنوع، منابع موثق و مرجع، جامعیت خبرها، به‌روز بودن خبر	۳	
				تنوع اخبار، منابع خبری متنوع، منابع موثق و مرجع	۲	
				عدم توانایی در جمع‌آوری خبر	۱	
۲	تنظیم خبر و تسلط بر آن	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، پرینتر، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تنظیم ریتم متناسب با زمان بخش خبری، دسته‌بندی عناوین خبر، تیترونیسی استاندارد، حفظ جامعیت اولیه، تغییرات متن اولیه برپایه بی‌طرفی	۳	
				تنظیم ریتم متناسب با زمان بخش خبری، دسته‌بندی عناوین خبر، تیترونیسی استاندارد	۲	
				عدم توانایی در تنظیم خبر و تسلط بر آن	۱	
۳	اجرای تمرینی	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: دوربین فیلمبرداری، میکروفن زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب ریتم و سرعت کلام متناسب با خبر و زمان بخش خبری، مدیریت لحن، تلفظ درست اصطلاحات و علائم اختصاری، تلفظ روان متن، مدیریت و اصلاح لحن، اعمال تغییرات مورد نیاز متنی	۳	
				انتخاب ریتم و سرعت کلام متناسب با خبر و زمان بخش خبری، مدیریت لحن، تلفظ درست اصطلاحات و علائم اختصاری، تلفظ روان متن	۲	
				عدم توانایی در اجرای تمرینی	۱	
۴	اجرای خبر	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: دوربین فیلمبرداری، میکروفن زمان: ۱۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	حفظ ریتم بخش خبری، خوانش استاندارد، تلفظ صحیح علائم اختصاری و اصطلاحات، مدیریت لحن، نگاه، زبان بدن، صدا و حفظ کیفیت صوتی در طول اجرا	۳	
				حفظ ریتم بخش خبری، تلفظ صحیح علائم اختصاری و اصطلاحات، مدیریت لحن، نگاه، زبان بدن، صدا	۲	
				عدم توانایی در اجرای خبر	۱	
۵	مدیریت تغییرات آتی	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: دوربین فیلمبرداری، میکروفن زمان: ۱۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	درک جنس تغییرات و اتفاقات (اعم از خلاصه‌سازی، خاموشی نور و...) در لحظه بدون اطلاع قبلی، اعمال آتی تغییر، حفظ کیفیت خوانش، حفظ کیفیت نگاه و زبان بدن، بداهه‌گویی متناسب	۳	
				درک جنس تغییرات و اتفاقات (اعم از خلاصه‌سازی، خاموشی نور و...) در لحظه بدون اطلاع قبلی، اعمال آتی تغییر، حفظ کیفیت خوانش	۲	
				عدم توانایی در مدیریت تغییرات آتی	۱	
		غیرفنی: تفکر منطقی و انتقادی، خلاقیت، کاربرد فناوری، ارتباط موثر، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت، اخلاق/ایمنی و بهداشت: رعایت بهداشت فردی، آماده‌سازی بدن و بیان، زمان و نوع تغذیه مناسب، استفاده از لباس مناسب تمرین/نگرش: تعهد به نقش انتخاب شده، مسئولیت‌پذیری، احترام به کار گروهی، نقدپذیری/زیست‌محیطی: صرفه‌جویی در مصرف انرژی	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به‌خلاقیت، کار تیمی، اخلاق، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. در آماده‌سازی بدن و بیان ممارست دارد. اصول اخلاق حرفه‌ای از جمله مسئولیت‌پذیری را رعایت می‌کند. نظافت محیط کار و صرفه‌جویی در مصرف انرژی برایش مهم است.	۲	
				عدم توانایی در: رعایت اصول حرفه‌ای، خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، مسئولیت‌پذیری، حفظ شأن مخاطب و مهمان	۱	

☐ بلی	ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)
☐ خیر	

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۴ (مراحل بحرانی)
- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش
- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان پنجم

تولید پادکست

در دنیای پر هیاهوی رسانه‌های کلاسیک و شبکه‌های مجازی، پادکست مسیر تازه‌ای را به‌روی مردم گشوده است. در زمانه‌ی ما، با عبور از سال ۲۰۲۰ میلادی و با پیشرفت و گسترش چشمگیر رسانه‌های شخصی دیجیتال و تغییر الگوهای همراهی با محتوای صوتی توسط مخاطبان، پادکست به یکی از تأثیرگذارترین قالب‌های ارتباطی و آموزشی در فضای مجازی تبدیل شده است. این قالب، به دلیل امکان همراهی توسط مخاطب به صورت هم‌زمان با سایر فعالیت‌های روزمره و ایجاد حس صمیمیت به دلیل شکستن قواعد اجرای کلاسیک رادیویی، جایگاه ویژه‌ای در میان مخاطبان جهانی و ایران یافته است. آمارهای اخیر نشان می‌دهند که تعداد شنوندگان منظم پادکست در سطح جهان تا زمان نگارش این کتاب از مرز ۵۵۰ میلیون نفر گذشته و نرخ رشد این رسانه در ایران نیز از میانگین جهانی بالاتر است.

واحد یادگیری ۱

نگارش متن پادکست

برای نگارش متن پادکست، هنرجویان به چه مهارت‌هایی نیاز دارند؟

در این واحد یادگیری هنرجویان با مراحل نگارش متن پادکست آشنا می‌شوند و با کسب مهارت‌های انتخاب موضوع و محتوا، تناسب متن با موضوع، روایت‌گری متناسب با زمان، شایستگی‌های لازم را در این زمینه به‌دست می‌آورند.

استاندارد عملکرد

نگارش حداقل ۷ و حداکثر ۱۵ صفحه متن برای اجرای یک قسمت مستقل پادکست با موضوع و سبک انتخابی، شامل: مقدمه و مؤخره، معرفی منابع و همکاران، روند تدوین صوتی به همراه بخش‌ها (آیتم‌ها) و تعیین سناریوی اجرا

نگارش متن برای اجرای پادکست

تصویر ۱

در پادکست افراد می‌توانند تجربیات شخصی یا پژوهش‌های خود را در موضوعات مختلف به مخاطبان نشان عرضه کنند. پشت هر پادکست موفق، یک متن با طراحی و پردازش جذاب و دقیق نهفته است. جذابیت متن، شنونده را همراه خود می‌کند و دقت موجود در تولید آن، باعث ایجاد اعتماد بین تولیدکننده و منتقدان می‌گردد. نگارش متن، مسیری است که از ایستگاه‌های متفاوتی عبور می‌کند. گاهی روایت داستانی، گاهی روان‌شناسی، گاه تردیدها و سؤالات بی‌جواب و گاه علم، فلسفه و منطق هر کدام یکی از این ایستگاه‌ها را شامل

می‌شوند. بسته به طبقه مخاطبان یا آنچه که مجموعه سازنده پادکست به عنوان مخاطب در نظر دارند، نویسنده متن باید سطح سختی یا سادگی زبان را در نگارش متن اعمال کند. گاهی پادکست کاملاً تخصصی است و جامعه همراه محدود به آن، تخصص را جست‌وجو می‌کند. گاه قرار است مسائل پیچیده علمی، تاریخی، ادبی یا هنری را به زبانی ساده و همه فهم تقدیم مخاطبان کند. با توجه به جامعه مدنظر مخاطب، نویسنده باید به گونه‌ای قلم‌فرسایی کند که مخاطبان هر روز همراه تر و بیشتر گردند و برای بالابردن اعتماد بین مخاطبان، نویسنده موظف است منابع معتبر و دیدگاه‌های گوناگون را بررسی و در صورت استفاده از این منابع در نگارش، آن را به مخاطب معرفی کند. یک متن استاندارد، ضرب‌آهنگ و بخش‌بندی متناسبی با اجرا و محتوای پادکست دارد، گاه الهام بخش است و در مجموعه‌های سریالی پیوستگی خود را حفظ می‌کند و به نقدها و نظرهای مخاطبان اهمیت می‌دهد. آنچه که در پادکست بیش از رادیو و رسانه‌های رسمی خودنمایی می‌کند، نزدیکی گویش و لحن آن به عموم مردم، فارغ از تکلف‌های معمول رسانه‌های قدیمی است. بنابراین تنها با رعایت اصول می‌توان خلاقانه به سمت نگارش متن رفت و گاه از سادگی نوشتار به عنوان نقطه قوت استفاده برد.

گام اول: انتخاب محتوا

انتخاب محتوا، گامی بنیادین در نگارش متن پادکست است که کیفیت و جذابیت اثر را برای مخاطب تضمین می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت دقیق از حوزه موضوعی، شاخص‌های انتخاب محتوا، و ویژگی‌های مخاطبان است. هنرجو در گام اول باید موضوعی مناسب با اهداف پادکست و نیازهای جامعه هدف برگزیند. بنابراین به صورت هم‌زمان باید تصمیم بگیرد که برای چه کسانی می‌خواهد متن بنویسد و چه موضوعی را می‌تواند به متن برگرداند. در این مرحله هنرجو باید متن یا گفتار موجود را تحلیل کرده، منابع معتبر را انتخاب کند و جامعه هدف را مشخص نماید. این فرایند مهارت‌های تحلیلی و تصمیم‌گیری هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های دکوپاژ محتوا، ارزیابی منابع، و شناخت مخاطب آشنا می‌سازد. هدف این مرحله، انتخاب محتوای منسجم همراه با جذابیت‌های شنیداری است که پایه‌ای برای تولید پادکست فراهم کند. امروزه پادکست‌های فراوانی در حوزه‌های مختلف به خصوص در حیطه زبان فارسی تولید می‌شوند. اما

بسیاری از این پادکست‌ها در استفاده از منابع معتبر و مقایسه روایت‌های مورد تأیید مراجع آکادمیک، یا ناتوانند یا چندان موفق نبوده‌اند، هرچند که پادکست‌هایی هستند که توانسته‌اند به تنهایی مخاطبان فراوانی را به سبب امانت‌داری در روایت و بررسی چند جانبه منابع، شنونده همیشگی خود کنند.

چگونه محتوا را انتخاب کنیم؟

تعیین حوزه مطالعه: شناخت حوزه‌های معتبر موضوعی برای انتخاب محتوای مناسب پادکست امری ضروری است. پس ابتدا حوزه موضوعی خود شامل فرهنگ، تاریخ، علم، ادبیات، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و... را انتخاب و سپس ویژگی‌های خاص هر حوزه را مد نظر قرار دهید. مثلاً موضوعات علمی به دقت و مدارک و پژوهش‌های دقیق، مقالات معتبر و تحلیل فرمول و تاریخ به روایت‌های معتبر و پژوهش‌ها و مقالات آکادمیک نیازمند است.

در گام بعدی باید محدودیت‌های موضوعی را در نظر گرفت. توجه به قوانین سرزمینی، حساسیت‌های فرهنگی، و نیازهای آموزشی و حتی در مورد پادکست‌های سفارشی، نظر سفارش دهنده و خطوط قرمز مشخص شده در قرارداد تولید پادکست بسیار مهم است. به طور مثال ممکن است در شرایط جنگی برخی محتواها از نظر امنیتی اجازه انتشار نداشته باشند چراکه ممکن است در سرنوشت جنگ یا روحیات مردم تأثیر منفی بگذارند.

حال باید میزان جذابیت موضوع را سنجید. انتخاب موضوعی که برای مخاطب جذاب و انگیزه‌بخش باشد اقبال بیشتری برای شنیده شدن دارد. هرچند که نویسنده و سازنده پادکست نباید فقط بنا به نظر مخاطب برنامه‌سازی نمایند اما در کم‌مخاطب‌ترین موضوعات هم می‌توان جذابیت محتوایی یافت. به طور مثال فیزیک کوانتوم چندان برای عموم مردم جذاب نیست اما اختلاف نظر آلبرت انیشتین و نیلز بور (ارتقادهنده فیزیک کوانتوم) و درگیری‌های این دو دانشمند می‌تواند در نوع خود برای هر مخاطبی جذاب باشد.

نکته

شاخص‌های انتخاب محتوا را برای خود مشخص نمایید. به اعتبار و جذابیت، تطبیق محتوا با دانش و علایق مخاطبان هدف، روایت‌پذیری موضوع و محدودیت زمانی توجه ویژه داشته باشید.

دسته‌بندی مخاطبان

شناخت گروه‌های مخاطب برای تطبیق محتوا با نیازها و علایق آنها ضروری است. معمولاً مخاطبان از منظرهای زیر به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شوند، هر چند که گروه‌بندی‌های دیگری نیز وجود دارد.

(الف) سن: کودکان، نوجوانان، جوانان، یا بزرگسالان

(ب) سطح دانش: مبتدی، متوسطه، مطلع، کارشناس، متخصص و... (نوع دسته‌بندی گاهی به شکل دانش عمومی، اختصاصی، تخصصی، موضوعی و نظایر آن تقسیم می‌گردد).

(ج) ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی: فرهنگ، زبان، و ارزش‌های ملی و منطقه‌ای گروه‌های مخاطب

(د) علایق و نیازها: نیازهای عاطفی، اجتماعی، طبقه‌ای

(ه) طبقه: آسیب‌پذیر، متوسط، برخوردار و...

(و) جنسیت: زن و مرد

شروع نگارش

تصویر ۲

برای نگارش متن، ابتدا متن را به بخش‌های اصلی (مقدمه، بدنه، نتیجه) و نحوه حرکت روایت، توضیح یا تشریح موضوع تقسیم کنید. همچنین طراحی چارچوب محتوا برای نگارش که در واقع مشخص‌کننده نقاط کانونی پادکست است. با شناسایی نکات کلیدی و جداسازی نکات برجسته و فرازهای موضوعی به همراه ایده‌های اصلی در موضوع و بازتاب آن در متن می‌توانید مخاطبان را درگیر و همراه پادکست کنید.

گام دوم: انتخاب و استفاده از منابع

سه کلید واژه را به ذهن بسپارید؛ جست‌وجو، ارزیابی و تحلیل منابع. حالا با این سه کلید واژه مسیر را طی می‌کنید. نویسنده پادکست باید با جست‌وجو در جهان روایتی موضوع پادکست، توانایی یافتن منابع معتبر را داشته باشد و در بررسی منابع معتبر، خود و اطراف موضوع را مورد جست‌وجو قرار دهد. همچنین اعتبار، به‌روز بودن و تناسب منبع با موضوع را نیز بسنجد.

استفاده از منابع مکمل از قبیل پادکست‌های مشابه، برنامه‌های علمی و نظایر آن با رویکردهای متنوع می‌تواند زاویه دید ۳۶۰ درجه‌ای برای مخاطب ایجاد کند.

نکته

تصویر ۳

با شناسایی ویژگی‌های سنی، فرهنگی، و علایق مخاطب، زبان و نوع روایت شما، پادکست شکل بهتری به خود می‌گیرد.

تعریف اهداف

تعیین هدف‌های پادکست معمولاً این‌گونه است که یک تا سه هدف اصلی و ۲ تا ۵ هدف فرعی مدنظر قرار می‌گیرد (بسته به زمان پادکست که در پادکست ۱۵ صفحه‌ای ۲ هدف اصلی و یک هدف فرعی دست‌یافتنی‌تر است). بنابراین نویسنده باید خود را با این اهداف تعیین شده همراه سازد.

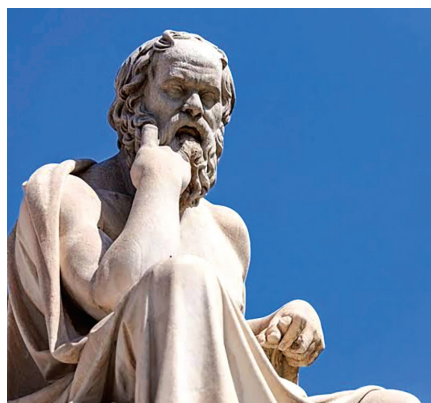

با نظر هنرآموز سه موضوع را در حوزه‌های فرهنگ، علم و تاریخ معین کنید و سپس به تهیه فهرست منابع برای هر کدام اقدام کنید. در گام بعد یک متن ۵ صفحه‌ای برای یکی از موضوعات بنویسید. این متن باید یک مقدمه جذاب و دارای قلاب برای جذب مخاطب داشته باشد و همچنین پایان‌بندی‌اش به گونه‌ای تنظیم شود که مخاطب را به همراهی قسمت‌های بعدی ترغیب کند.

متن اجراپذیر

متن باید به گونه‌ای نوشته شود که برای مجری یا گوینده پادکست قابل اجرا باشد. این مهم، به جریانی منسجم در ساخت پادکست می‌انجامد. نویسنده که قابلیت‌های خود در شناخت روش‌های خلاصه‌سازی، ارزیابی منابع، سبک‌های پادکست، و انواع سناریو را افزایش داده باشد می‌تواند ساختاری منظم برای اجرا طراحی کند. هنرجو باید محتوای انتخاب‌شده را در ذهن خلاصه کرده، سبک مناسب نگارش را برگزیند و سناریویی خلاقانه تدوین نماید. این فرایند مهارت‌های نگارشی و خلاقیت هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های طراحی ساختار پادکست آشنا می‌سازد. هدف، نگارش روند اجرایی است که بخش‌ها (آیتم‌ها) و جریان پادکست را به صورت حرفه‌ای مشخص نماید.

روش‌های خلاصه‌سازی

تصویر ۴

الف) حذف اضافات: حذف اطلاعات غیرضروری از محتوا، مثل حذف جزئیات فنی پیچیده در پادکست علمی برای مخاطب عمومی تا مخاطب را از شما دور نکند.

ب) تمرکز بر نکات کلیدی: تأکید بر نکته‌های اصلی در روایت باعث تمرکز بیشتر مجری و شنونده می‌شود.

ج) روان نویسی: تبدیل محتوای پیچیده به زبانی ساده و جذاب با توجه به سطح استعدادهای زبانی مجری و شنونده اسباب پذیرش بیشتر آن می‌گردد.

حال برای اینکه با روند خلاصه‌سازی به طور عملی آشنا شوید، متن زیر را یک بار بخوانید:

«فلسفه (از ریشه یونانی φιλοσοφία به معنای دوستداری حکمت)، علمی است که به بررسی کلی‌ترین و بنیادی‌ترین مسائل هستی می‌پردازد. موضوع اصلی آن «وجود بما هو وجود» (هستی از آن جهت که هست) است، نه موجودات خاص مانند فیزیک یا زیست‌شناسی. فلسفه با عقل محض و استدلال برهانی، به پرسش‌هایی چون مبدأ جهان، ماهیت انسان، شناخت، ارزش‌ها، اخلاق، ذهن و زبان پاسخ می‌دهد. ارسطو آن را «علم به احوال موجودات از آن حیث که موجودند» می‌دانست. ابن‌سینا فلسفه را آگاهی بر حقایق اشیا به قدر وسع بشری، ملاصدرا آن را تشبیه به خدا به قدر طاقت انسانی دانسته است. فلسفه جامع‌ترین و یقینی‌ترین علوم است، زیرا موضوعش عام‌ترین مفهوم (وجود) و روشش برهان منطقی است. در نهایت، فلسفه تفکر انتقادی درباره اصول همه چیز و جستجوی حقیقت نهایی است.»

متنی را که خواندید، اینک تا حدی خلاصه می‌کنیم به نوعی که حقیقت و پیام متن را حفظ کرده و پیام متن را به درستی بازگو کند:

«فلسفه، علم بررسی بنیادی‌ترین مسائل هستی با عقل محض و برهان منطقی و موضوع آن «وجود بما هو وجود» است، نه موجودات خاص. این علم به پرسش‌هایی درباره مبدأ جهان، ماهیت انسان، شناخت، اخلاق و ارزش‌ها پاسخ می‌دهد و از نظر ارسطو، ابن‌سینا و ملاصدرا به ترتیب علم به احوال موجودات، آگاهی بر حقایق اشیا و تشبه به خدا تعریف شده است. فلسفه جامع‌ترین و یقینی‌ترین علوم است؛ زیرا موضوعش عام‌ترین مفهوم (وجود) و روشش استدلال برهانی است و در نهایت تفکر انتقادی در جست‌وجوی حقیقت نهایی محسوب می‌شود.»

اکنون می‌خواهیم متن را فشرده‌تر کنیم که باز هم بتوان معنای بنیادین آن را دریافت:

«فلسفه، علم بررسی بنیادی‌ترین مسائل هستی (وجود بما هو وجود) با عقل محض و برهان منطقی است. از دیدگاه ارسطو، ابن‌سینا و ملاصدرا به ترتیب: علم به احوال موجودات، آگاهی بر حقایق اشیا و تشبه به خدا. جامع‌ترین و یقینی‌ترین علوم است و در نهایت تفکر انتقادی در جست‌وجوی حقیقت نهایی.»

این نمونه، راهنمایی است برای شما هنرجویان تا با توجه به آن بتوانید مطالب بسیط و گسترده را خلاصه کنید.

نکته

گاه شما در مجموعه پادکست‌های سریالی مؤلف هستید که محتوای قسمت قبل را برای شنونده خلاصه کنید. بنابراین علاوه بر خلاصه‌سازی مطالب علمی و پژوهشی باید برای خلاصه کردن متن خود نیز آمادگی داشته باشید.

فعالیت
کارگاهی

یک بخش از تاریخ را (به‌عنوان مثال یک سلسله پادشاهی)، با راهنمایی هنرآموز انتخاب و در دو صفحه خلاصه‌ای از آن بنویسید و در کلاس ارائه دهید.

ارزیابی و اعتبار سنجی منابع

چگونه می‌توان منابع را ارزیابی و اعتبار سنجی کرد؟ برای پاسخ به این سؤال مهم، به سه نکته توجه کنید:

الف) بررسی اعتبار آکادمیک: هر منبعی را که پایگاه‌های آکادمیک و علمی استاندارد تأیید نموده باشند، می‌تواند به‌عنوان منبع استفاده کرد.

ب) بررسی به‌روز بودن و دستاوردهای نوین: در برخی موضوعات به‌ویژه مسائل علمی باید به منابع تازه‌تر و به‌روز استناد کرد. گاه در علم، یک موضوعی که همگان به آن اعتقاد راسخ داشته‌اند؛ مثل تعداد سیاره‌های منظومه شمسی نقض می‌گردد.

نکته

گاهی در برخی منابع معتبر به موضوعی پرداخته شده اما در سطحی بسیار نازل به‌نسبت سایر منابع. گاهی اصل منبع بسیار معتبر است اما موضوع اصلی آن منبع قرابت بسیار کمی با موضوع انتخابی پادکست دارد.

سبک نگارش تان را متنوع کنید

یک نویسنده خوب پادکست باید بتواند در سبک‌های مختلف شایستگی‌های خود را به اثبات برساند. برای این مهم ابتدا به چند سبک معمول در نگارش پادکست می‌پردازیم.

الف) سبک روایی: این سبک به نوعی داستان‌گویی با تأکید بر جذابیت استوار است. مثلاً، روایت زندگی یک قهرمان قدیمی کشتی و مسیر سخت زندگی او از کارگری تا قهرمانی جهان در پادکست ورزشی.

ب) **سبک آموزشی:** در این سبک نویسنده انتقال دهنده اطلاعات علمی و آموزشی با ساختاری منظم است.
ج) **گفت‌وگو محور:** نوعی از پادکست که در قالب مصاحبه، مباحثه یا گفت‌وگو یا ترکیبی از آنها ساخته می‌شود و در اینجا نویسنده در طراحی سؤالات، مقدمه‌نویسی و خلاصه‌سازی مباحث مطرح شده برای قسمت‌های بعدی نقش مهمی دارد.

د) **سبک طنز:** طنز نوعی رویکرد انتقال پیام برای جذابیت بیشتر و گاهی تلطیف انتقادات سنگین از طرف سازنده پادکست است که بر محوریت نویسنده پادکست استوار می‌شود. آنچه در این نوع نویسندگی و رویکرد، مهم است مرزبندی میان طنز، هجو و لودگی است. لازم به ذکر است طنز می‌تواند در سبک‌های دیگر نیز به عنوان یک عنصر روایی در سطوح کم یا زیاد مورد استفاده قرار گیرد.

انواع داستان‌پردازی

در پادکست‌ها نیز مانند ساختارهای رادیویی و گزارشی، روایت و داستان‌پردازی می‌تواند به سه روش کلی تنظیم گردد.

الف) **روش خطی:** یعنی روایت متوالی با ترتیب زمانی. مثل شرح وقایع تاریخی به ترتیب.

ب) **روش غیرخطی:** منظور روایت با پرش‌های زمانی یا موضوعی به آینده یا گذشته است. مانند فلش بک یا فلش فوروارد در فیلم‌های سینمایی. مثلاً در پادکست‌های فرهنگی گاهی رجوع به گذشته و بازگشت به مسیر قبلی می‌تواند مؤثر و جذاب باشد.

ج) **روش ترکیبی:** منظور شکلی از پرداخت موضوع است که در آن نویسنده از ترکیب روایت، گفت‌وگو و اطلاعات، روش غیرخطی و سایر مسیرسازی‌ها برای قوام متن خود استفاده می‌کند. مثل پادکست علمی با ترکیب تعریف داستان، گفت‌وگو و اجرای متن.

از بین سه روش پردازش متن یکی را با کمک هنرآموز انتخاب و برای آن ۵ صفحه متن بنویسید. مثلاً می‌توانید با تبدیل یک مقاله علمی به زبان ساده، متن مناسبی تنظیم کنید.

فعالیت
کارگاه

نکته

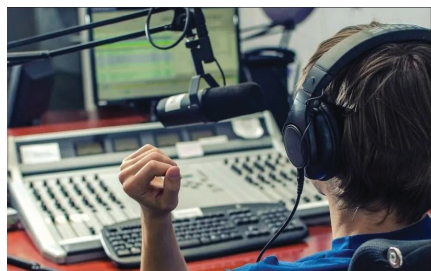

افزودن عناصر جذاب و قلاب جذب، در متن بسیار مهم است. مثلاً شروع پادکست با یک سؤال، معما یا یک هیجان کنجکاوی برانگیز می‌تواند یک موضوع ساده را برای مخاطب جذاب نماید.

چگونه متن‌مان را منسجم کنیم؟

گاهی در یک متن نکات بسیار خوبی گنجانده شده اما به سبب پراکندگی موضوعات و پیوسته نبودن مطالب به هم، مخاطب آن را نمی‌پسندد و ترجیح می‌دهد آن را دنبال نکند. برای انسجام بهتر متن چند نکته مهم را در نظر داشته باشید.

۱) **تنظیم زمان‌بندی آیت‌ها به شکل متوازن.** مثلاً، تخصیص زمان لازم برای گفت‌وگو، مقدمه و بدنه پادکست
۲) **ایجاد جریان روان و سیال برای مخاطب با انتقال نرم بین داستان و تحلیل.** فراموش نکنید که زبان نوشتار شما باید قابل اجرا و یک‌دست باشد. گاهی ادبی نوشتن، گاهی عامیانه و چندگانگی زبان نوشتار به کار شما آسیب می‌رساند.

تصویر ۵

۳ نوشتن پانویس و توضیحات برای مجری یا مسئول پادکست. گاه مطالب شما نیاز به رمزگشایی برای اجرا کننده دارد که به عمق مطلب شما پی ببرد و ضمناً بتواند با درک درست، آن را به مخاطب انتقال دهد. بنابراین در جملات دوپهلو، اصطلاحات علمی و ادبی، کلمات لاتین و نظایر آن، دیگران را یاری کنید.

۱ یک مقاله حداقل ۵ صفحه‌ای را در ۱ صفحه خلاصه کنید.

۲ پیش طرح یک پادکست ۲۰ دقیقه‌ای با موضوع خبرهای روز را آماده کنید. برای آن یک مقدمه جذاب و یک پایان‌بندی بنویسید.

فعالیت
کارگاهی

گام سوم: تعیین روند اجرا

پادکست‌ها با توجه به ایده اولیه و ساختار مدنظر سازنده، ممکن است به یکی از اشکال زیر اجرا شوند.

الف) اجرای تک‌گوینده: یک فرد در جایگاه گوینده، متن را اجرا می‌کند.

ب) گفت‌وگو محور: گفت‌وگو در قالب مصاحبه یا مباحثه یا گپ و گفت با محوریت یک گرداننده.

ج) اجرای نمایشی: استفاده از امکانات نمایش صوتی و بهره‌گیری از بازیگران یا حضور گوینده در مقام مجری - بازیگر. همچنین استفاده از افکت و موسیقی برای تقویت بار دراماتیک نمایش.

د) اجرا با دو یا چند گوینده: معمولاً در این نوع اجرا یکی از گویندگان مجری اصلی یا مستر و دیگری همراه است. در پادکست‌های ادبی و فرهنگی این نوع اجرا، طرفداران خاص خود را دارد. با توجه به قالب‌های بیان شده در اجرا، نویسنده باید این اصول را در نظر بگیرد:

۱ تطبیق سبک با موضوع و جامعه مخاطب

۲ استفاده از زبان مرسوم و روان برای گروه‌های مختلف سنی

۳ هماهنگ‌سازی متن برپایه روش اجرا

۴ در نظر گرفتن توانایی‌های مجری یا مجریان پادکست

یک پادکست با اجرای محاوره‌ای ویژه گروه سنی ۱۶ تا ۲۲ سال را در نظر بگیرید. یک متن محاوره ۲ صفحه‌ای به عنوان مقدمه برای آن بنویسید. موضوع با مشورت هنرآموز انتخاب شود و یکی از هم‌کلاسی‌هایتان را به عنوان مجری انتخاب کنید.

فعالیت
کارگاهی

گام چهارم: بازنگری و ویرایش

بازنگری و ویرایش، مرحله‌ای اساسی برای بهبود کیفیت متن پادکست است که دقت و جذابیت اثر را تضمین می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت روش‌های بازنگری، تصحیح، و تحلیل بازخورد است تا هنرجو بتواند اشکالات متن را شناسایی و اصلاح کند. هنرجو باید متن را بازبینی کرده، تغییرات لازم را اعمال نماید، و بازخوردهای

دریافتی را تحلیل کند. این فرایند مهارت‌های تحلیلی و ویرایشی هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های بهبود محتوا آشنا می‌سازد. هدف، تولید متنی کم نقص است که مسیر پادکست را مشخص و هموار می‌سازد.

چگونه متن را بازنگری کنیم؟

بازنگری ساختاری: بررسی انسجام و ترتیب بخش‌ها و آیتم‌ها

بازنگری محتوایی: اطمینان از صحت اطلاعات

بازنگری نگارشی: بررسی روان بودن و خوانایی متن مثلاً، ساده‌سازی جملات پیچیده در پادکست کودکان

تصویر ۶

حال برای تصحیح متن باید بدانیم که هر متن به چه اصلاحی نیاز دارد. در ادامه انواع اصلاحات را با مثال‌هایی مرور می‌کنیم.

(الف) تصحیح دستوری: رفع خطاهای دستوری متن

بر پایه دستور زبان فارسی و سبک نوشتاری پادکست

(ب) تصحیح لحن نوشتاری: تنظیم لحن در تناسب

با سبک و ساختار پادکست و گروه مخاطب

(ج) تصحیح ضرب‌آهنگ: تنظیم طول جملات

برای اجرای روان و پویا و همین‌طور ارتباط بین

بخش‌های مختلف پادکست

یک متن ادبی را برای اجرای عامیانه آماده باشد و در کلاس ارائه دهید. نظر هنرآموز و هم‌کلاسی‌هایتان را با دقت بررسی نمایید.

فعالیت
کارگاهی

بازخورد

خوشبختانه فضای مجازی و سکویهای پخش پادکست امکان انتقال بازخورد از طرف مخاطب به‌سازنده پادکست را فراهم نموده است. بنابراین بررسی دقیق بازخوردها در تعامل صحیح با مخاطب بسیار مهم است.

با چه روش‌هایی می‌توان بازخوردها را تحلیل کرد؟

برای تحلیل بازخورد، روش‌های معتبری وجود دارد اما در اینجا این سه روش پیشنهاد می‌شود:

تحلیل گروهی بازخورد: دریافت نظرها از هم‌کلاسی‌ها یا متخصصان و گروه‌های کوچک مشابه گروه‌های هدف

بازخورد آزمایشی: اجرای آزمایشی متن برای مخاطبان نمونه

تحلیل کیفی: بررسی نظرها برای شناسایی نقاط قوت و ضعف

با این روش‌ها شما با سویه‌های پنهان اثرگذاری پادکست بیشتر آشنا می‌شوید. حالا زمان بازنگری براساس بازخورد است. بنابراین شما ابتدا با اولویت‌بندی اصلاحات احتمالی کار خود را شروع کنید. گاهی ممکن است

شما مجبور به اصلاح ساختاری و محتوایی شوید. در این موارد باید به صورت کامل بنیان پادکست را مورد

بازنگری قرار دهید.

امکانات شما برای اصلاح بسیار مهم است. ممکن است بضاعت شما برای اصلاح به میزانی نباشد که بتوانید همه تغییرات لازم را اجرایی نمایید، پس با توجه به امکانات خود بازنگری را به تغییر، متمایل کنید.

نکته

گام پنجم: تدوین نسخه نهایی

تدوین نسخه نهایی، مرحله پایانی نگارش متن پادکست است. این مرحله نیازمند دانش روش‌های تدوین، فرمت‌های ارائه، و اصول نهایی‌سازی است تا هنرجو بتواند متنی منسجم و حرفه‌ای تولید کند. هنرجو باید متن را نهایی کرده، منابع و آیتم‌ها را مشخص نماید و نسخه‌ای آماده برای اجرا یا ارزیابی ارائه دهد. هدف، تولید متنی ۷ تا ۱۵ صفحه‌ای است که مقدمه، مؤخره و سناریوی اجرا را به صورت کامل پوشش دهد و البته پشتیبان علمی برپایه مراجع معتبر داشته باشد.

حال برای تدوین نهایی بار دیگر این موارد را بررسی می‌کنیم:

■ **تدوین ساختاری:** تنظیم نهایی بخش‌ها و آیتم‌ها از قبیل مقدمه، بدنه، مؤخره و ترتیب آیتم‌ها مانند بخش گزارشی یا نمایشی و نظایر آن

■ **تدوین نگارشی:** بررسی نهایی روانی متن برای اجرا با توجه به بازخوردهای قبلی و تعامل با اعضای سازنده پادکست

■ **تدوین محتوایی:** اطمینان از صحت و کامل بودن اطلاعات و بررسی همه‌جانبه متون مرجع (گاهی در یک مورد خاص، چندین دیدگاه رسمی وجود دارد که هر کدام از اعتبار بالایی برخوردار است). در نهایت شما در جایگاه نویسنده باید متن خود را ارائه دهید. بنابراین با تعامل با اعضای گروه سازنده، یکی از این روش‌ها را می‌توانید انتخاب کنید:

(الف) ارائه دیجیتال: ذخیره متن در فرمت PDF یا Word. مثلاً، ارسال از طریق ایمیل

(ب) ارائه چاپی: چاپ متن برای ارائه

(ج) ارائه صوتی: گاه نویسنده و اعضای گروه ترجیح می‌دهند لهجه متن و نوع نگاه نویسنده را با صدای خود او درک و سپس اجرا نمایند. در چنین مواردی می‌توان متن را به صورت صوتی برای ایشان ارسال کرد.

نکته

نویسنده در نهایت باید پس از بررسی نهایی متن برای نبود خطا و بستن فایل نهایی یا متن دست‌نویس، فرمت متن (Word، PDF) یا دست‌نویس خوانا و قابل ارائه را مشخص و سپس با برچسب‌گذاری فایل (مثل «پادکست - محیط زیست - هنرجو») آن را به مسئول پادکست برساند.

فعالیت کارگاهی

یکی از موضوعات تاریخ معاصر، ادبیات، ورزش را انتخاب و یک سبک روایی برای آن مشخص کنید. سپس یک متن ۵ تا ۱۰ صفحه‌ای برای آن بنویسید که شامل مقدمه با قلاب جذب مخاطب، بدنه و مؤخره باشد. حتی می‌توانید برای آیتم‌های احتمالی هم ایده‌پردازی و متن ویژه آیتم را آماده نمایید. یک هفته برای نوشتن و گرفتن بازخورد و اصلاح متن زمان بگذارید، سپس در کلاس ارائه دهید. می‌توانید خود یا یکی از هم‌کلاسی‌هایتان را به عنوان گوینده و راوی متن انتخاب کنید.

نکته

۱ بهتر است در مقدمه به فهرست منابع پادکست اشاره کنید تا از همان ابتدا میزان اعتبار پادکست را به مخاطب عرضه کرده باشید.

۲ ساخت طرح پادکست از وظایف نویسنده نیست اما چه خوب است که نویسنده برای هر قسمت یک طرح مانند طرح روی جلد کتاب، برای متن خود آماده کند. این کار برای بایگانی و ثبت منظم متن، بسیار اهمیت دارد.

ارزشیابی شایستگی نگارش متن پادکست

نام و نام خانوادگی	شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:	
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کد پیمانۀ/پودمان
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	کد پیما/پودمان
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۵۱	کار	کد پیما/پودمان

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد(شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب‌شده
۱	انتخاب محتوا	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، پرینتر، کاغذ و قلم زمان: ۶۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب یک محتوای استاندارد، بالا بودن ضریب اهمیت محتوا با توجه به نوع و جنس پادکست، شمولیت محتوا برای پرداخت متوازن، یافتن انواع نگاه و روایت‌های پیرامونی به محتوای انتخاب شده	۳	
				انتخاب یک محتوای استاندارد، بالا بودن ضریب اهمیت محتوا با توجه به نوع و جنس پادکست، تناسب محتوا برای پرداخت متوازن	۲	
				عدم توانایی در انتخاب محتوا	۱	
۲	تعیین روند اجرا	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، پرینتر، کاغذ و قلم زمان: ۲۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تعیین کنداکتور اجرایی، همگنی زمان‌های تعیین شده در کنداکتور با محتوا و زمان کلی پادکست، تعیین تعداد و زمان بسته‌های صوتی جانبی در تقویت روایت	۳	
				تعیین کنداکتور اجرایی، همگنی زمان‌های تعیین شده در کنداکتور با محتوا و زمان کلی پادکست	۲	
				عدم توانایی در تعیین روند اجرا	۱	
۳	نگارش متن برای اجرا	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، پرینتر، کاغذ و قلم زمان: ۶۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	روانی متن، تناسب متن و موضوع، متن و مخاطب، روایتگری متناسب با زمان و جنس پادکست	۳	
				روانی متن، تناسب متن و موضوع، متن و مخاطب	۲	
				عدم توانایی در نگارش متن برای اجرا	۱	
۴	ویرایش محتوا	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن هوشمند، پرینتر، کاغذ و قلم زمان: ۴۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	اعمال موارد اصلاحی، توازن متن و اصلاحات انجام گرفته، ارتقاء متن نسبت به مرحله قبل، توازن در روایت	۳	
				اعمال موارد اصلاحی، توازن متن و اصلاحات انجام گرفته، ارتقاء متن نسبت به مرحله قبل	۲	
				عدم توانایی در ویرایش محتوا	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	غیرفنی: تفکر خلاق و منطقی، سواد رسانه‌ای، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت/ایمنی و بهداشت: رعایت استانداردهای هنگام نگارش (رعایت فاصله با میزکار، صفحه نمایش و...) / زیست محیطی: نظافت محیط کار، استفاده بهینه از منابع مثل کاغذ/نگرش: رعایت اصول اخلاقی حرفه‌ای، تعهد به منابع، پرهیز از کپی برداری از آثار مشابه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	به‌خلاقیت، سواد رسانه‌ای، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. اخلاق حرفه‌ای از جمله تعهد به منابع و پرهیز از کپی‌برداری را رعایت می‌کند. نظافت محیط کار و استفاده بهینه از منابع برای مهم است. استانداردهای هنگام نگارش را انجام می‌دهد.	۲	
				عدم توانایی در: خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، اجرای اصول حرفه‌ای	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)

☐ بلی

☐ خیر

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

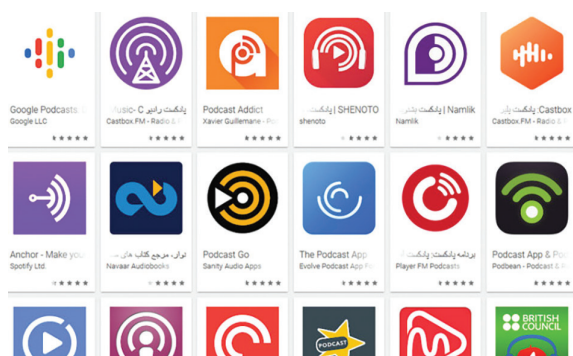
صداآمیزی، ویرایش و اجرا

برای صداآمیزی، ویرایش و اجرای پادکست، هنرجویان چه راه کاری را تجربه می کنند؟

در این واحد یادگیری هنرجویان فرایند تبدیل متن به صوت را فرا می گیرد و مهارت هایی همچون انتخاب صدا، ابزار و فضای ضبط، مدیریت فنی ضبط، انواع تدوین و صداآمیزی و نحوه بارگذاری آن را در سکوهایی معتبر داخلی و جهانی کسب می کند.

استاندارد عملکرد

اجرا و تدوین یک بسته پادکست مستقل با موضوع و سبک انتخابی با حداقل زمان ۱۰ و حداکثر ۲۵ دقیقه و بارگذاری در پادگیرهای معتبر

تصویر ۷

پادکست در مقایسه با قالب‌های متنی یا ویدئویی، امکان انتقال دانش، تجربه شخصی، تحلیل عمیق یا سرگرمی را فراهم می‌کند. این ویژگی باعث شده که این رسانه نه تنها به ابزاری برای سرگرمی، بلکه به بستری جدی برای آموزش غیررسمی، تبادل نظر، حفظ و انتقال فرهنگ شفاهی و حتی شکل‌گیری گفتمان‌های اجتماعی نوین تبدیل شود. تولید یک پادکست مستقل با مدت زمان ۱۰ تا ۲۵ دقیقه، فرصتی است تا موضوعی مشخص با عمق و تمرکز کافی بررسی شود؛ نه آن قدر کوتاه که سطحی بماند

و نه آن قدر طولانی که از حوصله مخاطب امروزی خارج شود. نکته قابل توجه اینکه، پیشرفت فناوری ضبط و تدوین صوتی باعث شده تولید محتوای باکیفیت دیگر نیازی به استودیوهای حرفه‌ای و تجهیزات گران‌قیمت نداشته باشد؛ یک میکروفون باکیفیت متوسط، فضای نسبتاً آرام و نرم‌افزارهای تدوین در دسترس، برای خلق اثری قابل رقابت با تولیدات حرفه‌ای کافی است. نکته مهم این است که پادکست‌ها همان قدر که می‌توانند مفید باشند، همان قدر یا حتی در مواردی شاید بیشتر می‌توانند مخرب هم باشند. بنابراین دقت در نوشتار که در واحد نگارش متن به آن پرداخته شده است، استفاده از مراجع قابل تأیید و پرهیز از سوگیری‌های عاطفی یا شناختی می‌تواند مانعی بر انتشار محتوای نادرست باشد.

کام اول: انتخاب ابزار و فضای ضبط

انتخاب ابزار و فضای ضبط، گامی مهم و تأثیرگذار در تولید پادکست است که کیفیت صوتی اثر را تضمین می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت دقیق انواع ابزار، روش‌های انتخاب آنها، و ویژگی‌های فضای ضبط است تا هنرجو بتواند بستری مناسب برای ضبط حرفه‌ای فراهم کند. هنرجو باید میکروفون، تجهیزات الکترونیکی، و محیط ضبط را انتخاب کرده و بستر را آماده نماید. این فرایند مهارت‌های فنی و تحلیلی هنرجو را در راستای تولید یک پادکست استاندارد تقویت کرده و او را با چالش‌ها و راهکارهای آماده‌سازی ضبط و تهیه خروجی نهایی آشنا می‌سازد. هدف، ایجاد شرایطی است که ضبط پادکست با کیفیت بالا و بدون نقص فنی انجام پذیرد.

تصویر ۸

الف) انواع میکروفون: شامل داینامیک، استاتیک و انواع میکروفون‌های اتصال ساده مثل میکروفون‌های USB و میکروفون‌های متصل به گوشی و انواع ریکوردرها است. تمامی این میکروفون‌ها دارای انواع گوناگون و مدل‌های مختلف هستند. نکته مهم اینجا است که میکروفون‌های ارزان قیمت‌تر و مناسب برای عموم مردم هم می‌توانند برای ضبط پادکست به خوبی جوابگو باشند. کافی است گوش خود را با شنیدن صداهای باکیفیت از رسانه‌های مختلف به گونه‌ای تربیت کنید که بتواند صدای استاندارد برای پادکست را تشخیص دهد. این گونه شما می‌توانید به راحتی میکروفون‌تان را از میان انبوه مدل‌های موجود در بازار، انتخاب کنید. روش دیگر استفاده از تجربیات افراد کارآزموده و حرفه‌ای است. در کل استفاده از تجربه و تخصص اهل فن همیشه توصیه می‌شود.

ب) رابط صوتی: شامل ابزارهایی برای اتصال میکروفون به رایانه، هارد دیسک رکوردرهای ویژه ضبط یا انواع ریکوردر است. مطمئناً شما برای تهیه رابط‌ها و کابل‌های ارتباطی و اتصال، کار ساده‌تری نسبت به انتخاب میکروفون دارید.

ج) انواع هدفون: شامل بی‌سیم و باسیم، مونو و استریو، حرفه‌ای و آماتور است. هدفون خوب به‌ویژه در میکس یا صداآمیزی و کنترل کیفیت ضبط بسیار راه‌گشاست. برای خرید هدفون حتماً از اهل فن راهنمایی بگیرید.

د) سایر ابزار نرم و سخت: شامل پت گیر، پایه میکروفون، پری‌امپ و آمپلی‌فایر، انواع کابل ارتباطی جانبی، نرم‌افزارهای ضبط، پالایش و تقویت صدا است.

پت گیرها معمولاً به دو شکل پوششی (که روی میکروفون را دربرمی‌گیرد) و مانعی (که در مقابل میکروفون جانمایی می‌شود تا مانع برخورد حروف پرتابی و انفجاری باشد) مورد استفاده قرار می‌گیرند. بسته به شکل و نوع میکروفون و موارد دیگر می‌توانید پت گیرتان را انتخاب کنید.

پایه میکروفون هم انواع گوناگون دارد که آن نیز بسته به نوع میکروفون شماست. برخی پایه‌ها کوتاه و رومیزی و برخی دیگر بلند و قابل تنظیم ارتفاع هستند.

پری‌امپ‌ها و آمپلی‌فایرها نیز گستره انتخاب فراوانی دارند و معمولاً در ضبط‌های آماتور و نیمه حرفه‌ای با تجهیزات معمول در بازار چندان مورد استفاده قرار نمی‌گیرند. میکروفون‌های معمول در بازار نیازی به آمپلی‌فایر ندارند.

پری‌امپ (Preamplifier): وظیفه تقویت اولیه سیگنال خیلی ضعیف که از منبع می‌آید (مثل میکروفون، پیکاپ گیتار و...) را دارد.

تصویر ۹

آمپلی فایر یا پاور آمپلی فایر (Power Amplifier): وظیفه اصلی آن گرفتن سیگنال خط (Line Level) است که پری امپ آن را به سطح مناسب رسانده و تقویت جریان و ولتاژ آن به حدی است که بتواند اسپیکر یا هدفون را به صدا درآورد.

تصویر ۱۰

انواع اتصالات کابلی هم بسته به نوع ابزار ضبط شما باید انتخاب شوند. در موارد معمول در بازار، تمامی این اتصالات همراه یا جداگانه در اختیار مشتری قرار می گیرند و فروشندگان می توانند راهنمایی لازم را به خریدار بدهند.

نرم افزارهای ضبط و پالایش و تدوین صدا هم از نوع آماتور و حرفه ای در بازار رایانه ای و فضای مجازی موجود است. فراگرفتن نرم افزار کول ادیت (Cool Edit) یا همان ادوبی آدیشن (Adobe Audition) با قابلیت های فراوان و ساده می تواند برای شما مناسب باشد. هرچند نرم افزارهای پیشرفته تری مثل کیوبیس (Cubase) و نیوآندو (Nuendo) قابلیت های بیشتری برای نصب پلاگین های گوناگون و ضبط و تدوین بهتر به شما می دهند و صد البته که تخصصی تر و کمی دشوارتر از سایر نرم افزارهای ساده هستند.

نکته

- ۱ توجه به تناسب وسایل با سبک پادکست: مثلاً، میکروفون داینامیک برای پادکست های میدانی و ساخت گزارش های آیتمی و میکروفون استاتیک برای ضبط های ایستا یا نشسته کارایی دارد.
- ۲ توجه به بودجه و انتخاب ابزار متناسب با توان مالی: هنرجو با دقت در ضبط و بهینه کردن شرایط ضبط می تواند حتی از ریکورد در تلفن همراه نیز استفاده نماید.

فضا و مکان ضبط را بر چه پایه ای انتخاب کنیم؟

قبل از هر چیز بهتر است انواع فضای ضبط را بشناسیم.

الف) استودیو: (استودیوهای حرفه ای و استودیوهای خانگی)

چه استودیوهای حرفه ای و چه استودیوهای خانگی باید از لحاظ آکوستیک و عایق صدا بودن، به دقت طراحی شده باشند. اما در استودیوهای خانگی گاهی برخی ویژگی های استودیوهای حرفه ای وجود ندارد. مثلاً بیشتر استودیوهای خانگی اتاق فرمان و باکس (اتاق ضبط شان) درهم تجمیع شده است. استودیوهای خانگی ممکن است به جای ویزور یا شیشه چندلایه تفکیک کننده اتاق فرمان و اتاق ضبط از دوربین مدار بسته استفاده کنند. نکته مهم در استودیو محدود شدن برگشت صدا تا حد استاندارد و عایق صدای مزاحم بودن است.

ب) میدانی: فضای باز یا عمومی، اتاق جلسات و نظایر آن که صدای ضبط شده را دچار خدشه می نماید اما لزوماً به اعتبار پادکست صدمه نمی زند. به طور مثال شنیده شدن صدای ماشین ها و پرندگان در گزارش های میدانی در بسیاری از موارد مشابه، نه تنها آزاردهنده نیست بلکه تقویت کننده اعتبار میدانی پادکست است. باید توجه داشت که صدای محیط نباید غالب بر صدای افراد حاضر در پادکست باشد.

مدیریت فنی ضبط:

برای یک ضبط با کیفیت باید علاوه بر ابزار مناسب نکات مهمی را در نظر گرفت. از جمله:

الف) مدیریت نویز: یعنی انتخاب فضایی با حداقل صداهای مزاحم. مثلاً در یک گفت‌وگو در خانه فردی مهم در مورد موضوع پادکست بهتر است از منبع ایجاد نویز مثل یخچال و فریزر، کولر گازی یا باکس پکیج‌های تهویه هوا دور باشید.

ب) مدیریت انعکاس صوت: یعنی انتخاب فضایی با پژواک کم یا تبدیل فضا با تغییرات استاندارد به شکل نیمه آکوستیک. مثلاً پر کردن فضای خالی اتاق با میز و صندلی و استفاده از موکت یا فرش، پرده و نظایر آن می‌تواند از برگشت صدا تا حد قابل توجهی جلوگیری کند.

ج) دسترسی و راحتی: منظور، انتخاب فضایی است که برای گرداننده پادکست، مهمانان احتمالی و سایر عوامل از نظر حرفه‌ای دارای دسترسی مناسب و سهولت در اقامت کاری باشد.

چگونه محیط را برای ضبط آماده و مناسب کنیم؟

الف) عایق‌بندی صوتی: استفاده از فوم، پتو، یا پنل‌های آکوستیک در اطراف میز ضبط و اتاق می‌تواند در ایجاد فضای مناسب ضبط مؤثر باشد.

ب) تنظیم و جانمایی تجهیزات: نصب میکروفون، هدفون، و رابط صوتی در بهترین موقعیت مکانی و تنظیم گین ورودی صدا Input Gain در بالابردن کیفیت ضبط تأثیر فراوانی دارد.

نکته

همیشه قبل از شروع، بررسی‌های اولیه را انجام دهید تا از کیفیت و تعادل بین صداها (در صورت وجود چند نفر در پادکست) مطمئن شوید. اگر موردی در بررسی‌های اولیه وجود داشت حتماً پس از رفع آن، یک بار دیگر کیفیت ضبط را آزمایش کنید.

فعالیت کارگاهی

یک ضبط ۳ دقیقه‌ای در یکی از اتاق‌های منزلتان انجام دهید. کیفیت ضبط و موارد قابل اصلاح مثل صداهای اضافه، نویز، بازگشت صدا و پایین بودن احتمالی وضوح صوتی را بررسی و سعی کنید آن موارد را رفع کنید. سپس همان ضبط ۳ دقیقه‌ای را دوباره انجام دهید و هر دو فایل را برای مقایسه در کلاس ارائه کنید.

گام دوم: انتخاب صدا

انتخاب صدا، مرحله‌ای کلیدی در تولید پادکست است که جذابیت و تأثیرگذاری اثر را برای مخاطب تضمین می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت انواع صدا، لحن، سبک‌های اجرا و روش‌های مدیریت اجرا است تا هنرجو بتواند گوینده و سبک مناسب روایتگری را انتخاب کند. هنرجو باید گوینده‌ای با صدای متناسب برگزیند، سبک و لحن اجرا را تعیین کرده، و آن را مدیریت نماید. این فرایند، مهارت‌های تحلیلی و اجرایی هنرجو را تقویت کرده و او را با فضای حرفه‌ای گویندگی و اجرا آشنا می‌سازد. هدف، انتخاب صدایی است که حس‌های عاطفی و پیام پادکست را به صورت حرفه‌ای و استاندارد منتقل کند.

تقسیم‌بندی‌های کلی صدای انسان

در این بخش با چند اصطلاح متداول آشنا می‌شوید با این توضیح که گاه در بین عموم مردم ممکن است معنای این اصطلاحات با آنچه در فضای حرفه‌ای وجود دارد متفاوت باشد.

انواع صدا: صداها از نظر محدوده صوتی این گونه تقسیم می‌شوند: بم، میانی، زیر. این تقسیم‌بندی در مردها و زن‌ها با نام‌های متفاوت انجام می‌گیرد.

در مردان: باس Bass به بم‌ترین محدوده، باریتون Baritone به محدوده میانی و تنور Tenor به محدوده زیر اطلاق می‌شود. **در تقسیمات صوتی زن‌ها:** آلتو Alto بم‌ترین صدا، متسو سوپرانو Mezzo-Soprano صدای میانه و سوپرانو Soprano صدای زیر است. البته تقسیمات دیگری نیز وجود دارد که ترکیبی از محدوده‌های مختلف صوتی را با جزئیات بیشتری در برمی‌گیرد که بخشی از آن را در تصویر ۱۱ می‌توانید ببینید.

اصطلاح بعدی که با آن آشنا می‌شوید رنگ صدا است. صداها در موسیقی کلاسیک به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شوند. گاهی صداها به لحاظ انتقال احساس گوشنوازتر از دیگر صداها احساس می‌شوند، گاه برخی حس رمانتیک و شاعرانگی بیشتری دارند و برخی دیگر قاطعیت و خشونت بیشتری را با خود به گوش‌ها می‌رسانند. کولوراتورا Coloratura، لیریک Lyric، لایت Light، اسپینتو Spinto، دراماتیک Dramatic، واگنری Wagnerian، هلدن Helden، وردی Verdi و بوفو Buffo از جمله تقسیمات رنگ صوت در مردان و زنان است. اما برای ساده‌سازی شما به این چند اصطلاح بسنده می‌کنیم:

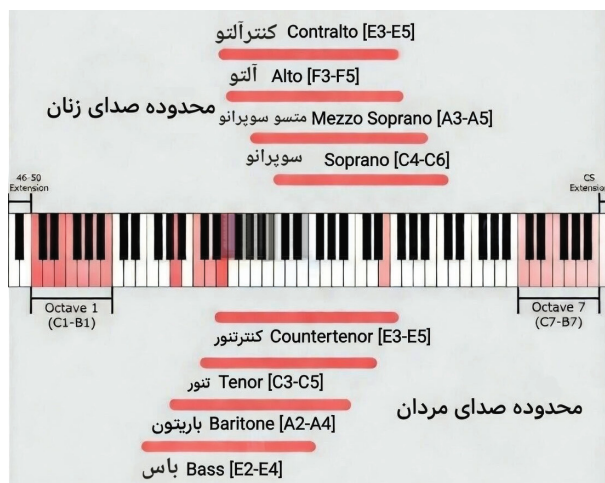
۱ روشن، شفاف، نرم و احساسی

۲ پر حجم، غلیظ، قدرتمند و تئاتری

۳ خیلی نازک، نرم، هوادار و شکننده

۴ خشن‌دار، زخمی و خشن

ویژگی‌های خاص مثل لهجه، گاهی برای پادکست‌های مربوط به اقلیم‌های گوناگون به شرط آنکه مربوط به همان اقلیم باشد، نه نقطه ضعف بلکه نقطه قوت است. در اجرای پادکست به لحن کلی پادکستان هم دقت کنید. آیا قرار است رسمی باشد یا محاوره‌ای؟ انگیزشی باشد یا نمایشی؟ حتی می‌تواند طنز یا خشن باشد. حال با توجه به این توضیحات و بضاعت موجود می‌توانید گوینده و مجری را انتخاب نمایید.

تصویر ۱۱

صدای زنان

کنتر آلتو: از نت «می» اکتاو ۳ تا نت «می» اکتاو ۵

آلتو: از نت «فا» اکتاو ۳ تا نت «فا» اکتاو ۵

متسو سوپرانو: از نت «لا» اکتاو ۳ تا نت «لا» اکتاو ۵

سوپرانو: از نت «دو» اکتاو ۴ تا نت «دو» اکتاو ۶

صدای مردان

باس: از نت «می» اکتاو ۲ تا نت «می» اکتاو ۴

باریتون: از نت «لا» اکتاو ۲ تا نت «لا» اکتاو ۴

تنور: از نت «دو» اکتاو ۳ تا نت «دو» اکتاو ۵

کنتر تنور: از نت «می» اکتاو ۳ تا نت «می» اکتاو ۵

نکته

گاهی صدا نه بر اساس محدوده بلکه براساس رنگ و حجم به دسته‌های مختلف تقسیم می‌شود. همچنین محدوده‌های متنوع دیگری نیز در تقسیم‌بندی صدای انسان وجود دارد. مثل باس- باریتون، باریتون- تنور، کنترباس و...

محدوده صدای کنتراکتو و کنترتنور مشابه هم است اما ویژگی صوتی زنانه و مردانه که بعضی‌ها به آن رنگ، بعضی زنگ و بعضی احساس شنیداری می‌گویند و در موسیقی به آن تونالیت گفته می‌شود، بیانگر جنسیت صداست. البته هستند زنان و مردانی که ویژگی صوتی‌شان بیانگر جنسیت ایشان نیست.

صدای ۱۰ نفر از هنرجویان کلاس را برپایه یک متن ثابت یک صفحه‌ای ضبط کنید، سپس سعی کنید ویژگی‌های صوتی ایشان را توصیف نمایید.

فعالیت کارگاهی

اجرای: بازخوانی بخش‌هایی که حس یا بیان غیر استاندارد دارند.

چگونه روند اجرا را مدیریت کنیم؟

به‌طور معمول گوینده و مجری حرفه‌ای با برگزاری جلسه هم‌اندیشی می‌تواند معیارهای ذهنی شما را در امر اجرا بازتاب دهد اما مشخصاً شما در گام‌های اولیه نمی‌توانید از حضور چنین افرادی بهره‌مند شوید. بنابراین برای هدایت گویندگان غیرحرفه‌ای می‌توانید از روش‌های زیر استفاده نمایید تا با معیارهای ذهنی شما سازگاری بیشتری پیدا کنند.

نکته

قبل از ضبط، گوینده و مهمان احتمالی را با تمرین متن و مرور روند پادکست آماده کنید تا با اطمینان بیشتری ضبط اصلی را آغاز کنند.

هدایت عاطفی - اجرای: برای راهنمایی گوینده در راستای انتقال حس باید نکات برجسته حسی و عاطفی متن را مشخص ساخته و برداشت‌های ذهنی او را نیز جویا شوید.

مدیریت زمان: تنظیم ضرب‌آهنگ اجرا بسیار اهمیت دارد. بنابراین برای ۱۰ تا ۲۵ دقیقه پادکست حتماً زمان مشخصی برای هر بخش از پادکست در نظر بگیرید تا گوینده مقید به آن باشد. به‌طور مثال مقدمه با توجه به متن و بداهه‌گویی خود گوینده بهتر است ۳ دقیقه تنظیم شود.

آیا هرکسی می‌تواند گوینده پادکست شما باشد؟

همان‌طور که پیشتر گفته شد بسیار بعید است که شما در ابتدای راه بتوانید از حضور افراد حرفه‌ای بهره‌مند شوید مگر به سبب ارتباطات دوستی یا کاری. بنابراین باید بتوانید با توجه به معیارهای شخصی و حرفه‌ای برای پادکست گوینده انتخاب کنید. برای این مهم به این چند شاخصه توجه داشته باشید:

■ تطبیق تونالیت یا رنگ صدای گوینده با سبک پادکست

■ تطبیق دانش گوینده با محتوای پادکست

■ انعطاف لحن گوینده مطابق با روند انتقال پیام و محتوا

ردیف	شاخص‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز
۱	شخصیت صدا	۲۰	
۲	تنوع آوایی در فراز و فرودهای متن	۲۰	
۳	ریتم	۲۰	
۴	سواد ادبی متناسب با متن	۲۰	
۵	کیفیت خوانش	۲۰	
	جمع امتیازها	۱۰۰	

الف) سه متن ۲ تا ۳ صفحه‌ای را در فضای ورزشی، ادبی و صنعتی انتخاب کرده و از ۵ نفر تست صدا بگیرید. سعی کنید ۵ نفر مذکور را از بین کسانی انتخاب کنید که احتمال تسلط بیشتری نسبت به دیگر افراد دارند. گوینده‌ها را هدایت و صدای ایشان را ضبط کنید. سپس برای هر کدام از آنها براساس جدول پیشنهادی روبه‌رو

امتیاز بدهید. نتیجه را در کلاس ارائه داده و نظر هنرآموز و هنرجویان را جویا شوید. اگر در هر کدام از شاخص‌ها نمره فرد از ۱۰ کمتر بود، حتی اگر امتیاز بقیه شاخص‌های او بالا باشد، وی صلاحیت اجرا ندارد. **ب)** یک متن خبری جدی را به هنرجویی که بالاترین نمره فعالیت کارگاهی الف را کسب نموده بدهید و از او بخواهید با لحن طنز اجرا کند. همین‌طور یک متن طنز را به نفر دوم فهرست داده و از او بخواهید کاملاً جدی اجرا کند. صدا را ضبط و در کلاس ارائه دهید.

کام سوم: فرایند تبدیل صدا به بسته صوتی (اجرای دکوپاژ)

اجرای متن بر پایه دکوپاژ ذهنی و از پیش تعیین شده، مرحله‌ای عملی است که متن پادکست را به فایل صوتی با کیفیت تبدیل می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت انواع تدوین، موسیقی، افکت، و روش‌های استفاده از منابع صوتی است تا هنرجو بتواند پادکستی منسجم و جذاب تولید کند. هنرجو باید روش تدوین را انتخاب کرده، موسیقی و افکت مناسب بیفزاید، و فایل را با رعایت حقوق مؤلفین و مصنفین آماده نماید. این فرایند مهارت‌های فنی و خلاقیت هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های تدوین صوتی آشنا می‌سازد. بنابراین هنرجو باید بر این موارد مسلط باشد:

انواع تدوین و صدا آمیزی

الف) تدوین خطی: ترتیب متوالی و منظم بخش‌ها و آیتم‌ها

ب) تدوین غیرخطی: جابه‌جایی آیتم‌ها براساس سبک پادکست برپایه استانداردهای تدوین غیرخطی

ج) صدا آمیزی: ترکیب گفتار، موسیقی، و افکت

بهتر است با چند اصطلاح دیگر در تدوین آشنا شوید.

پالایش صدا: کاهش صداهای مزاحم، تقویت صدا و خارج کردن تیپ‌های احتمالی

تنظیم بلندی صدا: یکنواخت کردن صدای گوینده و مهمانان احتمالی به گونه‌ای که شنونده تا پایان نیاز به کم یا زیاد کردن صدای پخش نداشته باشد.

برش و خلاصه‌سازی: تقطیع و چسباندن کلام به گونه‌ای که برای مخاطب ملموس نباشد.

- یک گفت‌وگوی کلاسی ۱۰ دقیقه‌ای بین دو نفر از هم‌کلاسی‌هایتان را در یک فضای آرام ضبط کرده سپس:
- ۱ آن را خلاصه کنید.
 - ۲ تیپ‌های احتمالی را برطرف نمایید.
 - ۳ صدای افراد را از نظر شدت صوت، همسان سازید.

تدوین موسیقایی

- برای استفاده از موسیقی در پادکست بهتر است نکاتی را درخصوص انواع موسیقی در روند پادکست بدانید:
- الف) موسیقی پس‌زمینه:** برای تقویت ضرب‌آهنگ و بار احساسی متن یا کلام
- ب) موسیقی انتقالی یا پالس‌موزیک:** برای تغییرذائقه یا اتصال بخش‌ها و آیتم‌ها
- ج) موسیقی امضا یا معرفی:** برای هویت پادکست لازم است که تیتراژ یا ورودی و خروجی پادکست با موسیقی ثابت انجام گیرد.
- د) آرم استیشن:** ترکیب موسیقی و کلام که معرف نام پادکست و بستر پخش آن است. همچنین آرم می‌تواند برای اتصال یا معرفی بخش‌های مختلف پادکست به کار رود.
- در مورد استفاده از افکت‌های صوتی باید انواع آن را بشناسیم:**
- الف) افکت‌های محیطی:** مثل صدای پرندگان
- ب) افکت‌های نمایشی:** مثل صدای خنده، قدم زدن و...
- ج) افکت‌های انتقالی:** مثل صدای افکت محو شدن، افکت چوب جادو، یک میزان پاساژ سازهای کوبه‌ای یا بادی برای تدوین اتصالات بین بخش‌های پادکست

نکته

برای بارگذاری پادکست در فضای جهانی هر روز پایش کپی‌رایت یا حقوق مؤلف بیش از گذشته در دستور کار پلتفرم‌های جهانی قرار می‌گیرد، بنابراین بهتر است در استفاده از موسیقی، افکت و هر تصویر یا عکسی که در کاور پادکست قرار می‌گیرد مراتب قانونی را رعایت نمایید.

چگونه مشمول قانون کپی‌رایت و اخطار نشویم؟

برای این منظور باید بسترهای انتشار موسیقی و افکت رایگان و بدون نیاز به پرداخت مالی را بشناسید یا بابت استفاده از اثر، مجوز دریافت کنید. بانک‌های رایگان: مثل Free Music Archive یا Freesound یا بانک‌های تجاری مانند: AudioJungle برای خرید مجوز، از جمله سایت‌های معتبر به حساب می‌آیند. البته شما می‌توانید برای پادکست خود موسیقی اختصاصی تولید کنید.

نکته

گاهی استفاده از برخی آثار رایگان است اما حتماً باید در توضیحات نام اثر و خالق آن را بیان کنید.

گام چهارم: بازشنوایی و اصلاح

مرحله بعدی پس از ضبط و تدوین چیست؟ بازشنوایی و اصلاح، مرحله‌ای اساسی برای بهبود کیفیت پادکست است که اثر نهایی را حرفه‌ای می‌کند. این مرحله نیازمند شناخت روش‌های بازشنوایی، انواع اصلاحات، و روش‌های اعمال آنهاست تا هنرجو بتواند اشکالات صوتی و محتوایی را شناسایی و رفع کند. هنرجو باید فایل را بازشنوایی کرده، اصلاحات لازم را اعمال نماید، و فرمت نهایی خروجی صدا را انتخاب کند. این فرایند، مهارت‌های تحلیلی و فنی هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های پالایش صوتی آشنا می‌سازد. هدف، تولید پادکستی بدون نقص است که آماده بارگذاری باشد.

در بازشنوایی به چه نکاتی توجه کنیم؟

الف) بررسی فنی: بررسی نویز، حجم و کیفیت صدا

ب) بررسی محتوایی: ارزیابی انسجام و صحت اطلاعات

ج) بررسی اجرا: تحلیل لحن و حس اجرا

یک پادکست خبری، ادبی یا فرهنگی در حدود ۱۰ تا ۱۵ دقیقه تولید و آن را در کلاس بازشنوایی کنید. نظرهای خود را با نظر سایر هنرجویان مقایسه، سپس میزان اختلاف بین نظر خود و دیگران را تحلیل نمایید.

فعالیت
کارگاهی

حال نوبت به اصلاحات احتمالی و اعمال آن در پادکست است. اصلاحات هم در این دسته‌ها قرار می‌گیرند:
فنی: حذف نویز، تنظیم حجم یا رفع پژواک
محتوایی: افزودن یا حذف اطلاعات مثل، افزودن منبع در پادکست تاریخی
اجرایی: بازخوانی بخش‌هایی که حس با بیان غیراستاندارد دارد.

گام پنجم: بارگذاری

بارگذاری، مرحله پایانی تولید پادکست است که اثر را به مخاطبان می‌رساند. این مرحله نیازمند شناخت انواع پادکست، روش‌های بارگذاری و اصول تعامل با مخاطب است تا هنرجو بتواند پادکست را در پلتفرم‌های معتبر منتشر کند. هنرجو باید فایل را بارگذاری کرده، شناسنامه بصری و توصیفی را آماده نماید و بازخوردهای احتمالی را تحلیل کند. این فرایند مهارت‌های دیجیتال و ارتباطی هنرجو را تقویت کرده و او را با چالش‌های انتشار آشنا می‌سازد. برای این کار هنرجو باید انواع سکوها را بارگذاری را بشناسد.

انواع پادگیرها

پادگیرها را می‌توان به ۲ دسته کلی تقسیم کرد:

الف) جهانی: مثل Spotify، Apple Podcasts، Google Podcasts، CastBox

ب) داخلی: مثل Iranian Podcasts و شنوتو Shentto

تصویر ۱۲

برخی پادگیرها به صورت تخصصی در مورد بعضی موضوعات وجود دارند. به طور مثال SoundCloud که یک فضای اشتراکی ابری است، برای موسیقی یا دکلمه بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد.

نکته

روش های بارگذاری

الف) مستقیم: آپلود در پلتفرم پادکست

ب) از طریق RSS: توزیع خودکار در چندین پادگیر

ج) تنظیمات فنی: افزودن metadata مثل عنوان و دسته بندی

برای بارگذاری هر پادکست شناسنامه تصویری آن را نیز باید به خوبی تولید و بارگذاری کنید. همین طور لازم است در راستای تبلیغ و معرفی پادکست از بسته های صوتی - تصویری یا پوسترهای ثابت یا متفاوت استفاده نمایید.

نکته

حتماً برای پادکست خود لوگوی مناسب و اختصاصی در نظر بگیرید. مهم ترین شاخصه هر پادکست در بحث هویت بصری، لوگوی آن است.

متن نگاری، مکمل محتوای پادکست

متن نگاری در کنار محتوای صوتی در جذب مخاطب بسیار مؤثر است. متن نگاری به سه دسته کلی قابل تقسیم است:

الف) کپشن یا شرح کوتاه: معرفی پادکست در چند جمله. مثلاً، برای پست یا فرسته اینستاگرام

ب) شرح کامل: توضیح کامل موضوع و آیتم های پادکست

ج) هشتگ و کلمات کلیدی: استفاده از هشتگ های مرتبط برای افزایش دیده شدن

به چه روش هایی می توان با مخاطب تعامل برقرار کرد؟

پیوستگی ارتباط مؤلف پادکست و مخاطبان آن در قوام و بهبود روند آن بسیار حیاتی است. اما بهترین روش های تعاملی عبارتند از:

الف) شبکه های اجتماعی: پاسخ به نظرهای مردم در فضای مجازی به شکل مؤدبانه و غیرتهاجمی

ب) نظرسنجی: جمع آوری بازخورد از مخاطبان در قالب نظرسنجی استاندارد و غیرپیچیده

ج) پاسخ به پیام ها: ارتباط مستقیم با مخاطبان در فضای پادگیر و بخش کامنت ها یا نظرها

یک پادکست حداقل ۱۵ دقیقه ای از افراد دیگر را در پلتفرم های معتبر انتخاب کرده و آن را از نظر: شناسنامه بصری، تعامل با مخاطب، اعتبار مطلب، اجرای گوینده و کیفیت تدوین، تحلیل کنید.

فعالیت
کارگاهی

ارزشیابی شایستگی صداآمیزی، ویرایش و اجرا

نام و نام خانوادگی		شماره ملی	تاریخ ارزشیابی:
کد حرفه	۳۴۳۵۱۲	حرفه:	کمد دستیار تهیه برنامه های رادیو و تلویزیون
کد وظیفه شغل	۳۴۳۵۱۲۰۳	وظیفه شغل:	گویندگی، اجرا و بازیگری
کد کار	۳۴۳۵۱۲۰۳۵۲	کار	صداآمیزی، ویرایش و اجرا
		سطح شایستگی	مهارت
		سطح صلاحیت	L۲
		استاندارد عملکرد کار:	اجرا و تدوین یک بسته پادکست مستقل با موضوع و سبک انتخابی با حداقل زمان ۱۵ و حداکثر ۲۵ دقیقه و بارگذاری در پادگیرهای معتبر

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد(شاخص ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	انتخاب ابزار و فضای ضبط	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: تلفن هوشمند، میکروفن استودیو، اتاق یا محیط مناسب ضبط زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تناسب مکان در نظر گرفته شده با محتوای پادکست و تجهیزات ضبط صدا با بضاعت موجود، تعیین دقیق میزان تجهیزات لازم برای ضبط، اشراف بر استفاده از ادوات و تجهیزات	۳	
۲	انتخاب صدا	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: تلفن هوشمند، اینترنت زمان: ۳۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تناسب جنس و جنسیت صدای انتخابی با محتوای پادکست، تسلط مجری بر موضوع، وضوح بیان، تلفظ صحیح اصطلاحات و عبارات	۳	
۳	اجرای دکوپاژ	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: میکروفن، استودیو، تلفن همراه هوشمند، نرم افزارهای ضبط و تدوین صوتی زمان: ۴۰ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تدوین استاندارد مطابق با کدناکتور، توازن صدای مجری با دیگر صداها از جمله موسیقی، افکت ها و...، حفظ ضرب آهنگ از پیش تعیین شده، ویرایش تیق ها و اشتباهات ضبط	۳	
۴	بازشنوایی و اصلاح	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، تلفن همراه هوشمند، قلم، کاغذ زمان: ۴۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تدوین مطابق با کدناکتور، توازن صدای مجری با دیگر صداها از جمله موسیقی، افکت ها و...، حفظ ضرب آهنگ از پیش تعیین شده	۲	
۵	بارگذاری	مکان: کارگاه/خارج از کارگاه ابزار و تجهیزات: رایانه، اینترنت، تلفن همراه هوشمند، نرم افزارهای گرافیکی زمان: ۲۵ دقیقه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	تدوین مطابق با کدناکتور، توازن صدای مجری با دیگر صداها از جمله موسیقی، افکت ها و...، حفظ ضرب آهنگ از پیش تعیین شده	۱	
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	غیرفنی: تفکر خلاق و منطقی، سواد رسانه ای، کار تیمی، مدیریت کار و کیفیت/ ایمنی و بهداشت: رعایت استانداردهای هنگام نگارش (رعایت فاصله با میک کار، صفحه نمایش و...)، زیست محیطی: نظافت محیط کار، استفاده بهینه از منابع مثل کاغذ/ نگرش: رعایت اصول اخلاقی حرفه ای، تعهد به منابع، پرهیز از کپی برداری از آثار مشابه	مشاهده عملکرد (چک لیست)	انتخاب کادر مناسب برای پادکست، نوشتن متن توصیفی (کپشن)، تیترونیسی استاندارد، کنترل صدای بارگذاری شده بعد از پایان مرحله، کنترل یادداشت ها و پیام های احتمالی، پاسخ دهی به پیام های احتمالی	۳	
				انتخاب کادر مناسب برای پادکست، نوشتن متن توصیفی (کپشن)، تیترونیسی استاندارد، کنترل صدای بارگذاری شده بعد از پایان مرحله	۲	
				عدم توانایی در بارگذاری	۱	
				به خلاقیت، سواد رسانه ای، مدیریت کار و کیفیت توجه دارد. اخلاق حرفه ای از جمله تعهد به منابع و پرهیز از کپی برداری را رعایت می کند. نظافت محیط کار و استفاده بهینه از منابع برایش مهم است. استانداردهای هنگام نگارش را انجام می دهد.	۲	
				عدم توانایی در: خلاقیت، مدیریت کار و کیفیت، اجرای اصول حرفه ای	۱	

ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)	بلی ☐
	خیر ☐

توضیحات:

۱- معیار شایستگی انجام کار:

- کسب حداقل نمره ۲ از مرحله ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲- تعریف سطوح شایستگی: صرف نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار، با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه ریزی و تحلیل، پاسخ گویی در برابر کارهای خود، سر و کار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

- ۱ «سند راهنمای برنامه درسی رشته تولید برنامه‌های تلویزیونی»، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ۱۴۰۴.
- ۲ «برنامه درسی گویندگی، اجرا و بازیگری»، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ۱۴۰۴.
- ۳ «دستنامه گویندگی»، مرکز ملی سنجش صلاحیت حرفه‌ای رسانه، مدیر پروژه: ابراهیم آزاد، پژوهشگر تخصصی: سبحان اکرامی، ۱۴۰۱.
- ۴ «خط فرضی شنیداری»، فریدون محرابی، نشر قطره، چاپ اول، ۱۴۰۱.
- ۵ «بازیگری حرفه‌ای، ملیسا برودر (و دیگران)»، ترجمه احمد دامود، انتشارات روزبهان، چاپ یازدهم، ۱۴۰۳.
- ۶ «اصول درام‌نویسی برای رادیو»، ایوب آقاخانی، انتشارات نمایش، چاپ اول، ۱۳۸۷.
- ۷ «درست و نادرست»، دیوید مامت، ترجمه علی منصوری، انتشارات افراز، چاپ ششم، ۱۴۰۱.
- ۸ «به سوی تئاتر بی‌چیز»، یرژی گروتفسکی، ترجمه کیاسا ناظران، انتشارات قطره، چاپ شانزدهم، ۱۴۰۲.
- ۹ «بازیگری»، میخائیل چخوف، ترجمه کیاسا ناظران، انتشارات قطره، چاپ نوزدهم، ۱۴۰۴.
- ۱۰ «فن بیان مختص بازیگران تئاتر، سینما و...»، اَوَنجلین مچلین، ترجمه رضا شیرمرز، انتشارات قطره، چاپ بیست و چهارم، ۱۴۰۴.

هنرآموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را درباره مطالب کتاب‌های درسی از طریق سامانه «نظر سنجی از محتوای کتاب درسی» به نشانی «nazar.roshd.ir» یا نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ - ۱۵۸۷۵ ارسال کنند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

